

POLITIIKKATIETEET
YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA
LAPIN YLIOPISTO

**Quebecin kieli- ja vähemmistöpolitiikkaa koskevien näkökantojen vertailu
Kanadan ranskan- ja englanninkielisissä lehdissä**

Joona Rajala

2019

pro gradu -tutkielma

Työn ohjaaja: Petri Koikkalainen

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: *Quebecin kieli- ja vähemmistöpolitiikkaa koskevien näkökantojen vertailu Kanadan ranskan- ja englanninkielisissä lehdissä*

Tekijä: Joonas Rajala

Koulutusohjelma/oppiaine: Poliittikatieteet, erityisesti valtio-oppi

Työn laji: Pro gradu -työ

Sivumäärä: 121 + 20

Vuosi: 2019

Tiivistelmä:

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan Kanadan ranskan- ja englanninkielisen lehdistökirjoittelun eroja Quebecin provinssin kielipoliittisten ja vähemmistöoikeudellisten tapahtumien käsittelyssä. Quebec on Kanadan ainoa yksikielisesti ranskankielinen provinssi, jossa kielipoliittisella lainsäädännöllä on 1970-luvulta asti pyritty turvaamaan ranskankielisen yhteiskunnan säilymistä englannin kielen aiempaa ylivaltaa vastaan. Aiemman tutkimuskirjallisuuden mukaan Kanadan ranskankieliset ovat kieltään ja kulttuuriaan suojellakseen taipuvaisia kannattamaan yhteisöllisiä oikeuksia, ja englanninkieliset taas ovat taipuvaisia puolustamaan liberaaleja yksilön oikeuksia kieli- ja kulttuuriryhmien suojelemisen riittävänä takeena. Tämän viitekehyksen lisäksi gradun taustakirjallisuutena esitetään Kymlickan (1995) ja Taylorin (1994) vähemmistöoikeuksien normatiiviset teoriat, joista ensimmäinen kannattaa vähemmistöryhmien *ulkoista suojelua* liberaalien yksilöoikeuksien lisänä ja jälkimmäinen taas puolustaa oikeutta tavoitella yhteisön moralistisia tavoitteita julkisen politiikan keinoin.

Gradun tutkimuskysymyksenä on selvittää ranskan- ja englanninkielistä sanomalehtikirjoitetta analysoimalla, pitääkö aiemman tutkimuskirjallisuuden esittämä ranskan- ja englanninkielisten kieli- ja vähemmistöoikeusnäkemysten kahtiajako paikkansa. Tutkimuksen metodina on siten *teorialähtöinen sisällönanalyysi*, jossa ensinnäkin kvantitatiivisesti eritellään sisältöä – selvitetään eri argumentteja sisältävien sanomalehtiartikkelien lukumäärä – ja toisekseen kvalitatiivisesti analysoidaan sisältöä – selvitetään argumenttien sisällöllisiä eroja erikielisisä lehdissä. Tutkimusaineistona on Kanadan kahdessa ranskan- ja kahdessa englanninkielisessä lehdessä ilmestyneet yhteensä 357 artikkelia, jotka käsittelevät kolmea syksyllä 2017 laajasti uutisoitua Quebecin kieli- ja vähemmistöoikeudellista tapahtumaa.

Analyysin kokonaiskuvassa sekä ranskan- että englanninkieliset hyväksyvät *ulkoisen suojelun* keinot Quebecin yhteiskunnan erityispiirteiden säilyttämiseksi. Osalle ranskankielisistä jopa yksilöoikeuksien *sisäiset rajoitteet* ovat sallittuja Quebecin kielen ja kulttuurin elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Osa englanninkielisistä taas ei anna Quebecin identiteettipolitiikalle minkäänlaista oikeutusta, sillä se edustaa universaalien *yksilöoikeuksien* polkemista ranskankielisten ylivallan nimissä. Ranskan- ja englanninkielisen sanomalehtikirjoittelun näkökannoissa on siten sisällönanalyysin perusteella selviä aste-eroja, mutta mustavalkoista jakoa ainoastaan yhteisön oikeuksia puolustaviin ranskankielisiin ja yksilön oikeuksia puolustaviin englanninkielisiin ei sisällön erittelyn myötä lehdissä ilmene. Näin ollen taustakirjallisuuden esittämää teoreettista viitekehystä voidaan pitää yksinkertaistettuna ja suuntaa antavana luonnehdintana, jonka mukaiset erot tulevat näkyviin ainoastaan argumenttien tarkemmassa analyysissä.

Avainsanat: Kanada, Quebec, sisällönanalyysi, kielipolitiikka, vähemmistöpolitiikka

Sisällysluettelo

Kuviot.....	4
Taulukot.....	4
1. Johdanto.....	5
2. Quebecin ja Kanadan kielipolitiikan historiallinen tausta.....	7
2.1. Englannin kielen ja englanninkielisten historiallisen ylivallan tausta.....	7
2.2. Rauhallinen vallankumous	9
2.3. Rauhallisen vallankumouksen kielipoliittiset vaikutukset	10
2.4. Kielilainsäädännön vaikutus ja nykytila.....	11
3. Kielellisten vähemmistöoikeuksien teoria.....	13
3.1. Liberaali vähemmistöoikeuksien näkökulma	13
3.2. Yhteisön oikeuksien näkökulma.....	15
3.3. Oikeuskäsitysten ja identiteetin ristiriita Kanadassa	17
4. Metodologia ja tutkimuksen kulku.....	20
4.1. Median rooli yhteiskunnallisena vaikuttajana	20
4.2. Sisällönanalyysin metodi.....	21
4.3. Aineistona olevat sanomalehdet	23
4.4. Quebecin kansalliskokouksessa edustetut puolueet	24
4.5. Analyysin toteutustapa	26
5. Kielellisten tapausten analyysi	27
5.1. Adidas-tapaus	27
5.1.1. Ranskankielinen lehdistö.....	28
5.1.2. Englanninkielinen lehdistö	33
5.1.3. Yhteenveto.....	36
5.2. Bonjour-Hi.....	38
5.2.1. Ranskankielinen lehdistö.....	40
5.2.2. Englanninkielinen lehdistö	49

5.2.3. Yhteenveto.....	58
5.3. Kielellisten tapausten yhteenveto	59
6. Vähemmistöoikeudellisen tapauksen analyysi	61
6.1. Tausta: väittely kohtuullisista mukauttamisista Quebecissä	62
6.2. Ranskankielinen lehdistö.....	65
6.2.1. Yleiskuva ja lehtien näkökantojen vertailu	65
6.2.2. Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit	68
6.2.3. Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit.....	74
6.2.4. Sekä täyshuivikiellon vastustukseen että puolustukseen käytetyt argumentit	78
6.3. Englanninkielinen lehdistö	87
6.3.1. Yleiskuva ja lehtien näkökantojen vertailu	87
6.3.2. Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit	89
6.3.3. Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit.....	96
6.3.4. Sekä täyshuivikiellon vastustukseen että puolustukseen käytetyt argumentit	100
6.4. Vähemmistöoikeudellisten tapausten yhteenveto.....	109
7. Johtopäätökset	113
Kirjallisuusluettelo	117
Lähdekirjallisuus	117
Tutkimusaineisto	120
Tietokannat	120
Liitteet.....	122
Adidas-tapaukseen liittyvät artikkelit.....	122
Bonjour-Hi-tapaukseen liittyvät artikkelit.....	123
Lakiin 62 liittyvät artikkelit.....	128

Kuviot

Kuvio 1: Adidas-tapausta käsittelevien artikkelien näkökantojen erittely.....	28
Kuvio 2: Adidas-tapausta käsittelevien ranskankielisten artikkelien perustelut.....	33
Kuvio 3: Adidas-tapausta käsittelevien englanninkielisten artikkelien perustelut.....	36
Kuvio 4: Bonjour-hi-tapausta käsittelevien artikkelien tyypit.....	40
Kuvio 5: Bonjour-hi-tapausta käsittelevien ranskankielisten artikkelien näkökannat.....	40
Kuvio 6: Bonjour-hi-tapausta käsittelevien ranskankielisten artikkelien perustelut.....	49
Kuvio 7: Bonjour-hi-tapausta käsittelevien englanninkielisten artikkelien näkökannat.....	50
Kuvio 8: Bonjour-hi-tapausta käsittelevien englanninkielisten artikkelien perustelut.....	57
Kuvio 9: Ranskankielisten artikkelien näkökannat täyshuivikieltoon.....	66
Kuvio 10: La Pressen ja Le Devoirin mielipidekirjoitusten näkökannat täyshuivikieltoon.....	67
Kuvio 11: La Pressen ja Le Devoirin uutisten ja muiden artikkelien näkökannat täyshuivikieltoon.....	67
Kuvio 12: Englanninkielisten artikkelien näkökannat täyshuivikieltoon.....	88
Kuvio 13: The Montreal Gazetten ja The Globe and Mailin mielipidekirjoitusten näkökannat täyshuivikieltoon.....	89
Kuvio 14: The Montreal Gazetten ja The Globe and Mailin uutisten näkökannat täyshuivikieltoon.....	89

Taulukot

Taulukko 1: Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit ranskankielisissä artikkeleissa.....	69
Taulukko 2: Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit ranskankielisissä artikkeleissa.....	74
Taulukko 3: Sekä täyshuivikiellon vastustukseen että puolustukseen käytetyt argumentit ranskankielisissä lehdissä.....	79
Taulukko 4: Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit englanninkielisissä artikkeleissa.....	90
Taulukko 5: Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit englanninkielisissä artikkeleissa.....	97
Taulukko 6: Sekä täyshuivikiellon vastustukseen että puolustukseen käytetyt argumentit ranskankielisissä lehdissä.....	100

1. Johdanto

Kanadan väestörakenne on innoittanut monia niin kielipolitiikkaa kuin vähemmistöjen oikeuksia käsitteleviä tutkimuksia. Nykypäivän Kanadaa voikin pitää Kymlickan (1995) sanoin sekä monikansallisena että monietnisenä valtiona. Nykyisen liittovaltion aluetta ovat tuhansien vuosien ajan asuttaneet alkuperäiskansat, ja 1600-luvulta lähtien muodostuneen eurooppalaisen Kanadan taustalla taas ovat Ranskasta ja Brittein saarilta peräisin olevat niin kutsutut perustajakansat, kanadanranskalaiset ja -englantilaiset, joiden kielet ovat nykyään liittovaltiossa virallisessa asemassa. Monietnisyys taas on peräisin 1960-luvulla alkaneesta multikulturalismin¹ politiikasta, jonka myötä maahanmuuttajien assimilaatiopyrkimyksistä luovuttiin ja omien perinteiden säilyttämistä englannin- ja ranskankielisen yhteiskunnan rinnalla alettiin tiettyssä määrin suvaita.

Monikulttuurisuuden käsitteen alle jäävistä kysymyksistä Kanadan liittovaltion monikansallisuutta koskevat kiistat ovat monietnisyyttä vanhempia. Näissä kiistoissa on pääasiassa ollut kyse nimenomaan ranskan- ja englanninkielisten vastakkainasettelusta, jossa alkuperäiskansat ovat jääneet marginaaliin. Siitä lähtien kun Iso-Britannia vuonna 1763 valloitti Uuden Ranskan alueen, on Gagnonin ja Iacovinon (2007, 77–94) mukaan suurinta osaa Kanadan poliittisesta historiasta leimannut kahden kieliryhmän usein vaikea yhteiselo. Vaikka Kanadan kulttuurinen kaksijakoisuus tunnustettiin hallinnollisin järjestelyin jo varhaisessa vaiheessa, leimasi valtion poliittista historiaa kuitenkin 1960-luvulle asti englanninkielisten taloudellinen ylivalta liittovaltiotason lisäksi myös ranskankielisten enemmistöalueella Quebecissä.

Vuoden 2016 väestölaskennassa Kanadan vajaasta 35 miljoonasta asukkaasta noin 19,5 miljoonalla (n. 56 %) oli äidinkielenään englantia, noin 7,2 miljoonalla (n. 21 %) ranska ja noin 7,3 miljoonalla (n. 21 %) ei-virallinen kieli² (Statistiques Canada 2017). Virallisten kielten, ranskan ja englannin, puhujien ryhmät eivät ole kuitenkaan sijoittuneet tasaisesti koko Kanadan alueelle. Vaikka Quebecin provinssin ulkopuolella, erityisesti New Brunswickin ja Ontarion provinseissa asuu vajaa miljoona ranskaa äidinkielenään puhuvaa ja toisaalta Quebecissä noin 600 000 englantia äidinkielenään puhuvaa, väestöllinen kehitys on Conrickin ja Reganin (2007, 83–87) mukaan johtanut kieliryhmien alueelliseen eriytymiseen ja ranskankielisten keskittymiseen Quebecin provinssiin. Quebecin englanninkieliset taas keskittyvät

¹Käsite multikulturalismi on peräisin Saukkoselta (2013), jonka mukaan kyseessä on monikulttuurisuutta puolustava ideologia. Koska tässä gradussa on kyse ajatuksista ja mielipiteistä, käytän nimenomaan multikulturalismin käsitettä ranskankielisen sanan *multiculturalisme* ja englanninkielisen sanan *multiculturalism* käännoksenä.

² Loput noin 2 prosenttia väestöstä ilmoittivat useamman äidinkielen.

etupäässä Montrealiin, joka on ollut historiallisesti kieliryhmien välisen kamppailun näkyvin taistelukenttä.

Montrealin englanninkielisen väestön taloudellisen voiman vuoksi Quebeciä luonnehti 1960-luvulle asti englanninkielisten ja englannin kielen sosioekonominen ylivalta provinssin ranskankielisten määrällisestä enemmistöstä huolimatta. Vaikka tilanne on sittemmin kääntynyt miltei pääläelleen, on ranskan kielen alistettu historia Kanadassa ja Quebecissä jättänyt leimansa nykypäivän keskusteluun kahden kieliryhmän välisistä suhteista sekä kanadanranskalaisen ja -englantilaisen yhteiskunnan eroista. Ranskan ja englannin kielten asemaan liittyvää keskustelua käydään sekä liittovaltion että yksittäisten provinssien tasolla, mutta kaikkein suurimmaksi kiistanaiheeksi on muodostunut niin kutsuttu Quebecin kysymys, jossa on kyse pitkälti ranskankielisen yhteiskunnan erilaisuuden tunnustamisesta virallisesti kaksikielisessä Kanadan liittovaltiossa. Quebecin ja Kanadan historiaa kielipolitiikan näkökulmasta valaistaan tarkemmin tämän gradun toisessa luvussa.

Luvussa 3 tarkemmin esiteltävän Quebecin kieli- ja vähemmistöpolitiikkaa käsittelevän aiemman tutkimuskirjallisuuden mukaan Kanadan ranskankieliset ovat omaa kieltään ja kulttuuriaan suojellakseen taipuvaisia kannattamaan ranskankielisten yhteisöllisiä oikeuksia. Kanadan englanninkieliset taas tutkimuskirjallisuuden mukaan ovat taipuvaisia puolustamaan liberaaleja yksilön oikeuksia kieli- ja kulttuuriryhmien suojelemisen riittävänä takeena. Tämän gradun tutkimuskysymyksenä on selvittää yhtäältä ranskan- ja toisaalta englanninkielistä Quebecin kieli- ja vähemmistöoikeuksia käsittelevää sanomalehtikirjoittelua analysoimalla, pitääkö aiemman tutkimuskirjallisuuden esittämä kahtiajako paikkansa. Tutkimusaineistona on kahdessa ranskan- ja kahdessa englanninkielisessä lehdessä ilmestyneet yhteensä 357 artikkelia, jotka käsittelevät kolmea syksyllä 2017 laajasti uutisoitua Quebecin kieli- tai vähemmistöoikeudellista tapahtumaa. Tutkimuksen metodina on ensinnäkin sisällön kvantitatiivinen erittely, jossa selvitetään eri argumentteja sisältävien artikkelien lukumäärä, ja toisekseen sisällön kvalitatiivinen analyysi, jossa selvitetään argumenttien sisällöllisiä eroja erikielissä lehdissä. Metodologia ja tutkimusaineisto esitellään tarkemmin luvussa 4.

Varsinainen analyysi jakautuu kahteen osaan, lukuihin 5 ja 6, joista ensimmäisessä käsitellään kahta varsinaisesti kielellistä tapahtumaa ja jälkimmäisessä vähemmistöoikeuksiin liittyvää tapahtumaa. Koska kaikki tapahtumat ovat syksyltä 2017, pyritään analyysin perusteella saamaan kuva Quebecin yhteiskunnallisen keskustelun tilasta 2010-luvun loppupuolella ja selvittämään, pitääkö taustakirjallisuuden esittämä jako yhteisön oikeuksia puolustaviin ranskankielisiin ja yksilön oikeuksia puolustaviin englanninkielisiin lehdistökatsauksen perusteella paikkansa.

2. Quebecin ja Kanadan kielipolitiikan historiallinen tausta

Ranskan kieli saapui Kanadaan ensi kerran vuonna 1534 ranskalaisen Jacques Cartier'n Atlantin rannikolle suuntautuneen tutkimusmatkan seurauksena. Ensimmäiset siirtokunnat perustettiin New Brunswickin provinssin alueelle vuonna 1604 ja Quebecin kaupunkiin vuonna 1608. Siirtolaisten lukumäärä pysyi vähäisenä 1660-luvulle asti, mistä lähtien Ranska käynnisti voimakkaasti Uuden Ranskan siirtokuntaan muuttoa suosivan politiikan (Conrick & Regan 2007, 21). Ranskan ja Kanadan väliset suhteet kuitenkin keskeytyivät äkillisesti vuonna 1763, kun Iso-Britannia valtasi Uuden Ranskan alueen ja liitti sen brittiläiseen Pohjois-Amerikkaan.

Gagnonin ja Iacovinon (2007, 77–94) mukaan suuri osa Kanadan poliittisesta historiasta liittyy valtauksista alkaneeseen kahden kansan, ranskan- ja englanninkielisten kanadalaisten, yhteiselo. Kanadan kaksijakoisuus sinetöitiin muodollisesti jo vuonna 1791, kun Ison-Britannian valtaama alue jaettiin englanninkielisen enemmistön asuttamaan Ylä-Kanadaan (nykyisen Ontarion eteläosat) ja ranskankielisen enemmistön Ala-Kanadaan (pääosin nykyinen Quebec). Varhaisesta federalismista ja kulttuurisen kaksijakoisuuden tunnistamisesta huolimatta Kanadan poliittista historiaa leimasi kuitenkin 1960-luvulle asti englanninkielisten ylivalta liittovaltiotason lisäksi myös Quebecin provinssissa. Tässä kappaleessa selvitetään Quebecin ja Kanadan kieliryhmien välisten suhteiden historiaa, Quebecin ranskankielisten sosioekonomista nousua ja sitä seurannutta tiukkaa kielilainsäädäntöä sekä Quebecin ja Kanadan kielipolitiikan nykytilaa.

2.1. Englannin kielen ja englanninkielisten historiallisen ylivalan tausta

Vuoden 1763 Kanadan valloituksella oli alueen ranskankieliselle yhteiskunnalle merkittäviä poliittisia seurauksia, joita Bouchard (2002, 53–70) esittelee Quebecin kielipoliittista historiaa käsittelevässä teoksessaan. Vallanvaihdon välittömänä seurauksena oli ensinnäkin eliitin kiertö: Kanadan kaupunkien ranskankielinen porvaristo ja hallintovirkamiehet lähtivät pois ja korvautuivat brittiläisillä virkamiehillä ja kauppiailta, joiden vanavedessä lisääntyi brittiläisten siirtolaisten maahanmuutto. Aiemmasta ranskankielisestä eliitistä jäi jäljelle vain papisto, joka ohjasi voimakkaasti yksinkertaistuneen ja maaseudulle keskittyneen kanadanranskalaisen yhteiskunnan elämää. Toisena poliittisena seurauksena olivat brittiläisten ajoittaiset, yhtenäisen englanninkielisen Kanadan luomiseen tähtäävät assimilaatiopyrkimykset. Assimilaation

uhka pakotti kanadanranskalaiset jatkuvaan kamppailuun kulttuurinsa, kielensä ja katolisen uskontonsa säilymisen puolesta. Levinen (1997, 13–73) mukaan ranskan- ja englanninkielisten väliset kiistat Quebecissä ovat keskittyneet valloituksesta lähtien aina Montrealin kaupunkiin, joka oli eteläisen Quebecin Yhdysvaltain-rajaa vastaisia maaseutualueita lukuun ottamatta ainoa paikka, jossa kieliryhmät ovat olleet suorassa kosketuksessa toisiinsa.

Vuoden 1867 perustuslaki loi Kanadan konfederaation ja takasi ranskan kielen virallisen aseman sekä ranskankielisten poliittisen vallan Quebecissä, mutta englannin kieli säilytti provinssissa tasa-arvoisen laillisen asemansa (Conrick ja Regan 2007, 28) ja englanninkieliset säilyttivät taloudellisen ylivaltansa. Ylivalta oli Levinen (1997, 13–73) mukaan mahdollinen englanninkielisiä suosineen taloudellisen rakenteen ansiosta, sillä heillä oli parempi pääsy pääomiin ja tiiviimmät kaupalliset suhteet niin Pohjois-Amerikan englanninkielisen enemmistön kuin Ison-Britannian kanssa. Kieliryhmien välistä epätasa-arvoa ylläpiti Levinen mukaan englanninkielisen talouseliitin ja ranskankielisten poliittisten johtajien hiljainen kompromissi, joka takasi englanninkielisten instituutioiden autonomian ja turvan Quebecin provinssin hallinnon väliintulosta. Coulombe (1995, 116) puhuu Quebecissä vallinneesta korporatistisesta allianssista provinssin hallinnon, ranskankielisiä edustaneen katolisen kirkon ja englanninkielisen talouseliitin välillä.

Englannin kielen ylivallan ja kieliryhmien välisen epätasa-arvon vuoksi Montreal oli Levinen (1997, 13–73) mukaan 1960-luvulle asti ulkoiselta olemukseltaan ja luonteeltaan täysin englanninkielinen kaupunki, jossa englanninkieliset saattoivat elää täysin yksikielisesti ranskankielisestä enemmistöstä huolimatta. Koska englantia oli sosiaalisen nousun, arvovallan ja työelämän korkeampien portaiden kieli, olivat Préaux'n (2013, 38–39) mukaan ranskankielisen enemmistön sosiaalisen nousun mahdollisuudet rajatut. Levinen (1997, 352) sanoin Montrealissa oli 1960-luvulle asti kaksi enemmistöä, jotka elivät toisistaan erillään *kahden yksinäisyyden* vertauskuvan mukaisesti omissa yhteisöissään ilman sen suurempaa kiinnostusta toistensa elämään. Simonin (2013, 187) mukaan Montreal oli kahdensadan vuoden ajan kaupunki, jossa kieli korreloi sosiaalisen luokan kanssa: varakkaammat englanninkieliset pysyivät erossa ranskankielisestä työväenluokasta.

1960-luvulta lähtien Montrealin ranskankielinen enemmistö nousi kuitenkin vastustamaan kielellistä epätasa-arvoa, mistä käynnistyi Quebecin niin kutsuttu rauhallinen vallankumous (*Révolution tranquille*). Préaux (2013, 94) luonnehtii kehityskulkua sekä taloudellisiin tekijöihin että identiteettiin perustuneena vallankumouksena. Lopputuloksena oli kielellisen hierarkian kääntyminen pääläelleen Quebecin provinssin kielilainsäädännön ja talouspolitiin

kan seurauksena. Rauhallinen vallankumous ja sen tuomat muutokset Quebecin provinssin ja Kanadan liittovaltion tasolla ovat seuraavan alaluvun aiheena.

2.2. Rauhallinen vallankumous

Quebecin rauhallisella vallankumouksella (*Révolution tranquille*) tarkoitetaan Montrealissa 1960-luvulla alkanutta liikehdintää, jossa ranskankieliset nousivat vastustamaan kielellistä epätasa-arvoa ja englannin kielen ylivaltaa. Rauhalliseen vallankumoukseen yhdistyi myös quebeciläinen nationalismi ja separatismi, joskaan itsenäisyys ei saanut enemmistön kannatusta kansanäänestyksissä vuosina 1980 ja 1995. Rauhallisen vallankumouksen aikana haastettiin niin vakiintuneet taloudelliset kuin identiteettiin liittyvät rakenteet. Muutoksen ydintekijänä olivat Levine (1997) mukaan Quebecin provinssin tiukka kielipolitiikka ja aktiivinen taloudellinen väliintulo, joskin yhdistettynä taustalla vaikuttaneisiin taloudellisiin ja väestöllisiin seikkoihin.

Levine (1997, 75–116) tekee selkoa rauhallisen vallankumouksen taustalla olleista rakenteellisista tekijöistä. Ensinnäkin maaseudun tyhjeneminen ja kaupungistuminen muutti kanadanranskalaista kulttuuria, sillä vuonna 1961 jo 40 prosenttia ranskankielisistä quebeciläisistä asui Montrealin alueella. Kaupungistumisen myötä ranskankielisen korkeakoulutuksen tarjontaa laajennettiin, mikä mahdollisti uuden, koulutetun keskiluokan synnyn. Tästä Montrealin uudesta ranskankielisestä keskiluokasta muodostui rauhallisen vallankumouksen veturi, joka haastoi maalaisidentiteettiin perustuvan, konservatiivisen ja katolisen kanadanranskalaisen nationalismin ja joka halusi muovata Quebecistä modernin ranskankielisen yhteiskunnan. Toisaalta myös taloudelliset seikat vaikuttivat ranskan kielen voimistumiseen Montrealissa. Vuosien 1930–1960 aikana Montreal menetti Kanadan taloudellisen keskuksen asemansa Torontolle ja suuntautui enemmän Quebecin alueelliseksi veturiksi. Montrealin taloudellinen uudelleensuuntautuminen yhdistettynä uuden ranskankielisen keskiluokan kasvaneeseen ostovoimaan paisutti ranskankielistä palvelusektoria ja teki yrityksille entistä kannattavammaksi toimia ranskaksi, mikä osaltaan lisäsi ranskankielisen työvoiman taloudellisia mahdollisuuksia.

Préaux'n (2013, 75–78) mukaan rauhallinen vallankumous käynnisti Quebecin politiikan demokratisoitumisen, jossa haastettiin aiempi korporatistinen valtarakenne poliittisten päättäjien ja talouseliitin välillä. Levine (1997, 75–116, 255–301) mukaan Quebecin provinssin hallinto korvasi rauhallisen vallankumouksen aikana muutamassa vuodessa katolisen kirkon ranskankielisten vallan tärkeimpänä välineenä. Julkinen valta otti myös aktiivisen roo-

lin ranskankielisten taloudellisen aseman parantamisessa. Vielä 1960-luvulla Quebecin kieliryhmien välillä oli taloudellinen työnjako, jossa ranska oli pienituloisten ja englantia talouseliitin kieli. Quebecin valtion rooli kuitenkin kasvoi 1960-luvulta lähtien keynesiläisen talouspolitiikan hengessä, mutta erikoisuutena oli niin sanottu etninen tehtävä, ranskankielisten sosioekonomisen aseman parantaminen. Ranskankielisen korkeakoulutuksen laajentaminen kasvatti inhimillistä pääomaa, ja laajentunut julkinen sektori, valtionyhtiöt sekä valtion rahoitus tarjosivat työ- ja yritysmahdollisuuksia uudelle ranskankieliselle keskiluokalle.

2.3. Rauhallisen vallankumouksen kielipoliittiset vaikutukset

Rauhallisen vallankumouksen taustalla vaikutti erityisesti kielikysymys, jossa oli Levinen (1997, 117–145) mukaan vastakkain kaksi näkemystä: monien ranskankielisten mukaan Quebecin tuli olla yksikielisesti ranskankielinen yhteiskunta, kun taas englanninkieliset kannattivat käsitystä kaksikielisestä ja -kulttuurisesta yhteiskunnasta. Ensimmäinen näkemys valtasi alaa 1960-luvun lopun kielikriiseissä, jotka kärjistyivät 1960- ja 1970-lukujen taitteessa mielenosoituksissa ja jopa yhteenotoissa. Kielikysymys kiinnitti yhä useamman ranskankielisen huomion, ja Quebecin itsenäisyyden kannatus voimistui: vuonna 1967 perustettiin itsenäisyyttä kannattava puolue *Parti Québécois* (PQ).

Kielikysymyksessä suurimmaksi kiistanaiheeksi muotoutui maahanmuuttajalasten koulukieli 1960-luvulta lähtien (Levine 1997, 75–116; Préaux 2013, 104–105). Toisen maailmansodan jälkeen Kanada liberalisoi maahanmuuttopolitiikkaansa ja siirtolaisten tulo Euroopasta kiihtyi. Vielä 1960-luvulla 98 prosenttia Montrealiin asettuneista uusista tulijoista siirtyi käyttämään taloudellisen vallan kieltä englantia ranskan sijaan. Ylivoimainen enemmistö maahanmuuttajien lapsista myös kävi koulua englanniksi, mikä aiheutti pelon ranskankielisten jäämisestä vähemmistöön varsinkin, kun syntyvyys oli heidän keskuudessaan laskussa. Toinen suuri kiistakysymys liittyy kaupallisten kylttien ja mainonnan kieleen, joka oli 1960-luvulle asti Montrealin keskustassa pitkälti englantia. Ranskankieliset ovat Préaux'n (2013, 174–178) mukaan pitäneet kylttien ja mainonnan kieltä tärkeänä symbolina Montrealin luonteesta. Yksikielisen ranskankielisyyden koetaan antavan selkeän viestin maahanmuuttajille integraation kielen suhteen, kun taas englanninkielisyyden koetaan symboloivan englannin taloudellista ylivaltaa ja ranskan alisteista asemaa.

Quebecin rauhallinen vallankumous ja jännitteet kielikysymyksen ympärillä vaikuttivat myös Kanadan liittovaltion tasolla. Vuonna 1963 perustettiin Kanadan kaksikielisyyttä tutkiva komissio, jonka suosituksesta säädettiin laki liittovaltion virallisesta kaksikielisyydes-

tä³ vuonna 1969 (Conrick & Regan 2007, 35–42). Vaikka liittovaltion kaksikielisyyspolitiikka pyrki hillitsemään kielellisiä jännitteitä Quebecissä, eivät toimet kuitenkaan Levinen (1997, 147–184) mukaan vakuuttaneet provinssin ranskankielisiä, jotka kokivat kielensä aseman edelleen uhatuksi Montrealissa. Quebecin provinssi säätikin rauhallisen vallankumouksen vanavedessä 1970-luvulla kaksi tärkeätä kielellistä lakia. Ensimmäinen, eräänlaisena välietappina toiminut laki 22 säädettiin vuonna 1974, ja sen jatkeena vuonna 1977 säädettiin niin kutsuttu ranskan kielen peruskirja (*Charte de la langue française*) tai laki 101, jota Levine pitää kieliliikehännän päätepisteenä. Vuoden 1974 laki teki ranskasta Quebecin provinssin ainoan virallisen kielen sekä kylttien ja mainonnan kielen, rajoitti jossain määrin maahanmuuttajalasten pääsyä englanninkielisiin kouluihin ja pyrki ranskankielistämään talouselämää, muttei sisältänyt pakkokeinoja tavoitteiden saavuttamiseksi (Legault 1992, 37; Levine 1997, 147–184; Préaux 2013, 120). Vuoden 1977 laki säädettiin itsenäisyysmielisen PQ:n vaalivoiton (1976) vanavedessä ja sen tavoitteena oli Levinen (1997, 185–254) mukaan tehdä Quebecistä ensisijaisesti ranskankielinen yhteiskunta, jossa englanninkieliset oppisivat pitämään itseään vähemmistönä tiukan kielilainsäädännön, eräänlaisen sokkiterapian, kautta. Maahanmuuttajien lasten täytyi lain myötä mennä ranskankieliseen kouluun, joten englanninkielisestä koulusta tuli etuoikeus ainoastaan Quebecissä ja Kanadassa englanninkielisille vanhemmille syntyneille lapsille. Caldwellin (1994, 97–100) sanoin lain 101 tavoitteena oli lyhyellä tähtämellä määrätä työelämän kieleksi ranska ja pitkällä tähtämellä panna piste maahanmuuttajien ja Quebecin ranskankielisten englanninkielistymiselle koulun kautta.

2.4. Kielilainsäädännön vaikutus ja nykytila

Quebecin tiukka kielilainsäädäntö ja sen aikaansaamat poliittiset ja taloudelliset muutokset olivat Levinen (1997) mukaan vakuuttaneet ranskankieliset suhteellisesta kielellisestä turvallisuudesta 1980-luvulle tultaessa. Ranskasta on tullut julkisen elämän käyttökieli ja etenevässä määrin työelämän kieli Montrealissa, minkä lisäksi ranskankieliset ovat nousseet yhteiskunnallisesti hallitsevaan asemaan. Préaux'n (2013) mukaan rauhallinen vallankumous johti niin kutsuttuun eliitin kiertoon, jossa politiikan demokratisoitumisen myötä englanninkielinen eliitti menetti valta- ja malliesimerkkiasemansa ja korvautui ranskankielisen enemmistön muodostamalla eliitillä.

³ Lain mukaan liittovaltion hallinnon ja virastojen tulee tarjota palveluja sekä ranskaksi että englanniksi kaikkialla Kanadassa (Conrick & Regan 2007, 39).

McAndrew'tä (2010) lainaten ranskankieliset muodostavat kuitenkin hauraan enemmistön (*majorité fragile*), koska ranskan kielen ja quebeciläisen identiteetin olemassaolo koetaan edelleen uhatuksi johtuen englannin kielen valta-asemasta niin Kanadassa ja Pohjois-Amerikassa⁴ kuin maailmanlaajuisestikin. Levinen (1997, 112–119) ja Legault'n (1992, 103–104) esittelemät tilastot osoittavatkin, että vielä 1990-luvun alussa noin kolme neljäsosaa Quebeciin asettautuneista uusista maahanmuuttajista ei puhunut sanaakaan ranskaa ja integroitui yhteiskuntaan englannin kielen kautta. Ranskan lisääntyneestä käytöstä huolimatta Montrealin kaksikielisyys on Levinen mukaan lisääntynyt, eikä ranska ole onnistunut syrjäyttämään englantia yleisenä viestinnän kielenä. 2010-luvun globalisoituvassa, englannin kielen hallitsemissa maailmasta tilanne on tuskin muuttunut.

Quebecin englanninkielisten näkökulmasta rauhallista vallankumousta seurannut, ranskaa suosiva kielilainsäädäntö taas on näyttäytynyt petoksena ja heitteillejättönä, ja yhteisö pelkää instituutioidensa, joskaan ei kielensä, menettämistä (Caldwell 1994; Gérin-Lajoie 2016; Préaux 2013). Legault'n ja Préaux'n (2013) mukaan englanninkielisen yhteisön sopeutumista rauhallisen vallankumouksen jälkeiseen kielilainsäädäntöön on leimannut vaikeus tai haluttomuus mieltää itsensä vähemmistöksi Quebecissä, sillä kieliryhmä muodostaa enemmistön koko Kanadan tasolla. De la Sablonnière ja Taylorin (2006) mukaan englanninkieliset ovat kokeneet kielilainsäädännön hyökkäyksenä yhteisöllistä identiteettiään vastaan; Caldwellin (1994) ja Gérin-Lajoien (2016) mukaan englanninkieliset taas kokevat tulleen suljetuksi ranskankielisen yhteiskunnan ulkopuolelle Quebecin hallinnon ranskankielisiä suosineen politiikan seurauksena. Kielilainsäädäntö ja erityisesti vuoden 1977 laki 101 on vaikuttanut jossain määrin englanninkielisten poismuuttoon Quebecistä, vaikka suurin osa kuitenkin Levinen (1997) mukaan sopeutui ja opetteli ranskaa. Radicen (2000) mukaan poismuuton historian ja mahdollisuuden symbolinen merkitys on kuitenkin suuri Quebecin englanninkielisten keskuudessa.

⁴ Vain 25 % kanadalaisista ja ainoastaan 2 % pohjoisamerikkalaisista oli ranskankielisiä vuonna 2006 (de la Sablonnière & Taylor 2006, 239–240).

3. Kielellisten vähemmistöoikeuksien teoria

Kanadan kieliriitoja niin Quebecin kuin koko liittovaltion kintasolla voi tulkita taloudellisen ja symbolisen valtakamppailun lisäksi vähemmistöoikeuksia koskevinä näkemyseroina. Yleis- täen vastakkain ovat tällöin yhtäältä englanninkielisen ryhmän ja Quebecin ulkopuolisen Kanadan kannattamat liberaalit yksilön oikeudet ja toisaalta ranskankielisten ja Quebecin provinssin kannattamat yhteisölliset oikeudet. Tämän luvun tavoitteena on esitellä normatiivisia pääteorioita, jotka käsittelevät vähemmistöoikeuksia ja joihin kieliryhmien diskurssia peila- taan tämän gradun analyysiluvuissa. Ensimmäinen alaluku esittelee perinteisen, yksilön oi- keuksia painottavan liberaalin näkökulman. Toinen alaluku taas käsittelee sitä täydentävää ja osittain kritisoivaa yhteisön oikeuksien näkökulmaa pääosin kanadalaisten Will Kymlickan (1995) ja Charles Taylorin (1994) normatiivisten teorioiden pohjalta. Kolmas alaluku esittelee puolestaan vähemmistöoikeuksien teorioita sovellettuna Kanadan kontekstiin.

3.1. Liberaali vähemmistöoikeuksien näkökulma

Coulombe (1995, 11–24) kuvailee teoksessaan perinteistä liberaalia yksilön oikeuksien ideo- logiaa. Hänen mukaansa liberalismi on poliittinen, ei moralistinen yhteiskunnallinen näkö- kulma, jonka mukaan valtion tulee olla neutraali eri hyvän elämän käsitysten ja katsomusten, siis moraalisten seikkojen, suhteen. Yksilöllä tulee lisäksi olla autonomia eli oikeus päättää itse omasta elämästään ja katsomuksistaan. Liberaali teoria tarjoaa siviilikansalaisuuteen pe- rustuvan, julkisessa elämässä pätevän yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien järjestelmän. Identiteettiin ja moraaliiin liittyvät kysymykset taas on jätetty julkisen elämän ulkopuolelle yksityiselämään piiriin, eikä valtio näihin kysymyksiin puutu. Valtion tehtävänä ei liberaalin teorian mukaan ole tukea jotakin tiettyä näkemystä hyvästä elämästä, vaan sen tulee taata yk- silöiden autonomia, joka on korkein liberaali arvo.

Taylor (1994, 51–61) kutsuu edellä esiteltyä liberalismia Ronald Dworkinia mukaillen menettelytavalliseksi liberalismiksi (*procedural liberalism*), jonka mukaista yhteiskuntaa pi- tää koossa tietyn hyvän elämän näkemyksen sijaan menettelytavallinen sitoumus käsitellä kaikkia ihmisiä tasapuolisella arvostuksella. Vaikka demokraattinen enemmistö kannattaisi tiettyjen hyvän elämän käsitysten ajamista yhteiskunnassa, olisi tämä menettelytavallisen normin vastaista eikä kohtelisi vähemmistöjä tasapuolisella arvostuksella. Taylorin mukaan menettelytavallisen liberalismien suosio on suurta Yhdysvalloissa ja on levinnyt laajalle erityi-

sesti angloamerikkalaisessa maailmassa. Menettelytavallisen liberalismien henki tiivistyy Taylorin mukaan tuomioistuinvalvonnan pohjana toimivissa perusoikeuskirjoissa (*charter of rights*), joiden kaksi tärkeintä teemaa ovat yksilön oikeudet sekä kansalaisten tasa-arvoinen kohtelu ja suojeleminen syrjinnältä. Niin Quebecin provinssi (*Charte des droits et libertés de la personne*) vuonna 1975 kuin Kanadan liittovaltio (*Charte canadienne des droits et libertés / Canadian Charter of Rights and Freedoms*) vuoden 1982 perustuslain myötä ovat julkaisseet omat yksilöoikeuksia korostavat perusoikeuskirjansa. Taylorin mukaan tuomioistuinvalvonnan merkitys liberaaleissa demokratioissa on perusoikeuskirjojen myötä korostunut tavallisen, demokraattisten enemmistöjen muodostamiseen perustuvan poliittisen lainsäädäntöprosessin kustannuksella.

Liberaalissa teoriassa keskeiset yksilön oikeudet ovat universaaleja eli pätevät yhtä lailla kaikkiin yksilöihin asuinpaikasta tai alkuperästä riippumatta (Coulombe 1995, 11–24). Legault'n (1992, 63) mukaan yksilön oikeuksien tavoitteena on taata henkilöiden tasa-arvoisuus riippumatta todelliseen tai määrättyyn sosiaaliseen kategoriaan tai yhteisöön kuulumisesta. Kyseessä ovat hänen mukaansa perustavanlaatuiset ihmisoikeudet, joita jokainen voi vaatia ja joista jokainen voi nauttia riippumatta eri yhteisöihin kuulumisesta. Kielipolitiikkaan sovellettuna liberaali teoria takaa Coulomben (1995, 89–92) sanoin *negatiiviset kielelliset oikeudet*, joiden mukaan valtion väliintulon sijaan yksilöillä on oikeus valita kielensä yksityisessä elämässä ja vapaus kieleen perustuvasta syrjinnästä. Perinteisten liberaalien mukaan negatiiviset kielelliset oikeudet ovat demokratiassa riittäviä, ja valtion tulee kohdella kaikkia kansalaisia tasa-arvoisesti riippumatta näiden kielestä. Tiettyyn kielelliseen tai etniseen vähemmistöön kuuluminen ei siten liberaalien mukaan oikeuta kielellisiin erityisoikeuksiin. Myöskään yhteisöillä ei tämän näkemyksen mukaan tule olla kielellisiä oikeuksia, vaan kyseessä on yksilön oikeus.

Perinteisen liberalismien kyseenalaistajien mukaan yksilöoikeuksia korostava teoria kompastuu vähemmistöoikeuksien problematiikkaan. Kymlickan (1995) mukaan perinteinen liberaali teoria on sivuuttanut kansallisten ja etnisten vähemmistöryhmien erityisoikeudet syrjinnänvastaisuuden ja hyväntahtoisen välinpitämättömyyden (*benign neglect*) nimissä. Vähemmistöjen oikeuksien on ajateltu toteutuvan yksilöllisten ihmisoikeuksien avulla ilman tarvetta ottaa kantaa yksilöiden jäsenyyteen yhteisössä. Kymlickan mukaan ihmisoikeuksien doktriini ei kuitenkaan ole tarjonnut vastauksia vähemmistökysymyksiin, vaan ristiriitatilanteissa enemmistön tahto on voittanut ja heikentänyt samalla vähemmistöjen asemaa.

Osa tutkijoista myös kyseenalaistaa liberalismien universaaliuden. Taylorin (1994, 61–73) mukaan liberalismi ei voi eikä sen toisaalta pidäkään väittää olevansa täysin kulttuurisesti

neutraali, sillä kyseessä on pitkälti länsimaisen kulttuurin poliittinen ilmentymä. Liberalismin täytyy Taylorin mukaan käytännön yhteiskunnallisissa oloissa ottaa kulttuurisesti kantaa. Coulomben (1995, 25–49) mielestä neutraaliksi näkökulmaksi tulkittu liberaali universalismi tosiasiaassa peittää enemmistökulttuurin hegemonian. Taylorin (1994, 37–44) mukaan näennäisesti neutraali liberalismi kieltää poikkeavat identiteetit pakottamalla kaikki ihmiset homogeeniseen, yhtä kulttuuria heijastavaan muottiin. Erilaisuudelle sokeassa liberaalissa yhteiskunnassa vain vähemmistöasemassa olevien tai alistettujen kulttuurien on pakko mukautua itselleen vieraaseen muotoon.

3.2. *Yhteisön oikeuksien näkökulma*

Legault'n (1992, 63) määritelmän mukaan yhteisöllisiä oikeuksia ovat sellaiset oikeudet, joita yksilö voi vaatia tai joista hän voi nauttia jonkin sosiaalisen kategorian (kuten iän, sukupuolen, etnisen alkuperän, ammatin, kieliryhmän jne.) tai yhdistyksen (ammattiliitot, etujärjestöt jne.) jäsenenä tai nimissä. Coulomben (1995, 41–54) mukaan yhteisön oikeudet ovat universaaleista yksilön oikeuksista poiketen erityisoikeuksia, joita voivat vaatia tietyn yhteisön jäsenet turvaamaan yhteisöllisiä hyödykkeitään. Taylor (1994, 37–44) käsittelee yhteisön oikeuksien problematiikkaa erilaisuuden politiikan (*politics of difference*) käsitteen kautta. Taylorin mukaan erilaisuuden politiikka on jatkoa universaalien tasa-arvon käsitteen laajentamiselle, joka on aiemmin ilmennyt esimerkiksi sosioekonomisten seikkojen nostamisessa tasa-arvokysymykseksi. Erilaisuuden politiikka vaatii, että jokaisen yksilön tai ryhmän ainutlaatuinen identiteetti ja poikkeavuus muista tulee tasa-arvon ja syrjinnänvastaisuuden nimissä tunnustaa. Taylorin mukaan ajatuksena on, että juuri tämä yksilöiden ja ryhmien erityisyys on jätetty perinteisessä liberalismissa huomiotta ja assimiloitu dominoivaan tai enemmistöasemassa olevaan identiteettiin. Perinteisen liberalismiin tunnustaman ihmisten yhtäläisen arvon ja universaalien potentiaalien lisäksi erilaisuuden politiikka vaatii siis yhtäläisen arvon tunnustamista sille, mitä ihmiset ovat potentiaalillaan tehneet.

Perinteinen liberalismi on suhtautunut epäilevästi erityisoikeuksien vaatimukseen, koska yhteisölliset oikeudet on tulkittu yksilön oikeuksien vastaisiksi. Kymlickan ja Taylorin teosten tavoitteena on kuitenkin tarjota vaihtoehtoinen liberaali teoria, joka ottaa huomioon vähemmistöjen oikeudet. Kymlickan (1995) mukaan *yhteisön oikeudet* on käsitteenä ongelmallinen, koska se luo kuvan vastakkainasettelusta yksilön oikeuksien kanssa ja koska se ei tee eroa yhteisön *ulkoisen suojelun* ja *sisäisten rajoitteiden* välillä. Hänen mukaansa yhteisön oikeuksien väärinymmärtäminen on usein seurausta juuri ulkoisen suojelun ja sisäisten rajoit-

teiden eron huomiotta jättämisestä. Ulkoisen suojelun (*external protections*) tavoitteena on suojella kansallisen vähemmistön tai maahanmuuttoperäisen etnisen ryhmän olemassaoloa ja identiteettiä ryhmän *ulkoisten* päätösten vaikutuksilta. Ulkoisen suojelun toimet antavat ihmisille mahdollisuuden ylläpitää elämäntapaansa, jos he niin *vapaasti* valitsevat. Sisäisten rajoitteiden (*internal restrictions*) tavoitteena taas on *rajoittaa* vähemmistöryhmien jäsenten yksilönvapautta ryhmän solidaarisuuden nimissä. Toisin kuin ulkoisen suojelun toimet, sisäiset rajoitteet velvoittavat ihmiset ylläpitämään elämäntapaansa, halusivatpa he tai eivät.

Kymlickan mukaan liberaalien tulisi edistää ulkoista suojelua ryhmien välisen oikeudenmukaisuuden nimissä mutta torjua sisäiset rajoitteet. Ulkoisen suojelun toimetkin ovat Kymlickan mukaan oikeutettuja vain, jos ne tukevat yksilöiden vapautta ja autonomiaa. Vapaus merkitsee Kymlickan mukaan jokaisen yksilön oikeutta elää omaa elämäänsä uskomustensa ja arvojensa mukaisesti ilman pelkoa syrjinnästä tai rangaistuksesta. Autonomia taas merkitsee jokaisen oikeutta omien uskomustensa ja arvojensa kyseenalaistamiseen, jota varten liberaalin yhteiskunnan tulee tarjota koulutuksen kautta tietoa ja vaihtoehtoja. Kymlickan mukaan juuri kulttuuriin kuulumisen tarjoaa yksilöille vapauden ja autonomian kannalta merkityksellisen uskomusten ja arvojen valintakontekstin ja antaa lisäksi turvallisen identiteetin tunteen. Tästä syystä ryhmiä ulkoisesti suojelevat vähemmistöoikeudet tukevat Kymlickan mukaan liberalismille keskeisen yksilön vapauden ja autonomian toteutumista. Toteutustapa kuitenkin vaihtelee riippuen vähemmistöryhmien ominaisuuksista, joiden perusteella ryhmät voi Kymlickan mukaan jakaa kahteen päätyyppiin. Kansalliset vähemmistöt (*national minorities*), joihin kanadanranskalaiset lukeutuvat, muodostavat enemmistökulttuurista historiallisesti erillään olevan, alueellisesti keskittyneen yhteiskunnan, joka voi perustellusti vaatia itsehallintoa tai autonomiaa vähemmistöoikeuksien toteutumisen varmistamiseksi. Etniset ryhmät (*ethnic groups*) taas ovat peräisin maahanmuutosta, ja ne voivat vaatia monietnisiä oikeuksia (*polyethnic rights*). Monietnistien oikeuksien tavoitteena on edistää ryhmän integraatiota valtakulttuuriin etniset erityispiirteet säilyttäen ja ilman painetta täydellisestä kulttuurisesta assimilaatiosta.

Kymlickan teoria pitää perinteisen liberalismiin tavoin ensisijaisina yksilön vapautta ja autonomiaa, joiden tasa-arvoinen toteutuminen turvataan vähemmistöoikeuksien avulla myös heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa oleville ryhmille. Taylorin (1994) vähemmistöoikeuksien malli taas irtisanoutuu jossain määrin perinteisestä, menettelytavallisesta liberalismista. Mikäli tietyn hyödykkeen luonto on sellainen, että sitä tulee tavoitella yhteisöllisesti, tulee siitä Taylorin mukaan julkisen politiikan asia. Tällainen yhteisöllinen tavoite voi olla moralistinen eli koskea yhteistä hyvän elämän määritelmää. Taylor käyttää teoriassaan esi-

merkkinä Quebeciä, joka on hänen mukaansa yhteisöllistä tavoitetta – ranskan kieltä ja ranskankielistä kulttuuria – tärkeänä pitävä ja sitä julkisesti edistävä yhteiskunta. Quebecin mallissa yhteiskunta voidaan järjestää yhteisen hyvän elämän määritelmän ympärille ilman, että kyseessä nähtäisiin olevan niiden vähemmistössä olevien henkilöiden arvostuksen puute, jotka eivät henkilökohtaisesti jaa näkemystä. Yhteiskunta on siis edelleen liberaali, koska se kunnioittaa vähemmistöjen perusoikeuksia ja -vapauksia. Taylorin mukaan perusoikeuksien sekä muiden etuoikeuksien ja erivapauksien välillä on kuitenkin olemassa ero, sillä jälkimmäisiä voidaan rajoittaa tai ne voidaan lakkauttaa julkisen politiikan nimissä, jos on painava syy toimia näin.

Taylor kutsuu esittelemäänsä mallia liberaalin tasapuolisen arvostuksen politiikan avoimemmaksi variantiksi (*more hospitable variant*). Tällainen avoimempi liberaali yhteiskunta turvaa perustavanlaatuiset oikeudet ja vapaudet kaikille yksilöille mutta se voi myös käyttää poikkeusmenettelyitä tai antaa tietyille ryhmille erivapauksia kulttuurin säilymisen nimissä. Kymlickasta poiketen Taylorin mielestä kulttuurin säilymiseksi ei kuitenkaan pelkää riittä, että yksilöt voivat nauttia yhteisöllisistä hyödykkeistä, kuten kielestä, niin valitessaan. Sen sijaan politiikan tavoitteena on aktiivisesti *luoda* yhteisön jäseniä ja näin varmistaa säilyminen ja jatkuvuus. Taylor siis vaikuttaa jossain määrin hyväksyvän ulkoisen suojelun ohella myös sisäiset rajoitteet.

Taylorin mukaan Kanadan liittovaltion kaksikielisyyspolitiikka lähestyy ranskan kielien asemaa menettelytavallisen liberalismien näkökulmasta, jolloin kielivalinta on *yksilön* oikeus. Quebecin provinssin tavoitteena taas on hänen mukaansa varmistaa ranskankielisen *yhteisön* jatkuvuus ja se, että tulevat sukupolvet jatkossakin identifioituvat ranskankielisiksi. Seuraavan alaluvun tavoitteena on valottaa yksilön ja yhteisön oikeuksien välistä ristiriitaa Kanadan ja Quebecin sekä ranskan- ja englanninkielisten välisissä suhteissa.

3.3. Oikeuskäsitysten ja identiteetin ristiriita Kanadassa

Sekä Kymlicka (1995) että Taylor (1994) käyttävät Kanadan liittovaltion ja Quebecin provinssin välistä suhdetta tärkeimpänä esimerkkitapauksenaan kansallisen vähemmistön erityis-oikeuksien järjestämisestä. Kuten aiemmin on todettu, Kanadan kielellistä kaksinaisuutta ei ole ollut yksinkertaista hallinnollisesti ja poliittisesti järjestää kumpiakkin osapuolia, ranskan- ja englanninkielisiä, miellyttävällä tavalla. Kanadan ja Quebecin sekä ranskan ja englannin kielten välisessä ristiriidassa onkin osaltaan kyse yksilön ja yhteisön oikeuksien näkökulmien kilpailusta sekä siitä, mihin yhteisöön kansalaisten identiteetti pääasiassa kiinnittyy.

Kymlicka (1995) muistuttaa, että ranskankielisten ja alkuperäiskansojen liittäminen brittiläiseen Kanadaan ei ole alun perin perustunut vapaaehtoisuuteen vaan on valloituksen tulosta. Englanninkieliset kanadalaiset halusivat aluksi luoda yhtenäisvaltion, mutta liittovaltioon päädyttiin lopulta vuonna 1867 Quebecin vuoksi. Liittovaltorakenne onkin Kymlickan mukaan tapa taata Quebecin itsemääräämisoikeus ja ranskankielisen kulttuurin säilyminen. Préaux'n (2013, 65–95) mukaan Kanadan liittovaltio edustaa Quebecin ranskankielisille siviiliyhteiskuntaa eli *Gesellschaftia*, johon kuulumisen on sidoksissa sopimukseen ja molemmipuolisiin intresseihin. Tämän siviiliyhteiskunnan sisällä on ranskankielisestä näkökulmasta kaksi etnistä yhteisöä eli *Gemeinschaftia*, ranskan- ja englanninkieliset kanadalaiset. Myöskään Kymlickan (1995, 76–80) mukaan quebeciläiset eivät ole yhteisen kanadalaisen kulttuurin alaryhmä vaan muodostavat erillisen yhteiskunnallisen kulttuurinsa. Kanadan konfederaation luomisen vuonna 1867 olisi Préaux'n mukaan pitänyt taata kahden tasa-arvoisen kansan muodostama siviiliyhteiskunta, jossa kanadanranskalaisten rooli antaa liittovaltiolle legitimitetin.

Kanadan liittovaltion rakenteellisena haasteena on Kymlickan (1995, 26–33) mukaan epäsymmetrinen federalismi, sillä Quebec haluaa enemmän valtaa provinssille ja englanninkieliset provinssit taas liittovaltiolle. Tietyissä määrin epätasapaino Quebecin erityisoikeuksien ja muiden provinssien välillä on jo pitkään ollut olemassa, mutta monet eivät halua tätä Kanadan perustuslaissa tunnustaa. Kanadan uuden perustuslain (1982) myötä Quebecille on yritetty myöntää liittovaltiossa erillisen yhteiskunnan (*société distincte / distinct society*) asema kahdella sopimuksella Lac Meechissä (1987) ja Charlottetownissa (1992), mutta sopimusten epäonnistumisen takia Quebec ei ole perustuslakia allekirjoittanut. Taylorin (1994) mukaan Kanadan uuden perustuslain ympärillä käydyssä kiistassa on pohjimmiltaan kyse liberalismien kahden ymmärryksen välisestä ristiriidasta. Ongelmana on hänen mukaansa sovittaa yhteen liittovaltiotason perusoikeudet sekä kanadanranskalaisten vaatimukset erityisyydestä, selviytymisestä ja itsehallinnosta. Taylorin mukaan monien englanninkielisten kanadalaisten mielestä on perusoikeuskirjan vastaista, että poliittinen yhteiskunta toimii yhteisöllisten tavoitteiden nimissä, kuten Quebec vaaliessaan provinssin ranskankielisyyttä kiistellyn kielilainsäädännön keinoin.

Préaux (2013, 97–101) kuvaa Kanadan kieli- ja identiteetti-problematiikkaa siten, että liittovaltiotason *Gesellschaft* ei onnistu takaamaan englannin- ja ranskankielisten *Gemeinschaftien* tasa-arvoista asemaa. Sen sijaan Quebecin vaatimukset erityisasemasta ja tunnustuksesta kanadanranskalaisten *Gemeinschaftina* ovat törmänneet muiden kanadalaisten ymmärtämättömyyteen. Quebecin rauhallisen vallankumouksen seurauksena Kanada on joutunut

rakentamaan uudelleen oman, aiemmin suurelta osin brittiläiseen perinteeseen nojanneen identiteettinsä (Caldwell 1994, 85–92). Préaux'n mukaan tuloksena ollut uudenlainen *kanadianismi* ensinnäkin painottaa kaikkien kansalaisten tasa-arvoista asemaa provinssista riippumatta siten, etteivät kielelliset oikeudet ole liittovaltion virallisesta kaksikielisyydestä huolimatta sidoksissa etniseen yhteisöön. Quebeciläisten näkökulmasta kielellisten oikeuksien tunnustaminen yksilön oikeuksina yhteisön sijaan taas merkitsee sitä, ettei englanninkielinen Kanada halua tunnustaa liittovaltion historiallista kielellistä kaksijakoisuutta ja Quebeciä erillisenä yhteiskuntana. Toisekseen 1960–1970-luvuilla käynnistetyn liittovaltion multikulturalistisen politiikan pelätään samaistavan kanadanranskalaisen identiteetin maahanmuuton myötä syntyneisiin etnisiin identiteetteihin (Kymlicka 1995, 11–26). Tämän seurauksena quebeciläiset ovat vieraantuneet liittovaltiosta ja kanadalaisesta identiteetistä sekä kääntyneet oman provinssinsa puoleen identiteetin rakentamiseksi ja intressiensä puolustamiseksi. Préaux'n sanoin Quebecin *Gemeinschaft* on täten irtautunut ympäröivästä Kanadan *Gesellschaftista*. (Coulombe 1995, 135–151; Préaux 2013, 97–101, 116–117.) Quebecin sosiokulttuurista mallia on niin ikään luonnehdittu interkulturalistiseksi kanadalaisen multikulturalismin sijaan (Labelle 2015, 42), mitä käsitellään yksityiskohtaisemmin luvussa 6.1.

Quebecin ja Kanadan välinen ristiriita toistuu myös Quebecin sisällä, erityisesti Montrealissa, ranskan- ja englanninkielisten välisenä vastakkainasetteluna. Legault'n (1992, 82–85) mukaan vastakkainasettelua leimaa molempien yhteisöjen mielikuva itsestään enemmistönä: ranskankieliset kokevat olevansa enemmistö Quebecissä mutta vähemmistö koko Kanadassa, kun taas englanninkieliset tuntevat itsensä yleisesti ottaen kanadalaisiksi ja siten kuuluvansa Kanadan enemmistöön. Siinä missä Quebecin ranskankieliset perustelevat provinssin tiukkaa kielipolitiikkaa yhteisön oikeuksien nimissä, turvautuvat Legault'n (1992) mukaan englanninkieliset yksilön oikeuksien diskurssiin oman yhteisönsä aseman edistämiseksi ja syrjiväksi tuntemansa provinssin kielilainsäädännön vastustamiseksi.

4. Metodologia ja tutkimuksen kulku

Tässä luvussa esitellään gradun analyysissä käytettyä metodologiaa ja tutkimusaineistoa. Ensimmäisessä alaluvussa pohditaan yleisesti Fairclough'n teoksen (1997) pohjalta median roolia yhteiskunnallisena vaikuttajana, mikä osaltaan perustelee sanomalehtien valintaa tutkimusaineistoksi. Toisessa alaluvussa esitellään Tuomen ja Sarajärven (2002/2018) teoksen avulla sisällönanalyysin menetelmä, jota käytän lehtikirjoitusten analysoinnissa. Kolmannessa ja neljännessä alaluvussa esittelen aineistona olevat lehdet ja lehtikirjoittelussa avainasemassa olevat Quebecin kansalliskokouksen puolueet, viidennessä alaluvussa taas kuvaan tutkimuksen kulkua.

4.1. Median rooli yhteiskunnallisena vaikuttajana

Norman Fairclough käsittelee teoksessaan *Miten media puhuu* (1997) tiedotusvälineiden tapaa vaikuttaa yhteiskunnallisesti kielen kautta. Fairclough käyttää kielen analysoimisen menetelmänä *kriittisen diskurssianalyysin* viitekehystä, joka tutkii yksityiskohtaisesti tekstien kielellistä ainesta diskurssien ideologisuuden havaitsemiseksi. Fairclough tutkii nimenomaan, miten diskurssit yhdistyvät joukkotiedotusvälineissä diskurssijärjestyksiksi, joiden avulla ylläpidetään kulttuurista hegemoniaa. Tiedotusvälineissä ilmentyvässä poliittisuudessa Fairclough'n huomio keskittyy poliittisen sisällön analysoimisen sijaan politiikan ja joukkotiedotusvälineiden diskurssijärjestysten väliseen konfliktuaalisuuteen. Näin ollen Fairclough'n media-analyysi poikkeaa tämän gradun sisällönanalyysin menetelmästä.

Erilaisesta analyysin metodista huolimatta Fairclough'n teos tarjoaa tämän gradun kannalta olennaisia huomioita median yhteiskunnallisesta ja poliittisesta roolista. Fairclough'n (s. 10) mukaan joukkotiedotusvälineillä on ensinnäkin kyky vaikuttaa tietoon, uskomuksiin, arvoihin, sosiaalisiin suhteisiin ja sosiaalisiin identiteetteihin. Ne tekevät asioista merkityksellisiä sen kautta, miten ne esittävät asiat ennen kaikkea kielen kautta. Fairclough'n (s. 51) mukaan mediatekstien ja yhteiskunnan/kulttuurin välinen suhde on dialektinen, sillä tekstit muotoutuvat sosiokulttuurisesti mutta ne myös muovaavat yhteiskuntaa ja kulttuuria sekä vanhaa uusintavilla että uutta luovilla tavoilla. Ideologia on läsnä tiedotusvälineiden teksteissä eri määrin eri tapauksissa ja diskursseissa, mutta se limittyy niissä tekstien kulttuuriseen estetiikkaan ja tehtävään pitää ihmiset ajan tasalla (s. 67–68).

Tiedotusvälineiden tekstit ovat Fairclough'n (s. 73) mukaan myös sosiokulttuuristen muutosten herkkä mittari, jossa yhteiskunnalliset ja kulttuuriset muutokset sekä ristiriidat ilmenevät jo alustavassa ja keskeneräisessä vaiheessa. Tästä syystä Fairclough korostaa mediatekstien tärkeyttä yhteiskunnallisten muutosten tutkimuksessa. Toisaalta tiedotusvälineiden tekstit ovat Fairclough'n (s. 269) mukaan yhteiskunnallista toimintaa, jolla voi olla konkreettisia seurauksia, kuten esimerkiksi Itä-Euroopan vuoden 1989 tapahtumien uutisoinnilla oli kansalaisliikkeen kehitykseen ja leviämiseen. Fairclough'n pohjalta voidaankin todeta, että lehtikirjoittelua tutkimalla pystytetään muodostamaan käsitys Quebecin kieli- ja vähemmistöoikeuksiin liittyvän diskurssin tilasta 2010-luvun loppupuolella.

4.2. Sisällönanalyysin metodi

Tuomen ja Saarijärven (2002, 11) mukaan *metodologia* eli oppi tieteen järkevistä menetelmistä voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Laajassa mielessä metodologia käsittelee todellisuutta koskevan tiedon peruslähtökohtaa, tieteellistä perusnäkemystä ja maailmankatsomusta. Suppeassa merkityksessä metodologia taas samaistuu *metodiikkaan* eli metodien käyttöön, siis siihen, miten hankitaan tietoa todellisuudesta, joka on annettu ja ongelmaton. *Metodi* taas ymmärretään kummassakin tapauksessa tutkimustulosten perusteluna ja oikeutuksena.

Tässä gradututkimuksessa metodologia ymmärretään yhdysvaltalaisen laadullisen tutkimuksen (*Qualitative Research*) hengessä suppeassa merkityksessä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 43–44, 62–66). En ota tutkimuksessani kantaa todellisuutta koskevan tiedon peruslähtökohtiin tai siihen, miten voin ymmärtää sen, mitä toinen ihminen sanoo. Jätän siis ontologiset pohdinnat sikseen ja otan maailman annettuna. Suppean metodologian käsityksen mukaisesti maailmasta voi saada epistemologisesti tietoa soveltuvilla metodeilla, jotka saavat perustelunsa tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista sekä käytössä olevista resursseista ja välineistä. Tällaista käytännöllistä tutkimusongelman konkreettiseen ratkaisemiseen tähtävää katsantokantaa kutsutaan metodisesti *eklektiseksi*, sillä siinä ei oteta kantaa tutkimuskohteen olemukseen tai ontologiaan.

Konkreettisena metodina gradututkimuksessani käytän *sisällönanalyysiä*, joka on edellä kuvatun diskurssianalyysin tavoin tekstianalyysiä. Tuomen ja Sarajärven (2002, 48, 105–106) mukaan metodien erona on kuitenkin se, miten kommunikaatiota käsitellään. Diskurssianalyysi tarkastelee kommunikaatiota *todellisuuden rakentamisena* analysoimalla sitä, miten merkityksiä tuotetaan tekstissä. Sisällönanalyysi taas tarkastelee kommunikaatiota *todellisuuden kuvana* ja etsii tekstin merkityksiä. Tuomen ja Sarajärven (2002, 93–121) mukaan sisäl-

lönanalyysi toimii väljänä teoreettisena kehyksenä kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysissä. Pyrkimyksenä on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa järjestämällä tutkimusaineisto tiiviiseen ja selkeään sanalliseen muotoon kuitenkin kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Lisäksi tavoitteena on informaatioarvon lisääminen, sillä sisällönanalyysin avulla hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Tuomen ja Sarajärven mukaan sisällönanalyysin perusteella voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Tämän gradututkimuksen sisällönanalyysin tavoitteena on selvittää, miten Kanadan ja Quebecin ranskan- ja englanninkieliset yhteisöt näkevät Quebecin kieli- ja vähemmistöpolitiikan ja millaisiin perusteluihin ne mielipiteissään vetoavat. Koska tarkoituksena on selvittää, pitääkö aiemman tutkimuskirjallisuuden tekemä jako yksilön oikeuksia puolustaviin englanninkielisiin ja yhteisön oikeuksia puolustaviin ranskankielisiin paikkansa, on kyseessä *teorialähtöinen* sisällönanalyysi, koska analyysin luokittelu perustuu aiempaan viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 116–117). Tämän aiemman viitekehyksen pohjalta muodostetaan siis väljä *analyysirunko*, johon sisältyvät yksilön ja yhteisön oikeuksia puolustavien argumenttien luokat. Analyysirungon ulkopuolelle jäävistä argumenteista taas voidaan *aineistolähtöisen* sisällönanalyysin keinoin muodostaa uusia luokkia, mikäli aineistoa on riittävästi. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 127–128.) Graduni toisessa ja erityisesti kolmannessa luvussa esiteltäviä viitekehystä siis testataan todellisuudessa tutkimalla englannin- ja ranskankielisten sanomalehtien kirjoituksia.

Käytännössä tämän gradun sisällönanalyysi koostuu Tuomen ja Sarajärven (2002, 93–121) käsittein sekä aineiston *luokittelusta* että *teemoittelusta*. Luokittelu merkitsee dokumenttien sisällön teemojen kvantitatiivista *erittelyä*, sen laskemista, kuinka monta kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. Teemoittelu taas on varsinaista kvalitatiivista sisällön *analysoimista*, pyrkimystä kuvata sanallisesti sitä, mitä kustakin teemasta on sanottu. Tavoitteena kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen analyysin yhdistämisellä on saada toisiaan täydentävää tietoa Quebecin kielipolitiikasta käytävästä keskustelusta: millaisia teemoja keskustelussa esiintyy ja missä määrin. Tuomen ja Sarajärven (2018, 78, 138) mukaan sisällönanalyysin ja sisällön erittelyn yhdistäminen samassa tutkimuksessa edustaa periaatteessa *mixed method research* -lähestymistapaa, jonka mukaan laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistäminen luo parempaa ymmärrystä tutkimuskohteesta kuin jompikumpi metodi yksinään.

4.3. Aineistona olevat sanomalehdet

Ranskankielinen *Le Devoir* on Henri Bourassan Montrealissa vuonna 1910 perustama quebeciläinen sanomalehti, joka määrittelee itsensä kansallismieliseksi ranskankielisen yhteiskunnan äänenkannattajaksi mutta samaan aikaan ideologioista ja puolueista itsenäiseksi (Myles 2016). Lehti ja etenkin sen päätoimittajat ovat aina ottaneet hanakasti kantaa suuriin poliittisiin kysymyksiin ja etenkin Quebecin ja Kanadan välisiin suhteisiin (Charron & de Bonville 2012). Vaikka *Le Devoir* on aina ollut kansallismielinen ja korostanut quebeciläisen yhteiskunnan erityisyyttä, on sen poliittinen linja vaihtunut päätoimittajien myötä federalismin kannatuksesta itsenäisyysmielisyyteen, kuitenkin muodostamatta suurta muutosta yleisen linjan jatkuvuuteen (Gauthier 2012). Rajallisista taloudellisista resursseistaan ja rajoittuneesta lukijakunnastaan huolimatta *Le Devoir* on saavuttanut quebeciläisessä yhteiskunnassa ainutlaatuisen aseman (Charron & de Bonville 2012): sitä pidetään – ja se itsekkin pitää itseään – Quebecin arvostetuimpana sanomalehtenä ja eniten poliitikkoihin vaikuttavana julkaisuna (Charron & Bastien 2012). Charronin ja Bastienin (2012) mukaan *Le Devoirin* lukijakunta on keskimääräistä koulutetumpaa, intellektuellimpaa ja varakkaampaa. Vanassen (2007) mukaan lehden rajoittunut levikki ja hienostunut lukijakunta kuitenkin estävät sen nousua varsinaiseksi kansalliseksi kanadanranskalaiseksi sanomalehdeksi.

Montrealissa vuonna 1884 William Blumhartin perustamaa (Vieux-Montréal 22.4.2002) *La Presseä* pidetään varsinaisena Kanadan kansallisena ranskankielisenä sanomalehtenä, jonka lukijakunta on kuitenkin *Le Devoiria* kansanomaisempaa (Vanasse 2007). Myös lehti itse ankkuroi asemansa koko Kanadaan pitämällä itseään arvostetuimpana ranskankielisen informaation mediana liittovaltiossa (La Presse 1.6.2017). Lehden erikoisuutena on digitalisoituminen: siirryttyään julkaisemaan paperista versiota ainoastaan lauantaisin vuoden 2016 alusta lähtien (Crevier 16.9.2015), *La Pressestä* tuli vuonna 2018 täysin digitaalinen, kun paperiversion julkaiseminen lopetettiin kokonaan (La Presse 1.6.2017). Côtén (2012) mukaan *La Pressen* omistava Desmarais-suku pitää tiukasti kiinni lehden selkeästä Kanadan federalismia puolustavasta linjasta, mikä on Gingras'n (2009, 107–109) mukaan aiheuttanut ristiriitoja lehden toimituksessa. *La Pressen* valintaa *Le Devoirin* rinnalle perustelee oletus, jonka mukaan ensimmäisessä esitetyt näkökannat ranskankielisten yhteisöllisistä oikeuksista ovat todennäköisesti jälkimmäistä maltillisempia.

Vuonna 1778 perustettu *The Montreal Gazette* on yksi Pohjois-Amerikan vanhimmista sanomalehdistä. Kyseessä oli alun perin ranskankielinen julkaisu, josta tuli kaksikielisen jakson jälkeen täysin englanninkielinen vuonna 1822. Nykyään *The Montreal Gazette* on Mont-

realin metropolialueen ainoa englanninkielinen lehti, jota lukee päivittäin 69 prosenttia kaupungin englanninkielisestä väestöstä. (L'Encyclopédie Canadienne 17.10.2014.) Gingras'n (2009, 65) mukaan lehti painottuu Quebecin ranskankielisiä julkaisuja enemmän etnokulttuuristen yhteisöjen asioihin. *The Montreal Gazetteä* voidaan pitää Quebecin ja erityisesti Montrealin englanninkielisen väestön pää-äänenkannattajana ja näin ollen tuovan julki yhteisön kantoja kieli- ja vähemmistöpoliittisiin kysymyksiin liittyen.

The Globe and Mail on vuonna 1936 kahden sanomalehden yhdistymisestä alkunsa saanut Torontossa toimitettu englanninkielinen julkaisu, jota pidetään Kanadan vaikutusvaltaisimpana ja arvostetuimpana päivälehtenä (Encyclopædia Britannica 17.8.2017). Lehden lukijamäärä on lisäksi Kanadan suurin (L'Encyclopédie canadienne 4.3.2015). Lehden pohjalta ovat vuonna 1844 perustettu liberaali *The Globe* ja vuonna 1872 perustettu konservatiivinen *The Mail*. Lehti itse tulkitsee olevansa nykyään itsenäinen muttei neutraali (Encyclopædia Britannica 17.8.2017). L'Encyclopédie canadienne (4.3.2015) mukaan *The Globe and Mail* on fuusiosta lähtien ollut *The Globen* liberaalin linjan perijä. *The Globen and Mailin* edustavuus Quebeciä koskevassa uutisoinnissa perustuu sen rooliin englanninkielisen Kanadan vaikutusvaltaisimpana julkaisuna.

4.4. Quebecin kansalliskokouksessa edustetut puolueet

Quebecin parlamentti eli kansalliskokous (*Assemblée nationale*) koostuu 125 jäsenestä. Vuonna 2017, tässä gradussa käsiteltyjen tapahtumien aikaan, kansalliskokouksessa oli edustettuna neljä puoluetta: hallituksen muodostava liberaalipuolue *Parti libéral du Québec* (PLQ) 68 edustajalla, virallisen opposition muodostava *Parti québécois* (PQ) 28 edustajalla, toiseksi suurin oppositiopuolue *Coalition avenir Québec* (CAQ) 21 edustajalla sekä 8 itsenäistä edustajaa, joista 3 kuului *Québec solidaire* -puolueeseen (QS). Gradussa käsiteltyjen tapahtumien aikaan Quebecin parlamenttivaalit olivat alle vuoden päässä, sillä ne järjestettiin 1. lokakuuta 2018. (Assemblée nationale du Québec 2018.) Vaalien läheisyys näkyikin useaan otteeseen niin suorasti kuin epäsuorastikin lehtikirjoituksissa. Tässä luvussa on tarkoitus esitellä lyhyesti neljän Quebecin kansalliskokouksessa edustetun puolueen aatteellinen ja historiallinen tausta.

Jo 1870-luvulla perustettu Quebecin liberaalipuolue *Parti libéral du Québec* on provinssin vanhin ja kaikkein useimmin hallituksessa ollut puolue. Vaikka PLQ kannattaa federalismia eli Quebecin pysymistä osana Kanadan liittovaltiota, oli puolue kuitenkin 1960-luvulla rauhallisen vallankumouksen ytimessä. Sen hallituskausien aikana 1960- ja 1970-luvuilla

käynnistettiin tärkeitä hallinnon modernisaation sekä sosiaalisen ja taloudellisen muutoksen prosesseja, erityisesti sähkön kansallistaminen ja julkinen sairausvakuutus. (L'Encyclopédie Canadienne 4.3.2015.) Kuten analyysiluvussa 5.2.2. myöhemmin käy ilmi, on PLQ perinteisesti ollut englanninkielisten quebeciläisten ainoa vaihtoehto provinssin politiikassa. Myös Konrad Yakabuski toteaa *The Globe and Mailin* kolumnissaan (L195), että liberaalipuolueella on Quebecissä voimakas englanninkielisten ja etnisten vähemmistöjen tuki, ”*anglophone and ethnic strongholds*”. Poliittisella kartalla puolue sijoittuu keskustaan (Encyclopædia Britannica 2013, 402).

Parti québécois (PQ) on vuonna 1968 perustettu nationalistinen puolue, jonka käsialaa ovat kaksi Quebecin itsenäisyyttä koskenutta kansanäänestystä vuosina 1980 ja 1995. Ensimmäisen hallituskautensa aikana PQ sääti vuonna 1977 lain 101, joka teki ranskasta Quebecin ainoan virallisen kielen. Viimeisimmän valtakautensa aikana muodostaessaan vähemmistöhallituksen vuosina 2012–2014 PQ esitti uskonnollista neutraaliutta koskeneen, sittemmin hylätyn kiistellyn lakialoitteen 60, joka tunnetaan paremmin arvojen peruskirjana, *Charte des valeurs* (tarkemmin luvussa 6.1.). PQ:n yhteensä miltei 20 vuotta kestäneiden hallituskausien aikana puolue on toteuttanut tärkeitä taloudellisen kehityksen ja sosiaalisen tasa-arvon ohjelmia. (L'Encyclopédie Canadienne, 7.3.2018.) Poliittisella kartalla PQ sijoittuu keskustavemmistöön (Encyclopædia Britannica 2013, 402).

Kansalliskokouksen kolmanneksi suurin puolue *Coalition Avenir Québec* (CAQ) on myös puolueista nuorin, sillä se on perustettu vasta vuonna 2011. Perustamisen taustalla oli halu uudistaa Quebecin politiikkaa pääsemällä yli vanhojen puolueiden riidoista. CAQ sijoittuu poliittisella kartalla keskustaoikeistoon ja pitää quebeciläisen kulttuurin elinvoimaisuutta yhtenä prioriteeteistaan. (L'Encyclopédie Canadienne 24.9.2014.) Kuten analyysiluvuissa myöhemmin selviää, puolueella on taipumus sijoittua kieli- ja identiteettpoliittisissa kysymyksissä PQ:n linjoille, mutta CAQ:n puolueohjelma kannattaa itsenäisyyden sijaan voimakasta Quebecin kansakuntaa Kanadan sisällä (L186).

Kansalliskokouksen pienin puolue, edistysmielinen ja vasemmistolainen *Québec solidaire* (QS) on perustettu vuonna 2006. Puolueen arvoihin ja periaatteisiin lukeutuvat ympäristönsuojelu, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, feminismi, globalisaatiokritiikki, pluralismi, Quebecin itsenäisyys ja solidaarisuus, joskin itsenäisyyskysymys ja valtion uskonnollisen neutraaliuden malli jakavat puolueen kannattajia. QS:n erikoisuutena on kahden puheenjohtajan periaate, jonka mukaan yhden tulee olla nainen ja toisen mies sukupuolten tasa-arvon nimissä. (L'Encyclopédie Canadienne 7.3.2018.)

4.5. *Analyysin toteutustapa*

Gradututkielmani analyysin tavoitteena on selvittää, miten yhtäältä ranskankielisissä *La Presse*ssä ja *Le Devoir*issa ja toisaalta englanninkielisissä *The Montreal Gazette*ssa ja *The Globe and Mail*issa käsitellään Quebecin kielellisiä ja vähemmistöoikeudellisia ristiriitoja kolmen vuonna 2017 laajasti uutisoidun tapausten yhteydessä. Lisäksi eroja samankielisten julkaisujen välillä voidaan käsitellä, mikäli aineiston määrä on riittävän suuri. Analyysi muodostuu konkreettisesti kahdesta alaluvusta, joista ensimmäinen käsittelee kahta kielellistä ristiriitoja aiheuttanutta tapahtumaa ja jälkimmäinen yhtä vähemmistöoikeudellista väittelyä nostattanutta tapahtumaa. Ranskankielisten *La Presse*n ja *Le Devoir*in artikkelit ovat peräisin kanadalaisesta *Eureka.cc*-tietokannasta, englanninkielisten *The Montreal Gazette*n ja *The Globe and Mail*in artikkelit taas ProQuestin *Canadian Major Dailies* -tietokannasta. Pääsy *Eureka.cc*- ja ProQuest-tietokantoihin muodostettiin Quebecin kansallisarkiston ja -kirjaston (*Bibliothèque et Archives nationales du Québec*) etäkäyttöoikeuden kautta. Artikkeleita tietokannoista haettiin uutisoituihin tapahtumiin liittyvillä hakusanoilla, ja niistä valittiin kaikki kyseisiin tapahtumaan liittyvät kirjoitukset. Mikäli tietokannoissa esiintyi sama artikkeli useaan kertaan, esimerkiksi painetun lehden versiona ja verkkojulkaisuna, valittiin ainoastaan kattavin ja laajin versio analysoitavaksi. Artikkeliluettelo analyysissä käytettyjen lyhenteiden, lehden nimen, artikkelin nimen, päivämäärän, kirjoittajan ja tekstilajin kanssa löytyy gradun lopun liitteistä, joissa artikkelit on jaoteltu kolmen analysoidun tapahtuman mukaan.

Kutakin analyysin kohteena olevaa tapahtumaa käsittelevää kirjoittelua lähestytään aluksi kvantitatiivisesti *sisällön erittelyn* keinoin esittämällä eri näkökantoja sisältävien artikkelien lukumäärät. Tätä erittelyä seuraa sitten varsinainen kvalitatiivinen *sisällön analyysi*. Alalukujen lopuksi kootaan vielä yhteen tärkeimmät löydökset ja muodostetaan kokonaiskuva. Näkökannoilla tarkoitetaan kirjoittajan omaa mielipidettä (ilmaistuna mielipide- ja pääkirjoituksissa tai kolumneissa) tai uutisartikkeleissa kuvattuja eri tahoihin (yksityishenkilö, puolue tai yhteisö) yhdistettyjä näkökantoja, joihin kirjoittaja ei siis välttämättä ota henkilökohtaisesti kantaa. Tällä tavoin näkökulmien analyysiin voidaan sisällyttää myös (näennäisen) neutraalit uutisjutut, joissa eivät kuitenkaan julkaisusta riippuen pääse kaikki kannat näkyviin. Tarkoituksena on peilata sanomalehdissä esiintyviä näkökantoja lähdekirjallisuuden muodostamaan viitekehukseen, jonka mukaan ranskankieliset ovat taipuvaisia yhteisöllisten kielellisten oikeuksien ja englanninkieliset taas yksilön perusoikeuksien puolustamiseen.

5. Kielellisten tapausten analyysi

Tässä gradun ensimmäisessä analyysiluvussa tarkastellaan ranskan- ja englanninkielisten lehtien välisiä eroja Quebecin kielipoliittisten kiistojen käsittelyssä. Analyysin kohteeksi valitut kaksi kielipoliittista tapahtumaa ovat molemmat marraskuulta 2017 ja liittyvät ranskan ja englannin kielten välisiin suhteisiin Quebecin ja etenkin Montrealin talouselämässä ja kaupankäynnissä. Ensimmäisessä tapauksessa on kyse Adidaksen uuden Montrealin-myymälän päällikön ranskan kieltä vähättelevistä sanoista, toisessa taas Quebecin kansalliskokouksen ranskankielistä *bonjour*-tervehdystä kaksikielisen *bonjour-hin* sijaan puoltavasta lauselmasta. Analyysiluku jakautuu kolmeen kappaleeseen, joista ensimmäisessä käsitellään Adidas-tapausta, toisessa *Bonjour-Hi*-tapausta ja kolmannessa kootaan yhteen ranskan- ja englanninkielisten diskurssien yleispiirteitä kielipolitiikkaan liittyvässä väittelyssä.

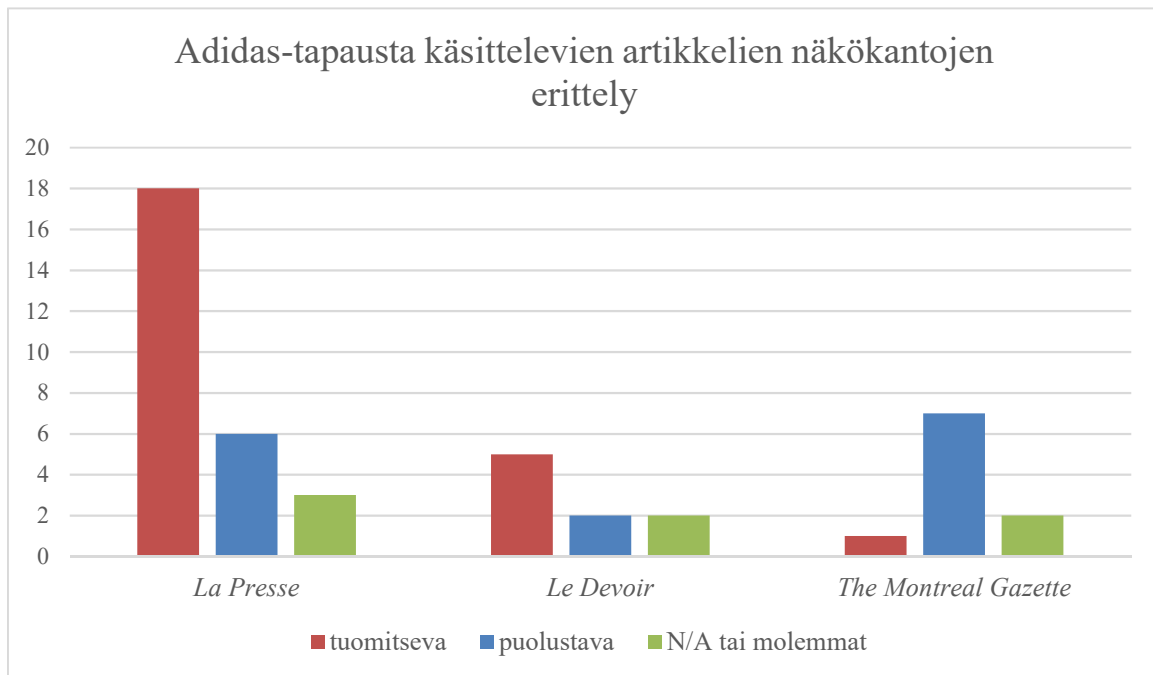
5.1. Adidas-tapaus

Keskiviikkona 22. marraskuuta 2017 Adidas kutsui lehdistön edustajat uuden Montrealin keskuksen myymälänsä avajaisiin. Ranskankielinen myymäläpäällikkö Alexandre Des Roches totesi avajaispuheensa aluksi sanovansa sanan ranskaksi mukauttaakseen (*accommoder*) Montrealin kaupungin ja ranskankieliset mediat, minkä jälkeen loput tilaisuudesta pidettiin englannin kielellä. Paikalla ollut *Le Journal de Montréal* -lehden toimittaja jakoi Des Rochesin sanat Twitterissä, minkä seurauksena lukuisat internetin käyttäjät ja julkisuuden henkilöt tuomitsivat välittömästi myymäläpäällikön toiminnan. (Legendre & Orfali, 2017.) Adidas-tapausten synnyttämä kielellinen skandaali paisui poliitikkojen ja median keskuudessa avajaispäivää seuranneen reilun kuukauden aikana, sillä myymäläpäällikön sanoja paheksuttiin niin Quebecin parlamentin sekä Montrealin ja Quebecin kaupunginjohtajien taholta kuin laajalti lehdistössä.

Analyysin kohteena olevista neljästä lehdestä Adidas-tapausta käsiteltiin aikavälillä 23.11.2017–17.3.2018 ainoastaan quebeciläisissä julkaisuissa yhteensä 46 artikkelissa, joista *La Pressessä* ilmestyi 27, *Le Devoirissa* 9 ja *The Montreal Gazette*ssa 10. *The Globe and Mailissa* tapausta ei tuolla aikavälillä käsitelty ollenkaan. Kaikkien kolmen lehden artikkeleista 34 oli joko lukijoiden tai toimittajien mielipidekirjoituksia (lukijan kirje, pääkirjoitus tai kolumni) ja ainoastaan 12 uutisjuttuja. Artikkeleissa Adidas-tapausten osalta ilmaistut asenteet jakautuivat ranskan- ja englanninkielisissä lehdissä lähdekirjallisuuden esittämän viiteke-

hyksen mukaisesti: 36 ranskankielisestä artikkelista 23 (noin 64 %) esitti ainoastaan myymäläpäällikön sanoja tuomitsevia näkökantoja, kun taas 10 englanninkielisestä artikkelista 7 (70 %) esitti ainoastaan myymäläpäällikköä puolustavia tai ranskankielisten kielteisiä reaktioita tuomitseva näkökantoja. Taustakirjallisuuden odotusten mukaisia näkökantoja oli kolmen lehden 46 artikkelista yhteensä 30:ssä (noin 65 %). Ranskankielisten julkaisujen näkökantojen jakautumisessa oli hienoinen ero: *La Presse* 27 artikkelista 18 (noin 67 %) oli täysin tapauksen tuomitsevia, kun taas *Le Devoirin* 9 artikkelista vain 5:ssä (noin 56 %) oli täysin tuomitseva sävy. Kaikkien kolmen lehden artikkeleista loput esittivät joko enemmistönä oleville kannoille päinvastaisia mielipiteitä (9 yhteensä 46 artikkelista, noin 20 %) tai molempia näkökantoja tai ei mielipiteitä lainkaan (7 yhteensä 46 artikkelista, noin 15 %).

Kuvio 1: Adidas-tapausta käsittelevien artikkelien näkökantojen erittely

5.1.1. Ranskankielinen lehdistö

Ranskankielisten lehtien Adidas-tapausta tuomitsevia näkökantoja esittävässä yhteensä 24 artikkelissa lukumäärällisesti yleisin näkökannan perustelu liittyy huoleen ranskan kielen aseman heikentymisestä (9 artikkelissa). *La Pressen* mielipideosiossa 28. marraskuuta 2017 useat lukijat kuvailevat kokemuksiaan ostosten teosta Montrealin keskustassa: ostoskierroksen perusteella kuka tahansa tajuaa ranskan kuolevan kaupungissa (A10), kielen asema on heikentynyt 15 vuodessa (A11), englantia näkee ja kuulee yhä enemmän niin liikkeiden ni-

missä kuin myyjien puheessa (A11, A15), ja joissain tapauksissa myyjillä ei edes ole ranskan taitoa (A17). Erään lukijan mukaan vähäiseltä tuntuva Adidas-tapaus toimii varoitusmerkkinä ranskan kielen heikosta asemasta ja muistutuksena suojelutoimien tärkeydestä (A19). *Le Devoirin* lukija (A35) taas turvautuu ironiaan ranskan kielen heikkoa tilaa käsittelevässä kirjeessään: mikäli Adidas-tapausta on uskominen, aiemmin englanninkielisten ranskaa taitamattomien käyttämä ”*Sorry, I don’t speak French*” on nykyään muuttunut ranskankielisten itsensä ilmaisuksi ”*Sorry, I speak French*”.

Lukijoiden reaktioissa toistuu huoli Montrealin keskustan muuttumisesta uudelleen ulkoisesti täysin englanninkieliseksi, mitä se oli ennen 1960-luvulla alkanutta rauhallista vallankumousta ja 1970-luvun kielilainsäädäntöä. *Le Devoirin* toimittajat taas korostavat kolumnissaan (A28) ja pääkirjoituksessaan (A33) Quebecin hallituksen vastuuta ranskan kielen suojelemisessa, ja pääkirjoituksessa jopa syytetään hallitsevaa liberaalipuoluetta silmien sulkemiselta ongelmien edessä. Ranskan kielen heikentymisestä huolissaan olevista yhteensä 9 kirjoituksesta 6:ssä (noin kolmasosassa kaikista tuomitsevista artikkeleista) ei muita perusteita Adidas-tapausten tuomitsemiseen esitetä. Tämän perusteella voi päätellä, että ranskan kielen säilyminen on kieliryhmän keskuudessa itseisarvo, jota ei sen kummemmin täydy perustella.

Hallituksen moittimisen argumentteihin lukeutuvat Adidas-tapausten tuomitsevilla näkökannoissa myös syytökset eliittien harjoittamasta englantia suosivasta politiikasta (yhteensä 5 artikkelissa). Kaksi *La Pressen* uutisartikkelia (A26 ja A27) raportoi oppositiossa olevan, itsenäisyysmielisen *Parti québécois* -puolueen puheenjohtajan Jean-François Liséen moitteet pääministeri Philippe Couillardia kohtaan: ”*Ça, c’est le résultat de quatre ans de signaux du premier ministre qui a dit : l’important, c’est que tout le monde dans une usine parle anglais au cas où il y ait quelqu’un qui pose une question.*” Liséen mukaan Couillardin esittämät englannin kielen tärkeyttä talouselämässä korostavat kommentit lähettävät signaaleja, joiden seurauksena Adidas-tapauksia ilmaantuu. *Le Devoirissa* ilmestyneessä mielipidekirjoituksessa (A32) Éric Bouchard, ranskan kieltä puolustavan kansalaisjärjestö *Mouvement Québec français*’n pääjohtaja (Mouvement Québec français 2016), kritisoi poliittisen eliitin lisäksi talouselämän, koulutuksen ja terveydenhoidon vallankäyttäjiä ranskan kielen riittämättömästä puolustamisesta ja englannin kielen aseman nostamisesta viimeisten 25 vuoden ajalla. Bouchardin mukaan kielipolitiikan vähättelyn seurauksena yritykset, nuoret, englanninkieliset ja maahanmuuttajat ymmärtävät nopeasti viestin ranskan kielen tarpeettomuudesta, minkä seurausta Adidas-tapausten kaltaiset tapahtumat ovat.

Politiikan tutkija Christian Dufour taas kritisoi *La Pressessä* ilmestyneessä mielipidekirjoituksessaan (A6) liberaalipuolueen toimintaa hallituksessa. Hänen mukaansa Couillard ei

pystynyt parlamentissa kunnolla tuomitsemaan Adidaksen myymäläpäällikön sanoja, sillä hänen politiikkaansa leimaa ”*goût (maku) pour l’anglais*” ja ”*obsession pour la promotion d’une communauté anglophone pourtant (kuitenkin) inassimilable*”. Konkreettisenä esimerkkinä Couillardin englantilaismielisydestä Dufour mainitsee Quebecin parlamenttiin perustetun englanninkielisten asiain sihteeristön, joka antaa vastedes kommenttinsa kaikkiin ministeriöiden mietintöihin liittyen. Dufourin mukaan sihteeristön toiminta asettaa yksilönoikeudet ranskan kielen ensisijaisuuden puolustamisen edelle ja johtaa tilanteeseen, jossa englanninkielisillä on intressi esittää alkuperäiskansojen tapaista uhria yleisen vaatimusten kulttuurin hengessä. Dufour asettaakin Quebecin ranskankielisyyden puolustamisen vastakkain kanadalaisen kaksikielisyyden ja multikulturalismin kanssa.

Ranskan kielen heikentymisen kanssa yhtä yleisenä tuomitsevana argumenttina nostetaan esiin englanninkielisten puutteellinen arvostus ranskan kieltä ja ranskankielisiä quebeciläisiä kohtaan (9 artikkelia). Arvostuksen puutteesta niin Adidaksen englanninkielistä johtoa kuin Montrealin englanninkielistä väestöä moittivat *La Pressen* toimittaja (A7) ja kaksi lehden lukijaa (A16 ja A20). *La Presse* omistaa viisi uutisartikkelia (A22 ja A24–A27) pelkäänsään quebeciläispoliitikkojen tuomitseville reaktioille Adidas-tapaukseen liittyen. Poliitikot kuvailevat arvostuksen puutetta jopa ranskankielisen väestön halveksuntana. Toisekseen uutisissa toistuu Quebecin kulttuuriministerin tyytymättömyys Adidaksen viralliseen anteeksi-pyyntöön, jota hän pitää riittämättömänä ilman konkreettisia toimia ranskan kielen puolesta.

Arvostuksen puutteen toinen puoli, ranskankielisten itsearvostuksen puute ja Adidas-tapauksen tulkitseminen itsepetoksena nousevat esiin kuudessa artikkelissa. *La Presse* raportoi kahdessa uutisessa (A26 ja A27) Quebecin kaupungin pormestarin moitteet Adidaksen myymäläpäällikön kolonisoidusta asenteesta: ”*C’est scandaleux. Faut vraiment être colonisé.*” Saman lehden kolumnissa (A21) Patrick Lagacé taas kohdistaa ironisen avoimen kirjeen Adidaksen myymäläpäällikölle unohtamatta mainita, että tällä on ranskankielinen sukunimi. Lagacé jatkaa ironiseen sävyyn puhumalla ranskan kieltä puolustavan liikehdinnän vanhanaikaisuudesta ja turhuudesta nykyaikana, sillä ihmisiä kiinnostaa joukkokokoon tuminen ainoastaan 300 dollarin Adidas-kenkien ostamista varten, ei enää kieltä ja identiteettiä puolustukseen. Itsepetoksesta kirjoittavat myös *La Pressen* (A20) ja *Le Devoirin* (A35) lukijat. Ensimmäisen mukaan ranskankieliset eivät reagoi englanninkielisten loukkauksiin eivätkä täten arvosta itseään vaan jatkavat Adidaksella ostelua. Toisessa kirjoituksessa taas on kyse jo käsitellystä ”*Sorry, I speak French*” -ilmaisusta.

Adidas-tapauksen tuomitseminen kytkeytyy myös lähdekirjallisuudessa ilmenevään huoleen talouden vaikutuksesta ranskan kielen asemaan (5 artikkelia). *La Pressen* lukija (A8)

kuvaa ranskaa ironisesti haittana, joka Adidas-tapauksen esimerkin mukaisesti halutaan marginalisoida ja eliminoida taloudellisen tehokkuuden nimissä. Lagacén jo käsitelty kolumni (A21) taas kuvaa Adidasta ironisesti houkuttelevana kansainvälisenä brändinä, joka on merkityksettömiä quebeciläisyyden kaltaisia kansallisia identiteettejä vahvempi. *La Pressen* poliitikkojen reaktiota käsittelevissä uutisissa (A26 ja A27) taas raportoidaan pääministerin ja kulttuuriministerin ranskan asemaa työelämässä korostavia puheenvuoroja sekä oppositiopuolue *Québec solidairen* edustajan Amir Khadirin luonnehdintaa Adidaksen kaltaisista suuryrityksistä, jotka vähät välittävät hallituksista, valtioista, laista ja säännöistä. *Le Devoirin* pääkirjoituksessa (A33) Robert Dutrisac taas moittii hallituksen passiivisuutta ranskan kielen työelämäkäytön puolustamisen suhteen, vaikka tutkimukset osoittavat, että ranskan käyttö ei ole lisääntynyt 20 vuoteen ja että kaksikielisyys on yleistynyt työelämässä.

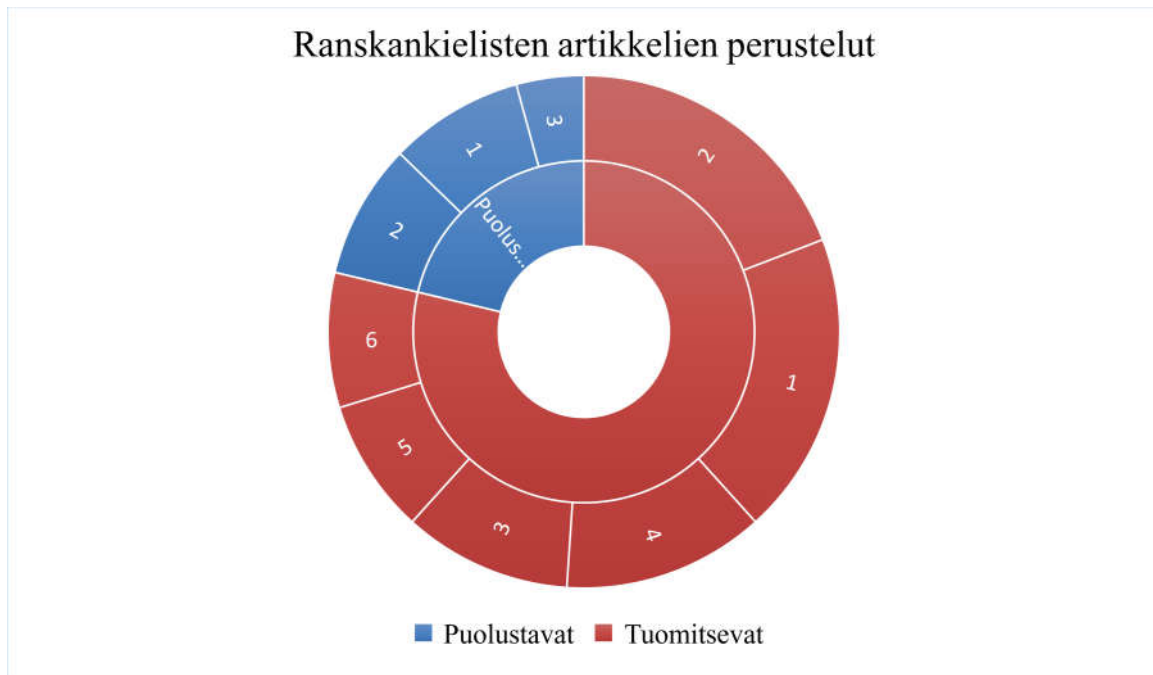
Viimeisimpänä Adidas-tapauksen tuomitsemisen argumenttina viitataan yhteensä 4 artikkelissa huoleen maahanmuuttajien riittämättömästä ranskan kielen taidosta. *La Pressen* (A9) ja *Le Devoirin* (A32) mielipidekirjoitukset sekä *Le Devoirin* pääkirjoitus (A33) moittivat niin liberaalihallitusta kuin muita kanadanranskalaisia eliittejä riittämättömästä panostuksesta uusien tulijoiden ranskankielistämiseen. Toinen *La Pressen* lukija (A13) taas jakaa havaintonsa, jonka mukaan Montrealin metropolialueelle asettuvat uudet maahanmuuttajat eivät edes halua oppia tai käyttää ranskaa vaan ainoastaan Kanadan valtakieltä englantia. Maahanmuuttajien ranskankielistämisen ongelma liittyy artikkeleissa nimenomaan aikuisiin uusiin tulijoihin, joiden ei siis enää tarvitse suorittaa peruskoulutusta ranskaksi.

Yhteensä 23 ranskankielisestä Adidas-tapausta käsittelevästä artikkelista yhdeksässä esitetään jossain määrin myymäläpäällikköä puolustavia tai pikemminkin tapauksesta syntyntä kohua tuomitsevia näkökantoja. *La Pressessä* näistä artikkeleista ilmestyi 6 ja *Le Devoirissa* 3. Yleisin puolustava argumentti (4 artikkelissa) on Adidas-kohun pitäminen liioiteltuna reaktiona. *La Pressen* kaksi lukijaa (A12 ja A14) huomauttavat, että Montreal on ulkomailta Pariisia vähemmän ranskankielinen ja että nykyään palvelua voi saada täysin ranskaksi, toisin kuin ennen vuoden 1977 lakia 101. *La Pressen* toimittaja François Cardinal (A23) viittaa kolumnissaan Quebecin kielellisestä tilanteesta tehtyihin viimeaikaisiin tutkimuksiin, jotka eivät osoita ranskan kielen hiipumista. Täten on hänen mielestään typerää joutua paniikin valtaan yksittäisestä mokasta, jonka teki kielellisestä tilanteesta tietämätön henkilö: ”*Il faut éviter (välttää) de prendre (pitää) nos perceptions pour la réalité.*” *Le Devoirissa* kolme päivää Adidas-tapauksen jälkeen ilmestynyt uutinen (A34) taas raportoi jo aiemmin mainituista tutkimuksista, joiden mukaan skandaalista huolimatta Quebecin kielipolitiikka on ollut tuloksellista, sillä ranskan käyttö on pysynyt tasapainossa.

Muista Adidas-kohua tuomitsevista näkökannoista kaksi liittyy kulttuurin korostamiseen ja neljä kaksikielisyyden hyödyllisyyden puolustamiseen. Humoristi Boucar Dioufin *La Pressessä* julkaistu mielipidekirjoitus (A1) muistuttaa, ettei Quebecin miltei yksipuolinen pakkomielle ranskan kielen suojelemiseen riitä, jos samalla ei tueta quebeciläisen kulttuurin säilymistä ja maahanmuuttajien integraatiota kielen lisäksi yleisemminkin quebeciläiseen kulttuuriin. *Le Devoirin* Francine Pelletier kirjoittaa kolumnissaan (A31), että ranskan kielen tulevaisuudesta täytyy olla huolissaan, mutta kielen puolustus täytyy kohdistaa oikeisiin asioihin eikä opportunistiseen englantia vastaan hyökkäämiseen. Hänen mielestään kaksikielisyys lisäksi mahdollistaa avoimuuden ja yhteydet ulkomaailmaan. Englannin kielen hyödyllisyydestä talouselämässä ja kansainvälisissä yhteyksissä muistuttaa myös *La Pressen* entinen kielikonsultti Paul Roux mielipidekirjoituksessaan (A5), joka lisäksi mainitsee Montrealin aina olleen luonteeltaan kaksikielinen. *La Pressen* lukijan (A18) mielestä kaksikielisyys Montrealin keskustassa taas on normaalia turistien vuoksi. Adidas-kohun tuomitsevista artikkeleista on kuitenkin huomattava, että kahta lyhyttä mielipidekirjoitusta (A14 ja A18) lukuun ottamatta kaikissa tulee kuitenkin esiin ranskan kielen puolustamisen välttämättömyys Quebecissä.

Neutraaliksi luokittelemiani artikkeleita on ranskankielisistä yhteensä 35 tekstistä vain 5. Kolmessa niistä (A2, A3 ja A29) on kyse joulukuun loppupäivinä julkaistuista vuoden uutistapahtumia kertaavista, ironisista kolumneista, joissa Adidas-tapaukseen ei sinänsä oteta kantaa. *La Pressen* uutinen (A4) puolestaan esittelee *The New York Timesin* uuden Montrealin-kirjeenvaihtajan, jonka ensimmäinen teksti käsitteli Adidas-tapausta ja kielellisiä ristiriitoja. Ainoastaan yksi *Le Devoirissa* ilmestynyt uutinen (A36) käsittelee sekä Adidas-tapausta tuomitsevia että puolustavia näkökantoja raportoidessaan poliitikkojen ja internetin käyttäjien reaktioita. Adidas-kohua tuomitsevista tai neutraaleiksi luokitelluista yhteensä 9 artikkelista vain neljässä esitetään kaksikielisyyttä, toisin sanoen englantia, puolustelevia näkökantoja. Lopuissa puolustavissa artikkeleissa Adidas-kohua tuomitaan joko liioittelun tai kulttuurin ensisijaisuuden argumentteihin vedoten.

Kuvio 2: Adidas-tapausta käsittelevien ranskankielisten artikkelien perustelut

Tuomitsevat:

1. ranskan heikentyminen (9)
2. arvostuksen puute (9)
3. talous (5)
4. itsepetos (6)
5. maahanmuutto (4)
6. englannin suosiminen (4)

Puolustavat:

1. liioittelu (4)
2. kaksikielisyys (4)
3. kulttuuri (2)

5.1.2. Englanninkielinen lehdistö

*The Montreal Gazette*ssa ilmestyneestä yhteensä 10 Adidas-tapausta käsittelevästä artikkelista 7 on myymäläpäällikköä puolustavia tai ranskankielisten reaktiota tuomitsevia. Reilut puolet näistä artikkeleista (4) tuki näkökantaansa vetoamalla ranskankielisten liioitteluun ja politiikointiin näiden reaktiossa Adidas-tapaukseen. *The Gazette*n uutisessa (A37) Adidas-tapausta käsitellään kontekstina *Bonjour-Hi*-tervehdyksen ympärillä käydylle keskustelulle (ks. luku 5.2.), jota pidetään sekä turhanpäiväisenä että haitallisena Quebecin maineelle kansainvälisessä lehdistössä. Doc MacPherson taas tuo ilmi kolumnissaan (A38), että englanninkieliset pitävät Adidas-tapauksen ympärille syntynyttä kohua ylireagointina vähäpätöiseen kielelliseen asiaan, ja pitää nuoren myymäläpäällikön tuomitsemista medioissa ja poliitikkojen keskuudessa epärealistisena: ”a manager of a running-shoe store who isn't a media-relations expert”. *The Gazette*n lukijat taas pitävät Adidas-tapausta täysin mitättömänä (A42) ja sen ympärille

syntynyttä ”hysteristä” reaktiota poliitikkojen identiteettipelinä (A45). Jälkimmäinen kirjoittaja myös peräänkuuluttaa, että poliitikkojen pitäisi tunnustaa Montrealin olevan todellisuudessa kaksikielinen. Kaikissa liioitteluun vetoavissa 4 artikkelissa esiintyy myös ajatus siitä, että ranskankielisten reaktio ei ole ensimmäinen laatuaan vaan toistaa tuttua kaavaa.

Kolmessa artikkelissa tuodaan esille englanninkielisten kokemus petoksesta ja jopa vainosta Quebecin provinssin taholta. MacPherson (A38) kuvaa Quebecin yli puoli vuosisataa jatkunutta identiteettipolitiikkaa sanoin ”*psychologically wearing*”. Hän jopa väläyttää samankaltaisuuksia Quebecin englannin kielen heikentämisen toimien ja Yhdysvaltain etelävaltioiden rotuerottelupolitiikan välillä ennen kuin kannustaa lopuksi Quebecin englanninkielisiä unohtamaan politiikan elääkseen onnellisena. Eräs *The Gazette*n lukija (A39) syyttää Quebecin hallituspuolue liberaaleja englanninkielisten pettämisestä Adidas- ja Bonjour-Hi-tapausten myötä. Toinen lukija (A42) taas kutsuu Adidas-tapausten tuomitsijoita *anglofobeiksi* ja Quebeciä vihamieliseksi: ”*In no other Frenchspeaking country do we find anything corresponding to our language police and policies, with the demonizing of another language.*” Nationalisteja lukija pitää suvaitsemattomina, vanhanaikaisina, epädemokraattisina ja vihalakeja rustailevina.

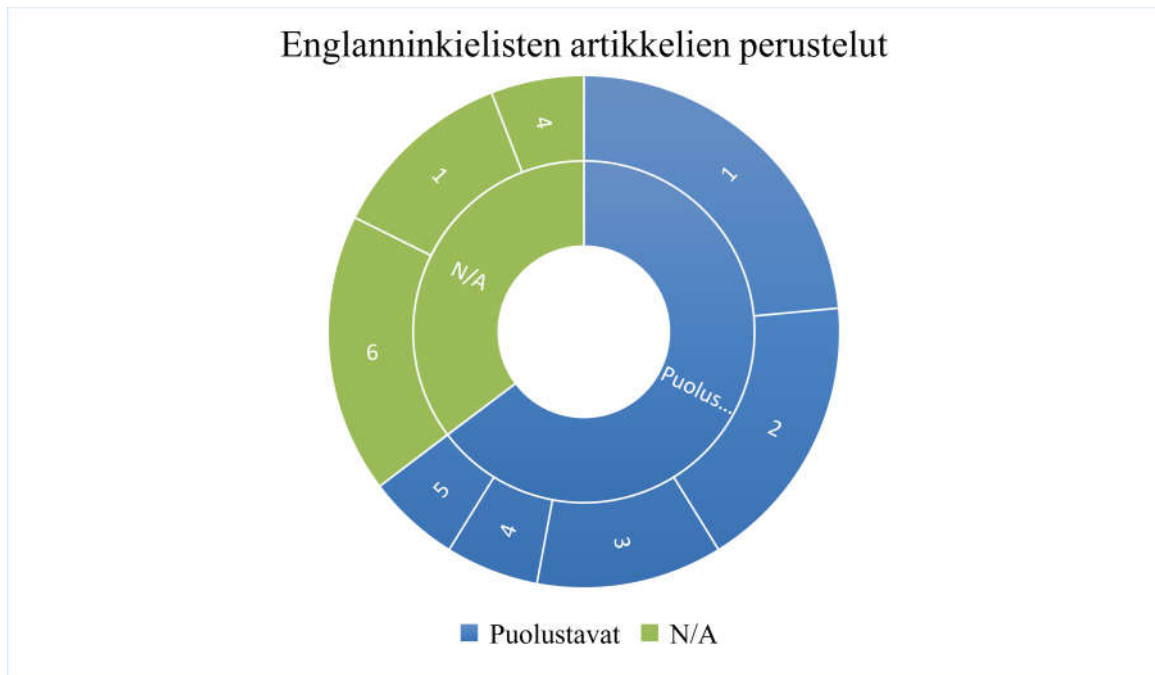
Ainoat Adidas-tapaukseen liittyvät oikeudelliset argumentit esiintyvät kahdessa *The Gazette*n artikkelissa, jotka tuomitsevat ranskankielisten reaktiot. Dan Delmar valaisee kolumnissaan (A44) näkemyksiään Quebecin kielilainsäädännöstä, joka hänen mukaansa naamioidi vähemmistökielten käytön kieltämisen edistykseksi, ranskan kielen elinvoimaisuutta parantavaksi politiikaksi. Delmarin mukaan Quebecin kielipolitiikka on jo yli 40 vuoden ajan pohjautunut perustelemattomiin teorioihin ja aiheuttaa sen, että ilmaisunvapaus riippuu käytetystä kielestä. Sen sijaan, että provinssissa käytäisiin edistynyttä keskustelua sananvapaudesta muun Kanadan tavoin, eivät quebeciläispoliitikot Delmarin mukaan hyväksy erilaisuutta vaan rajoittavat yksityisihmisten sananvapautta kielipoliisin kautta, kuten Adidas-tapaus osoittaa. Hän myös mainitsee, että Quebecin hallituksen kielellisen valvonnan vuoksi Kanadan tuomioistuinten täytyy taipua sananvapauden määritelmässään. *The Gazette*n lukija Jon Bradley vastaa mielipidekirjeessään (A40) Delmarin kolumniin toteamalla, että ”*Quebec's obsession with suppressing the use of the English language [is] against embedded Canadian and Quebec Charter notions of free speech*”. Bradley myöntää, että sananvapaudella on rajansa, mutta englannin puhuminen ei ole hänen mielestään epänormaali asia, vaan siihen tulee olla kaikilla oikeus.

*The Gazette*ssa ilmestyneistä Adidas-tapausta käsitelleistä artikkeleista kolme kymmenestä ei ole selkeästi myymäläpäällikköä puolustavia tai ranskankielisten reaktiota tuomit-

sevia. Graeme Hamiltonin kirjoittama uutinen (A46) raportoi quebeciläisten poliitikkojen ja yhteiskunnallisten vaikuttajien tuomitsevia näkökantoja, joihin lukeutuvat niin arvostuksen puute, ranskan asema työelämän kielenä kuin kolonisoitu asenne. Uutisen sävy on kuitenkin tapausta ironisoiva: ”*The revamped boutique was going to blend 'the iconic brand styles with unique Montreal vibes,' the company promised on its website. Well, mission somewhat accomplished.*” Quebecin kaupunginjohtajan boikotointiaikomuksia Hamilton taas kommentoi toteamalla, ettei tätä tunneta urbaanista muotitajusta. Allison Hanes taas tuomitsee kolumnissaan (A43) Adidaksen myymäläpäällikön sanat toteamalla, etteivät ne olleet *cool*, mutta kuitenkin muistuttaa kieliriidoista, joissa ranskankieliset ovat sortuneet liioitteluun. Hanesin asenne on kuitenkin sovitteleva, sillä hän toteaa niin ranskan- kuin englanninkielistenkin olevan nykyään avoimempia kaksikielisyydelle ja välttävän turhia konflikteja. Vaikka Hanesin mukaan ranskan asema englanninkielisen Pohjois-Amerikan ympäröimänä vaatii varuillaan oloa ja Montreal on ranskankielinen kaupunki, puhuu hän tietynlaisen kielellisen joustavuuden puolesta kansainvälistymisen myötä. Josh Freed toteaa kolumnissaan (A41) Adidas-tapausten olevan nuoren myymäläpäällikön virhearviointi, jota lehdistössä liioiteltiin, mutta kuitenkin sanoo ymmärtävänsä ranskankielisten reaktiota. Hän sanoo itse hyväksyvänsä tietyt Quebecin kielilainsäädännön piirteet kielellisenä kompromissina mutta toivoo myös ranskankielisiltä vastaavaa joustavuutta.

Kolmesta Adidas-tapausta selkeästi puolustamattomasta kirjoituksesta yksikään ei kuitenkaan täysin asetu ranskankielisten reaktion taakse. Hamiltonin uutisessa (A46) tapaukselle ironisoidaan, kun taas Hanesin ja Freedin (A43 ja A41) kolumneissa puhutaan samanaikaisesti *Bonjour-Hi*-kohusta, jonka osalta poliitikkojen toimintaa pidetään liioiteltuna ja ei-hyväksyttävänä. Vaikka ranskan kielen puolustuksen voi kirjoittajien mukaan ymmärtää, täytyy tosielämässä kuitenkin joustaa kaksikielisyyden suuntaan ja välttää ylilyöntejä.

Kuvio 3: Adidas-tapausta käsittelevien englanninkielisten artikkelien perustelut

Puolustavat:

1. liioittelu ja politikointi (4)
2. petos ja vaino (3)
3. oikeus (2)
4. kaksikielisyys (1)
5. maine (1)

N/A:

1. liioittelu (2)
4. kaksikielisyys (1)
6. ymmärtäminen (3)

5.1.3. Yhteenveto

Tämän alaluvun ensimmäisen kappaleen sisällön erittelyn perusteella vain noin kaksi kolmesta artikkelista kuului kieliryhmänsä odotettavissa näkökantaluokkaan, joka oli ranskankielisten tapauksessa Adidas-tapauksen tuomitsevat kirjoitukset ja englanninkielisten tapauksessa Adidas-tapausta puolustavat kirjoitukset. Tarkempi sisällönanalyysi kuitenkin paljasti, että loput noin kolmasosa artikkeleista eivät kuitenkaan olleet kieliryhmien välillä yhteneväisiä. Vain seitsemän artikkelin eli noin 15 prosentin (4 ranskankielistä ja 3 englanninkielistä) voidaan sanoa esittelevän kummankin kieliryhmän näkökulmia puolustavia kommentteja, siis korostavan sekä ranskan että englannin tärkeyttä Quebecissä. Kummankin kieliryhmän artikkelien enemmistö, ranskankielisten tapauksessa 42 artikkelia (noin 91 %) ja englanninkielisten tapauksessa seitsemän (70 %), ei käsittele Adidas-tapausta vastapuolen kielen asemaa puolustaen.

Ranskankielisten Adidas-tapauksen tuomitsevien artikkelien argumenteissa esiintyi kaikissa kieliryhmän historian vaikutus. Yhteensä 23 tuomitsevasta artikkelista enemmistössä eli 19:ssä esiintyi kieliryhmien symbolisia suhteita koskeva argumentti, olipa kyseessä sitten ranskan heikkeneminen, englannin suosiminen tai ranskankielisten arvostuksen puute joko englanninkielisten toimesta tai itsepetoksen tuloksena. Historiallinen ranskankielisten englanninkielisiin assimiloitumisen uhka on siis edelleen läsnä yli 40 vuotta tiukan kielilainsäädännön toimeenpanon jälkeen. Ranskan kielen ja ranskankielisten heikentyminen ja näiden arvostuksen puute sekä englannin suosiminen muistuttavat ranskankielisiä myös historiasta ennen rauhallista vallankumousta, jolloin Chantal Bouchardin (2002, 110–115) mukaan englanninkielisten poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen valta-asema sai ranskankieliset omaksumaan alistetun ja itseään vähättelevän identiteetin. Toisaalta loputkin yhteensä 9 talouselämän ja maahanmuuttajien englanninkielistymiseen viittaavaa argumenttia kumpuaa lähdekirjallisuudessa esitellystä historiallisesta huolesta, jonka poistamiseen 1970-luvun tiukka kielilainsäädäntö tähtäsi.

Adidaksen myymäläpäällikköä puolustavat ja neutraaleiksi luokitellut ranskankieliset artikkelit eivät nekään kuitenkaan asettuneet enemmistönä kaksikielisyyden kannalle. Niistä 8 ranskankielisestä artikkelista, jotka jossain määrin puolustivat Adidaksen myymäläpäällikköä, vain kolmessa korostettiin englannin kielen tärkeyttä. Muut argumentit vain pitivät pakkomielteistä kielen tarkkailua vääränä taisteluna, joko liioitteluna tai poliittisena opportunistina. Neutraaleiksi luokitelluista artikkeleista ainoastaan yhdessä tuotiin esille Montrealin kaksikielisyys. Ranskankielisellä puolella siis ainoastaan vajaassa 9 prosentissa artikkeleista voidaan sanoa suoraan puolustettavan kaksikielisyyttä.

Myös englanninkielisen puolen enemmistönä olevissa Adidaksen myymäläpäällikköä puolustavissa artikkeleissa näyttäytyy kaikissa yhtä lukuun ottamatta historiaan vetoava argumentti. Ranskankielisten liioittelevaa reaktiota tuomitsevissa kirjoituksissa (yhteensä 6) todetaan kaikissa väsymys kieliristiriitoihin, ja petosta ja vainoa käsittelevät argumentit taas ovat yhteneväiset lähdekirjallisuudessa esitettyjen englanninkielisten kielilainsäädäntöä seuranneen ajan tuntemusten kanssa. Kahdessa englanninkielisessä artikkelissa ilmenee myös Adidas-tapauksen uutisoinnin ainoina esimerkkeinä yksilön oikeuksia puolustava argumentti. Neutraaleiksi luokiteltuja tai Adidas-tapausta tuomitsevia artikkeleita, joissa ymmärretään vastapuolena olevien ranskankielisten reaktioita ja ranskan kielen puolustuksen tärkeyttä, oli englanninkielisessä aineistossa kuitenkin prosentuaalisesti ranskankielisiä enemmän, kolme kymmenestä eli 30 %.

Adidas-tapausta käsittelevän aineiston analyysin perusteella ranskan- ja englanninkielisten näkemykset kielellisessä ristiriitatapauksessa ovat pitkälti vastakkaiset. Etenkään ranskankielisten keskuudessa ymmärrystä Montrealin kaksikielisyydelle ei heru. Englanninkielisten keskuudessa ranskan puolustuksen tärkeys myönnetään kuitenkin miltei kolmasosassa artikkeleista. Aineiston vähäisen määrän takia en kokenut mielekkääksi verrata ranskankielisten *La Pressen* ja *Le Devoirin* näkökulmia toisiinsa, vaan käsittelin julkaisuja yhtenä ranskankielisenä äänenä.

5.2. *Bonjour-Hi*

Montrealin keskustan ja englanninkielisten asuttamien kaupunginosien kaupoissa ja ravintoloissa kuulee palveluhenkilökunnan suusta usein kaksikielisen tervehdyksen *bonjour-hi*. Tarkoituksena on ilmaista asiakkaalle, että työntekijä puhuu sekä ranskaa että englantia, ja antaa tämän jatkaa haluamallaan kielellä. Kaksikielinen tervehdys on *The Montreal Gazette* (BH104) mukaan säännöllisesti kielellisten väittelyiden kohteena. Lehden mukaan Quebecin hallintoa ranskan kieleen liittyvissä asioissa konsultoiva *Conseil supérieur de la langue française* on vuoden 2012 kyselyssään todennut, että miltei 80 prosenttia quebeciläisistä pitää pelkkää *bonjour*-sanaa parempana tervehdyksenä (BH104).

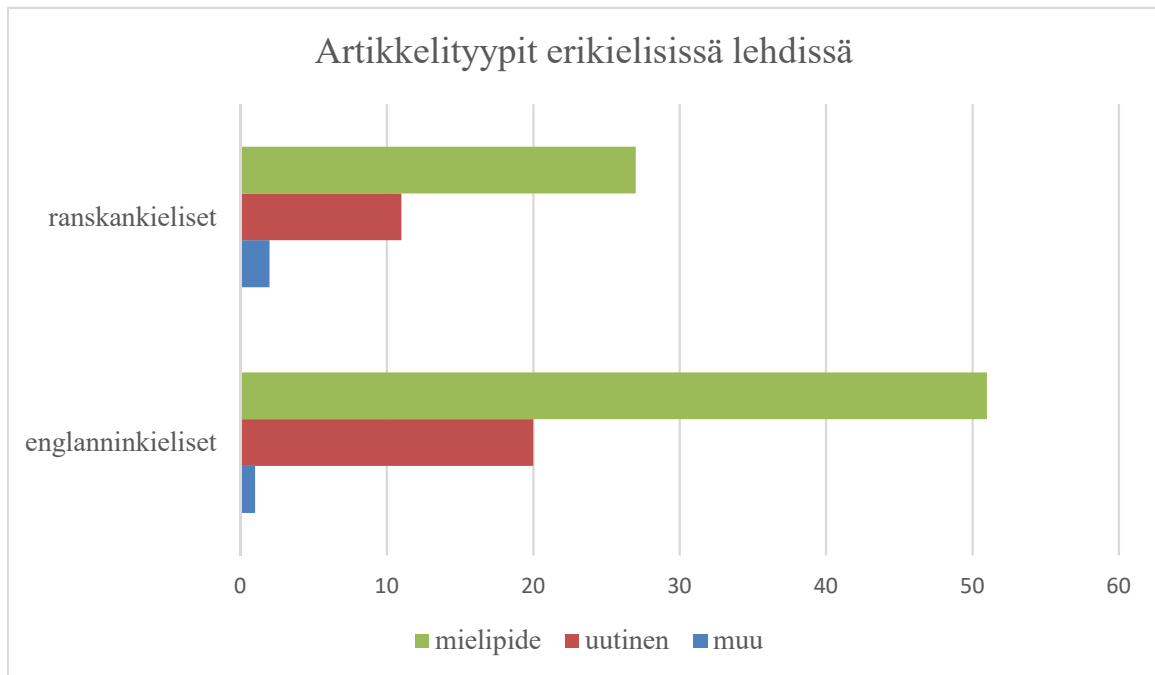
Kanadan tilastokeskus *Statistiques Canada* julkaisi keskiviikkoamuna 29. marraskuuta 2017 vuoden 2016 väestölaskennan tulokset, joiden antamat luvut ranskan käytöstä työelämässä antoivat aiheita sekä tulkinnalle tilanteen vakaudesta että ranskan käytön vähentymisestä kaksikielisyyden nousuun yhdistettynä (BH40). Kansallismielisen *Parti québécois*'n (PQ) puheenjohtaja Jean-François Lisée kysyi samana päivänä Quebecin kansalliskokouksen kyselytunnilla liberaalilta pääministeri Philippe Couillardilta, ärsyttääkö tätä *bonjour-hi*-ilmauksen käyttö Montrealin kaupoissa (BH40). Liséen mielestä ilmaus on symboli tämän päivän Montrealissa laajalle levinneestä kaksikielisyydestä, mitä samana aamuna julkaistut tilastot hänen tulkintansa mukaan tukevat. Lisäksi Lisée nosti esille ranskan kielen suojelusta ja edistämisestä vastaavan ministeri Marie Montpetit'n edellisviikkoisen televisioesiintymisen, jossa tämä kuvaili *bonjour-hita* 'ärsykkeeksi' (*irritant*), pakottaen täten Couillardin ottamaan tapaukseen kantaa (BH40). Couillard luonnehti kysymystä aluksi naurettavaksi ("*Quelle question ridicule!*") ja syytti Liséetä pelon ja sisäänpäin kääntyneisyyden ilmapiirin lietsomisesta, mutta kuitenkin kertoi pitävänsä pelkkää *bonjouria* niin englanninkielisillekin sopivampana kuin Quebecin luonnetta paremmin kuvaavana tervehdyksenä (BH19).

Torstaina 30. marraskuuta 2017 PQ esitteli kansalliskokouksen täysistunnossa lauselman⁵ (*motion*), joka kannustaa Quebecissä palveluammateissa työskenteleviä henkilöitä tervehtimään sekä paikallisia että kansainvälisiä asiakkaita pelkällä *bonjourilla*. Lauselman mukaan ranska on ensinnäkin Quebecin virallinen kieli, provinssin asukkaista 94 prosenttia puhuu kieltä ja *bonjour* on yksi parhaiten tunnetuista ranskankielisistä sanoista myös kieltä osaamattomien keskuudessa; toisekseen lauselma toteaa, että *bonjour-hin* yleistynyt käyttö ei kuvasta ranskan asemaa vaan on päinvastoin ärsyke (*irritant*) (BH105). Pääministeri Couillard syytti PQ:n puheenjohtajaa Liséeta aluksi keinotekoisesta kriisistä sekä englannin ja ranskan kielen välisen vastakkainasettelun lietsomisesta, mutta suostui lopulta kompromissina tukemaan lauselmaa sillä ehdolla, että ärsyke-sana poistetaan tekstistä. Kaikki kansalliskokouksen täysistunnossa läsnä olleet 111 edustajaa asettuivat yksimielisesti tukemaan lauselmaa sen muokatussa muodossa ilman ärsyke-sanaa. (BH39) Tuestaan huolimatta liberaalihallitus ilmaisi kuitenkin istunnossa huolensa mahdollisesta kielteisestä kansainvälisestä julkisuudesta, jota lauselma voisi aiheuttaa (BH102).

Tämän analyysiluvun alaluvuissa tarkastellaan kaikkia neljässä lehdessä julkaistuja *bonjour-hi*-tapausta käsitteleviä artikkeleita kyselytuntia seuranneen kahden kuukauden aikana (29.11.2017–29.1.2018). Ranskankielisiä tapausta käsitteleviä lehtiartikkeleita julkaistiin aikavälillä yhteensä 40 kappaletta, joista 19 *La Pressessä* ja 21 *Le Devoirissa*. Englanninkielisistä yhteensä 72 artikkelista 66 julkaistiin *The Montreal Gazette*ssa ja 6 *The Globe and Mailissa*. Ranskankielisistä artikkeleista mielipidekirjoituksia (lukijan kirjeet, kolumnit ja pääkirjoitukset) on 27, uutisia 11 ja muita artikkeleita 2 (ravintola- ja levyarviot). Englanninkielisistä mielipidekirjoituksia on taas 51, uutisia 20 ja muita 1 (tietovisa ja sen vastaukset). Tämän alaluvun ensimmäisessä kappaleessa käsitellään ranskankielisiä lehtiä, toisessa taas englanninkielisiä ja kolmannessa verrataan erikielisten julkaisujen painotuksia toisiinsa.

⁵ Lauselma (*motion*) on Québecin kansalliskokouksessa toimenpideakti (*acte de procédure*), jonka tavoitteena on saada kansalliskokous ilmaisemaan mielipiteensä tietystä asiasta (Assemblée nationale du Québec, 2013). Kyseessä ei siis ole muodollisesti sitova laki tai asetus vaan ainoastaan symbolinen kannanotto.

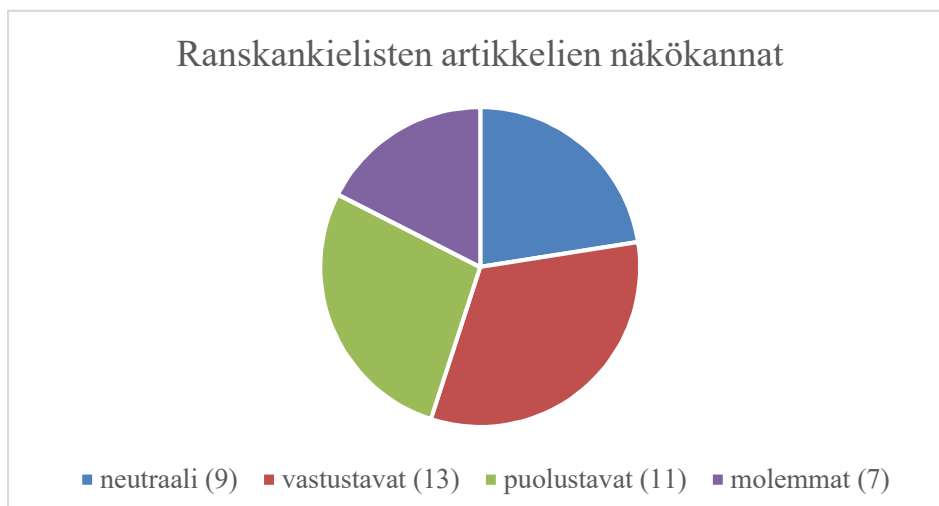
Kuvio 4: *Bonjour-hi*-tapausta käsittelevien artikkelien tyypit

5.2.1. Ranskankielinen lehdistö

Ranskankielisissä *La Pressessä* ja *Le Devoirissa* julkaistiin yhteensä 40 *bonjour-hi*-tapausta käsittelevää artikkelia. Näistä yksinomaan ilmauksen käyttöä vastustavia näkökantoja esitettiin 13 artikkelissa (32,5 %) ja yksinomaan ilmausta puolustavia ja kohua arvostelevia kantoja taas 11 artikkelissa (27,5 %). Jäljelle jäävät 16 artikkelia jakautuvat 7 molempia näkökantoja kuvaaviin kirjoituksiin (17,5 %) ja 9 neutraaliin artikkeliin (22,5 %), joissa *bonjour-hi*-tapaus vain mainitaan ilman sitä koskevien näkökantojen esittelyä.

Kuvio 5: *Bonjour-hi*-tapausta käsittelevien ranskankielisten artikkelien näkökannat

La Presse ja *Le Devoir* yksistään tarkastelemalla nousee lehtien välillä esiin hienoinen ero *bonjour-hi*-tapausta koskevissa näkökannoissa. *La Presse*n yhteensä 19 artikkelista vain 5:ssä esitetään ainoastaan ilmausta vastustavia näkökantoja, kun taas 9:ssä esitetään ainoastaan ilmausta puolustavia ja kohua arvostelevia kantoja (lopuissa 5 artikkelissa molempia kantoja tai neutraali). *Le Devoir*in 21 artikkelista 11 oli neutraaleja tai molempia kantoja ilmaisevia, mutta yhtä näkökantaa esittelevistä 10 artikkelista 8 vastusti *bonjour-hi*-ilmausta. Kun sekä yhtä näkökantaa että molempia näkökantoja esittelevät artikkelit lasketaan yhteen, säilyy hienoinen ero ranskankielisten lehtien välillä edelleen: *La Presse*n kirjoituksista 8:ssä esiteltiin perusteita *bonjour-hi*ta vastaan ja 12:ssa sen puolesta; *Le Devoir*issa taas perusteita vastaan esiteltiin 12 artikkelissa ja puolesta vain 6:ssa. Ero selittyy lehtien poliittisilla kannoilla, jotka on jo esitelty tämän gradun metodologialuvussa (luku 4.3.). *Le Devoir* on itsenäisyysmielinen, ja siten sen toimitus ja lukijakunta ovat taipuvaisempia kannattamaan PQ:n aloitteita, jollainen *bonjour-hi*-lauselma alun perin oli. *La Presse* taas kannattaa federalismia, joka yhdistetään Quebecin puolueista nimenomaan hallitusvastuussa oleviin liberaaleihin (Encyclopédie canadienne 2015), jotka lauselmalle antamastaan tuesta huolimatta suhtautuivat epäillen *bonjour-hi*-ilmauksen tuomitsemiseen.

Tarkempi sisällönanalyysi paljastaa ranskankielisten lehtien *bonjour-hi*-ilmausta vastustavien ja puolustavien näkökantojen perustelut. Koska 7 artikkelissa oli sekä ilmausta vastustavia että puolustavia näkökantoja, on näiden perustelut lisätty analyysiin mukaan siten, että koko aineistossa vastustavia kantoja sisältäviä artikkeleita on 20 ja puolustavia kantoja sisältäviä 18. Alla esitellään ensiksi vastustavat perustelut ja sitten puolustavat.

Bonjour-hi-ilmausta vastustavat argumentit

Yleisin *bonjour-hi*-ilmausta vastustava perustelu liittyy ranskankielisten itsearvostuksen puutteeseen (11 artikkelia). Kolmessa artikkelissa huolena on etenkin nuoremman ranskankielisen sukupolven äidinkielen taito ja identiteetti. Alain Dubuc toteaa kolumnissaan (BH5), että vaikka *bonjour-hi*-ilmaus ei olekaan todellinen ongelma, paljastavat tapauksen kaltaiset väitetyt edelleen läsnä olevan huolen ranskan kielen tulevaisuudesta. Jotta ranskan pysyvyys ja leviäminen ("*la pérennité et le rayonnement du français*") voidaan varmistaa, tulee ranskankielisten quebeciläisten osata ja rakastaa kieltään tarpeeksi siirtääkseen sen lapsilleen ja maahanmuuttajille. Englannin vaikutus on Dubucin mukaan erityisen voimakas nuorten keskuudessa, joten heidät täytyy saada tuntemaan ja rakastamaan ranskan kieltä ("*il faut que leur*

connaissance du français et leur amour du français soient un socle solide que l'anglais n'émoussera pas”). *Le Devoirin* uutisessa (BH40) siteerataan pääministeri Couillardin vastausta PQ:n puheenjohtaja Liséen tiedusteluun *bonjour-hin* ärsyttävyydestä: vaikka Couillard pitää kysymystä naurettavana, ovat hänestä kuitenkin vakavampi ärsyke ne ranskankieliset, jotka eivät puhu ja opeta kieltään kunnolla eivätkä näin varmista sen laadun pysyvyyttä. Steve Boumansour taas on mielipidekirjoituksessaan (BH11) huolissaan selfiesukupolven mieltymyksestä viimeisimpien muotivillitysten perässä juoksevaan, mitäänsanomattomaan ja joustavaan identiteettiin pysyvemmän ylpeyden sijaan: *”En particulier, ceux si portés vers les selfies en quête d’une reconnaissance quelconque semblent préférer une identité fade et malléable au gré du goût du jour plutôt qu’à une fierté d’être.”*

Usealle *La Pressen* ja *Le Devoirin* lukijalle ranskankielisten quebeciläisten englannin käyttö heijastaa ylpeyden puutetta. Carol Patch-Neveu (BH22) moittii edellisen Pariisin-matkansa perusteella sekä ranskalaisia että quebeciläisiä kielensä rakastamisen puutteesta: Pariisissa heitä tervehdittiin sanomalla *Good morning*, Quebecissä taas ranskalaista turistia ovat vastassa monet puhekielen lainat englannista, kuten *bonjour-hi* ja *c’est full cool*. Paljon matkustanut René LeBel taas ei ole koskaan kuullut meksikolaisen sanovan *Hola-Hi*, brasilialaisen *Olà-Hi* tai muualla Kanadassa *Hi-Bonjour*, vaikka *bonjour-hita* Quebecissä perustellaan nimenomaan globalisaatiolla ja avoimuudella. Hänen mukaansa muut ovat ylpeitä kielestään eikä heidän siksi tarvitse tätä ylpeyttä muilta lainata. Sylvio Le Blancin mukaan (BH37) Quebecin matkailutoimiston amerikkalaisille kohdistama mainoslause *”Come say ’Bonjour!’”* taas pitäisi korvata lauseella *”Come say ’Bonjour-Hi!’”*, sillä Quebec ei ilmeisesti-kään enää ole ylpeä ranskalaisesta luonteestaan.

Itsearvostuksen puute kytkeytyy pahimmillaan jopa itsepetokseen. Marc Tremblay vertaa sekä *La Presseen* että *Le Devoiriin* lähettämässään kirjeessä (BH6, BH26) *bonjour-hi*-ilmauksen yleistymistä Quebecin kauppojen musiikkiin: siinä missä musiikista on jo tullut yksinomaan englanninkielistä, *bonjour-hin* sietäjien ei tulisi yllättyä kuulevansa pian pelkkää *hita*. Tremblayn mukaan quebeciläiset on vallannut uudestaan kolonisoidun henki: tämä kolonisoitu pitää kaikkea quebeciläistä vähän epäilyttävänä tai vanhanaikaisena, ellei suorastaan naurettavana (*”le colonisé [...] considère que tout ce qui est québécois est un peu suspect, sinon dépassé, pour ne pas dire carrément risible”*). Claude Dumas’ta taas ärsyttää *bonjour-hissa* eniten simultaanikäntäminen, joka muistuttaa häntä rauhallista vallankumousta edeltäneestä koloniaalisen kaksikielisyyden (*le bilinguisme colonial*) ajasta. Tuolloin kaikki julkisten paikkojen kyltit kirjoitettiin kahdella kielellä (*door/porte, poussez/push, pont/bridge* jne.), mikä merkitsi sitä, että ranska ei riittänyt julkisessa tilassa vaan oli leimallisesti kotielämän

kieli. Dumas'n mielestä *bonjour-hi* ei ole ystävällisyyttä vaan merkki kolonisoidun vapaaehtoisesta itsensä syrjäyttämisestä (*une autre marque d'effacement volontaire du colonisé*), mitä englanninkieliset eivät edes pyydä. Myös Boucar Diouf (BH12) arvostelee niin kutsuttua montrealilaista nationalismia siitä, että se pitää Montrealia diversiteetin ja avoimuuden saarekkeena, joka on erillään muukalaisvihamielisestä muusta Quebecistä. Diouf arvostelee englanninkielisiä quebeciläisiä siitä, että he *bonjour-hi*-tapauksen kaltaisissa tapauksissa sanovat joutuvansa syrjinnän kohteeksi eivätkä ymmärrä pikkuruisen Quebecin uhanalaista asemaa englanninkielisessä Pohjois-Amerikassa. Diouf nimittää Montrealin englanninkielisiä maailman onnekkaimmaksi ”haavoittuvaiseksi” vähemmistöksi (*”la minorité ’vulnérable’ la plus chanceuse sur la planète”*), sillä Quebec on ainoa paikka maailmassa, missä suuri osa maahanmuuttajista pyrkii integroitumaan paikalliseen vähemmistöön – siis englanninkielisiin – parantaakseen taloudellisia mahdollisuuksiaan. Jos Torontossa maahanmuuttajat integroituisivat esimerkiksi kiinalaiseen yhteisöön, ryhtyisivät Dioufin mukaan englanninkieliset ensimmäisinä toimiin kielensä suojelemiseksi.

Toiseksi yleisimpänä perusteluna *bonjour-hita* vastaan on 8 artikkelissa esiintyvä ranskan kielen virallisen aseman korostaminen. Ensinnäkin uutisartikkeleissa siteeratut poliitikot käyttävät ranskan virallisuutta argumenttina *bonjour-hita* vastaan. PQ:n Liséen lisäksi *Coalition Avenir Québec* -puolueen (CAQ) puheenjohtaja François Legault ja *Québec solidairen* Gabriel Nadeau-Dubois (BH19, BH33, BH39) tuomitsevat *bonjour-hin* ärsyttävänä. Vaikka pääministeri Couillard tuomitsee ärsyke-sanan käytön, hänkin perustelee tukeaan *bonjour-hi*-lauselmalle (BH19, BH39) korostamalla ranskan ensisijaisuutta (*primauté*) Quebecissä. Stéphane Laporte taas kritisoi kolumnissaan (BH18) *bonjour-hi*-lauselmaa mutta korostaa, että oikea ongelma Montrealissa on tervehdystavan sijaan se, jos palvelua ei saa enemmistön kielellä ranskalla: *”Si ton job, c’est de servir le public, faut que tu saches parler la langue de la majorité du public.”* Dominic Champagne puolestaan ilmaisee haastattelussa (BH9), että ranskan suojelemiseksi Pohjois-Amerikan kontekstissa yhteiskunnan täytyy asettaa itselleen selkeitä suuntaviivoja: *”Notre société a besoin de se donner des balises.”*

Ranskankielisten itsearvostuksen vaatimuksen ja ranskan kielen virallisen aseman korostamisen vastapuolena *bonjour-hi*-ilmausta vastustavissa artikkeleissa tuodaan esiin englannin uhka ja englanninkielisten ranskankielisiä kohtaan osoittama arvostuksen puute, jotka tulevat kumpikin esiin 6 artikkelissa (yhteensä 8 artikkelissa on jompikumpi tai molemmat). Alain Dubuc (BH5) ja Marc Tremblay (BH6, BH26) ovat huolissaan etenkin englannin hallitsevasta asemasta globalisaatiossa ja Internetin sisällöissä. Boucar Diouf (BH12) taas luonnehtii Quebeciä vertauskuvallisesti englanninkielisen valtameren ympäröimäksi pikkuruiseksi

lammikoksi, jonka englantia voi hotkaista milloin tahansa. Arvostuksen puutteen osalta sekä Marc Tremblay (BH6, BH26) että Maxime Courval (BH24) pitävät kauppojen kaiuttimista kuuluvaa, yksinomaan englanninkielistä musiikkia ranskankielisen enemmistön huomioon ottamattomuutena. Stéphane Laporte toteaa kolumnissaan (BH18), että enemmistönä olevia ranskankielisiä arvostaakseen on myymälähenkilökunnan osattava Quebecissä ranskaa. Tilanne, jossa myyjä vastaa kengänkokoa koskevaan tiedusteluun ”*Ces souliers-là, les avez-vous dans la pointure 9 ?*” toteamalla ”*Sorry, I don’t understand...*” on Laporten mukaan täysin hyväksymätöntä. Diouf (BH12) puolestaan vaatii Quebecin englanninkielisiltä ymmärrystä ranskankielisiä kohtaan, sillä nämä eivät edes yritä asettua muiden provinssien virallisen kielivähemmistön asemaan: ”*Est-ce qu’il arrive à ces gens de se demander comment se sentent les francophones du Canada qui peinent tous les jours à trouver la moindre trace du bilinguisme dans leur pays ?*”⁶

Bonjour-hi-ilmausta vastustavissa perusteluissa nousevat esiin myös ”klassiset” maahanmuuttajien ranskankielistämisen (6), työ- ja talouselämän kielen (4) sekä ranskan kielen alistetun historian (3) teemat yhteensä 8 artikkelissa. Dubuc (BH5) ja Tremblay (BH6, BH26) yhdistävät ranskankielisten itsearvostuksen puutteen maahanmuuttajien ranskankielistämisen vaikeuteen: ensimmäisen mukaan ranskankielisten täytyy rakastaa kieltään tarpeeksi, jälkimmäisen mukaan taas maahanmuuttajia ei voi patistaa omaksumaan kieltä, jota äidinkieli puhujat häpeävät. CAQ:n Legault (BH19) taas moittii maahanmuuttajien ranskankielistämistä epäonnistumiseksi. Talouselämää argumenttinaan käyttävä Steve Boumansour (BH11) pitää *bonjour-hi*-tervehdyksen tavoitetta ainoastaan kaupallisena suhteena, jossa osapuolet tyhjenetään identiteetistä (”*La personne semble prise dans un no man’s land identitaire*”). Dumas’n (BH30) mielestä *bonjour-hi* ylläpitää mielikuvaa siitä, että ranskan kieli soveltuu ainoastaan kotielämään muttei kaupankäyntiin; QS:n Nadeau-Dubois (BH19) taas toteaa, että Quebecissä ja erityisesti Montrealissa on yhä vaikeampaa työskennellä ranskaksi. Ranskan kielen alistettuun historiaan taas viittaavat Tremblay (BH6, BH26) kysymällä, mitä lain 101 luoja Camille Laurin ajattelisi 40 vuotta lain toimeenpanon jälkeen Montrealin uudelleen kaksikielistymisestä, sekä Dumas (BH30) moittimalla simultaanikäntämisen muistuttavan 1970-luvun koloniaalisesta kaksikielisyydestä.

Ranskankielisistä *bonjour-hi*-ilmausta vastustavista artikkeleista erityisen mielenkiintoinen on *Le Devoirin* Marco Bélair-Cirinon artikkeli (BH25), jossa toimittaja haastattelee *bonjour-hi*-tervehdyksen keksijänä itseään pitävää unkarilaislähtöistä Akos Verboczya. Koska

⁶ Tuleeko näille ihmisille mieleenkään ajatella, miltä tuntuu niistä Kanadan ranskankielisistä, jotka yrittävät löytää edes pienintä jälkeä kaksikielisyydestä kotimaassaan?

Verboczy ei Montrealin monikulttuurisessa Côte-des-Neigesin kaupunginosassa kaupassa työskennellessään aina osannut arvata asiakkaan kieltä, hän alkoi tervehtiä asiakkaita *bonjour-hilla*. Sitten Verboczy on asettunut vastustamaan ilmauksen käyttöä, sillä kyseessä on Quebecin kaksikielistymisen ja englannin vahvistumisen kuuluvien ilmentymä. Hänen mukaansa *bonjour-hi* on vain jäävuoren huippu, jonka alla paljastuu englannin käytön lisääntyminen työelämässä. Toisekseen Verboczy tunnustaa, että *bonjour-hin* käyttäjien motivaationa toimii kohteliaisuus, suvaitsevaisuus ja toisten arvostaminen. Hänen mukaansa jatkuva englannin- ja vieraskielisiin mukautuminen vaatii kuitenkin vastavuoroisuutta: vaikka *bonjour-hi* olisi aluksi kohteliaisuutta, on lopulta tuloksena ranskan asettaminen alhaisempaan asemaan, mikä vahingoittaa kielen tulevaisuutta Quebecissä. Kolmanneksi Verboczy puolustaa ranskan kielen virallisuutta Quebecissä: *bonjour-hi* vahvistaa mielikuvaa siitä, että ranska on 'vapaaehtoinen kieli', vaikka sen tulisi olla 'vääjäämätön' ("*Le 'bonjour-hi' renforce l'impression que le français est une 'langue optionnelle' au Québec, alors qu'elle devrait être la 'langue incontournable'.*") Häntä huolestuttaa nimenomaan se, ettei ranskaa nähdä yhteisenä ja ihanteellisena yhdessä elämisen kielenä, vaan *bonjour-hilla* annetaan mahdollisuus olla puhumatta ranskaa. Verboczy argumentit *bonjour-hita* vastaan tiivistävät hyvin tässä osiossa käsitellyn näkökannan pääperusteet: ranskankielisten itsearvostuksen puutteen vaarat, ranskan kielen ensisijaisuus Quebecissä, englannin kielen muodostama uhka, mihin liittyy englanninkielisten ranskankielisiä kohtaan osoittaman arvostuksen puute, sekä klassinen maahanmuuttajien ja työelämän ranskankielisyyden vaaliminen.

Bonjour-hi-ilmausta puolustavat argumentit

Yhteensä 18 *bonjour-hita* puolustavasta ranskankielisestä artikkelista puolessa (9) esiintyy yleisin argumentti, jonka mukaan tapauksen ympärille syntynyt kohu on liioittelua. Kolmessa artikkelissa *bonjour-hi*-kohun turhuutta kuvataan ironisesti. Marie-Claude Lortie toteaa ravintola-arvostelussaan (BH2), ettei perään tarvitse lähettää sähköpostia lakia 101 tai *bonjour-hita* koskien, vaikka kyseisen ravintolan nimi on englanninkielinen *Fieldstone*. Marc Cassivi taas ironisoi kolumnissaan (BH8) vuoden 2017 liioiteltuja tapahtumia listaamalla kaikki "totuudet" ("*C'est rendu que...*"), mukaan lukien se, ettei Montrealissa saa enää ranskankielistä palvelua ja että kaikki käyttävät *hi*-tervehdystä *bonjourin* sijaan. Humoristi Louis T. taas toteaa *La Presseen* lainatussa twiitissään (BH17), ettei rautakaupan asiakkaana ole varaa suuttua *bonjourista* tai *hista*, vaan täytyy vain olla tyytyväinen saamaansa tarjoukseen: "*Au Canadian Tire, t'as pas le luxe de te fâcher pour un 'Bonjour' ou un 'Hi', si t'arrives à trouver un*

commis, tu remercies dieu et t'essaies juste qu'il se sauve pas.” Kaksi lukijaa taas syyttävät Quebecin kansalliskokousta ajanhukasta *bonjour-hi*-tapauksen käsittelyssä, oli sitten kyseessä yhteiskunnan tilastollisesti korkean onnellisuuden keskelle tekaistut ongelmat (BH3) tai pikkuisen *hin* pitäminen uhkana ranskan selviytymiselle (BH38). Kolmesta artikkelissa kansalliskokouksen *bonjour-hi*-keskustelua pidetään monimutkaisempien asioiden yksinkertaistamisena (BH5, BH16, BH18), sillä oikeana ongelmana on ranskankielisten huoli työelämän kaksikielistymisestä eikä niinkään pieni englanninkielinen *hi*.

Bonjour-hi-lauselman turhuutta kritisoivien argumenttien alatyypinä esiintyy viidessä artikkelissa maininta PQ:n ja sen puheenjohtaja Liséen poliittisesta ansasta, jonka Liséen kerrotaan (BH1, BH33) itsekkin myöntäneen englanninkielisille toimittajille halutessaan osoittaa liberaalihallituksen toimien riittämättömyyden: *”I set the oldest trap in the book.”* Artikkeleissa PQ:n toimintaa arvostellaan identiteettiin liittyvällä ja kielellisellä turvattomuudella pelaamisesta, kun näköpiirissä ei ole Quebecin itsenäisyyskysymys (BH16), sekä siteerataan Couillardia (BH39), joka syyttää Liséeta keinotekoisien kriisien sekä englannin ja ranskan välisen vastakkainasettelun synnyttämisestä. PQ:n lisäksi myös liberaalit saavat Alain Dubucin kolumnissa (BH1) osansa arvostelusta siitä syystä, että he lankesivat Liséen ansaan: *”résister à la tentation d'appuyer des motions seulement parce que ça paraîtrait mal de ne pas les appuyer”*. Lauselman turhuuteen liittyy myös sitä puoltavien argumenttien leimaaminen vanhanaikaisiksi. *La Pressen* uutinen (BH19) siteeraa Couillardia, jonka mukaan PQ:n politiikka on toiselta vuosisadalta ja perustuu pelkoon ja sisäänpäin kääntyneisyyteen: *”On a deux exemples de politique de l'autre siècle ici. Cette politique de la peur, cette politique de la crainte, cette politique du repli.”* Paul Roux'n (BH14) mukaan Montrealin yksikielisyys on perusteetonta nostalgiaa, sillä kaupunki ei ole koskaan ollut täysin ranskankielinen, ellei sitten aivan alussa Uuden-Ranskan Ville-Marien siirtokunnan aikaan. Alain Dubuc (BH16) puolestaan moittii Liséeta maaseudun vanhentuvan kantaquebeciläisyyden kanttoriksi ryhtymisestä: *”M. Lisée [...] s'est mué en chantre d'un Québec de souche, non urbain et vieillissant.”*

Bonjour-hi-tervehdystä puolustetaan myös viittaamalla Montrealin kaksikieliseen todellisuuteen (7) ja kaupungin avarakatseisuuteen (4) yhteensä 8 artikkelissa. Nämä argumentit toistuvat ensinnäkin liberaalipoliitikkojen virallisissa avauksissa. Couillard ilmaisi kansalliskokouksen kyselytunnilla 7. joulukuuta 2017 englanniksi, että ei ole olemassa eri luokan quebeciläisiä vaan ainoastaan yhden, ja että englanninkieliset quebeciläiset ovat ensimmäisen luokan quebeciläisiä (BH13, BH33). Hallituksen suhteista Quebecin englanninkielisiin vastaava, itsekkin englanninkielinen Kathleen Weil taas kertoo edelleen jatkavansa tervehtimistä *bonjour-hilla*, mikäli ei tiedä puhekumppanin äidinkieltä, ja korostaa Montrealin olevan eri-

laisuudelle avoin, kaksikielisten ihmisten kaupunki (BH33, BH34). Kaksikielisyyden ja avoimuuden ylistämiseen yhdistyy kahdessa artikkelissa myös englannin kielen hyödyllisyys talouselämässä. Paul Roux'n (BH14) mukaan väitteet Montrealin yksikielisyydestä ovat perusteetonta nostalgiaa, sillä kaupungissa on aina asunut suuri englanninkielinen yhteisö, mikä lisäksi kaupunki on Quebecin taloudellinen linkki maailmalle (*"la métropole est notre lien économique, notre avant-poste, avec le reste du monde"*). Alain Dubuc (BH16) mukaan Montreal on statukseltaan ja elämäntavaltaan virallisesti ranskankielinen mutta käytännössä väestöltään ja talouselämältään kaksikielinen. Montrealin täytyy siten ylistää ranskankielisyyttään mutta samalla myös mainostaa kyvykkyyttään toimia kahdella kielellä, mistä johtuvat Dubucin mukaan *bonjour-hi*-väittelyn tapaiset 'vaivat' (*malaise*). Christopher Neal (BH38) puolestaan nostaa esiin sen sosiologisen tosiseikan (*réalité sociologique*), että kahden kielen yhteiselon leimaamassa yhteiskunnassa sanoja lainataan puolin ja toisin.

Montrealin kaksikielisen luonteen kiistämistä *bonjour-hita* vastustamalla arvostellaan kieliryhmien välisten jännitteiden provosoimisesta (5) ja Quebec kansainvälisen imagon tahrallisesta (3) yhteensä 5 artikkelissa. Uutisartikkeleissa kerrotaan Couillardin (BH13, BH39) olevan huolissaan jännitteiden luomisesta ja englanninkielisten reaktiosta sekä Quebecin joutumisesta naurunalaiseksi kansainvälisessä mediassa; englanninkielisten intressejä puolustavan *Quebec Community Groups Network* -kattojärjestön puheenjohtajan Jim Sheanin taas kerrotaan pelkävän imagohaittaa ulkomailla ja korostavan englanninkielisten halua osallistua Quebecin yhteiskuntaan: *"Les anglophones du Québec, comme moi, on n'est pas toxiques et on veut participer à la vie de la communauté québécoise."* Alain Dubuc tiivistää kolumnissaan (BH1) *bonjour-hi*-lauselman kielteiset vaikutukset turhina jännitteinä ja kielteisenä kansainvälisenä julkisuutena: *"Le résultat ? Des tensions inutiles avec la communauté anglophone et une nouvelle qui a fait le tour du monde, et pas pour les bonnes raisons."*

Ranskankielisistä artikkeleista vain yhdessä viitataan yksilönoikeuksiin. Kyseessä on *Le Devoirin* uutinen (BH20) vuosikymmeniä englanninkielisten oikeuksia ajaneesta asianaja Michael N. Bergmanista, joka on huolissaan *bonjour-hi*-lauselman laillisista seurauksista. Vaikka lauselmalla ei Quebecin lainsäädännön mukaan ole mitään laillisia seurauksia, voidaan sitä Bergmanin mukaan kuitenkin käyttää myöhemmin "sosiaalisena todisteena" (*preuve sociale*) ranskankielisen enemmistön kielellisistä peloista ja turvattomuudesta uusissa kielellisissä kiistoissa. Uutisessa kuitenkin haastatellaan myös Ottawan yliopiston perustuslakioikeuden professori David Robitaillea, jonka mukaan Bergman lietsoo paniikkia (*"Mon collègue est alarmiste"*), sillä lauselma ei professorin mukaan vaikuta millään tavalla englanninkielisten perusoikeuksiin. Robitaille vertaa *bonjour-hi*-lauselmaa Justin Trudeautta edeltäneen Ka-

nadan pääministeri Stephen Harperin hyväksymään lauselmaan, joka tunnustaa Quebecin olevan oma kansakuntansa yhtenäisen Kanadan sisällä mutta jolla ei kuitenkaan ollut juridisia seuraamuksia.

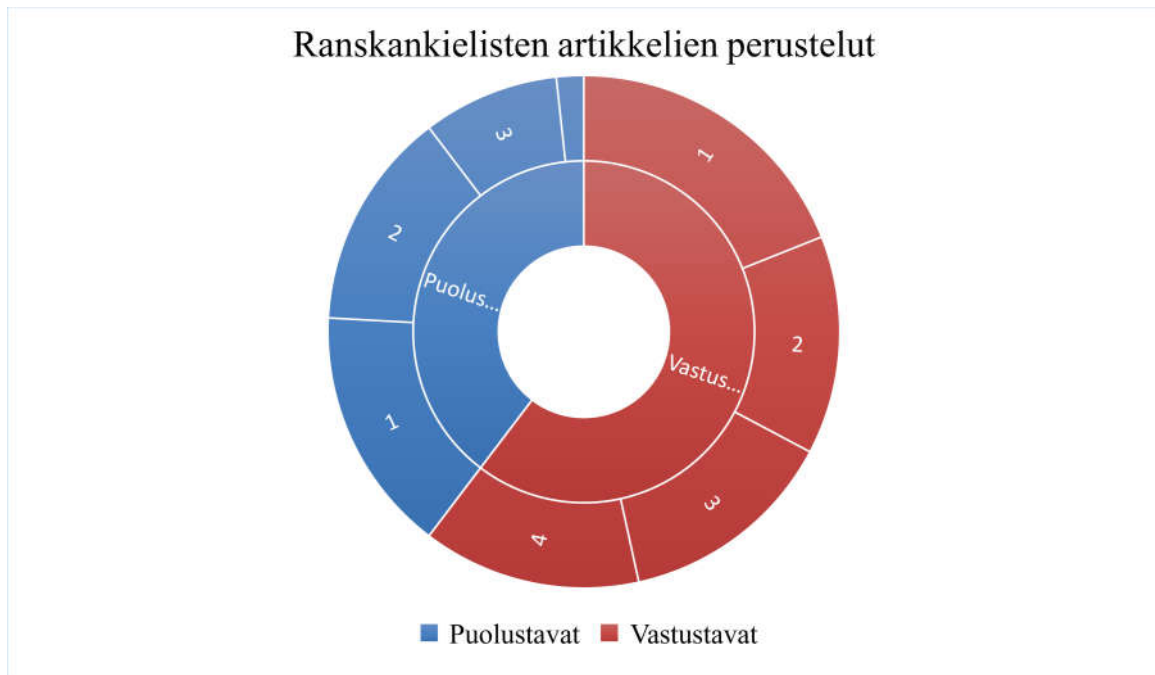
Tietynlainen moniäänisyys, jolla tarkoitan ranskan kielen ensisijaisuutta ja kielen suojelemisen tärkeyttä korostavien argumenttien esiintymistä *bonjour-hita* puolustavien perustelujen rinnalla, on yleinen piirre tässä alakappaleessa käsitellyissä artikkeleissa. *Bonjour-hita* puolustavia argumentteja sisältävissä 18 ranskankielisessä artikkelista 10:ssä esiintyy jonkinlaista ranskan tärkeyttä korostava huomautus, niin *La Pressen* (6) kuin *Le Devoirinkin* (4) tapauksissa.

Yhteenveto

Ranskankielisistä artikkeleista melkein yhtä monessa esiintyi *bonjour-hi*-ilmausta vastustavia (20) ja puolustavia (18) näkökantoja, kun yksinomaan jompaakumpaa näkökantaa esittelevien artikkelien ohella molempia kantoja sisältävät kirjoitukset otetaan huomioon. Englanninkielisten etua puolustavien artikkelien suuren määrän takia voidaan todeta, ettei ranskankielisten lehtien näkökulma *bonjour-hi*-tapaukseen käy yhteen taustakirjallisuuden esittämän ranskan kielen ja ranskankielisten yhteisöllisten oikeuksien puolustuksen ensisijaisuuden väittämän kanssa. Toisaalta tapausta kritisoivista argumenteista puolet (9) liittyy nimenomaan liioittelusyytöksiin, joista taas viisi kritisoi nimenomaan *Parti québécois*'n opportunistista politiikkaa. Näin ollen *bonjour-hi*-tapauksen käsittelyä ranskankielisessä lehdistössä voidaan tarkastella kielipolitiikan lisäksi myös Quebecin puoluepoliittisen kamppailun kautta etenkin, kun seuraavat provinssin parlamenttivaalit pidettiin lokakuussa 2018.

Toisaalta *bonjour-hi*-lauselmaa vastustavia argumentteja sisältävistä 18 artikkelissa 10:ssä on viittauksia ranskan kielen tärkeyteen, joten täysin englanninkielisten puolustuksen kannalle eivät kaksikielisen tervehdyksen kannattajatkaan mene. Adidas-tapauksen tavoin ranskankielisten asemaa puolustavien argumentit itsearvostuksen puutteesta, englannin kielteisyydestä, ranskan virallisuudesta sekä maahanmuuttoon, työelämään ja kielelliseen historiaan viittauksesta koskevat kieliryhmien symbolisia suhteita. Alla olevassa kuviossa on esitelty ranskankielisissä artikkeleissa esitellyt perustelut, joissa jokaisen luokan osalta ilmaistaan argumentin sisältävien artikkelien määrä. Näin ollen vastustavien ja puolustavien yläluokkien sektorien koot ei ole oikeassa suhteessa toisiinsa.

Kuvio 6: *Bonjour-hi*-tapausta käsittelevien ranskankielisten artikkelien perustelut

Vastustavat (20 artikkelissa):

1. itsearvostuksen puute (11)
2. englannin kielteisyys (8)
3. ranska virallinen (8)
4. klassiset (8)

Puolustavat (18 artikkelissa):

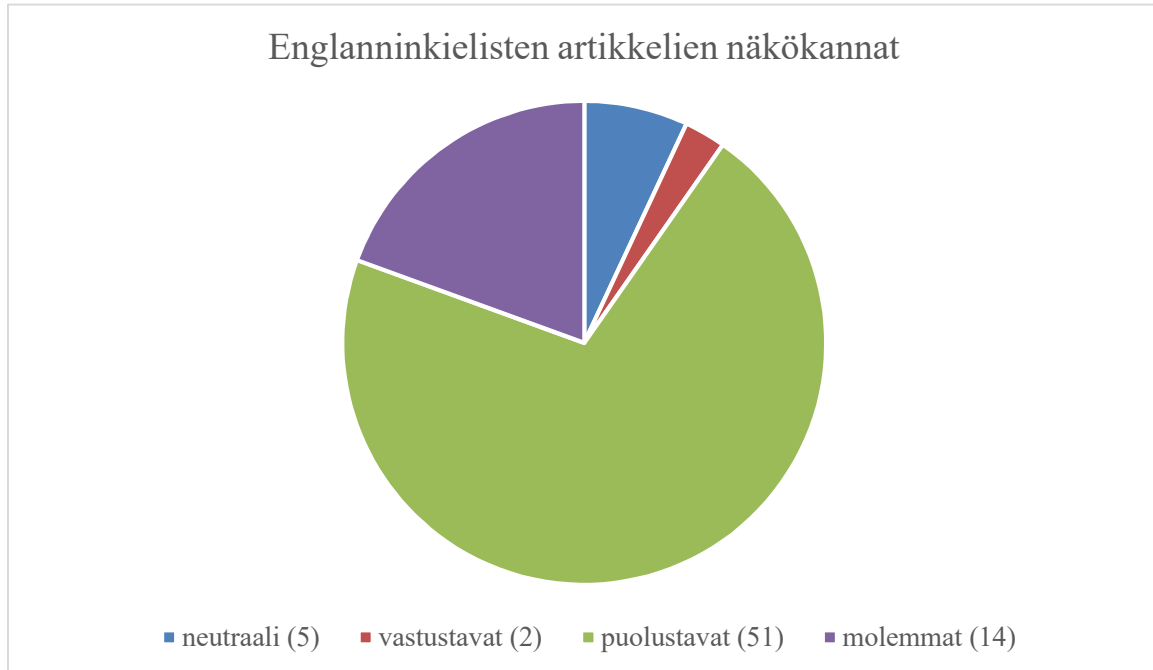
1. liioittelu (9)
2. kaksikielisyys ja avoimuus (8)
3. kielteiset seuraukset (5)
4. oikeudet (1)

5.2.2. Englanninkielinen lehdistö

Englanninkielisissä *The Montreal Gazette*ssa ja *The Globe and Mail*issa julkaistiin yhteensä 72 *bonjour-hi*-tapausta käsittelevää artikkelia, joista 66 on ensimmäisessä ja vain 6 jälkimmäisessä lehdessä. Enemmistö lehtien kirjoituksista, 51 artikkelia (70,8 %), yksinomaan kannattaa *bonjour-hi*-ilmausta tai kritisoi lauselmaa, kun taas yksinomaan ilmausta vastustavia artikkeleita on vain 2 (2,8 %). Tiukkojen kategorioiden ulkopuolelle jää yhteensä 19 artikkelia, joista enemmistössä, 14 artikkelissa (19,4 %), esitetään sekä vastustavia että puolustavia näkökantoja. Ainoastaan 5 artikkelia (6,9 %) ei ilmaise minkäänlaisia kantoja *bonjour-hi*-tapaukseen. *The Globe and Mailin* artikkelien vähäisestä määrästä *The Montreal Gazetteen* verrattuna lehtien näkökantojen jakautumisen vertailu ei ole mielekäästä. Sanottakoon kuitenkin, että *The Globe and Mailin* 6 artikkelista vain puolet (3) yksinomaan kannatti *bonjour-hi*-tapausta, 2 esitteli sekä puolustavia että vastustavia näkökantoja ja 1 oli neutraali. *The Montreal Gazetteen* näkökantojen jakauma (puolesta 47, vastaan 2, N/A 17) taas noudatti artikkelien

määrällisen enemmistön vuoksi yllä esitettyä yleiskuvaa englanninkielisten artikkelien näkökannoista.

Kuvio 7: *Bonjour-hi*-tapausta käsittelevien englanninkielisten artikkelien näkökannat

Bonjour-hi-ilmausta puolustavat argumentit

Bonjour-hi-ilmausta puolustavia ja kansalliskokouksen lauselmaa arvostelevia argumentteja on yhteensä 72 englanninkielisestä artikkelista ylivoimaisessa enemmistössä, 65 kirjoituksessa, kun mukaan lasketaan myös molempia näkökantoja sisältävät artikkelit. Yleisin *bonjour-hi*-lauselmaa vastustava argumentti liittyy poliitikkojen arvosteluun yhteensä 35 artikkelissa. Suurimpana alaluokkana poliitikkojen arvostelussa on tarkemmin erittelemätön turhuuden päivittely 20 artikkelissa: *bonjour-hi*-keskustelua luonnehditaan muiden muassa sanoilla ”minor issue” (BH49), ”pettiness” (BH63), ”stupidity we pay our politicians to spend their time on” (BH78), ”the deadly sport of ridicule” (BH81), ”bizarro surrealist event” (BH85), ”overreaction” (BH89), ”foolishness” (BH99) ja ”the ‘hi’ in ‘bonjour-hi’ is the evil word which could threaten the French language in Quebec” (BH110). Toisekseen 18 artikkelissa *bonjour-hi*-lauselmaa arvostellaan PQ:n masinoimana poliittisena pelinä. Lauselman taustalla todetaan neljässä artikkelissa olevan PQ:n kannatusongelmat vuoden 2018 parlamenttivaalien alla (BH41, BH74, BH108, BH111), joista esimerkiksi *The Globe and Mailin* Konrad Yakabuski totetaa kolumnissaan (BH108): ”The PQ is at 19 per cent in the polls and desperate for

attention.” Neljässä artikkelissa myös kuvataan nimenomaan liberaalien langenneen PQ:n asettamaan ansaan (BH51, BH79, BH81, BH93). Kahdessa uutisessa (BH82, BH83) siteerataan englanninkielisten liberaalien kansanedustajien Geoff Kelleyn ja David Birnbaumin syytökset PQ:ta kohtaan ja oman linjansa puolustelut lauselman hyväksymisen jälkeen. Kelleyn mukaan *”the ’bonjour-hi’ debate should be seen as a sign the PQ is struggling to gain traction with francophone voters”* ja *”voting against the ’bonjour’ motion would’ve played into the hands of the opposition parties”* (BH83). Birnbaum taas toteaa, että *”I don’t feel like grabbing the bait and helping the PQ”* (BH82). Yksi mielipidekirjoitus taas yhdistää *bonjour-hi*-lauselman turhuuden Quebecin poliitikkojen epärehellisyyteen: Andy Prockow (BH43) syyttää poliittisia johtajia vastuuttomasta ja tuhlaavasta veronmaksajien rahojen käytöstä *bonjour-hi*-tapauksen kaltaiseen, jakolinjoja synnyttävään politisointiin.

PQ:n ansaan lankeaminen tulkitaan 17 artikkelissa liberaalien petokseksi englanninkielisiä äänestäjiään kohtaan. Englantilaisuudesta vastaavan ministerin Kathleen Weilin selitelyjä siitä, että englanninkieliset ymmärsivät lauselman väärin ja ylireagoivat tapaukseen, pidetään erityisen tuomittavina (BH44, BH68, BH77). Don MacPherson toteaa *The Montreal Gazette*n pääkirjoituksessaan (BH58) liberaalien toiminnan olleen *”a slap in the face”* ja puolueen ottavan englanninkielisten äänet annettuina. *The Montreal Gazette*n lukijan Pietro Buccin (BH91) mukaan liberaalien *”commitment to the anglophone community is just words and nothing more”*. Dan Delmar (BH84) taas tiivistää pettymyksensä liberaaleihin kovasanaisesti: *”It’s shameful that Quebec’s overwhelmingly anglo-friendly citizenry are represented by 111 ostensibly liberal-democratic legislators who could unanimously support a motion discouraging citizens from greeting each other in other languages.”* Toisaalta liberaalien mainitaan 7 artikkelissa myös olevan ainoa puolue, jota englanninkielinen yhteisö voi Quebecissä äänestää. Tätä argumenttia käyttävät ensinnäkin liberaalit edustajat itse: Couillardin mukaan *”his government remains the best and only true federalist option”* (BH76) ja liberaalipuolue on *”a party for all Quebecs, French- and English-speaking”* (BH102); muut liberaaliedustajat taas toteavat puolueen olevan *”the only party that really defends anglophones”* (BH79) ja että oppositiopuoleet eivät välitä ei-ranskankielisten äänistä (BH83). Mielipidekirjoituksissa puolestaan surkutellaan petollisten liberaalien olevan ainoa vaihtoehto, kuten Robert Libman ja Gary Shapiro kirjeessään (BH69) toteavat: *”In the election next year, Quebec’s English-speaking community will be faced with having no choice but to vote for a party that treats us as if we shouldn’t be here.”* Petoksen argumentti osuu yhteen taustakirjallisuuden kanssa: englanninkieliset ovat historiallisesti kokeneet Quebecin kielilainsäädännön petoksena, ja nyt heidän ainoa puolustajansa liberaalit ovat langenneet samaan toimintaan.

Bonjour-hi-lauselman kielteiset seuraukset tulevat toiseksi suurimpana argumenttien kategoriana esiin 21 artikkelissa. 14 artikkelissa viittaukset liittyvät Quebecin kärsimään kansainväliseen imagohaittaan, jota kuvataan muiden muassa sanoin ”*unflattering headlines in international media about our occasionally headscratching language dynamics*” (BH49), ”*an international black eye*” (BH50), ”*international embarrassment*” (BH69), ”*Quebec is gradually building a brand beyond our borders*” (BH81) ja ”*the laughingstock of the world*” (BH86). Kahdeksassa artikkelissa kerrotaan imagohaitasta varoitelleen itse pääministeri Couillardin, jota siteerataan *The Montreal Gazette*n uutisessa (BH79): ”*You will recall during this debate I expressed my fears this would be treated in a ridiculous way outside Quebec.*” Seitsemässä artikkelissa puolestaan viitataan edelliseen laajalti kansainvälisessä mediassa huomiota saaneeseen kieliristiriitaan, vuoden 2013 niin kutsuttuun *Pastagate*-tapaukseen. Quebecin kieliviranomainen *Office québécois de la langue française* vaati tuolloin Montrealissa sijaitsevaa italialaista ravintolaa lisäämään ruokalistaansa puuttuvat ranskankieliset käännökset muiden muassa sanoihin *pasta* ja *calamari* (BH102). Toinen negatiivisten mielikuvien argumentti, *bonjour-hin* vastustamisen vanhanaikaisuus, tulee esiin 7 artikkelissa. Dan Delmarin mukaan PQ:n poliittinen peli *bonjour-hi*-lauselman takana osoittaa, että ”*this could be the year the Quebec sovereignty movement is officially downgraded from mainstream to marginal*” (BH41) ja että ”*irrational language spats seem more obsolete than ever*” (BH66). Victor Schukovin (BH63) mielestä yksikieliset montrealilaiset taas ovat käveleviä dinosauruksia, ja myös Couillardin kerrotaan (BH104) luonnehtivan PQ:n politiikkaa sanoin ”*two examples of the politics of the past decade, the politics of fear, the politics of doubt, the politics of turning inwards*”.

Negatiivisten mielikuvien vastapuolena yhteensä 18 artikkelissa käytetään argumenttina Montrealiin liitettäviä positiivisia kaksikielisyyden (15), avoimuuden (10) ja nuorten avarakatseisuuden (4) hyveitä. *Bonjour-hita* kuvataan normaaliksi ilmiöksi kaksikielisessä yhteiskunnassa: Victor Schukovin mukaan (BH63) tervehdys on ”*a natural, cultural derivative of a society that will invariable one day be 101 per cent bilingual*”, ja Mari Levitanin (BH72) sanoin ”*the greeting is warm and welcoming, especially in a bilingual city*”, mutta ilman hisanaa ”*part of Montreal’s charm would be lost*”. Monet kommentoijat yhdistävät Montrealin kaksikielisyyden ja avoimuuden toisiinsa: Libmanille ja Shapiroille (BH69) ”*the multicultural and linguistic reality of Montreal will not be socially engineered by forcing business establishments to stop using a bilingual greeting*”; Susan Korf (BH64) taas kertoo, että ”*I love the fact that I live in a bilingual community. [...] I am proud that I speak more than one language and I enjoy the richness that different cultures bring*”. Ranskankielisen nuorison taas todetaan

olevan kielellisesti entistä avarakatseisempia: Josh Freedin mukaan (BH93) *“Quebec youth has become more comfortable with English as a second language”*, ja *The New York Timesin* uusi kirjeenvaihtaja Dan Bilefsky toteaa (BH85), että *“the younger generation is far more motivated by economic interests”*. Couillardinkin (BH104) kerrotaan perustelleen ranskan turvattua asemaa englannin läsnäolosta huolimatta toteamalla, että *“the majority of young Quebecers are exactly on the same wavelength as me”*.

Bilefskyn kommentti (BH85) ilmaisee lisäksi yhteensä 9 artikkelissa englannin kieleen liitetyn myönteisen taloudellisen vaikutuksen. Kolmessa artikkelissa ylistetään Montrealin teknologiateollisuutta, joka tarvitsee englanninkielistä työvoimaa: näitä aloja kuvataan sanoilla *“key emerging sectors”* (BH66), *“outwardlooking economy”* (BH90) ja *“competing to attract talent from all around the globe”* (BH103). Neljässä kirjoituksessa Quebecin kielipolitiikan sanotaan olevan suorastaan vahingollista talouselämälle, kuten Libman ja Shapiro (BH69) toteavat: *“This craziness has had a devastating impact on the economy of Montreal for the past 40 years, yet no one dares to say so.”* Lynda Porterin (BH42) mukaan Montreal menetti Amazonin Kanadan-pääkonttorin paikan koska *“the language of the majority of its employees is not respected by elected representatives”*; Clifford Lincoln (BH81) taas pelkää mahdollisten investoijien ajattelevan kahdesti ennen sijoittamista paikkaan *“that can afford to spend hours and days debating the use of the word ‘hi’”*.

Enemmän tai vähemmän eksplisiittinen viittaus englanninkielisten kielellisiin oikeuksiin tulee esille 18 artikkelissa, jotka muodostavat positiivisten mielikuvien kanssa jaetun kolmanneksi suurimman argumenttien kategorian. Eksplisiittisesti oikeuksiin viitataan neljässä artikkelissa. Ensimmäinen niistä on jo edellisessä kappaleessa käsitellyn asianajaja Michael N. Bergman mielipidekirjoitus (BH45), jossa hän varoittaa *bonjour-hi*-lauselman laillisesta merkityksestä: *“It is not much of a leap from that judgment to imagine the spoken word ‘Hi’ being held one day in court to be a threat to the ‘son linguistique’ of Quebec.”* Richard W. Smithin (BH55) mukaan lauselman osoittaa, että Quebecin ranskankielisen enemmistön ja vähemmistöjen välillä on huomattavia eroja ja että oppositiopuolueiden politiikka on *“more nationalist or coercive than those of the Liberals”*. Chris Eustacen (BH65) mielestä lauselman *“is not only a smack at free speech, but also a menace to fundamental human rights”*; Den Delmar (BH66) taas luonnehtii Quebecin asennetta sanomalla, että *“the presence of minority languages has been seen as detrimental to Quebec’s French character”*. Syrjintään viittaavia argumentteja taas esiintyy eri muodoissa 7 artikkelissa. Lievemman sävyn kirjoituksissa *bonjour-hi*-lauselman todetaan syrjivän englanninkielistä väestösegmenttiä (BH70), luovan jakolinjoja kieliryhmien välille (BH79, BH97), olevan stigmatisoivaa (BH79, BH111) sekä edus-

tavan pelon, epäilyksen ja sisäänpäin kääntyneisyyden politiikkaa (BH104). Kovasanaisemmissa puheenvuoroissa *bonjour-hi*-lauselmaan yhdistetään ”*persecution by language hobbyists or displays of outlandish xenophobia by politicians*” (BH84) ja systeeminen rasismi Quebecissä, sillä ”*the Assembly is spending more time denouncing the use of 'bonjour-hi' than they are 'on travaillait comme des n-'*”⁷. Kahdessa kirjoituksissa pelätään *bonjour-hi*-lauselman avaavan tien yhä vain vakavampaan englanninkielisten syrjintään (BH75, BH110). Kovasanaisinta kritiikkiä edustaa Don MacPhersonin pääkirjoitus (BH89), jonka mukaan *bonjour-hi*-lauselman yksimielinen hyväksymään edustaa anglofobien voittoa. MacPherson kuvaa Quebecin yli puoli vuosisataa jatkunutta identiteettipolitiikkaa psykologisesti kuluttavana. Hän asettaa jossain määrin yhtäläisyyksiä Yhdysvaltain etelävaltioiden mustien ja Quebecin englanninkielisten kohtelulle: ”*[T]he message in the anti-Hi motion is similar to, in isolation, the one on signs on buses in the South ordering blacks to the back: They were not practically inconvenienced, since they could still ride the bus, but were reminded they were social unequals to whites.*”

Yhteensä 51 englanninkielisestä yksinomaan *bonjour-hi*-tervehdystä puolustavaa ja lauselmaa vastustavasta artikkelista vain kuudessa esiintyy jonkinlainen myönnytys ranskan tärkeydestä. Puolessa näistä artikkeleista on kyse englantilaisten oman kielellisen mukautumisen korostamisesta. Suzanne Korfin (BH64) mukaan englanninkieliset vaihtavat helposti ranskasta englantiin työ- ja yksityiselämässä ja kasvattavat lapsistaan kaksikielisiä; he eivät myöskään ”*never mind argue about the size of French versus English lettering on signs*”. *The Montreal Gazette*n pääkirjoitus (BH90) korostaa englanninkielisten olevan kielisensitiivisempiä ja kaksikielisempiä kuin aiemmin sekä vastaavan ranskaksi, kun heitä puhutellaan ranskan kielellä. Josh Freed (BH93) myöntää Quebecin virallisen kielen olevan ranska ja toteaa, että ”*most anglos long since made their peace with that to help keep social peace, and keep Quebec French*”. Lopuissa kirjoituksista ymmärretään ranskan kielen suojelemisen tärkeyttä *bonjour-hin* kannattamisesta huolimatta (BH72, BH111) ja sanotaan, että ”*no one disputes that Montreal is a French-speaking city in a French-speaking province; that French is the language of work, commerce and government*” (BH103). Tällaisen englanninkielisten oman kompromissialttiuden korostamisen voi toisaalta myös tulkita *bonjour-hi*-tapauksen liioittelevuutta korostavana argumenttina: koska englanninkieliset itse ovat tehneet myönnytyksiä ranskankielisille, ei näidenkään tule ylireagoida.

⁷ Ranskankielisen lainauksen, joka on suomennettuna ”*tehtiin töitä kuin n-*”, esitti mielipidekirjoituksen BH101 mukaan pitkän linjan quebeciläiskansanedustaja Gendron.

Bonjour-hi-ilmausta vastustavat argumentit

Bonjour-hi-ilmausta vastustavia argumentteja on englanninkielisissä kirjoituksissa yhteensä 16 artikkelissa, joista ainoastaan kaksi on yksinomaan vastustavia argumentteja sisältäviä. On kuitenkin huomattava, että vain neljä *bonjour-hita* vastustavaa artikkelia on mielipidekirjoituksia: enemmistönä 12 kirjoitusta on uutisia, joissa luonnostaankin pyritään valaisemaan monipuolisemmin näkökantoja. Yleisin *bonjour-hi*-lauselmaa puolustava perustelu on 13 artikkelissa esiintyvä ranskan kielen virallisuuden korostaminen. Neljä näistä artikkeleista on uutisia (BH78, BH82, BH83, BH104), joissa kerrataan liberaalien kanta *bonjour-hi*-tervehdykseen: Couillardin mukaan ”*French is our official language*” (BH78) ja ”*I would rather people, even an English-speaking Quebecer, just said Bonjour*” (BH104), ja liberaali edustaja David Birnbaum taas toteaa, että ”*the final motion invites people to greet others in Quebec’s official language*” (BH82). Niin ikään neljässä artikkelissa lainataan PQ:n perusteluita *bonjour-hita* vastaan: Liséen mielestä liberaali hallitus vain teeskentelee edistävänsä ranskaa ja on tekopyhä (BH79) ja lauselman on ”*a simple mark of respect to our official and common language and an acknowledgment that this corner of North America has its own character*” (BH102). PQ:n alkuperäisestä lauselmatekstiä taas lainataan kirjoituksissa BH105, BH106 ja BH108: ”*[T]he wording of the motion stipulates that French is the official language of Quebec and recognizes that 94 per cent of Quebec residents speak French. It then states that the generalized use of the term ‘bonjour-hi’ does not constitute a reflection of the standing of the French language and is ‘on the contrary, an irritant’*” (BH105). *Bonjour-hita* vastustetaan kolmessa artikkelissa myös käytännön syillä, oli sitten kyseessä turistien halu löytää Quebecistä ranskankielistä kulttuuria (BH71, BH108) tai se tosiasia, että kaikki ymmärtävät *bonjour*-sanankäytön merkityksen (BH108, BH112). Montrealin pormestarin Valérie Planteen kerrotaan välttävän ottamasta suoraan kantaa ja vain sanovan, että ”*I’m very proud to be the mayor of North America’s francophone metropolis. For us, the French fact is there and we’re very proud of it.*” (BH92), kun taas Ann Tellierin (BH73) mukaan monet englanninkieliset ovat viimeisten reilun 40 vuoden ajan kannattaneet ranskan kielen ensisijaisuuteen tärkeitä toimenpiteitä.

Toiseksi yleisin argumenttien luokka *bonjour-hi*-lauselma puolesta on neljässä uutisarikkelissa (BH54, BH82, BH83, BH102) esiintyvä liberaaliedustajien perustelu, jonka mukaan lauselman ei ole laki tai asetus vaan pelkkä suositus. Argumentti ranskan kielen suojelun tarpeesta puolestaan esiintyy kolmessa uutisarikkelissa. Couillardin mukaan Pohjois-Amerikan 400-vuotiselle ranskankieliselle vähemmistölle on tärkeää, että ”*our metropolis keeps a*

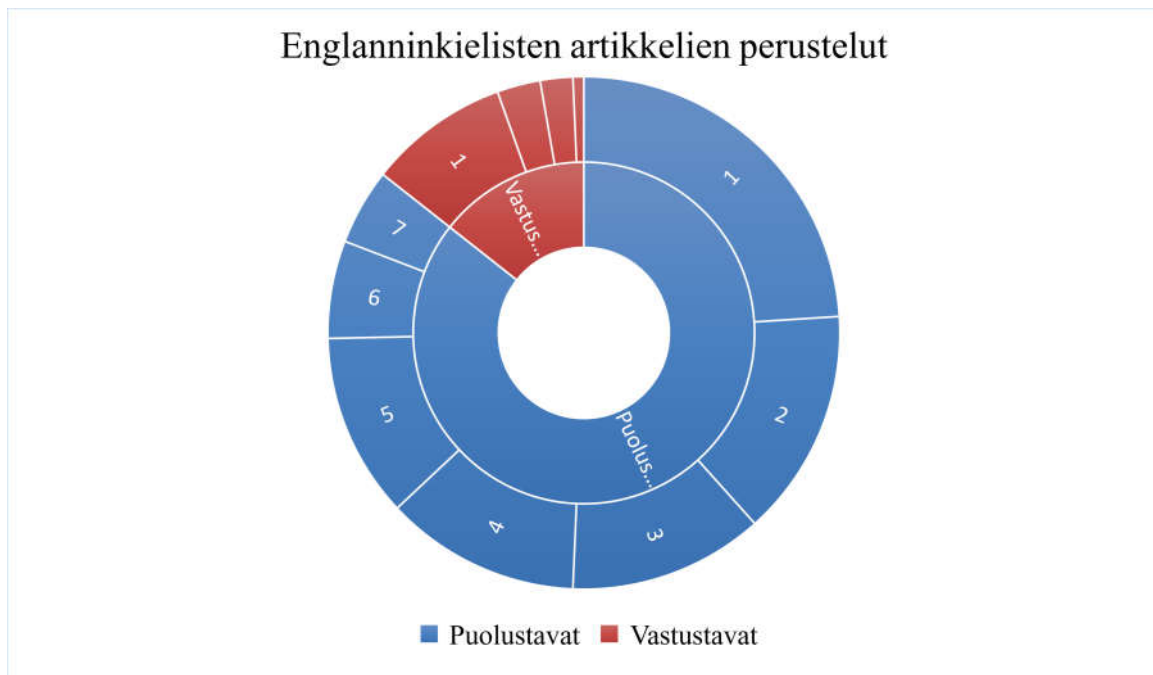
French image and sound” (BH54), minkä lisäksi ”*English-speaking Quebecers have to recognize how francophones feel about the need to protect French*” (BH76), sekä varovaisuutta ja ranskankielistämiseen investoimista tarvitaan edelleen (BH104). Liséen taas kerrotaan pitävän *bonjour-hita* Montrealin laajalle levinneen kaksikielistymisen ilmentymänä ja QS:n Gabriel Nadeau-Dubois’n nostavan esiin ranskaksi työskentelemisen vaikeuden Quebecissä ja etenkin Montrealissa (BH104). Francine Forzekin mielipidekirjeessä (BH61), joka on toinen yksinomaan *bonjour-hita* vastustavista englanninkielisistä artikkeleista, löytyvät viittaukset ranskankielisten arvostuksen puutteeseen ja ihmisoikeuksiin. Forzekin mukaan Quebecin ulkopuolisissa provinseissa vähemmistössä olevat ranskankieliset eivät vaadi *Hi-Bonjouria* tervehdykseksi vaan yksinkertaisesti sopeutuvat enemmistöön toisin kuin Quebecin englanninkieliset vähemmistöt, jotka ”*constantly feel the unjust need to put down Quebec for simply wanting to preserve its culture and language*”. Forzek myös viittaa kielellisiin ja kulttuurisiin oikeuksiin, jotka ovat ”*a human right recognized by the United Nations*”. Tässä suhteessa hän vetoaa taustakirjallisuuden mukaan yleensä englanninkielisten puolustukseen käytettyihin ihmisoikeuksiin ranskankielisiä tukeakseen.

Yhteenveto

Englanninkielisessä lehdistössä suuressa enemmistössä, 65 artikkelissa yhteensä 72:sta, on *bonjour-hi*-ilmausta puolustavia ja lauselmaa vastustavia näkökantoja, kun taas ilmausta vastustettiin vain 16 artikkelissa. Toisaalta vain kahdessa artikkelissa esitettiin yksinomaan *bonjour-hita* vastustavia kantoja, ja enemmistö artikkeleista oli uutisia. Näin ollen englanninkielisten lehtien näkökanta edustaa taustakirjallisuuden kannalta oletettavissa olevaa asennetta. Suurimman argumenttikategorian muodostivat poliitikkojen turhuuden arvostelu (35), joista 21:ssä oli kuitenkin merkkejä tietynlaisesta kyllästyneisyydestä jatkuviin kielellisiin kiistoihin, kuten ”*I’m preparing for the next wave of pettiness*” (BH63), ”*some things just never change here*” (BH85) ja ”*which foul colloquialism shall be suivant-next*” (BH111). Reilussa neljäsosassa kaikista artikkeleista siis ilmaistiin englanninkielisten pettyneisyyttä Quebecin provinssin politiikkaan. Toisaalta myös 17 kirjoituksessa ilmaistu pettymys englanninkielisiä tyypillisesti edustaviin liberaaleihin voimistaa tätä heitteillejätön tunnetta, joka taustakirjallisuudessakin esitetään. Quebecin kielipoliittisten jännitteiden todetaan lisäksi vahingoittavan provinssin mainetta myös ulkomailla ja ranskaa puolustavien tahojen olivat jossain määrin vanhanaikaisia.

Vaikka enemmän tai vähemmän eksplisiittiset viittaukset oikeuksiin muodostivat vasta kolmanneksi yleisimmän argumenttien kategorian (yhteensä 19 artikkelissa), käytetään englanninkielisten keskuudessa ihmisoikeuksien, syrjinnän ja loukkauksen teemoja nimenomaan oman yhteisön kohtaamien vääryyksien esille nostamiseen. Vain yhdessä artikkelissa ranskankielisillä eksplisiittisesti mainittiin olevan oikeus oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Kun yhteen lasketaan Montrealin kaksikielisyyttä ja avoimuutta tai englannin kielen taloudellista hyötyä ylistävät yhteensä 23 artikkelia eli miltei kolmasosan kaikista englanninkielisistä kirjoituksista, voi englanninkielisten keskuudessa tulkita vallitsevan käsityksen Montrealista kaksikielisenä metropolina yksikielisyyden sijaan. Kuitenkin yhteensä 22 artikkelissa eli myös miltei kolmasosassa tunnustetaan jossain määrin ranskan kielen tai sen suojelun tärkeys provinssissa, joten englanninkielisten voi tulkita hyväksyvän Quebecin ranskankielisyyden vaalimisen ajatuksen yleisellä tasolla.

Kuvio 8: *Bonjour-hi*-tapausta käsittelevien englanninkielisten artikkelien perustelut

Puolustavat (65 artikkelissa):

1. poliittinen turhuus (35)
2. kielteiset mielikuvat (21)
3. kaksikielisyys ja avoimuus (18)
4. oikeudet (18)
5. liberaalien petos (17)
6. englannin hyöty taloudessa (9)

7. liberaalit ainoa vaihtoehto (7)

Vastustavat (16 artikkelissa):

1. ranska virallinen (13)
2. ei laki (4)
3. ranskan suojelun tarve (3)
4. oikeudet (1)

5.2.3. Yhteenveto

Bonjour-hi-tapauksessa englanninkielisten lehdistön näkökantojen voidaan sanoa olevan taustakirjallisuuden antamien odotusten mukaisia, sillä 65 artikkelia 72:sta sisälsi kaksikielistä tervehdystä kannattavia ja lauselmaa vastustavia argumentteja. Päinvastaisen näkökannan argumentteja oli vain 16 englanninkielisessä artikkelissa. Ranskankielisten lehtien *bonjour-hita* vastustavia (20) ja puolustavia (18) argumentteja sisältävien määrät menivät miltei tasan, joten taustakirjallisuudet mukaiset oletukset eivät Quebecin enemmistökieliryhmän näkökannoissa toteutuneet.

Englanninkielisten keskuudessa *bonjour-hi*-kohun käsittelyä leimasi kyllästyneisyys Quebecin kielipoliittisiin jännitteisiin, liberaalien syyttäminen takinkääntämisestä ja kokemus enemmän tai vähemmän vakavasta vähemmistökieliryhmän oikeuksien polkemisesta. Noin kolmasosassa englanninkielisistä artikkeleista Montreal näyttäytyy kaksikielisenä ja avoimena kaupunkina, jossa englannin kielellä on tärkeä asema. Tosin miltei kolmasosassa artikkeleista tunnustetaan ranskan asema enemmistön kielenä ja jonkinasteinen oikeutus sitä suosivalle kielipolitiikalle.

Vaikka ranskankielisistä artikkeleista vain noin puolessa (20) esiintyy *bonjour-hita* selkeästi vastustavia näkökantoja, oman kielen suojelun tärkeys nousee kuitenkin jollain tavoin esiin 30 artikkelissa 42:sta (71,4 %). Montrealia kaksikieliseksi ja avoimeksi kaupungiksi taas luonnehdittiin 8 artikkelissa eli vain viidesosassa. Erot vastaaviin argumentteihin englanninkielisiin artikkeleihin verrattuna ovat selkeästi näkyvillä ranskan suojelutarpeen myöntämisen argumenteissa (30,6 % englanti vs. 71,4% ranska), mutta Montrealin kaksikielisyyden ja avoimuuden suhteen suurta eroa ei ollut (31,9 % englanti vs. 20 % ranska). Vaikka ranskankielinen lehdistö vaikutti yleisesti ottaen *bonjour-hi*-kohussa esittelevän englanninkielistä tasapuolisemmin eri näkökantoja, kaikki ilmausta vastustavan kannan perustelut itsearvostuksen puutteesta, englannin kielteisyydestä, ranskan virallisuudesta sekä maahanmuuttoon, työelämään ja kielelliseen historiaan viittauksesta koskevat kieliryhmien välisiä symbolisia suhteita, joissa ranskankieliset pelkäävät jäävänsä alakynteen.

Ranskankielisistä artikkeleista 19 eli melkein puolet kuitenkin sisälsi *bonjour-hi*-ilmausta puolustelevia näkökantoja, joista suurimpana kategoriana oli lauselman liioittelun arvostelu (9). Liioittelun arvostelussa kuitenkin näkyy ranskankielisten lehtien aiemmin havaittu näkökantojen ero: kuusi liioittelun argumentteja sisältävistä yhteensä 9 artikkelista julkaistiin itsenäisyysmielisen *Le Devoirin* sijaa federalistisessa *La Pressessä*. Kaikissa neljässä lehdessä esiintyvän poliittisen liioittelun arvostelun argumenttien yleisyyden sekä PQ:n

Lisään itsekin myöntämän liberaaleille asetetun ansan takia *bonjour-hi*-tapausta lienee parasta tulkita kielikonfliktin ohella myös lähestyvien vaalien alla käytyinä poliittisena pelinä.

5.3. Kielellisten tapausten yhteenveto

Adidas- ja *bonjour-hi*-tapauksia yhdistävät sekä ajankohta, vuoden 2017 marraskuun loppupuoli, että talouselämän ja kaupankäynnin konteksti, joten tapausten lehdistökäsittelyn näkökannoissa löytyy paljon samanlaisia perusteluita. Adidas-tapausten käsittelyssä kieliryhmien näkökantojen väliset erot olivat ilmeisimpiä, sillä sekä ranskan- että englanninkielisistä artikkeleista noin kaksi kolmasosaa esitteli yksinomaan lähdekirjallisuuden pohjalta oletettavissa olevaa kantaa, myymäläpäällikön sanojen tuomitsemista ranskankielisten kohdalla ja syntyneitä kohua kritisoivia englanninkielisten tapauksessa. *Bonjour-hi*-tapauksen käsittelyssä taas ainoastaan englanninkielinen lehdistö osoittautui lähdekirjallisuuden esittämisen jaon mukaiseksi, sillä jopa 90,3 prosentissa artikkeleista esiintyi ilmausta puolustavia ja kansalliskouksen lauselmaa vastustavia näkökantoja, siinä missä vain 22,2 prosentissa oli päinvastaisia kantoja. Ranskankielistä lehdistöä taas leimasi sisäinen jako, sillä lähes yhtä monessa artikkelissa esiintyi *bonjour-hita* vastustavia ja puolustavia kantoja.

Edellä mainitun kaltaista sisällön erittelyä tarkennettiin tämän analyysiluvun alakappaleissa etsimällä aineistosta eri näkökantojen perusteluun käytettyjen argumenttien luokkia, joita esiteltiin niin suorilla lainauksilla kuin referoiden. Tässä yhteenvedossa tarkastellaan ensin tapauksia vastustavien näkökantojen ja toiseksi niitä puolustavien argumenttien eroja ja yhtäläisyyksiä ranskan- ja englanninkielisissä lehdissä. Vaikka Adidas- ja *bonjour-hi*-tapauksia *vastustavia* näkökantoja esitteleviä artikkeleita oli erikielisissä lehdissä huomattavan eri määrä, oli kuitenkin yleisin argumenttien kategoria molemmissa sama, Kymlickan terminologiaa lainaten ranskan kielen *ulkoisen suojelun* tarve. Siinä missä englanninkielisissä kirjoituksissa oli suurimmassa osassa kyse poliitikkojen ranskan kielen suojelun tärkeyttä korostavien puheenvuorojen raportoinnista, ranskankielisissä artikkeleissa ilmaistu suojelun tarve oli monimuotoisempi: kummankin kielisissä artikkeleissa kyseeseen tulivat huolet ranskan heikentymisestä englannin kielen uhan edessä, englanninkielisten osoittaman arvostuksen puutteesta ja eliittien harjoittamista englannin kieltä suosivasta politiikasta. Muut tapausten vastustamiseen käytetyt perustelujen luokat löytyivät ainoastaan ranskankielisistä lehdistä. Toiseksi yleisimpänä kategoriana niissä olivat argumentit, joka voisi Kymlickaa lainaten kutsua *sisäisiä rajoitteita* painottaviksi: Adidaksen myymäläpäälliköltä ja *bonjour-hita* käyttäviltä ranskankielisiltä sanotaan puuttuvan itsearvostusta ja ylpeyttä omasta kielestä, ranskankie-

lisen nuorison äidinkielen taidosta ja identiteetistä ollaan huolissaan, ja pahimmassa tapauksessa englannin lumoon joutuneita ranskankielisiä pidetään itsepetoksessa elävinä ja hengel-tään kolonisoituina. Kolmanneksi yleisin, englanninkielisistä artikkeleista puuttuva kategoria taas liittyy ranskankielisten *historiallisen kielellisen turvattomuuden* esiin tuomiseen, oli sit-ten kyseessä huoli maahanmuuttajien ranskankielistämisen epäonnistumisesta, englannille alisteisen aseman paluusta tai talouden englantia suosivasta vaikutuksesta.

Ranskan- ja englanninkielisten Adidas- ja *bonjour-hi*-tapauksia *puolustavien* ja niiden ympärille syntyneitä kohua arvostelevien argumenttien välillä oli enemmän samankaltaisuuksia. Kummankin kielisissä kirjoituksissa suurin argumenttikategoria oli tapausten ympärille syntyneen kohun liioittelevuuden ja turhuuden arvostelu niin yleisellä tasolla kuin quebeciläisiin poliitikkoihin, etenkin *Parti québécois*'hin edustajiin tähdäten. Siinä missä ranskankielisellä puolella liioitteluun yhdistyi ajatus väärin asioiden ajamisesta ranskan kielen puolus-tuksessa, englanninkielisten turhuutta päivittelevien artikkelien enemmistöstä tuotiin esille kyllästyneisyys Quebecin politiikassa jatkuvasti toistuviin kielellisiin kiistoihin. Englanninkielisissä kirjoituksissa myös toistuu ajatus Quebecin poliitikkojen erityisestä taipumuksesta tarttua turhanpäiväisiin aiheisiin. Toinen kielille yhteinen argumenttikategoria tapausten ympärille syntyneen kohun arvostelussa on englannin kielen positiivisuuden korostaminen Quebecissä: kaksikielisyyden ajatellaan heijastavan Montrealin todellista luonnetta ja avoimuutta erilaisuudelle, ja ranskankielisen nuorison sanotaan olevan entistä kaksikielisempää. Englan-ninkielisissä lehdissä tuodaan myös esiin oman yhteisön mukautuminen kieliasioissa: koska englanninkieliset hyväksyvät ranskan ulkoisen suojelun tärkeyden ja puhuvat nykyään hyvää ranskaa, tulisi myös ranskankielisten olla kieliasioissa joustavampia. Kolmantena kielille yhteisenä kohuja arvostelevina argumentteina oli Quebecille kielteisten seurausten esiin tuomi-nen, oli sitten kyseessä kansainvälinen imagohaitta tai yhteiselon toimivuus. Kun tarkastellaan vain puolustavia näkökantoja esitteleviä artikkeleja, huomataan kuitenkin kielten välillä selvä aste-ero: ranskankielisten artikkelien enemmistössä, miltei kahdessa kolmasosassa, tuodaan esiin myös ranskan kielen *ulkoisen suojelun* tärkeys, kun taas englanninkielisistä vain puolus-tavista artikkeleista tämä esiintyy ainoastaan kymmenesosassa.

Kaksi Adidas- ja *bonjour-hi*-tapauksia *puolustavien* ja syntyneitä kohuja arvostelevien argumenttien kategoriaa esiintyvät vain englanninkielisissä lehdissä. Nämä kategoriat ovat kannoissaan jyrkempiä ja liittyvät petoksen ja oikeuksien diskursseihin. Ensimmäisessä näistä englanninkieliset pettävä taho on nationalistien rauhallisen vallankumouksen seurauksena kaappama Quebecin provinssi tai tarkemmin hallitusvastuussa oleva liberaalipuolue, joka on populistisella politiikallaan pettänyt uskollisen englanninkielisen äänestäjäkuntansa. Jälkim-

mäinen kategoria sisältää lähdekirjallisuuden esittämiä *yksilön oikeuksien* argumentteja. Quebecin nationalistisen politiikan sanotaan uhkaavan englanninkielisten perusoikeuksia provinsissa ja edustavan systeemistä muiden kuin ranskankielisten syrjintää. Kärjistetyimmissä kommentteissa Quebecin kielilainsäädäntöä verrataan jopa Yhdysvaltojen etelävaltioiden rotuerottelupolitiikkaan.

Vaikka kielellisten tapausten lehdistökäsittelyssä ei lähdekirjallisuuden esittämää tiukkaa mustavalkoista jakoa yhteisön oikeuksia puolustaviin ranskankielisiin ja yksilön oikeuksia kannattaviin englanninkielisiin esiintynyt, on kielellisten oikeuksien diskurssien ero yleiskuvassa kuitenkin nähtävillä. Englanninkielisiä kirjoituksia monipuolisemman ranskan kielen *ulkoisen suojelun* vaatimuksen lisäksi ranskankielisten lehtien kielidiskurssia leimaa jossain määrin *sisäisten rajoitteiden* vaatimus kielen ja identiteetin suojelemiseksi. Englanninkielisissä teksteissä taas esiintyy ranskankielisistä poiketen Quebecin kielipolitiikan arvostelu englanninkielisten *yksilön oikeuksien* vastaisena ja systeemisenä petoksena. Oikeuskäsitysten ristiriidan lisäksi poliitikkoja arvostelevien argumenttien yleisyys niin ranskan- kuin englanninkielisissä artikkeleissa antaa mahdollisuuden tulkita Adidas- ja *Bonjour-hi*-tapauksia käytännön puoluepolitiikkaan ja lähestyviin vaaleihin liittyvänä kamppailuna, jossa yhdistyvät hallituksessa olevien liberaalien arvostelu tai puolustus sekä opposition nationalistien, erityisesti PQ:n edustajien, kritisointi.

6. Vähemmistöoikeudellisen tapauksen analyysi

Toisen pääanalyysiluvun tavoitteena on selvittää, onko ranskan- ja englanninkielisten lehtien vähemmistöoikeuksia koskevissa näkemyksissä eroja 18. lokakuuta 2017 hyväksytyyn ja laajasti medioissa käsitellyn Quebecin lain 62 uutisoinnissa. Lain 62 (koko nimeltään *Loi favorisant le respect de la neutralité religieuse de l'État et visant notamment à encadrer les demandes d'accommodements pour un motif religieux dans certains organismes*) tavoitteena on edistää valtion (Quebecin provinssin) uskonnollista neutraaliutta erityisesti julkisen sektorin työntekijöiden neutraaliuden kautta. Lain kiistellyin kohta, pykälä 10, liittyy julkisen sektorin työntekijöiden ja palvelutilanteessa palvelua saavan asiakkaan kasvojen peittämisen kieltoon, jolla käytännössä kielletään islamilaisten täyshuivien⁸ niqabin ja burkan käyttö. Tällaisia julkisia palvelutilanteita ovat esimerkiksi aineistossa useaan otteeseen nousevat julkisen liikun-

⁸ Ranskan kielessä kasvot peittävästä niqabista ja burkasta käytetään yhteisnimitystä *voile intégral*, jonka kirjallinen käännös olisi 'kokonainen huivi'. Tässä kappaleessa käytän suomeksi kuitenkin kuvaavampaa sanaa 'täyshuivi' viitattessani kyseisiin asuihin.

teen kuvallisten lippujen tarkistus, henkilöllisyyden todistaminen kirjastossa tai sairaalassa sekä opetustilanteet. Toinen, lain soveltamiseen liittyvä kiistelty kohta on mahdollisuus pyytää mukauttamista (*accommodement*) uskonnollisiin syihin vedoten, siis anoa erityislupaa olla paljastamatta kasvojaan palvelutilanteissa, mikä monien kommentoijien mielestä voi tehdä laista käytännössä seurauksettoman. Kolmantena, itse täyshuiveihin suoraan liittymättömänä kiistanaiheena on Quebecin uskonnollisen kulttuuriperinnön jättäminen neutraaliuden määrittelyn ulkopuolelle historialliseen perinteeseen vedoten. (Québec 2017.) Kahden kansalaisjärjestön (*Conseil national des musulmans canadiens, Association canadienne des libertés civiles*) ja täyshuivia käyttävän quebeciläisen Marie-Michelle Lacosten nostaman kanteen seurauksena lain 62 julkisiin palveluihin liittyvän pykälän 10 soveltaminen keskeytettiin Quebecin korkeimman oikeuden päätöksellä 1. joulukuuta 2017 väliaikaisesti, kunnes kohtuullisiin mukauttamisiin liittyvät säännöt astuisivat voimaan (L50). Quebecin oikeusministeri Stéphanie Vallée julkaisi mukauttamisten ohjesäännöt 10. toukokuuta 2018, mutta Quebecin korkein oikeus päätti 28. kesäkuuta 2018 pitää pykälän 10 soveltamisen keskeyttämisen voimassa, kunnes syvälinen tutkimus pykälän yhteensopivuudesta Quebecin ja Kanadan perusoikeuskirjojen takaaman omantunnon- ja uskonnonvapauden kanssa oli saatu tehtyä (*Le Devoir*, 29.6.2018).

Lain 62 hyväksyminen kansalliskokouksessa nostatti runsaasti sekä sen perusteita puolustavia että vastustavia näkökantoja lehdistössä niitä istuntoa seuranneiden kahden kuukauden aikana, joita tässä analyysiluvussa käsitellään. Laki 62 edustaa kuitenkin vain viimeisintä käännettä Quebecissä jo yli 10 vuotta jatkuneessa väittelyssä niin kutsutuista kohtuullisista mukauttamisista, joten tätä vähemmistöoikeuksia koskevaa kiistaa taustoitetaan ensimmäisessä alaluvussa 6.1. Alaluvut 6.2 ja 6.3 esittelevät ranskan- ja englanninkielisten lehtien kirjoittelua lakiin 62 liittyen, viimeinen alaluku 6.4 taas kokoaa yhteen aineistossa ilmeneviä eroja ja yhtäläisyyksiä kieliryhmien välillä.

6.1. Tausta: väittely kohtuullisista mukauttamisista Quebecissä

Laki 62 on tuorein käänne Quebecissä jo yli 10 vuotta jatkuneessa väittelyssä niin kutsutuista kohtuullisista mukauttamisista (*accommodements raisonnables*). Kohtuullinen mukauttaminen on Quebecissä keino, jolla voidaan pysäyttää vammaan, uskontoon, ikään tai mihin tahansa muuhun Quebecin perusoikeuskirjan kieltämään tekijään perustuva syrjintä. Kohtuullinen mukauttaminen on velvollisuus työnantajille ja palveluiden tuottajille: näiden täytyy aktiivisesti etsiä ratkaisuja, joiden avulla työntekijä, asiakas tai edunsaaja voi nauttia täysin oi-

keuksistaan. Mukauttaminen voi merkitä joko jonkin käytännön tai toiminnan yleissäännön muokkaamista tai syrjinnän kohteeksi joutuvalla henkilöllä annettavaa vapautusta. (La Commission des droits de la personne et des droits de la jeunesse 2018.) Labellen (2015, 41–42) mukaan Quebeciä ravisteli vuonna 2007 niin kutsuttu kohtuullisten mukauttamisten kriisi, jonka taustalla olivat ortodoksisikhien *kirpan*-puukon koulussa kantamisen oikeuden, Montrealin kaupungintalon joulukuusen poistamisen ja naispuolisen henkilön antamasta julkisesta palvelusta kieltäytymisen kaltaisten laajasti uutisoitujen tapausten aiheuttamat huolenaiheet. Bouchardin ja Taylorin (2008, 18) mukaan mukauttamisten kriisi perustui enemmän mielikuviin kuin faktoihin, sillä mukauttamispyyntöjen todellinen määrä ja vaikutus ei vastannut niiden saaman negatiivisen huomion laajuutta.

Yhteiskunnallisen keskustelun pohjalta perustettiin sosiologi Gérard Bouchardin ja filosofi Charles Taylorin johtama konsultoiva komissio (*Commission de consultation sur les pratiques d'accommodement reliées aux différences culturelles*, tunnettu yleisesti nimellä Bouchard–Taylor-komissio), jonka tehtävänä oli tuottaa mukauttamisia koskevia, Quebecin pluralistiseen, demokraattiseen ja tasa-arvoiseen yhteiskuntaan soveltuvia suosituksia. Raportissaan Bouchard ja Taylor (2008, 17) kertovat halunneensa laajentaa perspektiiviään pelkistä kohtuullisista mukauttamisista myös yleisempään kulttuurienvälisyyttä, maahanmuuttoa, valtion tunnustuksettomuutta eli *laïcité*⁹ sekä quebeciläistä identiteettiä koskevaan pohdintaan. Komission asettanut silloinen Quebecin pääministeri Jean Charest asetti ainoiksi mukauttamisten ulottumattomiin jääviksi alueiksi kolme quebeciläistä arvoa: sukupuolten tasa-arvo, ranskan kielen ensisijaisuus sekä valtion ja uskonnon erottaminen toisistaan (Radio-Canada 2007).

Bouchard ja Taylor (2008, 18) nostavat raporttinsa alussa esille kanadanranskalaista alkuperää olevien quebeciläisten identiteetin turvattomuuden tunteen, joka on heidän mukaansa seurausta vaikeudesta sovittaa yhteen toisaalta ryhmän enemmistöasema Quebecissä ja toisaalta vähemmistöasema Kanadassa ja Amerikan mantereella. Mukauttamispyyntöjen koettu ”aalto” aiheutti kanadanranskalaisissa quebeciläisissä pelon rauhallisen vallankumouksen tärkeimpien saavutusten, etenkin sukupuolten tasa-arvon ja *laïcité*n, menettämisestä. Seurauksena oli mielikuva vastakkainasettelusta Kanadan kahden vähemmistön, kanadanranskalaisten ja maahanmuuttajien välillä, joista kumpikin vaatii toista mukautumaan. Etnokulttuurisena enemmistönä Quebecissä mutta vähemmistönä koko Kanadassa olevat kanadanranskalaiset

⁹ Käytän tässä gradussa ranskankielistä *laïcité*-sanaa suomenkielisen *tunnustuksettomuuden* sijaan, koska ranskankielinen sana kuvaa selkeämmin Ranskan mallista innoitusta saanutta Quebecin tunnustuksettomuuskeskustelua. Englanninkielisissä lehdissä *laïcité*n sijaan käytetään termiä *secularism*.

pelkäävät tulevansa vähemmistöjen hukuttamiksi (*submergé*), kun taas vähemmistöt itse ovat haavoittuvaisia ja huolissaan tulevaisuudestaan. Näiden kahden huolenaiheen liittymä ei Bouchardin ja Taylorin mukaan ole omiaan edistämään integraatiota tasa-arvon ja vastavuoroisuuden hengessä.

Labellen (2015, 40–42) mukaan Bouchard–Taylor-komission raportti määrittelee kulttuurienvälisyyden (*interculturalisme*) Quebecille ominaiseksi sosiokulttuuriseksi malliksi ja mukauttamisten ohjenuoraksi. Tämä on Labellen mukaan jatkoa kaikille Quebecin hallituksille tyypillisestä Kanadan multikulturalismin torjumisesta Quebecin ranskankielisyyden puolustamisen vuoksi. Bouchard ja Taylor asettavat kulttuurienvälisyydelle viisi pääpiirrettä: (1) ranskan asema kulttuurienvälisten suhteiden yhteisenä kielenä, (2) pluralistinen, oikeuksia suojeleva suuntautuminen, (3) välttämättömän, luovan jännitteen säilyttäminen yhtäältä erilaisuuden ja toisaalta ranskankielisen ytimen jatkuvuuden ja yhteiselon välillä, (4) erityispanostus integraatioon ja osallistamiseen sekä (5) suuntaviivojen asettaminen vuorovaikutukselle. Bouchard-Taylorin raportti suosittaa multikulturalismin puolustajan Charles Taylorin vaikutuksesta Quebecille niin kutsuttua avoimen *laïcité*n (*laïcité ouverte*) mallia, joka ei estä uskonnonvapautta valtion ja kirkon erottamisesta sekä valtion uskonnollisesta neutraaliudesta huolimatta. Konkreettisesti Bouchard ja Taylor ehdottivat raportissaan näkyvien uskonnollisten tunnusten käyttökieltoa lainvalvontaa edustavilta viranomaisilta, kuten tuomareilta, syyttäjiltä, poliiseilta ja vanginvartijoilta (L29). Labellen (2015, 42) mukaan raportin ehdotukset keräsivät kahtalaista vastustusta: jotkut quebeciläiset vaativat tiukempaa, kaikkia valtion työntekijöitä koskevaa näkyvien uskonnollisten symbolien kieltoa; jotkut taas kritisoivat raportin mallia ranskalaistyyppisestä, demokratian vastaisesta laista, jonka tuloksena huivia käyttävät naiset pidettäisiin ulkona julkisista viroista.

Ensimmäisen lakiesityksen Bouchard-Taylorin raportin pohjalta esitteli kansalliskoukselle *Parti québécois* syksyllä 2013 hallituksessa ollessaan. Lakiesityksen (Québec 2013) tarkoituksena oli luoda *laïcité*n, valtion uskonnollisen neutraaliuden ja sukupuolten tasa-arvon julistava peruskirja sekä asettaa rajat mukauttamispyyntöille, minkä vuoksi lakiesitystä kutsutaan yleisesti nimellä *Charte des valeurs* (arvojen peruskirja). Lakiesitys olisi kieltänyt kaikilta julkisen sektorin työntekijöiltä näkyvien uskonnollisten tunnusten pitämisen ja vaatinut sekä julkisen sektorin työntekijöitä että heidän palvelemaansa asiakkaita olemaan kasvot esillä palvelutilanteessa. Labellen (2015, 42–43) siteeraamien mielipidekyselyiden mukaan noin reilut puolet quebeciläisistä (eri kieliryhmät yhteensä) kannattivat vuosina 2014 ja 2015 esitystä, mutta huhtikuussa 2014 valittu liberaalipuolueen muodostama hallitus hylkäsi sen.

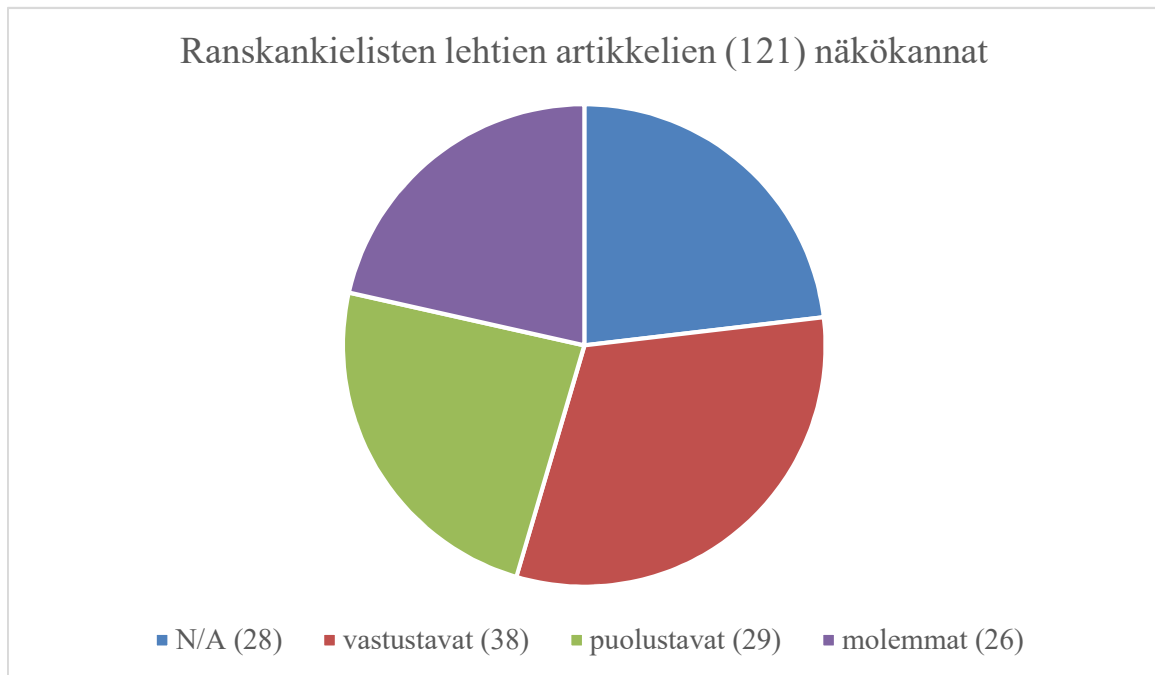
Charte des valeursin hylättyään liberaalipuolue kuitenkin alkoi valmistella omaa, uskonnollista neutraaliutta koskevaa lakiesitystä 62, joka esiteltiin kansalliskokoukselle ensi kerran kesäkuussa 2015. Esitys hyväksyttiin 18. lokakuuta 2017, noin vuosi ennen seuraavia Quebecin parlamenttivaaleja. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään lakia 62 koskevia kirjoituksia ranskankielisissä *La Pressessä* ja *Le Devoirissa* sekä englanninkielisissä *The Montreal Gazette*ssa ja *The Globe and Mailissa* lain säätämispäivää seuranneiden kahden kuukauden aikana, aikavälillä 18.10.–18.12.2017. Jaottelu vastustaviin ja puolustaviin artikkeleihin ei koske analyysissä itse lakia 62 vaan sen periaatetta, täyshuntujen kieltämistä julkisissa paikoissa. Näin ollen lakia 62 sen liian rajoittuneesta sovellusalasta arvostelevat ja tiukempaa *laïcité*a vaativat kommentit luokitellaan puolustaviksi.

6.2. Ranskankielinen lehdistö

Ranskankielisissä *La Pressessä* ja *Le Devoirissa* julkaistiin kahden kuukauden seurantajaksolla yhteensä 121 täyshuiveja käsittelevää kirjoitusta. Kirjoitusten jakaumaa tekstilajeittain ja lehtien näkökantojen eroja käsitellään tämän luvun ensimmäisessä kappaleessa 6.2.1. Seuraavat kaksi kappaletta (6.2.2. ja 6.2.3.) esittelevät puolestaan täyshuivikiellon vastustamiseen ja puolustamiseen käytettyjä argumentteja. Kappaleessa 6.2.4. kappaleessa käsitellään argumentteja, joilla sekä puolustetaan että vastustetaan täyshuivikieltoa.

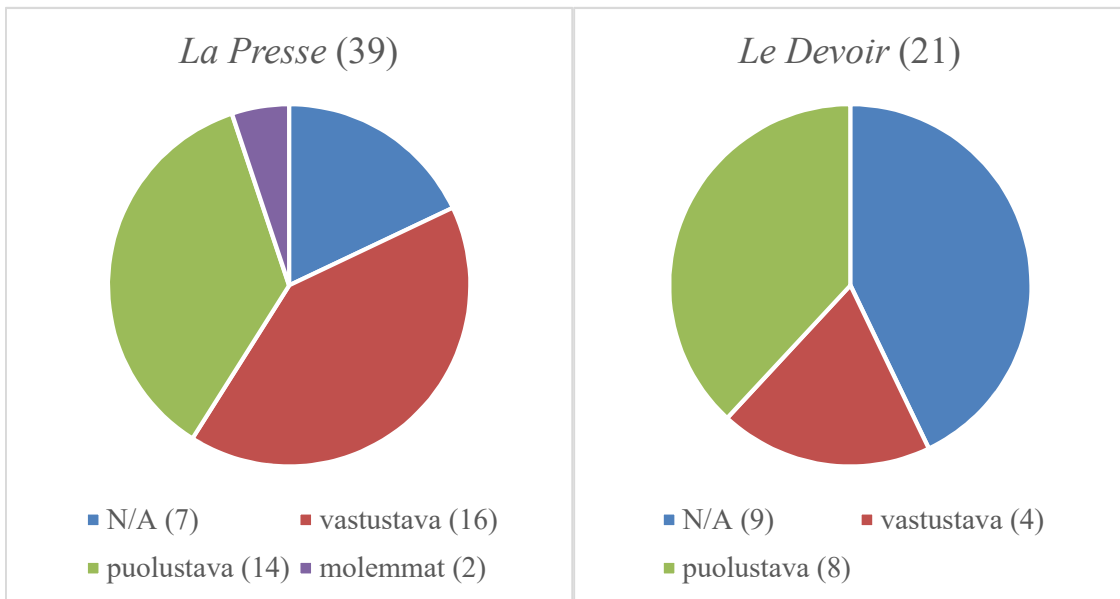
6.2.1. Yleiskuva ja lehtien näkökantojen vertailu

La Pressessä julkaistiin tarkastelujaksolla 72 ja *Le Devoirissa* 49 täyshuiveja käsittelevää artikkelia, joten ranskankielinen aineisto koostuu yhteensä 121 kirjoituksesta. *La Pressessä* enemmistönä ovat mielipidekirjoitukset (39) suhteessa uutisiin (28) ja muuntyyppisiin kirjoituksiin (5); *Le Devoirissa* enemmistön taas muodostavat uutiset (27) suhteessa mielipidekirjoituksiin (21) ja yhteen muuntyyppiseen artikkeliin. Kaikkien ranskankielisten artikkelien näkökantojen jakauma on esitelty alla olevassa kuviossa 8.

Kuvio 9: Ranskankielisten artikkelien näkökannat täyshuivikieltoon

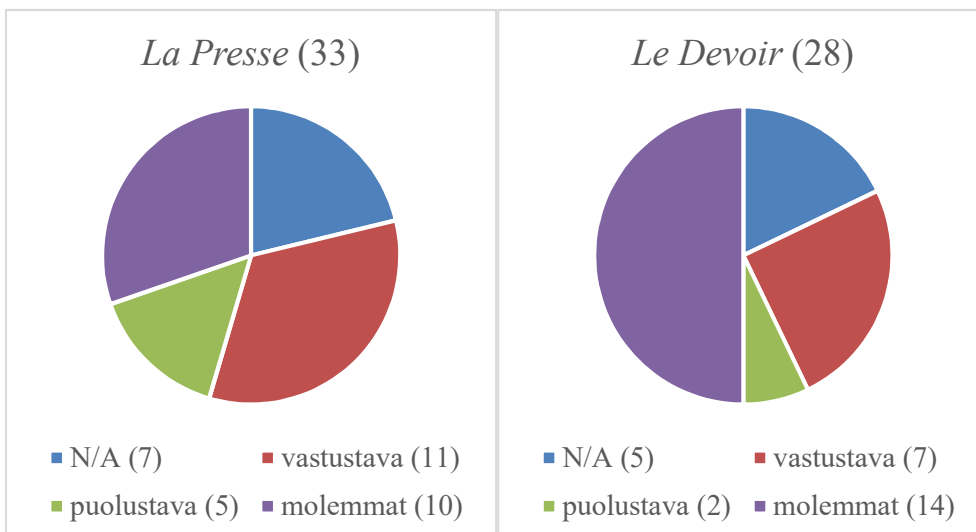
Molempien lehtien kaikkien artikkelityyppien näkökantojen jakauma ei itsessään ole aineiston suuruuden vuoksi kovin informatiivinen. Ensinnäkin on analyysin kannalta havainnollista tarkastella yksinään *La Pressen* ja *Le Devoirin* mielipidekirjoitusten täyshuivikiellon näkökantoja, jotka on esitetty alla kuviossa 9. *La Pressen* mielipidekirjoituksissa kieltoa vastustavat (16) ja puolustavat (14) näkökannat ovat miltei tasoissa, kun taas miltei neljäsosa (9 artikkelia) ei ota selvästi kantaa yksinomaan puolesta tai vastaan. Näistä viimeksi mainituista yhdeksästä artikkelista suurimpana ryhmänä erottuvat neljä täysin kantaa ottamatonta artikkelia. *Le Devoirin* artikkeleista suurimman ryhmän muodostavat mielipidekirjoitukset, joissa ei ilmaista selkeästi omaa kantaa täyshuivikysymykseen vaan pohditaan asiaa yleisemmältä kannalta, erityisesti Quebecin ja Kanadan välisten suhteiden näkökulmasta viidessä artikkelissa. Näkökannan ilmaisevista mielipidekirjoituksissa enemmistössä (8) puolustettiin täyshuivikieltoa sen vastustamisen (4) sijaan. *Le Devoirin* lukijat ja toimittajat ovat siis taipuvaisempia ensinnäkin puolustamaan huivikieltoja ja toisekseen yhdistämään sen Quebecin ja Kanadan suhteiden väliseen problematiikkaan kuin *La Pressen* lukijat ja toimittajat.

Kuvio 10: *La Presse* ja *Le Devoir*in mielipidekirjoitusten näkökannat täyshuivikieltoon

Toisekseen *La Presse* ja *Le Devoir*in uutisissa ja muissa artikkeleissa (analyysit, haastattelu, arvostelu) esiintyviä näkökantoja tarkastelemalla voidaan havainnollistaa, millaiset äänet pääsevät lehdissä esiin. Kummassakin lehdessä yksinomaan vastustavia näkökantoja esittäviä uutisia oli puolustavia enemmän, *Le Devoir*issa suhteellisesti *La Presse*ä enemmän toisin kuin mielipidekirjoituksissa. Toisaalta neutraalien tai molempia kantoja esittelevien uutisartikkelien osuus oli kummassakin lehdessä yli puolet, *Le Devoir*issa jopa kaksi kolmasosaa. Uutisartikkeleiden vertailussa *Le Devoir*in toimituksen voi tulkita olevan moniäänisempään tai neutraalimpaan uutisointiin taipuvainen kuin *La Presse*in toimitus.

Kuvio 11: *La Presse* ja *Le Devoir*in uutisten ja muiden artikkelien näkökannat täyshuivikieltoon

Täyshuntuja koskevasta uutisoinnista voi rajallisesta aineistosta huolimatta tehdä jonkinlaisia yleistyksiä. Kansallismielisemmän *Le Devoirin* lukijat ja toimittajat kannattavat mielipiteissään enemmän täyshuivien kieltoa, joka osuu yhteen quebeciläisen assimiloivamman integraatiomallin kanssa. Toisaalta miltei puolet *Le Devoirin* mielipidekirjoituksista pohtii asiaa yleiseltä kannalta, ilman selkeästi ilmaistua näkökantaa, ja uutisista lähes kaksi kolmasosaa esittelee lakiin 62 liittyvää väittelyä ja keskustelua moniäänisesti tai neutraalisti: näiden huomioiden voi tulkita heijastavan *Le Devoirin* intellektuellia ja akateemista luonnetta. *La Pressen* mielipidekirjoitukset taas jakautuivat enemmistönä joko täyshuntukieltoa puolustaviin tai vastustaviin kantoihin, ja uutisista miltei puolet esitteli yhtä vain yhtä näkökantaa. *La Pressen* polarisoituneemman kirjoittelun voi tulkita heijastavan kansanomaisempaa tyyliä ja lukijakuntaa, vastustavien mielipiteiden hienoista enemmistöä puolustaviin verrattuna taas voi pitää jonkinlaisena osoituksena lehden federalistisesta, multikulturalismin nimiin vannovalle Kandalle uskollisemmasta linjasta.

6.2.2. Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit

Täyshuivikieltoa vastustavia argumentteja on 67:ssä yhteensä 121 ranskankielisessä artikkelista, kun mukaan lasketaan sekä yksinomaan vastustavat että molempia näkökantoja esittävät kirjoitukset. Vastustavia argumentteja on *La Pressessä* 42 artikkelissa (58,3 % kaikista) ja *Le Devoirissa* 25:ssä (51 % kaikista), siis hienoisesti enemmän ensimmäisessä suhteessa jälkimmäiseen. Tässä kappaleessa esitellään argumentteja, joihin vedotaan vain täyshuivikiellon vastustamiseksi. Alla esitetyssä taulukossa on koottu eri argumentteja sisältävien artikkelien määrä ylä- ja alaluokittain. Koska yhdessä artikkelissa voi esiintyä usean eri ylä- ja alaluokan argumentteja, ei kirjoitusten kokonaismäärää tai yläluokkien artikkelien määrää saada laske-
malla yhteen alempien luokkien artikkelien määrää.

Taulukko 1: Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit ranskankielisissä artikkeleissa

Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit							62
Syrjintä	36	Soveltamisen vaikeus	33	Integraatio ja sulkeutuneisuus	21	Turhuus ja poli- tiikka	17
lisää	17	Coderre	15	jännitteet	6	pieni määrä	9
perustelut	8	työntekijät	5	ero Kanadaan	4	opportunisti	11
systeminen	6	UMQ	4	enemmistön pelot	3		
		Vallée	10	keskustelu	3		

Syrjintä

Niin *La Pressessä* (20) kuin *Le Devoirissa* (16) yleisin vain lain 62 vastustamiseen käytetty argumentti on lain 62 musliminaiisiin kohdistama syrjintä ja rasismi. Seitsemässä *La Pressen* ja kymmenessä *Le Devoirin* artikkelissa lain 62 sanotaan vain lisäävän musliminaiisiin kohdistuvaa syrjintää, stigmatisointia ja jopa väkivaltaa. Montrealin monikulttuurisen Côte-des-Neiges-Notre-Dame-de-Grâce-kaupunginosan pormestariksi ehdolla olevan Sue Montgomeryn mukaan laki rohkaisee musliminaiisiin kohdistuvaa syrjintää, eikä hän itse pormestarina sanoisi koskaan naiselle, mitä pukea päälleen (L1, L5). François Cardinalin mielestä taas laki tähtää ja loukkaa vain kourallista naisia ("*[on] cible et [on] ostracise une poignée de femmes*") (L8). Islamiin kääntyneen ja niqabia käyttävän quebeciläisen Warda Nailin (alkuperäiseltä nimeltään Marie-Michelle Lacoste) mukaan lailla on vakavia seurauksia täyshuivia käyttävien naisten elämälle (L13), hän kertoo jo nyt viettävänsä suurimman osan ajasta kotonaan välttääkseen syrjintää, jonka uhriksi hän joutuu julkisilla paikoilla (L63B), ja pelkää lain antavan luvan syrjinnälle: "*C'est comme si ça donnait raison aux gens de nous harceler, de nous suivre, de nous menacer.*" (L82) Quebecin provinssin korkeimpaan oikeuteen haastaneiden kahden järjestön ja edellä mainitun Lacosten mielestä laki on "*discriminatoire à l'endroit d'un groupe déjà marginalisé* [jo marginalisoitua ryhmää kohtaan]" (L83), ja Paul Roux sanoo lain tekevän täyshuivia käyttävistä naisista vain kaksinkertaisesti alistettuja (L46): he joko kieltäytyvät ottamasta täyshuivia pois tai jäävät kotiin. Pascale Navarro taas sanoo olevansa järkyttynyt siitä vähästä huomiosta, jota annetaan täyshuivia käyttäville naisille, sillä heitä käsitellään kuin mitään mistään ymmärtämättömiä lapsia (L34).

Viidessä *La Pressen* ja kolmessa *Le Devoirin* artikkelissa sanotaan, että lain perustelut – oli kyseessä sitten uskonnollinen neutraalius (L4, L77B), viestinnän toimivuus (L8), jo käytännössä toimiva täyshuivin poistaminen tunnistautumistapauksissa (L21B) tai niqabin kät-

keytymiseen aiheuttamat turvallisuusuhat (L21B) – ovat vain tekosyitä, joilla yritetään kätkeä lain oikea kohde, täyshuivia pitävät musliminaiset. *Le Devoirin* Francine Pelletier (L80B) puolestaan kysyy, miten omantunnonvapauden nimissä voidaan hyväksyä skinheadien natsitatuoinnit mutta ei niqabin kaltaista asua, joka ei loukkaa ketään. Neljässä *La Pressen* ja kahdessa *Le Devoirin* artikkelissa lain 62 syrjivyyden sanotaan edustavan systeemistä rasismia. Muslimijärjestön puheenjohtaja Ihsaan Gardee toteaa, että Quebecin hallitus toimeenpanee vaarallisen poliittisen ohjelman vähemmistöjen kustannuksella ja leikkii syrjivän populismin kanssa (L6). Quebecin yksilönoikeuksien komissio (*Commission des droits de la personne et des droits de la jeunesse*) taas pelkää lain 62 lisäävän jo laajasti syrjityn vähemmistöryhmän naisten systeemistä syrjintää (L23) ja toteaa liberaalihallituksen säätävän lailla täyshuiveja käyttävien musliminaisten epäsuoran syrjinnän (L68). Jyrkemmin asian ilmaisevat rasisminvastaisen järjestön perustajat, joiden mielestä hallitus haluaa ”*institutionnaliser [l’islamophobie] avec la loi 62*” (L28), ja Montrealissa 12. marraskuuta 2017 järjestetyn vihan ja rasisminvastaiseen mielenosoituksen osallistujat, joiden mukaan laki 62 on Quebecin hallituksen viimeisin rasistinen hyökkäys ja edustaa ”*un renforcement systématique d’idées haineuses [vihan ajatukset] et d’une islamophobie dont les conséquences deviennent de plus en plus graves [jonka seuraukset ovat yhä vakavampia]*” (L47) sekä Trumpin valintaan ja äärioikeiston nousuun verrattava osoitus rasismista ”*qui se cristallise*” (L85).

Lain soveltamisen vaikeus

Toiseksi yleisimmin lakia 62 vastustavissa kirjoituksissa esiintyvä perustelu liittyy lain tulokinnan ja soveltamisen vaikeuksiin, yhteensä 33 artikkelissa (*La Presse* 20 ja *Le Devoir* 13). Lähes puolessa (15) näistä artikkeleista äänessä on Montrealin silloinen pormestari Denis Coderre, jonka mukaan ”*cette loi n’est pas applicable*” (L9). Coderre ei aio toimeenpanna lakia sovellutusongelmien takia Montrealissa (L6, L9, L12, L13, L20, L60, L63B), sillä hän ei halua aiheuttaa epäoikeutettua painostusta kaupungin työntekijöille tekemällä heistä ”*une police du niqab ou de la burqa*” (L6B, L58B). Hän ei myöskään hyväksy, että bussikuski tai kirjastonhoitaja kieltäytyisi palvelemasta naista siitä syystä, että tämän kasvot ovat huivin peitossa (L54). Toinen soveltamisongelmissa kärvistelevä taho ovat julkisen sektorin työntekijät viidessä artikkelissa: heidän ammattiliittonsa kieltäytyvät soveltamasta lakia (L6, L57, L73), ja työntekijöille annettavaa soveltamistehtävää kuvataan mahdottomaksi (L7) ja työnkuvaan kuulumattomaksi (L7.2). Myös Quebecin kuntien liitto *UMQ (Union des municipalités du Québec)* toteaa Coderren tavoin, että ”*cette loi est inapplicable au milieu municipal*” (L9,

L60, L62, L68) ja että maahanmuuttajien kotouttamiseksi täytyy lakien säätämisen sijaan löytää ratkaisuja (L60).

Kymmenessä artikkelissa arvostellaan oikeusministeri Stéphanie Valléeta epäselvien lausuntojen antamisesta. Coderre (L17, L27) valittaa, ettei pysy Valléen bussimatkaa koskevan huivikiellon mukana perässä: ”*Une journée c’est dans tout l’autobus, aujourd’hui on dit c’est à l’entrée.*” [Yhtenä päivänä kielto koskee koko bussia, tänään vain sisäänkäyntiä.] Ministerin sanojen syömisestä kritiikkiä antavat myös *La Pressen* toimittajat (L18, L27) ja Michèle Ouimet (L31), joka ironisoi palvelutilannetta: ”*Clair et simple. On reçoit un service, hop ! on enlève la burqa. Une fois le service rendu, hop ! on la remet [...].*” [Helppoa ja yksinkertaista. Palvelu annetaan, ja hop, burka pois. Sitten kun palvelutilanne on ohi, hop, burka takaisin.] Lisäksi Valléen ja korkeakoulutuksesta vastaavan ministeri Hélène Davidin ristiriitaisia viestejä täyshuivikiellon laajudesta koulussa arvostellaan (L32), Arvostelusta johtuen Vallée pyysi anteeksi, jos hänen sanansa jättivät tulkinnan varaa (L18), ja selvensi tiistaina 24. lokakuuta 2017 lain 62 soveltamisyksityiskohtia (L25). Kanadan pääministeri Justin Trudeau ei kuitenkaan ollut selvennyksistä vakuuttunut, vaan totesi: ”*Vous appelez ça des clarifications ?*” [Kutsutteko te noita selvennyksiksi?] (L25, L32, L69, L75). Loppujen lopuksi Quebecin korkeimpaan oikeuteen tehdyn valituksen seurauksena tuomari määräsi perjantaina 1. joulukuuta 2017 lain 62 soveltamisen väliaikaisesti keskeytetyksi, sillä hallitus ei ollut luvanut julkaista mukauttamissäännöt esittelevää artiklaa ennen heinäkuuta 2018 (L89). Tuomarin mukaan lain olisi tullut pitkän valmistelun jälkeen olla täysin sovellettavissa oleva sen säätämisen jälkeen.

Vähemmistön integraatio ja enemmistön sulkeutuneisuus

Kolmanneksi yleisin lain 62 vastustamiseen käytetty argumentti on täyshuivikiellon osoittama enemmistön sulkeutuneisuus ja tämän vastapuolena kielteinen vaikutus vähemmistön integraatioon yhteensä 21 *La Pressen* (12) ja *Le Devoirin* (9) artikkelissa. Kuudessa kirjoituksessa lain 62 sanotaan lisäävän yhteiskunnallisia jännitteitä enemmistön ja vähemmistöjen välillä. Robert Leckeyn mukaan (L2) lain vaikutukset ovat ”*financiers et symboliques*” ja se ei rohkaise vähemmistöjä ottamaan paikkaansa yhteiskunnassa. Gérard Bouchardin mukaan (L58) laki saattaa luoda yhteiskuntaan *déséquilibre*n, Marie Vastel puhuu (L62) kuiluista yhteisöjen välillä, ja Quebecin kuntien liiton mukaan (L60) laki ei edistä yhteiseloja, jota tulisi sen sijaan edistää integraatiota ja erilaisuuden hallitsemista parantamalla sekä vähemmistöjen osallistamisen toimilla. Ero Quebecin ja muun Kanadan avoimuuden välillä mainitaan neljässä artik-

kelissa. Alain Dubucin (L21) mukaan Quebec on vähemmän sitoutunut multikulturalismiin ja perusoikeuskirjan yksilönoikeuksiin, joiden sijaan provinssia leimaa katolisen kirkon nuorasta vastikään vapautuneen yhteiskunnan ärsyyntyneisyys uskontoa kohtaan, vähemmistöyhteiskunnan puolustusrefleksit ja vanha katolinen perusta. Rasismien vastaisen järjestön perustajat moittivat Quebeciä systeemiseen rasismiin puuttumattomuudesta muihin Kanadan provinssihin verrattuna (L28), Marie-Claude Landryn mukaan (L37) Quebecin sulkeutuneisuus lain 62 myötä asettaa Kanadan huonoon kansainväliseen valoon, ja *Le Devoirin* uutisessa (L62) lainataan *The Globe and Mailin* pääkirjoitusta (L62), jonka mukaan aiemmin Quebecin ylpeydenaiheena toiminut *laïcité* on lain 62 myötä muuttunut lahkolaisuuden työkaluksi (*un outil de sectarisme*).

Kolmessa artikkelissa lain 62 sanotaan heijastelevan Quebecin väestön enemmistön pelkoja: yllä mainitun lahkolaisuuden (L62) lisäksi Francine Pelletier moittii enemmistöä vähemmistön oikeuksien rajoittamisesta vain siitä syystä, että ”*on n’aime pas ce qu’on voit*” [emme pidä siitä, mitä näemme]. Fabrice Vil (L77B) taas sanoo lain ainoan motiivin olevan ”*la peur de l’Autre*” [toiseuden pelko]. Sen sijaan kolmessa artikkelissa painotetaan keskustelun tarvetta quebeciläisessä yhteiskunnassa lainsäätämisen sijaan. Warda Nailin mukaan (L13) tarvitaan ”*dialogue intercommunautaire*”, jotta eri yhteisöt oppivat tuntemaan toisensa. Micheline Marier (L80C) muistuttaa, että myös rauhallisen vallankumouksen aikana Quebec saatiin irti naisten katolisesta alistamisesta keskustelun kautta, joten muiden uskontojen kohdalla tulisi menetellä samoin. Jyrkemmin sanoin keskustelun puutteen tuomitsee yksi rasisminvastaisen mielenosoituksen järjestäjistä (L85): ”*Quelque chose s’enracine de manière pernicieuse au Québec, parce qu’on n’est pas capable d’aborder ces problèmes.*” [Jotain vaarallista on juurtumassa Quebeciin, koska emme pysty käsittelemään näitä ongelmia.] Uskontoargumenttia käyttää myös Marie-Claire Raymond (L42B), jonka mukaan quebeciläisten pitäisi tehdä rauha uskonnollisuuden kanssa, sillä katolisen kirkon alistuksen kaudesta ennen rauhallista vallankumousta on jo miltei 60 vuotta aikaa. Muissa yksittäisissä argumenteissa on kyse esimerkiksi työn roolista integraation edistäjänä vaatetuksen sijaan (L6B, L9) sekä täyshuivikiellon seurauksesta vain rohkaista musliminaisia jäämään kotiin (L63B).

Turhuus ja poliittinen opportunisti

Neljäntenä suurena vastustavien argumenttien luokkana lakia 62 moitittiin joko turhuudesta tai poliittisesta opportunistista yhteensä 17 *La Pressen* (14) ja *Le Devoirin* (6) artikkelissa. Lain turhuutta päivitellään yhteensä 12 artikkelissa, joissa yhdeksässä painotetaan nimen-

omaan täyshuiveja käyttävien naisten vähäistä määrää. Pormestari Coderre (L9) kysyy retorisesti ”*combien y en a-t-il, de femmes avec un niqab ?*” ja arvelee, ettei heitä ole paljoa Montrealin seudun ulkopuolella (L54). Warda Naili (L33) taas kutsuu täyshuivia pitäviä naisia vähemmistöksi vähemmistössä, ja Alain Dubuc (L21), Marie-Claude Landry (L37), Gérard Bouchard (L58) ja Francine Pelletier (L70) arvioivat näiden naisten määrän koko Quebecissä noin sadaksi. Paul Roux (L46) taas arvioi ironisesti riskiä sille, että pienten quebeciläistytöjen täytyy jokin päivä käyttää niqabia tai burkaa: ”*[L]e risque que les petites Québécoises soient un jour forcées de porter le niqab ou la burqa est de 0.0 % en région, de 0,00002 % à Québec et de 0,0001 % à Montréal.*” Lain 62 yleistä turhuutta arvostellaan kolmessa artikkelissa. Denis Lessard (L22B) kysyy, oliko väittely kansalaisille kaiken tämän arvoista, Bouchard (L35) toteaa ironisesti Québecin sukeltaneen ”*dans un grand sociodrame à propos d’une affaire vestimentaire* [vaatetuskysymykseen liittyen]”, ja Marie-Claire Raymond (L42B) toteaa, etteivät toisten ihmisten vaatevalinnat ole hänen asiansa, vaikka kyseessä olisikin ”*symbole religieux ou oppression masculine*”.

Lain 62 säätämistä pidetään poliittisena opportunistina 11 artikkelissa, joista viidessä liberaalien peli yhdistetään eksplisiittisesti lokakuussa 2018 pidettäviin parlamenttivaaleihin valmistautumisena. Warda Nailin mukaan laki on ”*de l’opportunisme électoral*” (L13) ja äänenkalastelua (L33), Denis Lessardin (L22B) mielestä yksi puumerkki lisää liberaalien tehtävälistaan ennen kampanjabussien liikkeellelähtöä, ja perustuslakijuristi Julius Grey (L59) taas epäilee, että laki 62 on säädetty vaaleja silmällä pitäen ilman todellista aikomusta soveltaa sitä jälkeenpäin. Niin ikään viidessä artikkelissa liberaalien syytetään lain 62 avulla keräävän ääniä maahanmuuttovastaisilta kansanosilta. Pierre Beaudoinin (L7.5) mielestä liberaalit yrittävät kosiskella ääniä niiltä quebeciläisiltä, jotka eivät ole koskaan nähneet ”*en chair et en os* [elävänä] *une Québécoise portant la burqa*”, ja Alain Dubucin (L21) mukaan liberaalit halusivat näyttää ranskankieliselle äänestäjäkunnalle, että hekin toimivat identiteettikentällä, jolla PQ ja CAQ tekevät maaleja. Rasisminvastaisen järjestön perustajien (L28) mielestä joidenkin ihmisten vaikeus puhua rasismista on hallitukselle tärkeämpää kuin rasismin vaikutus ihmisiin, Francine Pelletier (L70) taas kutsuu lakia 62 nimikkeellä ”*calculs politiques déplorable*”, joiden tehtävänä on rauhoittaa enemmistöä vähemmistön kustannuksella, ja Fabrice Vilin (L77B) mukaan liberaalit ovat päättäneet, että ”*miner* [tuhota] *la dignité de femmes déjà stigmatisées*” maksaa vaivan muutamien äänien voittamiseksi.

6.2.3. Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit

Täyshuivien kieltämistä puolustavia argumentteja oli 55 artikkelissa, joista *La Pressessä* oli 31:ssä eli 43,1 prosentissa ja *Le Devoirissa* 24:ssä eli 49 prosentissa. Lehtien välillä toistuu edelleen hienoinen ero puolustavien osuuksissa, mikä todettiin jo yleiskuvaa käsittelevässä kappaleessa 6.2.1. Tässä kappaleessa käsitellään niitä täyshuivikieltoon liittyviä argumentteja, joita käytetään vain kiellon puolustamiseen.

Taulukko 2: Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit ranskankielisissä artikkeleissa

Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit					55
Yhteiselo	35	Ideologinen vääräisyys	17	Tiukempi laki	23
hallituksen perustelut	15	naisten alistaminen	14	oppositio	12
säännöt	7	ei uskonto	8	<i>laïcité</i>	14
vaara	4	ääri-islam	8	mukauttamisten ongelma	13
julkinen mielipide	8	puolustuksen tekopyhyys	11	Bouchard-Taylor-raportti	6
Eurooppa	6				

Yhteiselön periaatteet

Suurin puolustavien argumenttien kategoria liittyy täyshuivien vastustukseen quebeciläisen yhteiskunnan yhteiselön periaatteiden nimissä yhteensä 35 artikkelissa (*La Presse* 19 ja *Le Devoir* 16). Suurin yksittäinen ryhmä näissä argumenteissa ovat Quebecin hallituksen yhteislooon vetoavat perusteet lain 62 puolustamiseksi 15 artikkelissa. Hallituksen virallisina perusteina kasvojen peittämisen kiellolle on oikeusministeri Stéphanie Valléen mukaan ensinnäkin varmistaa henkilöiden välisen viestinnän laatu, helpottaa henkilöllisyyden tunnistamista ja taata kansalaisten turvallisuus (L27, L57, L67, L73, L83); toisekseen Valléen mukaan kasvojen peittämisen kieltö ei koske vain täyshuiveja vaan myös esimerkiksi kommandopipoja, tummennettuja aurinkolaseja ja bandanahuiveja (L13, L68, L73). Ministeri Vallée myös puolustaa Québecin oikeutta määritellä lailla omat yhteiselön ehtonsa (L25), lain säätämisen todetaan olevan demokraattisen prosessin mukainen (L43, L87) ja sen periaatteen nauttivan kaikkien kansalliskokouksen ryhmien tuesta (L64) jopa siinä määrin, että Valléen mukaan nyt eletään ”*dans la paix québécoise*” (L53). Hallituksen tukijat ymmärtävät kommentteissaan viestinnän, tunnistautumisen ja turvallisuuden vaatimuksia (L7, L21B.2, L63) ja toteavat niqabin olevan ”*une barrière [muuri] à la communication et au vivre-ensemble* [yhteis-

elo]”(L45B) ja modernissa yhteiskunnassa olevan *inacceptable*, että joku peittää systemaattisesti kasvonsa julkisella paikalla (L80).

Yhteiselon sääntöjen asettamisen tärkeyden ja niihin kuuluvan täyshuivikiellon puolesta puhutaan seitsemässä kirjoituksessa. Islamilaisista huiveista kirjoittanut Yolande Geadah (L6) sanoo lain 62 liittyvän oikeuksien ja vapauksien sijaan yhteisiin toimintasääntöihin: ”*C’est une question de rapports sociaux, de règles de fonctionnement dans une société égalitaire.*” Hänen mukaansa jokaisella yhteiskunnalla on oikeus asettaa tällaiset säännöt edistääkseen eritaustaisten ja

-uskontoisten henkilöiden välisiä kunnioittavia suhteita (L19). Naïma Sebbah’n (L21B.4) ja Pierre Clichen (L80D) mielestä täyshuivien ”*acceptabilité sociale*” on olematon, Serge Bourrassan (L80) mukaan täyshuivit pitää kieltää kokonaan ennen kuin niistä tulee yhtään yleisempiä, ja Martine Bourdon (L21B.5) vaatii uusia tulijoita kunnioittamaan Quebecin sukupuolten tasa-arvoa ja jättämään tapansa ja uskontonsa kodin seinien sisälle. Neljässä kirjoituksessa sivutaan myös täyshuntujen aiheuttamaa vaaraa. 40 naisten oikeuksien puolestapuhujan allekirjoittamassa mielipidekirjeessä (L45B) todetaan niqabin, kaikkein alistavimman patriarkaatin symbolin, suvaitsemisen edistävän vain ääri-islamien valtaa ja lopulta aiheuttavan vain enemmän islamofobiaa ja muslimien syrjintää sekä uhkaavan Quebecin saavutuksia sukupuolten tasa-arvon alueella. Quebeciin Sauri-Arabiasta vapauden vuoksi muuttanut, kotimaassaan niqabin käyttöön pakotettu Ensaf Haidar toivoo, etteivät täyshuivit enää olisi läsnä Kanadassa (L63B). Antoine Dionne Charest soveltaa Charles Taylorin teorioita täyshuivien kohtaamaan vastustukseen mielipidekirjoituksessaan (L39). Vastustuksen aiheuttaa hänen mukaansa käsitys, että tietyt täyshuivia pitävät naiset haluavat nauttia oikeuksista ja julkisista palveluista mutta eivät integroitua yhteiskuntaan tunnustamalla oikeuksia ja palveluita mahdollistavia yhteiselämän sääntöjä. Kyseessä on Dionne Charest’n mukaan siis tunnustuksen ongelma täyshuivia pitävien naisten ja quebeciläisten enemmistön välillä, mikä aiheuttaa ymmärtämättömyyttä puolin ja toisin.

Yhteiselon sääntöjen argumenttia perustellaan edelleen ensinnäkin julkisen mielipiteen avulla 8 artikkelissa. Kolmessa niistä (L38, L77, L79) viitataan Ipsos-yhtiön tekemään kyselytutkimukseen, jonka mukaan 76 % quebeciläisistä ja 68 % kaikista kanadalaisista kannattaa lain 62 vaatimuksia; yhdessä taas viitataan Angus Reidin tekemään tutkimukseen, jonka mukaan jopa 87 % quebeciläisistä tukisi lain päämääriä. Pierre Cliche (L80D) pelkää liian suvaitsevaisen lain vain antavan quebeciläisille käsityksen, että enemmistöä pilkataan, ja nuori PQ:n kansanedustaja Catherine Fournier (L49) mainitsee tutkimukset, joiden mukaan nuoret kannattavat kohtuullisten mukauttamisten rajoittamista. Toisekseen Euroopan ihmisoikeus-

tuomioistuimen päätökseen hyväksyä täyshuivikiellot yhteiselon ehtojen ja yhteiskunnan demokraattisuuden nimissä viitataan viidessä artikkelissa (L6, L8B, L19, L45B, L74), yhdessä (L80) taas pidetään Ranskaa, ”*pays civilisé, démocratique et très tolérant à l’immigration et la diversité religieuse*”, esimerkkinä Quebecille täyshuivien kieltämisessä. Kolmessa artikkelissa (L8B, L19, L74) mainitaan lisäksi, että Egyptin, Algerian, Tunisian tai Marokon kaltaisissa muslimimaissa on rajoitettu täyshuiveja julkisissa paikoissa, ja yhdessä (L74) otetaan myös esiin 1800-luvun lopun muslimireformistit, mukaan lukien eräät uskonnolliset auktoriteetit, jotka kannattivat huivista luopumista naisten alistamisen lopettamiseksi.

Täyshuivin ideologinen vääryys

Täyshuivin kieltämistä ideologisen vääryyden takia kannattavat argumentit yhteensä 17 artikkelissa (*La Presse* 9 ja *Le Devoir* 8) vetoavat naisten alistamiseen (14 artikkelissa), huivin kulttuuriseen alkuperään (8 artikkelissa) tai ääri-islamilaiseen taustaan (8 artikkelissa). Lisäksi täyshuiveja sananvapauden nimissä puolustavia tahoja arvostellaan tekopyhyydestä 11 artikkelissa. Naisten alistamisen lopettamisen nimissä huivikieltoa puolustavien mielestä täyshuivit ovat esimerkiksi patriarkaatin kaikkein naista alistavin symboli (L45B), liikkuva vankila naisille (L49C) ja osoitus naisen velvollisuudesta kätkeä itsensä miesten katseelta (L71B). André Lamoureux’n (L8B) mielestä täyshuivit alistavat naista täydellisesti ja häpeilemättä, sillä nainen pyyhkiytyy kirjaimellisesti pois julkisesta tilasta. Niqabia entisessä kotimaassaan Saudi-Arabiassa käyttämään pakotettu Ensaf Haidar (L63B) sanoo asun tekevän naisesta haamun eikä usko niqabin käyttämisen voivan olla valinta. Kahdeksassa artikkelissa korostetaan, ettei täyshuntujen alkuperä ole uskonnollinen, vaan niitä pakottavat käyttämään kulttuuriset (L80D) tai sosiaaliset (L71B) tekijät tai sitten suoraan miehet (L21B). Kahdeksassa artikkelissa täyshuivien taustalla sanotaan olevan ääri-islamilaisten ideologia. 40 naisten oikeuksien puolestapuhujan allekirjoittamassa mielipidekirjeessä (L45B) sanotaan, että täyshuivit ovat peräisin islamia poliittisiin tarkoituksiin käyttävästä äärioikeistosta ja että huivien puolustaminen vain lisää yhteiskunnan jakautuneisuutta ja ääri-islamilaisten yhteisöjohtajien valtaa. Yolande Geadah (L74) nimeää täyshuntua symbolinaan käyttävän ryhmän salafisteiksi, jotka edistävät ”*une idéologie liberticide*” öljydollareista saatujen tulojen ja taitavan strategian avulla.

Täyshuivien käytön oikeutta uskonnonvapauden nimissä puolustavia tahoja kritisoidaan tekopyhyydestä 11 artikkelissa. Täyshuiveja käyttäviä naisia puolustavien poliitikkojen, aktivistien ja feministien sanotaan (L19, L45B, L49C, L74) toiminnallaan vain vahvistavan

ääri-islamistien naisia alistavaa politiikkaa, ja jopa lakiin 62 sisällytetyn mukauttamismahdollisuuden sanotaan olevan hyväntahtoisuutta islamismia kohtaan (L8B). Sen sijaan täyshuivien hyväksyttävyyttä kehoitetaan neljässä artikkelissa (L19, L49C, L74, L80B.1) kysymään niiltä musliminaisilta, jotka itse asuja vastustavat. Annie Brisset (L70B) pitää täyshuntujen puolustamista petoksena niitä naisia kohtaan, jotka ovat saavuttaneet Quebecissä oikeuksia taistelemalla patriarkkaa vastaan, ja Irena Doucheva (L21B.2) pitää täyshuivien käyttämisen oikeuden puolustamista tekopyhytenä, jos huiveja käyttäviä naisia ympäröiviä miehiä ei sivistetä. Marcel Plante (L7.1) pitää myös tekopyhänä sitä, että *”l’on ne cesse de nous rebattre les oreilles sur l’égalité hommes-femmes et d’un autre côté l’on défend le port de ces instruments de domination masculine”* [korviimme kantautuu jatkuvalla toistolla asiaa sukupuolten tasa-arvosta, mutta samaan aikaan puolustetaan näiden miesten ylivallan välineiden päällä pitämistä].

Tiukemman lain puolesta

Oma lukunsa täyshuivikiellon puolustajissa ovat ne näkökannat, jotka samalla vastustavat lakia 62 siitä syystä, ettei laki ole tarpeeksi tiukka. Tiukempaa lakia vaaditaan yhteensä 23 artikkelissa, joista 15 on *La Pressessä* ja 8 *Le Devoirissa*. Oppositio puolueiden *Parti québécois*’n (PQ) ja *Coalition avenir Québecin* (CAQ) lain 62 vastustuksesta ja tiukemman lain vaatimuksesta kerrotaan 12 artikkelissa, joista kahdeksassa oppositio puolueiden kerrotaan haluavan nimenomaan kunnan *laïcité*n asettavan lain. Viisi artikkelia kertoo PQ:n omasta, tiukemmasta lakialoitteesta, johon kuuluu vakaumuksellisten, mukaan lukien uskonnollisten, symbolien kielto lainvalvontatehtävissä olevilta henkilöiltä ja uusilta lastenhoitotehtäviin palkattavilta henkilöiltä, sanktioita lain rikkojille, poikkeusmenettelyyn turvautuminen ristiriitatilanteessa Kanadan ja Quebecin perusoikeuskirjojen kanssa sekä mahdollinen täyshuivin käyttökielto julkisissa paikoissa (L22, L79). CAQ:n taas kerrotaan haluavan *”donner suite* [panna käytäntöön] *aux recommandations de la commission Bouchard–Taylor”*, jotka liberaalit ovat hylänneet (L79). Oppositio puolueet myös kritisoivat lain tulkinnan epäselvyyttä: CAQ:n Nathalie Royn mukaan 10 vuoden *inactionin* jälkeen liberaalit ovat *”semer davantage* [aiheuttaa enemmän] *de confusion”*, PQ:n Agnès Maltais pitää lain 62 soveltamisen keskeyttäneyttä korkeimman oikeuden tuomarin päätöstä ymmärrettävänä, ja QS:n Gabriel Nadeau-Dubois taas toteaa, että *”c’était écrit dans le ciel que la loi serait* [oli tähtiin kirjoitettu, että laki olisi] *contestée [et] invalidée”* (L50).

Yleisin argumentti lain 62 rajoittuneisuutta vastaan on 14 artikkelissa esiintyvä väite, ettei se aseta kunnollista *laïcité*a Quebeciin. Toiseksi yleisin taas on 13 artikkelissa esiintyvä toteamus lain mahdollistamien mukauttamisten ongelmallisuudesta, joka esiintyy yhdessä *laïcité*-argumentin kanssa 9 artikkelissa. André Lamoureux'n (L8B) mukaan laki 62 "*se situe aux antipodes de la laïcité*" koska se avaa tien "*aux pratiques religieuses et aux accommodements religieux*" valtion virastoissa ja jopa päiväkodeissa. CAQ:n Roy (L27) on samoilla linjoilla, sillä laki "*n'est pas la laïcité ni une vraie neutralité religieuse*" vaan "*va encourager les demandes d'accommodements religieux*". Yolande Geadah'n (L74) mielestä *laïcité* on ainoa keino taata kaikkien ihmisten, muslimivähemmistöt mukaan lukien, oikeudet ja oman-tunnonvapaus. PQ:n Lisée (L55, L57) taas ironisoi mukauttamisten seurauksia: "*À part Batman puis Spider-Man, tous ceux qui ont des raisons religieuses pourront avoir le visage couvert. C'est une farce.*" [Batmania ja Spidermania lukuun ottamatta kaikki, joilla on uskonnollisia syitä, saavat edelleenkin peittää kasvonsa. Tämä on farssi.] Bouchard–Taylori-raporttiin uskonnollisen neutraaliuden mallina viitataan kuudessa kirjoituksessa, joista neljäs-sä raportin auktoriteettia painottavat oppositiopuolueet (L5, L49, L57, L79). Itse Bouchard ja Taylor moittivat haastattelussa (L10) hallitusta siitä, että tämä päätti soveltaa neljästä suosituksista – "*la neutralité, la séparation [de l'Église et de l'État], la liberté de choix, l'égalité des cultes*" – vain yhtä eikä näin ollen saanut aikaan kunnan *laïcité*a. Yves Boisvert (L29) taas moittii kaikkia puolueita *Québec solidaire*a lukuun ottamatta raportin torjumisesta: liberaaleja siksi, etteivät he soveltaneet sitä kokonaan, ja PQ:ta ja CAQ:ta liian tiukasta linjasta.

6.2.4. Sekä täyshuivikiellon vastustukseen että puolustukseen käytetyt argumentit

Kahta argumenttikategoriaa, oikeudellisia perusteita (yhteensä 65 artikkelissa) sekä Quebecin ja Kanadan välisiä suhteita (yhteensä 34 artikkelissa), käytetään ranskankielisessä aineistossa sekä täyshuivikiellon vastustamiseen että puolustamiseen. Tässä kappaleessa käsitellään näitä argumenttikategorioita vertailemalla rinnakkain vastustavaa ja puolustavaa käyttöä.

Taulukko 3: Sekä täyshuivikiellon vastustukseen että puolustukseen käytetyt argumentit ranskan-kielisissä lehdissä

		vastustus	47	puolustus	30
oikeudelliset perusteet	65	perusoikeudet	9	yleisesti oikeuksia kunnioittava	15
		uskonnon- ja omantunnonvapaus	7	peruskirjojen mukainen	14
		peruskirjat	21	peruskirjojen muuttaminen	13
		oikeudenkäynti	24		
		vastustus	25	puolustus	17
Quebecin ja Kanadan suhteet	34	liittovaltion ja muun Kanadan poliitikot	21	Quebecin itsemääräämisoikeus	13
		pohdinta	4	multikulturalismin hylkääminen	6
		N/A			7

Oikeudelliset perusteet

Oikeudellisia perusteita käytetään argumenttina joko puolesta tai vastaan yhteensä 35 *La Pressen* artikkelissa ja 31 *Le Devoirin* artikkelissa. Tarkemmin eriteltynä *La Pressessa* oikeudellista argumenttia käytetään täyshuivikieltoa vastaan 27 artikkelissa ja sen puolesta 14:ssä; *Le Devoirissa* argumenttia käytetään kieltoa vastaan 20 artikkelissa ja puolesta 16:ssä. Kummassakin lehdessä oikeudellisiin näkökohtiin viittaaminen on yleisin kieltoa vastustava argumentti: se esiintyy vastustavia argumentteja sisältäneistä kirjoituksista 64,3 prosentissa *La Pressessä* ja jopa 80 prosentissa *Le Devoirissa*. Lisäksi *Le Devoirissa* oikeusargumentti on yhdessä yhteiselon kanssa yleisin täyshuivikieltoa puolustanut perustelu, yhteensä 66,7 prosentissa puolustavia argumentteja sisältävistä artikkeleista.

Täyshuivikieltoa vastustaneissa artikkeleissa yhdeksässä perustellaan omaa kantaa naisten perusoikeuksien puolustuksella. Jocelyn Macluren ja Charles Taylorin mukaan (L7) laki loukkaa ”*une liberté fondamentale sans [ilman] justifications suffisantes*”, Marie-Claude Landryn (L37) mielestä ”*l’État limite les libertés fondamentales des individus marginalisés*”, ja Francine Pelletier (L80B.2) korostaa, että ”*les droits fondamentaux [...] ne sont valables que s’ils sont applicables à tous et à toutes, partout et en tout temps*” [perusoikeudet eivät ole voimassa kuin silloin, kun ne ovat sovellettavissa jokikiseen, kaikkialla ja milloin tahansa]. Lakia vastustava *Collectif contre la loi 62* (L40) pitää kasvojen paljastamisen vaatimusta täyshuivia pitävien musliminaisten äänioikeuden hylkäämisenä, ja Marie-Claire Raymond

(L42B) sekä Warda Naili (L63B) puolustavat naisten oikeutta päättää omasta kehostaan. Seitsemässä artikkelissa taas vastustetaan lakia 62 yksilöiden uskonnon- tai omantunnonvapauden nimissä: Étienne Brownin (L4) ja Margaret Heapin (L21B.6) mielestä lain väitetään puolustavan valtion uskonnollista neutraaliutta, mutta samalla loukkaavan sitä joidenkin yksilöiden kohdalla, ja Fabrice Vilin (L77B) mukaan valtio jättää täyshuivia pitävät naiset kaikkien oikeutena olevien julkisten palveluiden ulkopuolelle uskonnollisista syistä. Kanadan pääministerin Justin Trudeauun vastustuksesta perusoikeuksiin (*les droits fondamentaux*) vedoten raportoidaan 6 artikkelissa, joista kahdessa hän korostaa, että oikeuksia on puolustettava myös silloin, kun se ei ole suosittua tai helppoa: *”Défendre les droits des autres, ce n’est pas seulement faire ça quand c’est populaire ou facile de le faire. C’est beaucoup plus important, même, en tant que pays qui se veut libre et juste, de défendre les droits aussi quand c’est impopulaire, quand ce n’est pas facile de le faire.”* Neljässä artikkelissa (L1, L5, L6B, L58B) Montrealin nykyinen promestari, silloin ehdokas Valérie Plante sanoo, että laki loukkaa *”les droits des Montréalais”*.

Yleisiin oikeuksiin tai vapauksiin vedotaan täyshuivikieltoa puolustettaessa yhteensä 15 artikkelissa. Kahdeksassa niistä on kyse oikeusministeri Stéphanie Valléen virallisesta lausunnosta, jonka mukaan laki on *”respectueuse des libertés individuelles”* (L6), *”des droits et libertés”* (L43, L53) tai *”des dispositions de la loi et des libertés”* (L59), minkä lisäksi hallitus on huolehtinut koko lakiprojektin ajan tasapainon ja henkilökohtaisten vapauksien säilymisestä (L13, L64). Toisaalta Vallée myös muistuttaa, että laki ei ole *répressive* eli sen rikkomisesta ei seuraa sanktioita (L18, L27). Valléen kanssa samaa perustelua käyttää myös perjantain 17. marraskuuta 2017 oikeudenkäynnissä hallituksen asianajaja (L87), jonka mukaan laki 62 ei aiheuta haittaa niqabia käyttäville naisille, koska näillä on oikeus samoihin kohtuullisiin mukauttamisiin kuin ennen lain voimaantuloa. Naiset ovat siis *”en mesure d’obtenir [kykeneväisiä vastaanottamaan] des services et de respecter des lois”*. Muissa kuin pelkkiä hallituksen lausuntoja sisältävistä artikkeleista kuudessa käytetään oikeusargumenttia ja näistä neljässä täyshuivien todetaan nimenomaan estävän oikeuksien ja vapauksien toteutumisen: niqabin taustalla oleva ääri-islamilainen ideologia uhkaa *”la liberté de conscience”* (L45B), sen asettamat pukeutumisvaatimukset eivät ole *”libre choix”* vaan estävät integroitumista (L49C), niqabit uhkaavat *”la liberté de religion”* (L80), ja täyshuivit edustavat naisten vapautumiselle päinvastaista kehitystä (L80B.1). Kahdessa artikkelissa (L56, L74) todetaan lakia 62 pidemmälle viedyn *laïcité*n olevan paras oikeuksien sekä uskonnon- ja omantunnonvapauden tae.

Oikeusargumenttien joukossa oman kategoriansa muodostaa Kanadan ja Quebecin perusoikeuskirjoihin (*Charte canadienne des droits et libertés* ja *Charte des droits et libertés de la personne*) vetoaminen oman kannan tueksi yhteensä 37 artikkelissa, joista *La Pressessä* on 17 ja *Le Devoirissa* 20. Peruskirjoja käytetään lakia 62 vastaan yhteensä 21 artikkelissa, joista suurimman joukon muodostaa pääministeri Trudeauun vastustavat kommentit. Trudeau sanoo, että hän aikoo aina ”*défendre la Charte des droits et libertés*” (L6, L62, L75, L83), nostaa esiin mahdollisen oikeudenkäynnin Quebeciä vastaan Kanadan perusoikeuskirjaan vedoten (L57) ja sanoo Kanadan perusoikeuskirjan tavoitteena olevan ”*protéger les minorités*” (L77). Muutkin Quebecin ulkopuoliset poliitikot turvautuvat perusoikeuskirjan auktoriteettiin lakia 62 vastustaakseen: konservatiivipuolueen Patrick Brownin (L62) mukaan Ontarion täytyy peruskirjaan vedoten tukea oikeudenkäyntiä Quebeciä vastaan, quebeciläisen Kanadan parlamentin edustajan Alexandra Mendèsin (L75) mukaan liittovaltion täytyy puuttua lakiin, mikäli on kyse perusoikeuskirjasta, ja Kanadan oikeusministeri Jody Wilson-Raybould (L82) sanoo päättäväisesti tukevansa kaikkien kanadalaisten oikeuksia perusoikeuskirjaan nojaten. Myös pormestari Coderre avaa neljässä kirjoituksessa näkemyksiään lain 62 ja perusoikeuskirjan suhteesta: kolmeen otteeseen hän on varma, että laki 62 ei ole perusoikeuskirjan mukainen (L9, L27, L73), yhdessä artikkelissa hän taas pitää mahdollista oikeudenkäyntiä hyvänä testinä perusoikeuskirjan mukaisuudesta (L17). Lain 62 perusoikeuskirjan vastaisuuteen viitataan neljässä artikkelissa myös lakia vastaan kanteen nostaneiden tahojen puolelta: kanteen nostaneiden kahden järjestön ja kansalainen Marie-Michelle Lacosten vastustus perustuu nimenomaan Kanadan ja Quebecin perusoikeuskirjojen tarjoamiin oikeuksiin ja vapauksiin (L82, L83, L87), ja valittajien asianajajan Catherine McKenzién mukaan laki on jopa mukauttamisten kanssa perustuslain vastainen, sillä se sisältää ”*des prohibitions totales*” (L50).

Lain 62 perusoikeuskirjan vastaiseen luonteeseen liittyy yhteensä 24 artikkelissa mahdollinen tai toteutunut Quebecin provinssin oikeuteen haastaminen Kanadan perustuslain rikkomisen vuoksi. Kanadan pääministeri Trudeau tuo oikeuteen menemisen mahdollisuuden esiin 11 artikkelissa: alkuun hän painottaa kansalaisten vastuuta nostaa kanne (L3), välillä liittovaltion hallitus ”*envisage la possibilité de contester cette loi québécoise*” (L60) ja lopulta Trudeauun mukaan hallitus ”*[réfléchit] activement à la manière dont il pourrait intervenir dans ce dossier*” (L83) [mieltii aktiivisesti tapaa, jolla puuttua asiaan]. Oikeudenkäynnin mahdollisuuteen viittaavat myös kuusi mielipidekirjoituksen kirjoittajaa, pormestari Coderre (L27, L73) ja ontariolaispoliitikko Patrick Brown, jonka mukaan Ontarion tulee suoraan tukea mahdollista kannetta (L62). Myös Quebecin kansalliskokouksessa oppositio kritisoi lakia 62

siitä, että sen oikeuskäsittelyyn joutuminen oli ilmiselvää (L50). Vallée taas vastaa Trudeauun oikeudenkäyntiä koskeviin kommentteihin olevansa ”*persuadée que [la loi] passera le test des tribunaux*” (L25, L32, L69, L75). Lopulta ihmisoikeusjärjestöt *Conseil national des musulmans canadiens* ja *Association canadienne des libertés civiles* yhdessä niqabiin pukeutuvan kansalaisen Marie-Michelle Lacosten (Warda Naili) kanssa (L43, L45, L82, L83, L87) nostivat lakia 62 vastaan kanteen Quebecin korkeimmassa oikeudessa musliminaisten syrjintään, uskonnonvapauden loukkaamiseen ja perusoikeuskirjoihin vedoten, minkä seuraksena tuomari 1. joulukuuta 2017 keskeytti täyshuivikiellon soveltamisen, kunnes hallitus julkaisee mukauttamisia koskevat ohjenuorat (L50, L89).

Perusoikeuskirjoihin toisaalta myös vedotaan täyshuivikiellon tai lain 62 puolustamiseksi yhteensä 22 artikkelissa. Artikkeleista 14:ssä Kanadan ja Quebecin perusoikeuskirjojen auktoriteetti allekirjoitetaan ja sitä käytetään perustelevaan lain 62 perustuslaillisuutta. Näin on etenkin 12 hallituksen lausuntoja käsittelevässä kirjoituksessa, joissa ensinnäkin ministeri Vallée toistaa useaan otteeseen, että laki 62 kunnioittaa perusoikeuskirjojen takaamia oikeuksia (L18, L27, L43, L53, L83) ja on täysin varma ”*de la constitutionnalité du projet de loi 62*” (L25). Pääministeri Couillardin (L57) mukaan laki on laadittu ”*dans la limite de ce que la loi et les chartes permettent de faire*” [niissä rajoissa, mitä laki ja perusoikeuskirjat sallivat] (L57, L79), lain mahdollistamat mukauttamispyyntöt ovat perusoikeuskirjoihin perustuva oikeus (L55) ja korkeimman oikeuden 1. joulukuuta antama lain soveltamisen keskeyttävä päätös ei tarkoita, että ”*la loi est en contravention avec les chartes*” (L50). Toisaalta Vallée (L43, L69, L75) ei myöskään rajaa ulos Kanadan perusoikeuskirjaan sisältyvää poikkeusmenettelyä, jonka avulla provinssi voi olla noudattamatta joitain perusoikeuksia. Valléen poikkeusmenettelyä puoltavat lausunnot heijastelevat osittain 10 artikkelissa nähtävissä olevaa perusoikeuskirjojen muuttamisen vaatimuksia. PQ:n puheenjohtaja Lisée mainitsee viidessä artikkelissa (L22, L32, L69, L72, L79) tiukempaa lakiesitystään esitellessään, että Quebecin perusoikeuskirjaa muutettaisiin hyväksymään täyshuivikielto, siihen liittyvien uskonollisten mukauttamispyyntöjen poisto ja pronvinssin *laïcité* sekä Kanadan perusoikeuskirjan osalta turvauttaisiin poikkeusmenettelyyn lain läpiviemiseksi. *Laïcité*n lisäämistä Quebecin perusoikeuskirjaan vaaditaan myös kahdessa mielipidekirjoituksessa (L8B, L56), joista toinen kuvaa käsitteen poissaoloa sanalla *aberration* (L8B), Kanadan perusoikeuskirjan poikkeusmenettelyyn turvautumisen perään kuuluttaa kolme kirjoitusta (L8B, L63, L80), ja yksi artikkeli kritisoi, että perusoikeuskirjaa käytetään ”*pour justifier et défendre des pseudo-droits que tout un chacun s’invente* [joita kuka tahan keksii itselleen] *et qui vont à l’encontre du vivre-ensemble* [ovat yhteiselon vastaisia]” (L80D).

Oikeudellisiin perusteisiin viitattaessa täyshuivikiellon vastustajat edustavat perusoikeuskirjojen ja yksilöoikeuksien ensisijaisuuteen perustuvaa näkökantaa, joka on myös kielon puolustajien enemmistön jakama. Etenkin Quebecin liberaalihallitus ja oikeusministeri Vallée ovat taipuvaisia käyttämään samoja perusteita kuin lain vastustajat mutta vain päinvastaisen näkökannan puolustamiseen. Täyshuivikieltoa puolustavista argumenteista 13:ssa, mukaan lukien Valléen poikkeusmenettelyn mahdollisuutta väläyttävät kommentit, kuitenkin vastustetaan enemmän tai vähemmän painokkaasti perusoikeuskirjojen asemaa oikeuksien ensisijaisena lähteenä. Tämä perusoikeuskirjojen auktoriteettia koskeva konflikti liittyy yleisempään kiistelyyn Quebecin ja Kanadan välisistä suhteista, joiden ilmenemistä aineiston huivikieltoa vastustavissa ja puolustavissa argumenteissa käsitellään seuraavassa kappaleessa.

Quebecin ja Kanadan väliset suhteet

Quebecin ja Kanadan välisistä suhteista puhutaan yhteensä 34 artikkelissa (*La Presse* 19 ja *Le Devoir* 15) vastustavien (yhteensä 25 artikkelia) tai puolustavien (yhteensä 17 artikkelia) näkökantojen yhteydessä. Näiden lisäksi 7 neutraalissa artikkelissa pohditaan lain 62 ympärille syntynyttä väittelyä nimenomaan Quebecin ja liittovaltion välisten suhteiden kautta. Suurimassa osassa artikkeleista kyseessä on enemmänkin käytännön poliitikkojen välinen vastakkainasettelu, mutta osassa kuitenkin paneudutaan syvemmin Quebecin ja Kanadan yhteiskunnallisten mallien ja ideologioiden eroihin.

Käytännön poliitikkojen välistä vastakkainasettelua Kanadan liittovaltion tai englanninkielisen Kanadan ja Quebecin välillä kuvataan 21:ssä lakia 62 vastustavia ja 13:ssa täyshuivikieltoa puolustavia näkökantoja esittelevässä artikkelissa. Jopa 15:ssä vastustavia näkökantoja esittelevässä artikkelissa äänessä oleva poliitikko on Kanadan pääministeri Trudeau, joka edellisessä kappaleessa käsiteltyjen oikeudellisten argumenttien lisäksi edustaa liittovaltion tuomitsevaa kantaa olemalla vastaan *”le fait que l’on dise aux femmes comment s’habiller”* [sitä, että naisille sanotaan, kuinka täytyy pukeutua] (L67). Englanninkielisen Kanadan poliitikkojen ja medioiden tuomitsevia reaktioita raportoidaan 8 kirjoituksessa: esimerkiksi kaikki Ontarion puolueet tuomitsevat lain yksimielisesti, ja provinssin pääministerin mukaan *”la loi 62 n’a pas sa place au Canada”* (L6), Albertan pääministeri kuvaa lakia sanalla *”summum de l’islamophobie”* ja sen säätämisen olevan surullinen päivä Kanadalle (L62, L64, L67), ja Manitoban oikeusministeri kertoo, ettei hänen provinssinsa syrji tiettyjä uskonnollisia ryhmiä Quebecin tavoin (L62). Lisäksi ikävästä julkisuudesta ulkomailla maini-

taan kahdessa artikkelissa (L6, L22B), kolmessa taas todetaan Quebecin olevan ensimmäinen täysuivuin käyttöä lailla rajoittava paikka Pohjois-Amerikassa (L2, L8, L57).

Quebeciläispoliitikot taas puolustautuvat liittovaltion ja muiden provinssien syytöksiin korostamalla 13 artikkelissa Quebecin itsemääräämisoikeutta sitä koskevissa asioissa. Vallée on äänessä 7 kirjoituksessa, joissa hän vastaa Trudeauulle, että *”le Québec a le droit de légiférer sur des enjeux qui lui sont propres [...] et qui touchent le vivre ensemble”* (L25, L32, L69, L75) ja että Quebec ei taivu lainsäätöoikeudessaan, vaan pitää laista 62 kiinni kynsin hampain (L13, L64). Valléen mielestä Quebec myös *”présente du droit nouveau”* ja toimii mallina muulle Kanadalle (L13, L64). Itsemääräämisoikeuden puolesta puhuu myös PQ:n Lisée 5 artikkelissa. Hän kritisoi liberaalihallituksen heikkoutta englanninkielisen Kanadan edessä: koska *”le Canada anglais a dit à Philippe Couillard de reculer”* [englanninkielinen Kanada käski Couillardia perääntymään], pääministeri on Quebecin itsemääräämisoikeuden puolustamisen sijasta laskenut kätet alas ja näyttänyt *”la faiblesse [heikkous] de l’État québécois et du gouvernement québécois”* (L16, L27). Liséen mukaan kyseessä on suuri luovuttaminen (ranskaksi kirjaimellisesti ’ilmojen päästäminen’) hallituksen taholta: *”On a assisté, ce matin, au plus grand dégonflement depuis la cérémonie de clôture du Festival des montgolfières de Saint-Jean-sur-Richelieu”* [Tänä aamuna todistettiin suurin ilmojen päästämistä (luovuttamista) sitten Saint-Jean-sur-Richelieun kuumailmapallofestivaalin päätösseremonian] (L73). Lisée sanoo lisäksi, että hän häpeää hallituksen perääntymistä (L16), ja PQ julistaa olevansa pettynyt kanadalaisten arvostuksen puutteesta Quebeciä kohtaan (L64).

Syvemmin Quebecin ja Kanadan vastakkainasetteluun yhteiskunnallisten erojen kautta paneudutaan lakia 62 vastustaen 4 artikkelissa, täysuivikieltoa puolustaen 6 artikkelissa, joiden lisäksi 7 näkökannaltaan neutraalissa artikkelissa käsitellään aihetta. Marie-Claude Landry (L37) nostaa esiin Kanadan kansainvälisesti johtavan aseman yksilönoikeuksien puolustajana, jonka identiteettiin nämä oikeudet kuuluvat. Quebecin säätämä laki 62 on kuitenkin hänen mukaansa *”des choix injustifiables dans un Canada inclusif”*. Englanninkielisen Kanadan reaktioita kuvaavassa *Le Devoirin* uutisessa (L62) siteerataan *The Globe and Mailin* pääkirjoitusta, joka sanoo Quebecin *laïcitén* olleen aiemmin ylpeydenaihe mutta muuttuneen sittemmin pampuksi, jota poliitikot käyttävät jakolinjojen luomiseksi käyttämällä hyväksi quebeciläisten pelkoja ja ennakkoluuloja uskontoaan harjoittavia maahanmuuttajia kohtaan. Rasisminvastaisen järjestön perustajat (L28) vertaavat lain 62 säätämisen kautta islamofobian institutionalisoinutta Quebeciä Kanadan, Ontarion, Albertan ja Nova Scotian hallituksiin, jotka ovat *”nommé [nimenneet] le problème du racisme systémique et se sont engagés à l’enrayer*

[pysäyttää se]”. Alain Dubuc (L21) taas pohtii, miksi Quebecissä on muuta Kanadaa vaikeampi hyväksyä poikkeavat uskonnolliset tavat. Hän tarjoaa vastaukseksi Quebecin heikompaan sitoutumista kanadalaiseen multikulturalismiin ja peruskirjan yksilönoikeuksien ensisijaisuuteen, uskonnollisuuden aiheuttamaa ärsytystä vastikään katolisen kirkon ylivallasta vapautuneessa yhteiskunnassa, vähemmistöyhteiskunnan puolustusrefleksejä sekä vanhaa katolista perustaa.

Täyshuivikieltoa puoltavissa Quebecin ja Kanadan mallien eroja käsittelevissä artikkeleissa on kaikissa enemmän tai vähemmän suorasti kyse Kanadan multikulturalistisen mallin hylkäämisestä Quebecissä. Ministeri Valléen (L64) mukaan lain 62 ympärillä käyty väittely kuvastaa ”*la particularité de la société québécoise*”, ja Michel Lebel (L63) puolustaa mielipidekirjoituksessaan Kanadan perustuslain poikkeusmenettelyn käyttöä silläkin uhalla, että seurauksena olisi ”*une collision frontale avec le Canada anglais*”. André Baril (L80B.1) kritisoi *Le Devoirin* kolumnistia Francine Pelletier’tä tämän lakia 62 vastustavista kannoista osoittaen Pelletier’n ”*détestation [vihaaminen] du particularisme québécois*” ja sanoen tämän vetoavan oletettuun oikeuteen täyshuivien puolustamiseksi ”*comme tous [kuten kaikki] les bons canadianistes*”. Michèle Ouimet (L31) pohtii, miten jo lain 62 vuoksi Quebecin pannaan asettanut, multikulturalismissa kylpevä ja hyveellinen englanninkielinen Kanada olisi reagoi- nut, jos Quebec olisi päättänyt kieltää täyshuivit kokonaan julkisilta paikoilta joidenkin Euroopan maiden tavoin. Yolande Geadah (L19) moittii englanninkielisen Kanadan reaktiota, joka käyttää hyväkseen tilaisuuden *Quebec bashingiin* heti, kun ”*on ose déroger [uskalletaan poiketa] du sacro-saint principe du multiculturalisme*”. André Lamoureux (L8B) taas peräänkuuluttaa *laïcitén* kirjaamista selkeästi Quebecin lainsäädäntöön: oltiinpa asiasta tietoisia tai ei, ajan kuluessa ”*la nation québécoise est devenue [on tullut] une nation laïque, se distinguant nettement en cette matière [eroten tässä suhteessa selkeästi] du reste du Canada*”.

Näkökulmaltaan 7 neutraalissa artikkelissa on yhtä lukuun ottamatta kaikissa kyse Quebecin yhteiskunnallisen mallin ja Kanadan multikulturalismin välisestä ristiriidasta. Näistä 6 on *Le Devoirissa* ja vain yksi *La Pressessä*. Ainoa poikkeus on Konrad Yakabuskin kolumni (L72), joka käsittelee federalistisen Trudeaun herkkää asemaa toisaalta Quebecin erillisen kansakunnan aseman tunnustamisen ja toisaalta Kanadan yhtenäisyyden korostamisen välillä. *Bonjour-hi*-tapauksen yhteydessä analysoidussa, montrealilaista nationalismia käsittelevässä kirjoituksessaan Boucard Diouf (L52) ei eksplisiittisesti viittaa Quebecin mallin ja Kanadan multikulturalismin väliseen ristiriitaan, mutta hänen kuvaamansa ristiriita Montrealin avoimuutta ja diversiteettiä korostavien kantojen ja Quebecin ranskankielisyyttä puolustavien ihmisten välillä heijastelee erilaisia näkemyksiä monikulttuurisuuteen liittyen. Kolmessa

kirjoituksessa arvostellaan Couillardin hallituksen haluttomuutta ymmärtää, että lain 62 ympärille syntyneessä väittelyssä on kyse ristiriidasta Quebecin omien yhteiseloja koskevien sääntöjen ja Kanadan multikulturalismin välillä. Michel Davidin (L61) mukaan täyshuivikielto Quebecin julkisissa palveluissa on muun Kanadan silmissä ”*scandaleux*” ja ”*violation [...] du vénéré principe du multiculturalisme*”, mikä ei helpota Couillardin toivomaa keskustelua perustuslaista. Robert Dutrisacin (L71) mielestä Couillard ”*refuse d’admettre*”, että lain 62 ristiriitojen taustalla on ”*la capacité du d’exprimer [ilmaista] sa différence en se dotant de ses propres règles touchant le vivre-ensemble [asettamalla omat yhteiseloja koskevat sääntönsä], distinctes du multiculturalisme canadien*”. Toisessa kirjoituksessaan Michel David (L76) moittii Couillardia, ”*toujours soupçonné d’être Canadien d’abord et avant tout*” [jonka aina epäillään olevan ensi sijassa kanadalainen], liittovaltion tahtoon taipumisesta sen sijaan, että tämä olisi voinut olla ”*défenseur de la différence québécoise*”. Toisessa artikkelissa Dutrisac (L60B) luonnehtii vuoden 1982 perustuslakiin kirjoitettua multikulturalismia Kanadan uudeksi perustamismyytiksi, jota *laïcité*n puolustamiseen taipuvainen Quebec ei jaa. Professori Francis Garron (L78) taas luonnehtii tarkasti lain 62 ympärillä käytyä väittelyä ”*dans une perspective plus large*”. Yhdellä puolella ovat ne, joille ”*la neutralité de l’État, le principe de laïcité et l’égalité hommes-femmes*” ovat maahanmuuttajien uskonnollisten tapojen vuoksi vaarassa, joten niitä täytyy suojella ”*par des actions législatives et gouvernementales fortes et d’application générale*”. Toiselle puolelle taas ”*le racisme et la discrimination (systémique), la peur injustifiée (perustelematon pelko) des populations majoritaires et le non-respect de la liberté de religion*” ovat integraatioon liittyviä ongelmia, jotka täytyy tunnustaa ja hyväksyä menemällä aina vain pidemälle multikulturalismissa. Garronin mukaan englanninkielisellä Kanadalla on taipumus käyttää Quebeciä korostamaan omaa avointa ja suvaitsevaista identiteettiään verrattuna rasistisiin pidettyihin quebeciläisiin.

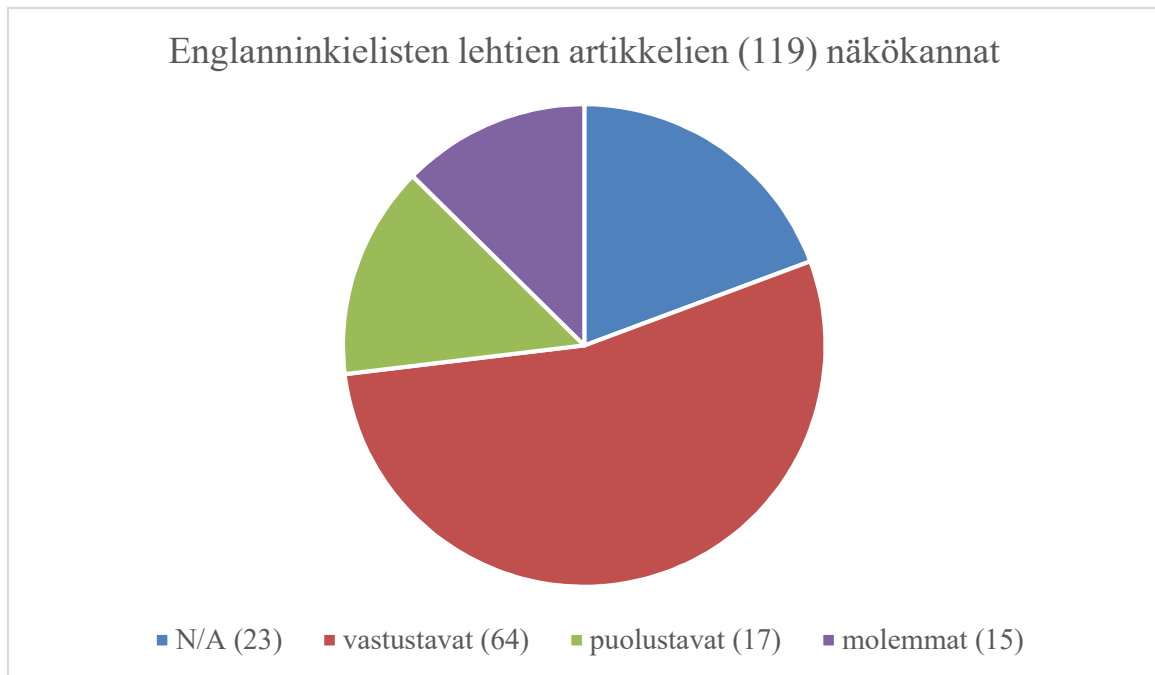
Edellisessä kappaleessa käsiteltyyn oikeudellisia argumentteja ja etenkin peruskirjojen asemaa koskevaan ristiriitaan yhdistettynä Quebecin ja Kanadan välisten suhteiden konfliktuaalisuutta käsittelevät artikkelit auttavat vähäisestä määrästään huolimatta ymmärtämään, mistä lain 62 ympärillä käydyssä väittelyssä todella on kyse osalle ranskankielisistä. Vaikka ranskankielisten joukosta löytyykin kanadalaisen multikulturalismin kannattajia ja lehdissä esitetään enemmän täyshuivikieltoa vastustavia kuin sitä puolustavia näkökantoja, on osalle kiellon ranskankielisistä puolustajista kyse Quebecin yhteiselämän säännöistä, jotka voivat poiketa englanninkielisen Kanadan multikulturalistisesta mallista.

6.3. Englanninkielinen lehdistö

Lain 62 ympärille syntyneen väittelyn seurantajaksolla englanninkielisissä *The Montreal Gazette*ssa ja *The Globe and Mail*issa julkaistiin yhteensä 119 täyshuivikieltoa käsittelevää artikkelia. Ranskankielistä lehdistöä käsittelevän alaluvun 6.2. tavoin tässäkin alaluvussa käsitellään ensin yleiskuvaa ja lehtien välisiä eroja kappaleessa 6.3.1., sitten erikseen täyshuivikieltoa vastustavia ja puolustavia argumentteja kappaleissa 6.3.2. ja 6.3.3. Vastustavia ja puolustavia argumentteja verrataan yllä esiteltyihin ranskankielisen lehdistön argumentteihin, joten päähuomion saavat niistä poikkeavat perustelut. Lopuksi kappaleessa 6.3.4. tarkastellaan oikeusargumentteja sekä Quebecin ja Kanadan välisten suhteiden ilmenemistä niin kieltoa vastustavissa, puolustavissa kuin sen suhteen neutraaleissa artikkeleissa.

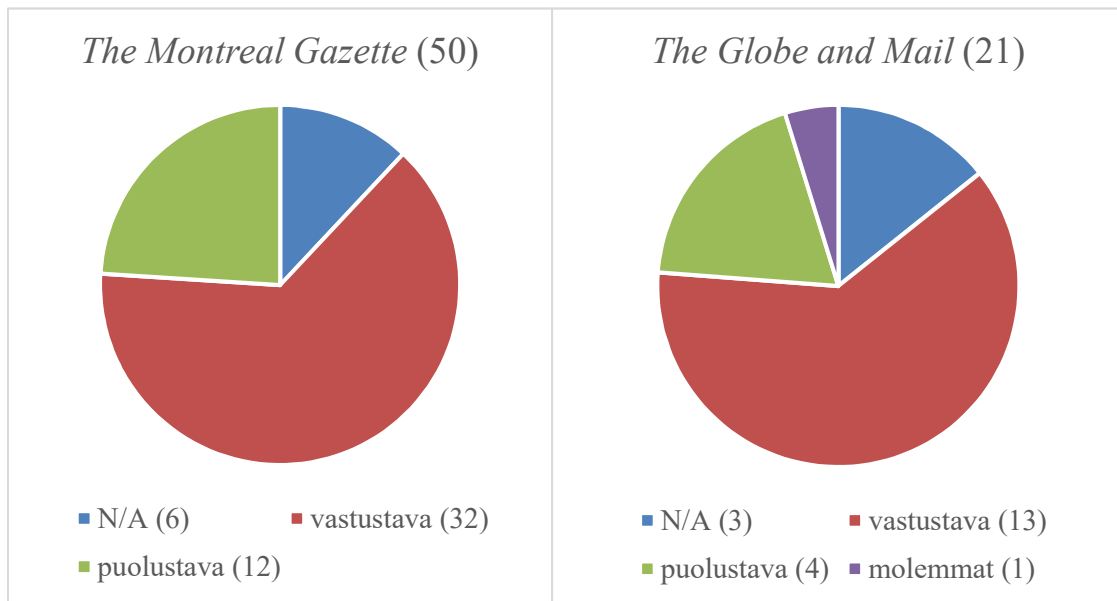
6.3.1. Yleiskuva ja lehtien näkökantojen vertailu

Yhteensä 119 englanninkielisestä artikkelista enemmistö, 80 kirjoitusta, on julkaistu *The Montreal Gazette*ssa ja kolmasosa, yhteensä 39, *The Globe and Mail*issa. Kielellisten tapausten uutisoinnista poiketen laki 62 sai täten myös suurta näkyvyyttä koko Kanadan tasolla, sillä Torontossa toimitettu valtakunnallinen *The Globe and Mail* uutisoi siitä laajalti. *The Montreal Gazette*n artikkeleista 50 on mielipidekirjoituksia ja 30 uutisia; *The Globe and Mail*in artikkelit jakautuvat taas tyypiltään miltei tasan 21 mielipidekirjoitukseen ja 18 uutiseen. Englanninkielisistä artikkeleista yli puolet, 64 kirjoitusta, yksinomaan vastustaa täyshuivikieltoa, loppujen artikkeleiden jakautuessa melkein tasaisesti neutraaleihin (23), kieltoa puolustaviin (17) ja molempia näkökantoja esitteleviin (15). Näkökannat on tiivistetty alla olevassa kuviossa 11. Englanninkielisten kirjoitusten yleiskuva ranskankielisten kirjoitusten vastaavaan on korostetusti täyshuivikiellon vastainen: siinä missä huivikieltoa yksinomaan puolustaa miltei neljäsosa (noin 24 %) ranskankielisistä artikkeleista, tekee englanninkielisistä saman vain 14,3 prosenttia; ranskankielisistä yksinomaan kieltoa vastustaa vajaa kolmasosa artikkeleista (31,4 %), mutta englanninkielisistä jopa reilut puolet (53,8 %).

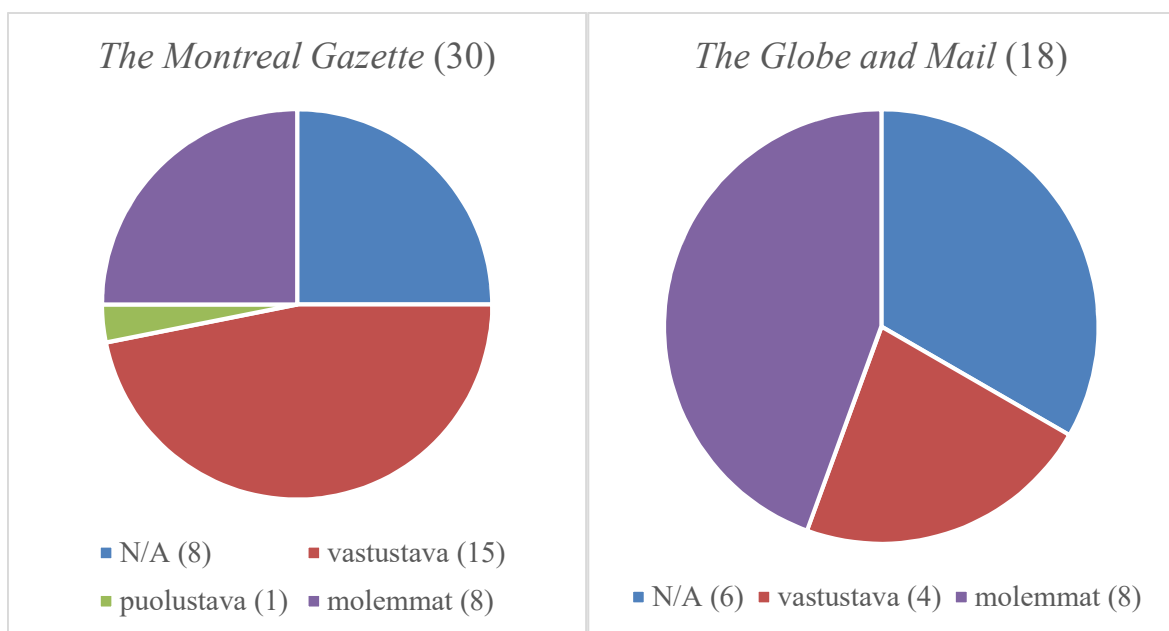
Kuvio 12: Englanninkielisten artikkelien näkökannat täyshuivikieltoon

Kuvioissa 12 ja 13 on esitetty lehtien mukaan jaoteltuna ensin englanninkielisten lehtien mielipidekirjoitusten ja toisena uutisten näkökannat. Mielipidekirjoitusten jakaumassa *The Montreal Gazette* ja *The Globe and Mailin* välillä ei ole juuri eroa, joten lehtien lukijoiden ja toimittajien voi tulkita olevan näkökannoiltaan samanlaisia. Uutisten näkökantojen välillä on kuitenkin eroa: *The Montreal Gazette* uutisista miltei puolet esittää yksinomaan täyshuivikieltoa vastustavia argumentteja ja niin ikään puolet molempia tai neutraaleja kantoja, kun taas *The Globe and Mailin* uutisista yli kolme neljäsosaa (77,8 %) ei esitä vain jompaakumpaa kantaa puoltavia argumentteja. Lehtien uutisten välisen näkökulmaeron voi tulkita heijastelevan *The Globe and Mailin* asemaa arvostettuna valtakunnallisena lehtenä, joka pyrkii objektiivisempaan katsantoon kuin Quebecin englanninkielisten äänenkannattaja *The Montreal Gazette*.

Kuvio 13: *The Montreal Gazette* ja *The Globe and Mail* mielipidekirjoitusten näkökannat täyshuivikieltoon

Kuvio 14: *The Montreal Gazette* ja *The Globe and Mail* uutisten näkökannat täyshuivikieltoon

6.3.2. Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit

Yhteensä 119 englanninkielisestä artikkelista 79:ssä on täyshuivikieltoa vastustavia näkökantoja, kun mukaan lasketaan sekä yksinomaan vastustavat että molempia näkökantoja esittävät kirjoitukset. *The Montreal Gazette*ssa vastustavia argumentteja on 53 artikkelissa eli kahdessa kolmasosassa kirjoituksista, *The Globe and Mail*issa 26 artikkelissa eli niin ikään kahdessa

kolmasosassa. Tässä kappaleessa esitellään täyshuivikiellon vastustamiseen englanninkielisissä lehdissä käytettyjä argumentteja vertaillen niitä ranskankielisten lehtien luvussa 6.2. esiteltyihin perusteluihin. Yksityiskohtien esittelyssä painotetaan niitä argumentteja, jotka eroavat ranskankielisistä lehdistä. Alla olevassa taulukossa esitetään kootusti eri argumentteja ja niiden alakategorioita sisältävien artikkelien määrä.

Taulukko 4: Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit englanninkielisissä artikkeleissa

Täyshuivikieltoa vastustavat argumentit							79
Syrjintä	57	Integraatio ja sulkeutuneisuus	46	Turhuus ja politiikka	36	Soveltamisen vaikeus	27
lisää	23	integraatio	16	pieni määrä	19	julkinen sektori	12
perustelut	20	vihan ilmapiiri	10	liberaalien peli	19	Coderre	8
vaara	20	hallinnon rasismi	7	toistuvuus	8		
moskeijaisku	11	enemmistön ylival-	5				
naisten kokemus	9	ta					

Syrjintä

Ranskankielisten lehtien tapaan myös englanninkielisissä lehdissä yleisin vain lakia 62 vastustavissa näkökannoissa käytetty argumentti on täyshuivikiellon musliminaisia syrjivä luonne yhteensä 57 artikkelissa (*The Montreal Gazette* 39 ja *The Globe and Mail* 18). Ranskankielisten lehtien tavoin kaksi suurinta yksittäistä syrjinnän alakategoriaa ovat jo marginalisoidun ryhmän lisääntyvä syrjintä lain 62 seurauksena (23 artikkelissa) sekä lain virallisten perusteiden ja väitetyn uskonnollisen neutraaliuden kritisointi (20 artikkelissa). Ranskankielisiin kirjoituksiin verrattuna englanninkielisten artikkelien sävy on kuitenkin tiukempi ja kritiikki kovempaa: *The Globe and Mailin* pääkirjoitus toteaaakin, että ”*A law like this gives voice to unspoken suspicions about immigrants, and empowers bigots*” (L166). Yhteensä 20 artikkelissa lain 62 viitataan asettavan musliminaiset tai yhteiselon suoranaiseen vaaraan: laki on *dangerous* (L95, L148, L181), *frightening* (L198) ja se ”*is threatening the delicate balance between religion and state in Canada*” (L100). Viidessä artikkelissa vaara liittyy tulevaisuuteen: Andrew H. Heftin mukaan liberaalit ”*are once again playing with fire*” (L141), ja Fariha Naqvi-Mohamed pohtii ”*But what comes next?*” (L101). Kuudessa kirjoituksessa vaaraan viittaavat itse täyshuivia pitävät musliminaiset, erityisesti lain 62 vastaisessa kanteessa muka-

na ollut Warda Naili (L189): *"I live in fear. I don't know what will happen when I go out. I don't know how people will react because of this law."*

Englanninkielisissä lehdissä annetaan yleisemminkin, yhteensä 9 artikkelissa, täyshuivia käyttävien musliminaisten kertoa omista syrjinnän ja pelon kokemuksistaan. Edellä siteerattu Naili on äänessä yhteensä seitsemässä artikkelissa: hänen mielestään laki 62 *"will force women to be on welfare or be dependent on their husbands"* (L149) ja on lain säätämisen jälkeen todennut *"an increase in personal harassment and insults while outside her home"* (L160). Kolmessa artikkelissa kokemuksistaan kertoo McGill-yliopistossa opiskeleva Fatima Ahmad, joka *"[has] received dirty looks and catcalls since the bill was adopted"* (L134) ja *"avoids leaving her house except to attend class"* (L189). Neljässä artikkelissa musliminaisia puolustetaan arvostelemalla täyshuivikieltoa feminismin vastaiseksi: Allison Hanesin mukaan *"telling a woman how to dress [...] is the opposite of feminism"* (L95), ja täyshuivia käyttävän Saima Sajidin mielestä *"Feminists should support women and the choices they make"* (L185).

Viidessä artikkelissa lain 62 aikaansaamaa syrjintää verrataan Yhdysvaltoihin. *The Montreal Gazette*n uutisessa (L100) lain todetaan menevän pidemmälle kuin Trumpin *"travel ban on terror hotspots"*, ja Ian B. Copnickin (L107) mukaan *"Even in Trump's America there is no legislated dress code operating to deny a select minority group certain of its basic rights as citizens"*. Quebecin yhteiskuntaa verrataan kolmessa kirjoituksessa Yhdysvaltain etelävaltioihin: Quebecin katolisten symbolien historiallinen arvon perusteiden tapaan *"the 'heritage' argument is also used to defend Confederate statues"* (L140), liittovaltion puuttumista tarvittiin korkeimman oikeuden päätösten ohella vähemmistöoikeuksien kunnioittamiseksi etelävaltioissa (L142), ja lain 62 myötä *"many will also be reminded of the treatment of women such as Rosa Parks in the Jim Crow U.S. South"* (L184). Yhdessätoista artikkelissa puolestaan viitataan lain 62 säädetyn vain muutamia kuukausia Quebecin kaupungissa tammikuussa 2017 tapahtuneen moskeija-ampumisen jälkeen. Äärioikeistolaisen Alexandre Bissonnetten luoteihin kuoli tuolloin 6 moskeijassa rukoillutta henkilöä. Vertailun vuoksi ranskankielisessä lehdistössä moskeijaiskuun viitataan vain kolmessa artikkelissa.

Ranskankielisten lehtien tavoin seitsemässä *The Montreal Gazette*n artikkelissa viitataan systeemiseen rasismiin, jota koskevat lausunnot kuitenkin englanninkielisissä kirjoituksissa tiivistyvät viidessä tapauksessa Quebecin hallituksen systemisen rasismien kuulemisten lopettamisen päätöksen arvosteluun: Graeme Hamiltonin (L113) mukaan kuulemiset keskeytettiin *"after opposition parties complained the exercise would amount to putting Quebecers 'on trial' for racism"*. Yhteensä 20 artikkelissa myös kritisoidaan lain perusteluiden ja uskon-

nollisen neutraaliuden väitteiden olevan pitämättömiä. Erityisesti englanninkielisissä artikkeleissa kritisoidaan ja usein myös ironisoidaan Valléen kasvojen peittämisen kieltoa koskevaa selvennystä, jonka mukaan myös muut kuin uskonnolliset asusteet palvelutilanteissa kielletään. Tätä selvennystä kritisoivista kommenteista hyvänä esimerkkinä toimii Pearl Eliadisin mielipide (L128): *”Never mind niqabs; large sunglasses, scarves and ski masks will also offend. No one has yet explained why such things are contemplated in a bill on religious neutrality.”*

Vähemmistön integraatio ja enemmistön sulkeutuneisuus

Syrjintään viittavien argumenttien kanssa lähes yhtä yleinen perusteluiden luokka englanninkielisessä lehdistössä on lain 62 vaikutukset vähemmistöjen integraatioon ja sen osoitus Quebecin ranskankielisen enemmistön sulkeutuneisuudesta. Integraation ja sulkeutuneisuuden argumentteja on yhteensä 46 artikkelissa, joista 34 on *The Montreal Gazette*ssa ja 12 *The Globe and Mail*issa. Lain 62 vahingollinen vaikutus vähemmistöjen integraatioon tuodaan ranskankielisten kirjoitusten tavoin esiin 16 artikkelissa, oli sitten kyseessä *”the need to maintain social cohesion”* (L99) tai se, että laki *”will [...] sow division and mistrust”* (L176). Siinä missä ranskankielisessä lehdistössä ainoastaan yhdessä artikkelissa (L63B) kerrotaan naisista, jotka ovat päättäneet pukeutua täyshuviin omasta tahdostaan, annetaan 6 englanninkielisessä kirjoituksessa ääni niqabia käyttäville naisille. Kahdessa näistä artikkeleista kerrotaan Concordia-yliopiston tutkimuksesta, jonka mukaan *”they had chosen to veil their faces as a personal religious commitment”* (L150), *”they're not following any authority, and are almost always acting against the will of family and sometimes their husband”* (L185). Vain englanninkielisessä lehdistössä, yhteensä 6 artikkelissa, esiintyy myös viittaus juutalaisuuteen lain 62 vastustamiseksi. Liikemies Mitch Garber (L93), harras koululaistyttö Malky Moskowitz (L151) ja daavidintähteä pitämään pakotettujen juutalaisten lapsenlapsi Claudia Cornwall (L169) tuovat vastustuksensa esiin nimenomaan juutalaisen yhteisön jäseninä. Juutalaisuuteen taas viitataan epäsuorasti kansanedustaja David Birnbaumin vaalipiirin suuren juutalaisyhteisön (L99) ja israelilaisen Haaretz-sanomalehden lakia 62 kohtaan osoittaman, islamofobian tuomitsevan kritiikin kautta (L100). Peter Page (L125B) taas muistelee mielipidekirjoituksessaan, kuinka yliopistossa opiskellessaan joku oli suuttunut kipan pitämisestä toteamalla *”I don't mind him being Jewish, but he has no business shoving it in my face”*. Pagen mukaan täyshuviiden kieltäminen on yhtä ahdasmielistä kuin hänen siteeraamansa juutalaisvastainen kommentti.

Yhteensä 21 Quebecin yhteiskunnan sulkeutuneisuuteen viittaavaa argumenttia jakautuvat englanninkielisissä lehdissä neljään pääluokkaan. Kymmenessä artikkelissa puhutaan Quebecissä jo vallitsevasta vihapuheen ja -rikosten ilmapiiristä, jota Allison Hanes (L164) kuvaa sanoin ”*Quebec’s charged social and political climate*”. *The Montreal Gazette*’n uutisessa (L100) lainataan *The Independent* -lehteä, jonka mukaan ”*incidents of Islamophobia have increased in Quebec in recent years*”, rasisminvastaisen mielenosoituksen järjestäjät ovat ”*alarmed by the rise in racist hate speech in Quebec*” (L143), ja Kanadan muslimijärjestön Ihsaan Gardeen mukaan monet muslimit ”*are already feeling under siege*” (L149) sekä ”*facing a significant spike in hate crimes in Canada*” (L165). Toisaalta lain 62 sanotaan enemmän tai vähemmän eksplisiittisesti olevan osoitus Quebecin hallinnon rasismista seitsemässä kirjoituksessa. Quebecin sanotaan hyväksyvän ”*the persecution of a tiny minority of already marginalized women who wear facial veils*” (L111), lain 62 sanotaan olevan ”*a direct attack on religious freedom*” (L166), ja muslimijärjestön Eve Torresin mukaan ”*this legislation excludes citizens from the public sphere, it reinforces the marginalization of Canadian Muslims, and it risks emboldening those seeking to sow division and hatred between Canadians*” (L113). Allison Hanesin mielestä lain 62 myötä ”*the full weight of the state is being used to strip away the fundamental rights of a tiny group of marginalized and vulnerable women*” (L114), ja Pearl Eliadiksen mielestä laki ”*represents a restrictive, negative approach to religious accommodation that goes far beyond face coverings*” (L128).

Viidessä artikkelissa maalataan kuvaa Quebecin ranskankielisen enemmistön ylivaltaasta maahanmuuttajiin nähden. Don Macphersonin mielestä interkulturalismin politiikka on tosiasiaassa ”*an official declaration of the cultural supremacy of the Frenchspeaking [sic] majority*” (L111), Andrew Coynen mukaan ”*the rights of the minority can be sacrificed in the name of ‘social peace’ or ‘national unity’*” (L142), ja *The Globe and Mail*’n pääkirjoitustoimittaja (L166) sanoo Quebecin *laïcité*n muuttuneen ”*a cudgel in the past few years, used by divisive politicians to prey on Quebecers’ fears and prejudices regarding immigrants that have a strong attachment to their religion*”. Quebeciläisten katolisen kulttuurin ongelmallisuudesta puhuvat Elaine Bander (L137), jonka mukaan laki 62 ”*is about religious conformity to the comfortable western Christian (Roman Catholic) culture of traditional Quebec*”, sekä Don Macpherson (L140), jonka mielestä Quebecin *laïcité* on tekopyhää *Catho-secularismia*: ”*Supposedly because they were oppressed by the Catholic Church, the Quebecois now don’t want to see symbols of any religion – except the one that oppressed them.*”

Ranskankieliseen lehdistöön verrattuna englanninkielisten lehtien sulkeutuneisuuden käsittelyssä korostuu Quebecin yhteiskunnan luonnehtiminen useassa yhteydessä muuhun

Kanadaan verrattuna suvaitsemattomana ja rasistisena, mitä lain 62 säätäminen heijastelee myös provinssin hallinnon kohdalla. Erityisen ongelmallisena näkyy enemmistön kulttuurin suojeleminen vähemmistöjen kustannuksella. Integraatioon liittyvissä argumenteissa ei suurta eroa ranskankielisiin lehtiin ole, joskin viittaukset juutalaisuuteen ovat *La Pressessä* ja *Le Devoirissa* poissa.

Turhuus ja poliittinen opportunisti

Kolmanneksi suurin vain lain 62 vastustamiseen käytettyjen argumenttien luokka englanninkielisissä lehdissä on lain 62 turhuutta tai sen poliittista opportunistia kritisoivat perustelut yhteensä 36 artikkelissa (*The Montreal Gazette* 24 ja *The Globe and Mail* 12). Lain 62 turhuuteen viitataan 23 artikkelissa, joista ranskankielisten lehtien tapaan enemmistössä, 19 kirjoituksessa, painotetaan täyshuivia käyttävien naisten vähäistä määrää, oli kyseessä sitten *”the tiny fraction”* (L95), *”a minority of a minority”* (L114) tai *”an extremely small number”* (L182). Toisaalta *The Montreal Gazette*n kahdessa kirjoituksessa (L100, L106) kerrotaan, että vain kolme prosenttia Kanadan muslimeista käyttää täyshuivia. Yhteensä 23 poliittista opportunistia arvostelevista artikkeleista 11:ssä viitataan ranskankielisten lehtien tapaan liberaalien äänten kalasteluun lain 62 kautta. Seitsemässä näistä viitataan eksplisiittisesti lokakuun 2018 parlamenttivaaleihin: kuten Don MacPherson toteaa, laki 62 on *”a response to [...] Do Something About Muslims before the next election”* (L111).

Yhteensä 19 englanninkielisessä artikkelissa poliittisen opportunistin arvostelu liittyy liberaalien osoitukseen antaa periksi ahdasmieliselle pelon politiikalle lain 62 myötä. Allison Hanesin (L121) mielestä liberaalit ovat uhranneet tietyn vähemmistön oikeudet *”to populist jackals”*, Richard Andrewsom (L119) mukaan lain tavoitteena on saada *”a few extra nativist votes”*, ja *The Globe and Mailin* pääkirjoituksessa (L187) sanotaan, että *”Bill 62 is base populist politics turned into coercive legislation”*. Toisaalla Allison Hanes (L95) toteaa, että *”Quebecers are no more racist, intolerant or xenophobic than people elsewhere. Our politicians, however, have an unfortunate penchant for pandering to the unfounded fears of a vocal few, sowing discord and promoting ignorance.”* Nimenomaan muslimien käyttämistä poliittisena pelinappulana arvostellaan neljässä kirjoituksessa: esimerkiksi Catherine Solyomin (L149) poliitikot ovat *”using the Muslim community once again as ’political fodder for electoral gain’”*. Kahdeksassa artikkelissa arvostellaan myös kansalliskokouksen opposition, PQ:n ja CAQ:n, painostusta identiteettipolitiikan tekoon ja puolueiden halua lakia 62 tiukempiin toimiin. Hanesin (L121) mukaan PQ ja CAQ ovat *”much more adept and shameless*

when it comes to exploiting wedge issues”, ja *The Montreal Gazette*n pääkirjoituksessa (L138) lain 62 tarkoituksena sanotaan olevan *”to inoculate the Quebec Liberals against accusations from their adversaries that they were lax on secularism”*. Myös liberaalien paluuta vuoden 2014 *Charte des valeurs* -lakialoitteen henkeen arvostellaan: *”But by bringing state neutrality back to the fore, the Liberals have opened the door to the kind of poisonous scare-mongering that characterized the 2014 campaign, when the Parti Quebecois was peddling its hard-line charter of values.”* (L148). Liberaalipoliitikkojen kyvyttömyys tuodaan esiin kolmessa artikkelissa. Cary Kitnerin (L129) mukaan *”we have failed to ‘hire’ the right people”* ja Hanesin (L121) mielestä *”the Bill 62 fiasco was akin to detonating a grenade in their own hand”*. Don MacPhersonin (L111) mukaan Quebecin liberaalit ovat huonoja identiteettipoliitikassa, mistä ovat osoituksena niin kielilaki 22, Lac Meechin neuvottelut ja nyt laki 62: *”Always, they failed to appease nationalists. Usually, they created new problems, an appetite for stronger solutions, and precedents on which to base them. And usually, they strained relations between the majority and minorities, and between French Quebec and English Canada.”*

Pelon politiikkaa arvostelevista artikkeleista kahdeksassa tuodaan esille se, että laki 62 on vain poliittisen opportunistin viimeisin osoitus. Edellä siteerattujen artikkelien L95 ja L111 lisäksi identiteettipoliitikan toistuvuutta osoitetaan esimerkiksi ilmauksilla *”once again”* (L141, L149), *”not the only example”* (L129) ja *”their recent decision to poke the sleeping bear of identity politics”* (L148). Kuudessa kirjoituksessa lain 62 viitataan edustavan liberaalien petollisuutta. Hallituksen esitetään pettäneen muslimit syrjivällä lainsäädännöllä moskeijaiskun jälkeen (L97, L165) ja välittävän ristiriitaisia viestejä: *”The government denounces Islamophobia one day, then introduces Bill 62 banning the niqab worn by a tiny fraction of Muslim women another day.”* (L164). Kaksi kirjoittajaa taas samaistaa muslimien ja englanninkielisten pettämisen. Hanesin mielestä (L95) *”Couillard has [...] alienated the Quebecers who only feel secure in voting for the Liberals – allophones, anglophones, cultural and religious groups who bristle at any attempt to limit minority rights and religious expression”*, ja Pietro Buccin (L163) mukaan *”the betrayal anglophones feel toward the Liberal government is similar to that felt by the Muslim community”* ja *”while the negative experiences of the anglophone community might be lesser in magnitude than other minorities, we should support each other in response to attempts to divide - because we are all ‘les autres’”*. Adidas- ja *bonjour-hi*-tapausten tavoin englanninkielisten keskuudessa tulkitaan lakia 62 osoituksena Quebecin politiikan myrkyllisyydestä ja vähemmistöjen vastaisuudesta sekä federalismia ja vähemmistöryhmiä perinteisesti puolustaneiden liberaalien takinkäänöstä.

Lain soveltamisen vaikeus

Viimeisenä vain vastustavissa argumenteissa esiintyvänä luokkana on yhteensä 27 englanninkielisessä artikkelissa (*The Montreal Gazette* 17 ja *The Globe and Mail* 11) lain soveltamisen ja tulkinnan vaikeuden arvostelu. Ranskankielisten lehtien tapaan lain soveltamisongelmat tuovat esiin suurimpina ryhminä julkisen sektorin edustajat, niin työntekijät, ammattiliitot, kunnat, sairaala kuin yliopistokin, 12 artikkelissa sekä Montrealin silloinen pormestari 8 artikkelissa. Englanninkielisissä artikkeleissa toistuvat myös Valléen ristiriitaisten viestien arvostelu (L120, L125, L178, L182), Trudeauun selvennysvaatimukset (L125, L193) sekä korkeimman oikeuden päätös keskeyttää lain 62 soveltaminen tulkinnan epäselvyyden vuoksi (L160, L198). Kaksi hallituksen toimia lain 62 soveltamisen suhteen arvostelevaa *The Globe and Mailin* artikkelia kuitenkin poikkeavat ranskankielisistä lehdistä. Ingrid Peritz (L168) pohtii uutisessaan, kuinka paljon vaikutusta lailla 62 voi ilman sanktioita olla ja siteeraa Ottawan yliopiston lakiprofessori Benoît Pelletier'tä: ”*The [Justice] Minister has suggested the law could be violated by anyone. [...] Is the law just an empty promise? Is it symbolic? Or will it really have coercive power? These are questions I'm asking myself.*” Saman lehden pääkirjoituksessa (L182) taas todetaan, että laki 62 säädettiin gallupeja silmällä pitäen täyshuivikiellon julkisen suosion vuoksi ”*while, in the Justice Minister's latest telling, doing as little as possible to actually ban the niqab*”.

6.3.3. Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit

Täyshuivikieltoa puolustavia argumentteja on englanninkielisten lehtien yhteensä 119 artikkelista vain 32:ssa eli 26,9 prosentissa. Kuten ranskankielisten lehtien tapauksessa, käsitellään tässäkin luvussa myös niitä argumentteja, joilla täyshuivikieltoa puolustetaan samaan aikaan kritisoimalla lain 62 toteutusta. *The Montreal Gazette*ssa vastustavia argumentteja on 19 artikkelissa eli 23,8 prosentissa kaikista, *The Globe and Mailissa* taas 13 artikkelissa eli kolmasosassa kaikista. *The Globe and Mailin* puolustavia näkökantoja esittävien artikkelien *The Montreal Gazette*ssa suurempi määrä perustuu erityisesti molempia näkökantoja esittävien artikkelien suurempaan lukumäärään, minkä voi tulkita osoitukseksi ensimmäisen lehden jälkimmäistä objektiivisemmasta luonteesta. Tässä kappaleessa käsitellään luvun 6.2.3. tavoin ainoastaan täyshuivikiellon puolustamiseen käytettyjä argumentteja.

Taulukko 5: Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit englanninkielisissä artikkeleissa

Täyshuivikieltoa puolustavat argumentit					32
Yhteiselo	26	Ideologinen vääräys	13	Tiukempi laki	8
hallituksen perustelut	12	naisten alistaminen	11	oppositio	6
yhteiskunnan vastainen	7	ei uskonto	4	Bouchard-Taylor-raportti	3
kyselytutkimukset	4	puolustuksen tekopyhyys	5		
turvallisuus	3				

Yhteiselon periaatteet

Ranskankielisten lehtien tapaan myös englanninkielisten lehtien suurin vain täyshuivikiellon puolustamiseen käytetty argumenttikategoria koskee yhteiselon periaatteita yhteensä 26 artikkelissa (*The Montreal Gazette* 16 ja *The Globe and Mail* 10). Artikkeleista 12:ssa on ranskankielisten tapaan kyse hallituksen edustajien perusteluista laille 62 näkemiseen, yhteiselon ehtoihin, julkiseen mielipiteeseen tai lain neutraaliuteen liittyen. Valléen mukaan kyseessä on ”*a legitimate question of communication, identification and security*” (L92) ja ”*a bill of consensus, that rallies the great majority of Quebecers*” (L165), Couillardin mukaan taas ”*the large majority agree that when we speak and communicate in an open and democratic society, it has to be with an uncovered face*” (L99). Ranskankielisistä lehdistä poiketen ministeri Vallée on myös itse kirjoittanut *The Montreal Gazetteen* artikkelin (L104), jossa hän perustelee lakia 62 lukuisin tavoin: demokraattisen yhteiskunnan yhteiselon, puolueiden periaatteellisen konsensuksen, julkisen mielipiteen ja näkemisen tärkeyden lisäksi Vallée korostaa, että pitkään jatkuneen väittelyn takia ”*government had to exercise leadership and tackle this issue*” ja että lain asettama uskonnollinen neutraalius on ”*a natural extension of the separation between religious institutions and the state*”, sekä ottaa esiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksen, jota pohjusti ”*the principle of social cohesion*”.

Muita kuin hallituksen argumentteja yhteiselon periaatteiden puolesta on 16 englanninkielisessä artikkelissa, joista 12 on lyhyitä lukijoiden mielipidekirjoituksia. Seitsemässä näistä täyshuivit nähdään kanadalaisen yhteiskunnan vastaisina: esimerkiksi niqabin pitäminen Riadin keskustassa on hyväksyttävää, mutta ”*not in our hospitals, schools, courthouses or even on Ste-Catherine [Montrealin pääostoskatu la rue Sainte-Catherine]*” (L109), täyshuivin käyttäjien tulisi ”*conform to the larger society*” (L118), ja ”*there should be limits as to what society is prepared to accept*” (L133). Kolmessa kirjoituksessa täyshuiveja pide-

tään turvallisuutta heikentävinä: Laura Barringtonin (L104B) mukaan burkaa pitävä henkilö pankissa tai iltakävelyllä *"would scare me to death"*, Cynthia Koomas (L110) pelkäisi *"sitting on a bus with 30 people whose faces are covered"* ja Stan Sharenstein (L124) sanoo niqabia käyttäville naisille, että *"you really do invoke the primal fear of a potentially armed bank robber"*. Ranskankielisissäkin lehdistössä raportoitiin kyselytutkimuksiin kanadalaisien enemmistön täyshuivit tuomitsevista asenteista viitataan neljässä artikkelissa (L154, L177, L191, L194) täyshuivien julkisen tuomittavuuden perustelemiseksi. Muihin täyshuivikieltoa soveltaviin maihin (L136), Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökseen ja muslimienemmistöisten maiden huivikieltoihin (L154) sekä Norjan, Saksan ja Ranskan huivikieltoihin (L177) vedotaan taas kolmessa artikkelissa. Yleisesti ottaen yhteiseloä koskevat täyshuivikieltoa puolustavat argumentit ovat englanninkielisessä lehdistössä ranskankielisten lehdistön kaltaiset, joskin mielipidekirjoitukset ovat englanninkielisissä lehdissä lyhyempiä ja argumentoinniltaan rajoittuneempia.

Täyshuivien ideologinen vääryys

Toiseksi suurin argumenttikategoria täyshuivikiellon puolesta liittyy englanninkielisissäkin lehdissä täyshuivien ideologiseen vääryyteen 7:ssä *The Montreal Gazette* ja 6:ssa *The Globe and Mail* artikkelissa, siis yhteensä 13 kirjoituksessa. Suurimmassa osassa näistä artikkeleissa, yhteensä 11:ssä, täyshuivia pidetään naisen alistamisena: *"it is about suppressing women"* (L112), asut ovat *"symbols of gender inequality"* (L118), *"symbols of oppression"* (L130) ja *"concealment of women"* (133). Stan Shatensteinin (L124) mukaan on loukkaavaa, etteivät niqabin käyttäjät hyväksy mahdollisuutta miesten neutraaliin katseeseen: *"I can look in your direction without offending you or your husband, but you disrespect me and others if you refuse to see that as a possibility."* T. S. Ramsayn (L187B) mukaan laki 62 on hyväksyttävä, mikäli sen avulla saadaan estettyä naisten pakottaminen huiveihin. Neljässä kirjoituksessa kiistetään täyshuivien uskonnollinen alkuperä: naiset pakotetaan asuihin miesten *dictaten* seurauksena (L171, L183), ja *La Presse*en kirjoittaneen Nadia El-Mabroukia puheita täyshuivien alistavuudesta ja uskonnon vastaisuudesta siteerataan (L185): *"It's a prison for women."*

Täyshuivien puolustamisen tekopyhyyteen viitataan viidessä artikkelissa. Kahdessa näistä arvostellaan vallitsevia täyshuivia suvaitsevia käsityksiä suoranaiseksi typeryydeksi: Phillip Burns'n (L130) mielestä "progressiivisen" median burkien ja niqabien puolustus *"reveals an astonishing ignorance and denial of reality"*, ja L. G. Eagleshamin (L171) mukaan

The Globe and Mailin lain 62 tuomitseminen on ”yet another example of the most extreme political correctness, of Western relativist thinking”. John Sibales (L136) puolestaan ihmettelee, miksi ”public nudity is a summary conviction offence punishable by six months in jail, a \$5,000 fine or both”, mutta kasvojen peittäminen täyshuivilla pitäisi sallia. Edellä mainittu El-Mabrouk (L185) taas toteaa täyshuivin puolustamisen olevan *incredible*. Ainoastaan yksi englanninkielinen kirjoitus, Margaret Wenten mielipide (L177) *The Globe and Mailissa* pohdii monien ranskankielisten kirjoitusten tapaan syvemmin täyshuivikiellon kannattamisen ja edistyksellisyyden suhdetta. Hänen mukaansa kanteen nostajien joukkoon kuulunut Warda Naili on monien muidenkin länsimaisten islamiin kääntyneiden henkilöiden tapaan yksi täyshuivin kiivaimmista puolustajista. Kanadan väestön keskuudessa yleistä täyshuivin tuomitsemista hän ei pidä islaminvastaisuutena vaan haluna maahanmuuttajien integroitumiseen. Wente myös kertoo Bangladeshista kotoisin olevasta musliminaisesta, joka on huolissaan niqabin leviämisestä Quebecissä ja muualla: ”She argues that guilt-ridden feminists just don't get it. They do not know what the niqab means and they should not be fighting for the right of women to self-oppress.” Wenten kirjoitusta ja El-Mabroukin kommentteja lukuun ottamatta englanninkielisiä täyshuivin ideologista vääryyttä korostavia artikkeleita leimaa ranskankielisiin kirjoituksiin verrattuna mielipidekirjoitusten lyhyys ja argumentoinnin rajoittuneisuus, sillä kansalaisaktivistien ja tutkijoiden kirjoituksia ei englanninkielisten artikkelien joukosta löydy.

Tiukemman lain puolesta

Argumentteja tiukemman lain puolesta on ainoastaan 8 englanninkielisessä artikkelissa (*The Montreal Gazette* 6 ja *The Globe and Mail* 2), joista kuudessa on kyse PQ:n ja CAQ:n vastustuksen raportoinnista. Oppositio puolueiden vastustuksessa viitataan kolmessa artikkelissa Bouchard–Taylor-raportin mukaisen lainsäädännön toiveeseen (L92, L94, L125) ja kerran sekä mukauttamisen mahdollisuuden ongelmallisuuteen (L92) että PQ:n tiukempaan lakialoitteeseen (L125). Ranskankielisistä lehdistä poiketen *The Montreal Gazette* kertoo uutisissaan (L120, L125) PQ:n Liséen kritiikistä pormestari Coderren ja McGillin rehtorin Suzanne Fortierin lain soveltamisesta kieltäytymisen lausuntoja kohtaan: Liséen mukaan Coderre ”declare himself above the law” ja kysyy ”is it OK for McGill to pretend the law doesn't exist” (L125). Ainoastaan kahdessa mielipidekirjoituksessa on tiukempaa lakia vaativia näkökantoja, jotka eivät ole peräisin oppositio puolueilta. Molemmat näistä kirjoituksista pitävät lakia 62 tekopyhänä, koska se ei noudata Bouchard–Taylor-komission vaatimuksia eikä poista

kansalliskokouksen krusifiksia (L124) tai koska se ei kiellä kasvot peittäviä asuja kaikkialla julkisessa tilassa (L144). Tiukempaa lakia vaativien kantojen vähyyden englanninkielisissä lehdissä voi tulkita korreloivan lehdissä laille 62 esiintyvän tuen yleisestikin ottaen ranskan-kielisiä lehtiä vähemmästä määrästä.

6.3.4. Sekä täyshuivikiellon vastustukseen että puolustukseen käytetyt argumentit

Tässä kappaleessa esitetään kappaleen 6.2.4. tavoin oikeudellisiin perusteisiin ja Quebecin ja Kanadan välisiin suhteisiin liittyviä argumentteja, joita käytetään sekä täyshuivikiellon vastustamiseen ja puolustamiseen että neutraalissa pohdinnassa. Alla olevassa taulukossa on koottuna eri argumentteja ja niiden alaluokkia sisältävien englanninkielisten artikkelien määrä.

Taulukko 6: Sekä täyshuivikiellon vastustukseen että puolustukseen käytetyt argumentit ranskan-kielisisä lehdissä

		vastustus	48	puolustus	13
oikeudelliset perusteet	55	yleiset oikeudet ja vapaudet	26	hallitus	11
		perusoikeuskirjat	28	peruskirjojen mukainen	7
		oikeudenkäynti	24	puolustus oikeudessa	4
		vaikutus suhteisiin	6		
		vastustus	28	puolustus	13
Quebecin ja Kanadan suhteet	36	liittovaltion ja muun Kanadan poliitikot	9	poliitikot	9
		pohdinta	4	muut	4
		Pohjois-Amerikka	9		
		Quebecin ahdasmielisyys	14		
		eri malli	6		
		N/A			6

Oikeudelliset perusteet

Oikeudellisiin perusteisiin vedotaan joko puolesta tai vastaan yhteensä 34 *The Montreal Gazette*n artikkelissa ja 21 *The Globe and Mailin* artikkelissa, kokonaisuudessaan siis yhteensä

55 englanninkielisessä artikkelissa. Suurimmassa osassa kummankin lehden artikkeleista oikeusargumentteja käytettiin vastustamaan lakia 62, 29 *The Montreal Gazette*n artikkelissa ja 19 *The Globe and Mail*in artikkelissa, kun taas puolustukseen oikeusargumentteja käytettiin vain 8 ensimmäisen ja 5 jälkimmäisen lehden artikkelissa. *The Montreal Gazette*ssa oikeudelliset perusteet ovat toiseksi suurin vastustavien argumenttien luokka integraatio-sulkeutuneisuuden ja syrjinnän (molemmat 39) jaetun ensimmäisen sijan jälkeen; *The Globe and Mail*issa oikeusargumentit taas ovat yleisin vastustavien argumenttien luokka.

Yleisiin oikeuksiin ja vapauksiin viitataan täyshuivikiellon vastustamiseksi yhteensä 26 artikkelissa. Siinä missä ranskankielisissä artikkeleissa yhdeksässä viitattiin naisten perusoikeuksiin, hahmottuu englanninkielisten kirjoitusten joukosta neljä yleisten oikeuksien ja vapauksien kategoriaa. Suurin ryhmä 10 artikkelilla liittyy lain 62 vapauden vastaisuuteen. Fariha Navqi-Mohamedin (L101) mukaan ”as Canadians we pride ourselves on our freedom of choice and expression”, Allison Hanes (L114) korostaa naisten ”freedom to live their lives as they see fit”, ja Andrew Coyne (L142), *The Globe and Mail*in pääkirjoitusten (L166, L182) ja Quebecin vastaisen kanteen nostajien (L189) mielestä laki rajoittaa ”religious freedom”. Niin ikään kymmenessä artikkelissa puhutaan sen tarkemmin määrittelemättä oikeuksista. Näistä neljä (L151, L181, L182, L191) liittyy naisten oikeuteen pukeutua miten haluaa, kolme on Valérie Planten (L96, L100B, L102) lausuntoja ja kaksi mainitsee *fundamental rights*. Paul Clarke (L139) vertaa oikeutta pukeutua niqabiin samaa sukupuolta olevien avio- liitto-oikeuteen: kumpikaan ei vähennä enemmistön oikeuksia. Vähemmistöoikeudet tuodaan eksplisiittisesti esiin kahdeksassa artikkelissa. Don MacPhersonin (L111) mukaan laki 62 on tuorein käänne sarjassa ”proposals to restrict fundamental minority rights”, muslimijärjestön puheenjohtaja (L113) luonnehtii Quebecin mukauttamisia koskevaa väittelyä sanoen ”the debate is still how many rights should we take away from religious minorities, not how to get equality to them”, ja Allison Hanes (L121) sekä Andrew Coyne (L142) puhuvat vähemmistöoikeuksien uhraamisesta joko ”to the populist jackals” (L121) tai koska ”we haven’t got the stomach for it” (L142). Kansalaisyhteisöoikeuksien rikkominen tuodaan esille kuudessa kirjoituksessa, viitattiin oikeuksiin sitten sanoilla *civil rights* (L95, L142), *basic rights as citizens* (L107) tai *civil liberties* (L128). Kahdessa artikkelissa (L97, L168) taas todetaan, ettei lain 62 myötä täyshuivia käyttävä nainen ole ”a full-fledged citizen”.

Täyshuivikiellon vastustamiseksi vedotaan Kanadan ja Quebecin perusoikeuskirjoihin 28 artikkelissa (*The Montreal Gazette* 12 ja *The Globe and Mail* 16), ja mahdolliseen tai toteutuneeseen oikeudenkäyntiin Quebeciä vastaan viitataan 24 artikkelissa (*The Montreal Gazette* 12 ja *The Globe and Mail* 16). Pelkästään perusoikeuskirjojen takaamiin vapauksiin ja

oikeuksiin viitataan 10 artikkelissa, oli sitten kyseessä uskonnon-, ilmaisun- tai omantunnonvapaus (L106, L169), *fundamental rights* (L170), lain perustuslain vastaisuus (L182, L187), perusoikeuskirjan takaama oikeus ensiapuun, jos *”life is in peril”* (L127), tai perusoikeuskirjojen tarkoitus *”to prevent the majority, acting on its feelings, from depriving a minority of its rights”* (L155). *The Globe and Mailin* pääkirjoituksen (L176) mukaan laki 62 on turha, koska se *”may end up accomplishing nothing that isn't already covered by the Charter”*, ja Jack Jedwabin (L131) ja Michael Adamsin (L184) mukaan kanadalaiset ja quebeciläiset kunnioittavat perusoikeuskirjoja eivätkä siksi lain suosiosta huolimatta halua panna sitä käytäntöön.

Yhteensä 17 artikkelissa perusoikeuskirjat ja oikeudenkäynti liittyvät yhteen: Quebecin provinssi haastetaan (mahdollisesti) oikeuteen, koska laki 62 rikkoo perusoikeuskirjojen takaamia oikeuksia. Kuudessa näistä artikkeleista on kyse Justin Trudeaun vaihtelevista lausunnoista tai englanninkielisen Kanadan ministerien mielipiteistä ranskankielisten lehtien tapaan, ja niin ikään viidessä puhutaan kahden kansalaisjärjestöjen ja Warda Nailin (Marie-Michelle Lacoste) nostamasta kanteesta Quebecin provinssia vastaan; lisäksi kaksi pelkästään oikeudenkäyntiin liittyvää artikkelia (L159, L160) raportoivat oikeuden päätöksestä keskeyttää lain 62 soveltaminen. Viidessä artikkelissa oikeudenkäynnin mahdollisuus tai välttämättömyys todetaan muiden muassa asianajajan (L165) ja päätoimittajan (L166) taholta.

Ranskankielisistä lehdistä poiketen kuudessa englanninkielisessä artikkelissa pohditaan liittovaltion oikeudellisen puuttumisen vaikutusta Quebecin ja muun Kanadan suhteisiin. *The Montreal Gazette*n uutisessa (L191) kerrotaan, että liittovaltiotason *”Quebec MPs and ministers have been urging their colleagues from other parts of the country to cool their rhetoric”*, sillä he *”don't want the debate to turn into a federal-provincial battle, a symbol of Ottawa's interference in Quebec's affairs”*. Leblanc ja Perreux taas toteavat *The Globe and Mailin* uutisessa (L193), että liittovaltion puuttuminen lain 62 vastaisen kanteeseen *”could become a heated federal-provincial battle”* ja raportoivat myös niin Quebecin liberaalien kuin muiden liittovaltiotason puolueiden puheenjohtajien epäroinnista liittovaltion mukaantulon. Campbell Clark (L167) mainitsee samaisten poliitikkojen lausunnot ja toteaa, että *”Mr. Trudeau probably wants to be gentle with a federalist premier”*. *The Globe and Mailin* uutinen (L196) taas kertoo, että *”Ottawa is likelier to intervene in a coming court challenge than refer the matter to the Supreme Court”*, ja haastattelee perustuslakiprofessori Daniel Proulx'ta, jonka mukaan liittovaltion suora kanne olisi *”a frontal attack”* mutta osallistuminen olemassa olevaan oikeudenkäyntiin *”would be less confrontational”*. Allison Hanes (L152) taas toivoo liittovaltion puuttuvan suoraan ja mahdollisimman nopeasti lakiin 62, koska *”a protracted court battle risks poisoning the political discourse not only in Quebec, but elsewhere in the*

country”. Andrew Coyne (L142) välyyttää, että liittovaltion hallituksella olisi velvollisuus puuttua lain 62 perusoikeuskirjan vastaisuuteen, sillä *”in the early years after Confederation, that was exactly how the federal government’s role was conceived: to protect minorities from local majorities”*. Vaikka liittovaltioon ei suoranaisesti viitatakaan, myös Graham Briggs (L181) toteaa, että lain 62 *”nullification in court can’t [c]ome soon enough”*.

Oikeudellisia perusteita käytetään täyshuivikiellon puolustamiseen vain yhteensä 13 artikkelissa. Näistä 11:ssä on äänessä joko ministeri Vallée (9 artikkelissa) tai muu hallitus (3 artikkelissa), jotka toistavat ranskankielisistä kirjoituksista tuttuja argumentteja lain 62 oikeudellisesta legitimitetistä: 7 artikkelissa on kyse peruskirjojen kunnioittamisesta (L92, L94, L99, L104, L120, L125, L165), neljässä hallituksen tavoitteesta puolustaa lakia oikeudessa (L125, L149, L173, L189), kahdessa sanktioiden puutteesta (L120, 178) ja yhdessä (L173) lain soveltamisesta myös muihin kasvot peittäviin asuihin kuin täyshuiveihin. Toisaalta ranskankielisistä lehdistä poikkeavasti lain 62 oikeudenmukaisuutta perustellaan nimenomaan mahdollisuudella uskonnollisiin mukauttamisiin kolmessa kirjoituksessa (L94, L99, L104). Yksi hallituksen kantoja oikeudellisiin perusteisiin vedoten puolustavista artikkeleista on jo edellisessä kappaleessa käsitelty Valléen kirjoitus *The Montreal Gazette*ssa (L104), jossa hän toteaa, että *”the Act will allow us to define a necessary balance between respect for human rights and freedoms and the legitimate objectives connected with the delivery of public services”* ja että lain mukauttamisia koskevat kriteerit *”facilitate the processing of requests for accommodation resulting from the application of [...] the Charter of Human Rights and Freedoms”*. Ainoastaan kolme oikeudellisin perustein täyshuivikieltoa puolustavaa kirjoitusta on muita kuin hallituksen lausuntoja. Dan Delmarin (L154) mukaan laki 62 on *”in conformity with at least the spirit of the Charter of Rights and Freedoms”*, ja Margaret Wente (L177) muistuttaa, että *”religious rights always compete with others”* eikä täten esimerkiksi moniavioisuutta suvaita. *The Montreal Gazette*n uutisessa (L125) esitellään myös Liséen tiukempi lakiesitys, joka turvautuisi poikkeusmenettelyihin oikeudenkäyntejä ja kohtuullisia mukauttamisia vastaan.

Vaikka englanninkielisten lehtien oikeudellisiin perusteisiin vetoavissa argumenteissa oli paljon samaa ja etenkin paljon samoja mielipiteiden esittäjiä, kuten Quebecin-vastaisen kanteen nostajat, Vallée ja Trudeau, painottuu oikeusargumenteissa ensinnäkin selkeämmin kansalais- ja vähemmistöoikeuksille lain 62 kohdistama uhka. Toisekseen oikeudenkäynnin mahdollisuutta ei ranskankielisten artikkelien tapaan vain raportoida tai todeta, vaan sen vaikutuksia Quebecin provinssin ja Kanadan liittovaltion suhteille pohditaan syvemmin. Kolmanneksen oikeusargumenttien käytöstä täyshuivikiellon puolustamiseen puuttuu kahta ar-

tikkeliä lukuun ottamatta kokonaan muiden kuin Quebecin hallituksen edustajien perustelut, toisin kuin ranskankielisissä lehdissä, joissa osa artikkeleista myös jossain määrin kiistää perusoikeuskirjojen legitimitetin. Englanninkielisistä oikeusargumentteihin lain puolustamiseksi vetoavista artikkeleista vain yhdessä tuodaan esiin Liséen perusoikeuskirjojen auktoriteetin kiistäminen.

Quebecin ja Kanadan väliset suhteet

Quebecin provinssin ja Kanadan liittovaltion tai muiden osien välisiin suhteisiin viitataan yhteensä 36 täyshuivikieltoa vastustavassa tai puolustavassa artikkelissa (*The Montreal Gazette* 23 ja *The Globe and Mail* 13), minkä lisäksi kuudessa neutraalissa artikkelissa (*The Montreal Gazette* 2 ja *The Globe and Mail* 4) käsitellään asiaa. Quebecin ja Kanadan suhteet tuodaan esille täyshuivikiellon vastustamiseksi yhteensä 28 artikkelissa ja sen puolustamiseksi 13 artikkelissa. Toisin kuin ranskankielisissä lehdissä, jossa artikkelien enemmistössä oli kyse poliitikkojen vastakkainasettelusta, on liittovaltiotason poliitikkojen lausuntoja englanninkielisissä lehdissä vain 13 artikkelissa. Näissä poliitikot vastustavat täyshuivikieltoa 9 artikkelissa ja puolustavat niin ikään 9 artikkelissa.

Liittovaltion poliitikkojen täyshuivikieltoa vastustavista lausunnoista (yhteensä 9 artikkelissa) seitsemässä on äänessä Trudeau ranskankielisistä lehdistä tutulla kommentillaan: *”I don't think it should be the government's business to tell a woman what she should or shouldn't be wearing.”* (L168) Viidessä kirjoituksessa tuodaan esiin muiden liittovaltion poliitikkojen vastustus: äänessä ovat Albertan ja Ontarion pääministerit (L99, L173) mutta ranskankielisistä lehdistä poiketen myös *National Democratic Party*n puheenjohtaja Jagmeet Singh, joka on *”completely opposed”* (L167) ja pitää lakia 62 *”a bad bill that will only cause more divisions and divisive politics”* (L193), Kanadan konservatiivipuolue, joka *”supports freedom of religion in all spheres of society”* (L193), sekä Ontarion liberaali liittovaltion parlamentin edustaja Raj Grewal, jolle *”the law goes against his vision of the country”* (L191). Poliitikkojen vastakkainasettelun toinen osapuoli puolustaa täyshuivikieltoa yhteensä yhdeksässä artikkelissa, joista neljässä on äänessä oikeusministeri Vallée viitaten Quebecin itsemääräämisoikeuteen (L125, L173) tai asemaan uuden lain suunnannäyttäjänä (L173, L178), minkä lisäksi hän *The Montreal Gazette*ssa (L104) julkaistussa kirjoituksessaan korostaa, että uskonnollinen neutraalius on *”principle [...] shared by all governments in Canada”*. Monet Quebecin liberaalit syyttävät liittovaltion hallitusta ja muita lain 62 vastustajia *”of failing to recognize the distinctiveness of the province's approach to religious neutrality”* (L193),

Couillardin lausunto (L99) taas korostaa Quebecin ja Kanadan yhteiskunnallisten mallien eroja: *"It shows there are differences between the way our society sees these things and the way things happen in other societies."* Lisée (L120, L149, L178) taas kritisoi ranskankielisistä lehdistä tuttuun tapaan liberaalihallituksen luovuttamista englanninkielisen Kanadan painostuksen edessä, ja useat liberaalit liittovaltion tason kansanedustajat (L191), Quebecin liberaalit (L193) ja kaksi liittovaltiotason puoluejohtajaa (L193) korostavat Quebecin itsemääräämisoikeutta lainsäädännössään.

Ainoastaan neljässä täyshuivikieltoa puolustavassa artikkelissa Quebecin ja Kanadan välisiin suhteisiin viittaavat muut kuin poliitikot. Kaksi mielipidekirjoituksen kirjoittajaa *The Montreal Gazette*ssa kannustavat muuta Kanadaa ottamaan mallia Quebecistä: Gord Lefortin (L112) mukaan *"Bill 62 should be a law in every province"* ja Quebecillä on *"chance to show real leadership"*; Phillip Burns (L130) taas kritisoi "edistyksellisen" median täyshuivien puolustusta tekopyhäksi ja toivoo ettei *"our legendary niceness and tolerance as Canadians will not lead us into the role of 'useful idiots'"*. Dan Delmar (L154) varoittaa Trudeauta *"to choose a marginal, fundamentalist religious practice as the test case for jurisdictional limits on cultural autonomy"* ja on liittovaltion puuttumista vastaan, jottei quebeciläisille anneta *"the impression their right to govern their own affairs is occasionally debatable"*. Myös Margaret Wente (L177) kritisoi englanninkielisen Kanadan lehdistön kielteisiä kantoja täyshuivikieltoon ja huomauttaa kieltoja vastustavien olevan vähemmistössä koko maassa. Hänen mukaansa lain 62 kaltaiset kiellot eivät kuitenkaan ole heti leviämässä Quebecin ulkopuolelle, koska *"it has to do with secularization, the strict separation of church and state, and the obsession with preserving Quebec's distinct identity"*. Wente tuo esiin myös vähemmistöoikeudellisten mallien eron: *"If the doctrine in the rest of Canada is diversity, the doctrine of Quebec is maintaining its distinct culture at all costs."*

Englanninkielisten Quebecin ja Kanadan suhteisiin viittaavien artikkelien enemmistö, yhteensä 23 kirjoitusta, on muita kuin hallituksen lausuntoja täyshuivikieltoa vastaan. Yhdeksässä artikkelissa Quebeciä verrataan ympäröivään Pohjois-Amerikan kontekstiin. Ranskankielisten lehtien tavoin kolmessa artikkelissa (L94, L117, L165) vain todetaan, että laki 62 on ensimmäinen täyshuivia rajoittava laki Pohjois-Amerikassa. Loput kuusi artikkelia ovat kuitenkin sävyiltään tiukempia: kolmessa viitataan Donald Trumpiin ja kolmessa Yhdysvaltojen etelävaltioihin. *The Globe and Mail*in pääkirjoituksessa (L187) varoitetaan lain 62 tyyppisen populistisen politiikan seurauksista, jotka ovat jo nähtävillä Yhdysvalloissa: *"You need only look to the United States to see the walking parody of a lying, self-dealing politician that people will elect when they lose faith in their government."* Ian B. Copnickin (L107) mukaan

”even in Trump’s America there is no legislated dress code operating to deny a select minority group certain of its basic rights as citizens”, ja Andy Rigan (L100) siteeraaman *The Washington Timesin* mukaan *”the Quebec law goes further than Trump’s [...] travel ban”*. Kahdessa artikkelissa lakiin 62 sisältyvää täyshuivikieltoa julkisessa liikenteessä ja koulussa verrataan rotuerottelulakeihin etelävaltioissa: Andrew Coynen mukaan *”in the history of civil rights in North America, these have a certain resonance”* (L142), ja Michael Adams (L184) toteaa, että *”many will also be reminded of the treatment of women such as Rosa Parks in the Jim Crow U.S. South”*. Don MacPherson (L140) muistuttaa, että Quebecin katolisten symbolien säilyttämisen historiallisten perusteluiden tavoin *”the ‘heritage’ argument is also used to defend Confederate statues in the southern United States”*. Pohjois-Amerikkaan vertaamisen lisäksi viidessä artikkelissa viitataan lain 62 aiheuttavan Quebecille ikävää julkisuutta. Laki 62 *”[makes] headlines around the world”* (L100, L168), *”is [...] making Quebec an object of derision”* (L119) ja *”caused a national and global fuss”* (L134). Don MacPhersonin (L111) mukaan laki *”exposes the province to ridicule as well as criticism in English, to which the predictable response in this province will be cries of ‘Quebec bashing’”*.

Suurimpana argumenttikategoriana kaiken kaikkiaan 14 täyshuivikieltoa vastustavassa artikkelissa pidetään Quebecia lain 62 takia muuta Kanadaa ahdasmielisempänä paikkana. Seitsemässä näistä viitataan kanadalaisuuteen positiivisena ideana, jota vastaan Quebecin laki sotii. Laki 62 *”is inhibiting people from practicing the freedoms they have as Canadians”* (L103), *”goes against the ‘fabric’ of Canadian culture”* (L106), *”risks emboldening those seeking to sow division and hatred between Canadians”* (L113) ja *”goes against everything that Canada stands for”* (L191), ja lakia 62 *”no Canadian government should ever adopt, and no person living in Canada should have to endure”* (L166). Toisaalta Campbell Clark (L167) toteaa lain 62 vastustuksestaan huolimatta, että *”Quebec is regularly painted elsewhere in Canada as racist”*, vaikka Kanadan entinen pääministeri Stephen Harper kosiskeli äänestäjiä koko maassa kieltämällä täyshuivit kansallisuusseremoniassa ja *”popular English-Canadian websites [...] regularly warn that the imposition of sharia law is imminent”*. Kahdessa artikkelissa Quebecin lain sanotaan jopa olevan vaaraksi Kanadalle: israelilaisen *Haa-retz*-sanomalehden mukaan laki *”is threatening the delicate balance between religion and state in Canada”* (L100), ja Allison Hanes (L152) varoittaa, että pitkittynyt Quebecin-vastainen oikeudenkäynti *”risks poisoning the political discourse not only in Quebec, but elsewhere in the country”* koska *”the fear and discomfort that drives efforts to regulate minority dress are not unique to Quebec”*.

Kuudessa artikkelissa pohditaan tarkemmin Quebecin ja Kanadan maahanmuuttajien integroimismallien eroja. Michael Adamsin (L184) mukaan laki 62 *“highlights differences between Quebec, where secularism reigns supreme, and the multicultural ideology embraced by the majority of those living in the rest of Canada”*. Quebecin sekularismi tai *laïcité* on Adamsin mukaan perua rauhallisen vallankumouksen ajan uskonnollisen auktoriteetin hylkäämisestä, minkä seurauksena oli *“the consequent embrace of gender equality”*. Niqabia tai burkaa käyttävä musliminainen muistuttaa quebeciläisiä katolisen kirkon ylivallassa: *“When Quebeckers, especially former Catholics, see a Muslim woman wearing a niqab or a burka that covers the face, either entirely or except for her eyes, they see both their great aunt and a victim of religious patriarchy.”* Vaikka täyshuivit ovat herättäneet vastustusta myös muualla Kanadassa, Adamsin mukaan *“no other province seems concerned enough to introduce legislation akin to Bill 62”* ja *“tolerance of difference was more Canadian than imposing strictures on religious garb”*. Liz Mayerin (L132) mielestä lain 62 kannattajat *“seem to be wilfully ignoring the proven success of cultural accommodation elsewhere in Canada”*, joka valinnanvapauden ja erilaisuuden arvostamisen myötä on *“quietly modelling”* uusia tulijoita ja auttaa suurinta osaa heistä löytämään *“cultural middle ground”*. Quebecin oma *“proven success in forging a progressive society”* osoittaa Mayerin mielestä, että pakottamisen sijaan Quebecin *“lived examples of religious neutrality and gender equality will be far more effective”*. Pearl Eliadis (L128) toteaa tiukempaan sävyyn, että lain 62 seurauksena *“religious minorities [...] have fewer rights in Quebec than in most of Canada”*, ja Don MacPhersonin (L111) mielestä Quebecin interkulturalismin politiikka on oikeasti *“an official declaration of the cultural supremacy of the Frenchspeaking majority”*.

Kolmessa integraatiomallien eroja pohtivassa artikkelissa quebeciläisten katolisen taustan viitataan aiheuttavan ongelmia. Adamsin (L184) kirjoituksen ohella *The Globe and Mailin* (L166) pääkirjoitus sijoittaa Quebecin *laïcitén* alkuperän 1960-luvulta alkaneeseen kirkon ja valtion erottamiseen mutta toteaa, että entisestä Quebecin ylpeydestä on nyt tullut *“a cudgel in the past few years, used by divisive politicians to prey on Quebeckers' fears and prejudices regarding immigrants that have a strong attachment to their religion”* samaan aikaan, kun kansalliskokous on *“laughably preserving [...] a crucifix [...] on the grounds that the most potent symbol in Christianity is a mere cultural artifact”*. Don MacPherson (L140) pitää toisessa kirjoituksessaan Quebecin *laïcitéta* tekopyhänä *Catho-secularismina*, joka pitää sisällään ristiriidan: *“Supposedly because they were oppressed by the Catholic Church, the Quebecois now don't want to see symbols of any religion – except the one that oppressed them.”* MacPherson toistaa ylivalta-argumenttinsa Quebecin symbolien osalta: *“Like the ele-*

ments that make up the Fleurdelise, the Quebec flag that flies above the Assembly, the crucifix exclusively represents old-stock, nominally Catholic French-Canadians. And in its place of prominence in the legislature, it is an affirmation of their supremacy.” MacPherson perustelee quebeciläisten ylivallan halua myös historialla, sillä krusifiksin vuonna 1936 kansalliskokoukseen asettanut pääministeri Maurice Duplessis *”is said to have first referred to the Assembly as ‘le Salon de la race’ – literally, the Salon of the Race, of and for French-Canadians*”, minkä krusifiksin jatkuva läsnäolo osoittaa edelleen paikkansa pitäväksi.

Täyshuivikieltoa vastustavien ja puolustavien kirjoitusten lisäksi 6 näkökannaltaan neutraalissa englanninkielisessä artikkelissa (*The Montreal Gazette* 2 ja *The Globe and Mail* 4) puhutaan Quebecin ja Kanadan välisistä suhteista. Neljässä näistä on vain sekalaisia kommentteja suhteisiin liittyen, oli sitten kyseessä toteamus muun Kanadan vastustuksesta lakia 62 kohtaan (L195), quebeciläisten muuta maata tiukemmasta suhtautumisesta uskonnollisiin kysymyksiin (L155B), Trudeauun tarpeesta *”avoid being accused by nationalist Quebec politicians of attempting to interfere with provincial jurisdiction*” (L178B) tai elokuvavastustelu (L172), jossa todetaan, että laki 62 on vain viimeisin reaktio painajaistesta, *”the worst Québécois nightmare, from the Conquest of 1759 to the arrival of niqabs on the streets of Montreal*”, tulla *”overrun by a hegemonic tribe with its own culture*”. Kahdessa kolumnissa taas pohditaan tarkemmin Quebecin ja Kanadan välisiä eroja ja kehoitetaan englanninkielisiä lukijoita ymmärtämään Quebecin poikkeavuutta uskontoon liittyvissä asioissa. *The Montreal Gazette*’n Dan Delmarin (L123) mukaan *”the gift and curse of post-Quiet Revolution nationalism is that it empowers Quebecers to forge a distinct identity within Canada, but often at the behest of this society’s loudest, most ethnocentric forces*”, mutta on silti väärin tuomita Quebecin lainsäätäjät ja jopa quebeciläiset itsensä rasisteiksi. Lain 62 kaltaisia sääntöjä on pantu toimeen ympäri Eurooppaa ja Lähi-itää, ja *”the Canadian fixation with politeness and avoiding disagreement is less of a concern in Quebec, where vigorous political debates are more routine*”. Delmarin mukaan Quebec on myös suunnannäyttävä Kanadassa lainsäädännön osalta, sillä se on tehnyt *”the unpleasant groundwork*” ja *”a thankless task timid Canadian legislators will probably have to get around to, eventually*”, vaikkakin *”the province is often punished for being the incubator of important national conversations*”. Konrad Yakabuski (L174) taas sivittää *The Globe and Mail*’in lukijoita siitä, miksi *”a majority of francophone Quebecers has felt extremely unsettled by the renewed incursion of religion into the public domain*”. Yakabuski selittää katolisen kirkon ylivallan historian ja siitä irti pääsemisen, jonka seurauksena quebeciläisillä on *”a zero-tolerance attitude toward the state’s condoning of any religion*”. Lisäksi hän muistuttaa, että *”the debate about religious accommodation in Quebec*

is informed by developments in Europe” ja etenkin Ranskassa. Lopuksi Yakabuski varoittaa liittovaltion väliintulosta lain 62 suhteen, sillä *”opposition politicians would depict the Canadian constitution as an impediment to Quebec's desire to protect its secular identity”*.

Quebecin ja Kanadan suhteita argumenttinaan käyttävistä englanninkielisistä artikkeleista poliitikkojen puheita esittelevät, niin täyshuivikieltoa vastustavat kuin puolustavat artikkelit olivat melko yhteneväisiä ranskankielisten kirjoitusten kanssa. Erot suhteiden käsittelyssä tulevat täten selkeämmin ilmi artikkelien vähemmistössä, joka esittelee muiden kuin poliitikkojen lausuntoja ja joissa pohditaan tarkemmin Quebecin ja Kanadan eroja. Ranskan-kielisissä lehdissä näiden artikkelien enemmistönä ovat täyshuivikiellon puolustajat ovat valmiita ainakin osittain hylkäämään Kanadan multikulturalistisen mallin. Englanninkielisten suhteita käsittelevien argumenttien kahtena suurimpana kategoriana taas olivat täyshuivikieltoa vastustavat artikkelit, joissa Quebeciä kuvataan muuta Kanadaa sulkeutuneempana kolkkana ja joissa Quebecin todetaan erottautuvan kielteisessä valossa Pohjois-Amerikan kontekstissa.

6.4. Vähemmistöoikeudellisten tapausten yhteenveto

Täyshuivit julkisissa palvelutilanteissa kieltävän lain 62 ympärille syntynyt väittely liittyy edellisessä analyysiluvussa esiteltyjä kielellisiä ristiriitatapauksia tiiviimmin kieliryhmien välisiin eroihin vähemmistöoikeuksien tulkinnan tavoissa. Argumenttien pääkategoriat olivat ranskan- ja englanninkielisissä kirjoituksissa samat, joten erot tulivat esiin täyshuivikieltoa vastustavien ja puolustavien argumenttien yleisyydessä sekä argumenttien alaluokkien asteeroissa. Kun tarkastellaan vastustavia tai puolustavia argumentteja *sisältävien* artikkelien määrää erikielisten lehtien välillä, ero on selkeä ainoastaan jälkimmäisten kohdalla: siinä missä kieltoa vastustavia argumentteja esiintyi 55,4 prosentissa ranskankielisistä ja 66,4 prosentissa englanninkielisistä kirjoituksista, oli kieltoa puolustavia argumentteja ranskankielisistä 45,5 prosentissa mutta englanninkielisistä vain 26,9 prosentissa. Kun huomioon otetaan taas *ainoastaan* kieltoa vastustavia tai puolustavia näkökantoja esittävät artikkelit, on ero selkeämpi vastustavien argumenttien kohdalla. Englanninkielisissä lehdissä ainoastaan vastustavia kirjoituksia oli reilut puolet (53,8 %) mutta ranskankielisissä vain vajaa kolmasosa (31,4 %); ainoastaan puolustavia kirjoituksia englanninkielisissä lehdissä taas oli vain 14,3 prosenttia, kun taas ranskankielisissä niitä oli 24 prosenttia.

Kvantitatiivinen sisällön erittelyn menetelmä ei anna kokonaiskuvaa ranskan- ja englanninkielisten lehtien argumentaation erosta täyshuivikiellon tapauksessa. Myöskään argu-

menttikategorioiden yleisluontoinen kuvaaminen samassa suhteessa molemmissa kielissä ei anna argumenttien suhteellisen samanlaisuuden takia havainnollisinta kuvaa ranskan- ja englanninkielisen lehtikirjoittelun eroista. Tästä syystä tässä yhteenvedossa kiinnitetään huomiota eroavaisuuksiin argumenttikategorioiden alaluokissa. Ensinnäkin täyshuivikiellon *vastustamiseen* käytetyt argumenttiluokat, *syryntä*, *integraatio ja sulkeutuneisuus*, *turhuus*, *soveltamisen vaikeus*, *oikeudelliset perusteet* sekä *Quebecin ja Kanadan* suhteet, olivat molemmissa lehdisissä samat, mutta kaikissa niissä soveltamisen vaikeutta ja oikeudellisia perusteita lukuun ottamatta nousee esiin englanninkielisten kirjoitusten tiukempi sävy ja kovempi kritiikki Quebecin provinssia kohtaan. Ensinnäkin syryntään vetoavissa englanninkielisissä artikkeleissa esiintyy ranskankielisistä poiketen viittaukset lain 62 musliminaiset suoranaiseen vaaraan asettavasta luonteesta sekä vertaukset Yhdysvaltoihin, oli sitten kyseessä lain samankaltaisuus etelävaltioiden aiemman rotuerottelupolitiikan kanssa tai jopa Trumpin matkustuskieltoja äärimmäisempi luonne. Toisekseen integraatioargumenteissa ainoastaan englanninkieliset kirjoitukset tuovat esiin vihapuheen ja -rikosten islamofobisen ilmapiirin Quebecissä, provinssin hallinnon rasismin ja vähemmistöjen vainoamisen sekä ranskankielisten ylivallan provinssissa. Vertauksen vuoksi integraation kategoriassa esiintyvät, ainoat kaksi pelkästään ranskankielisissä kirjoituksissa esiintyvää argumenttiluokkaa ovat sävyiltään vähemmän tiukkoja, sillä ne pitävät lakia 62 osoituksena enemmistön peloista ja yhteiskunnallisen keskustelun puutteesta Quebecissä. Kolmanneksi Quebecin ja Kanadan suhteissa Quebec esitetään englanninkielisissä artikkeleissa muuta Kanadaa ahdasmielisempänä kolkkana, joka on vaaraksi positiivisen multikulturalismin ideologialle. Myös ajatus Pohjois-Amerikan mustasta lampaasta luonnehtii Quebeciä englanninkielisissä kirjoituksissa.

Toinen ainoastaan englanninkielisissä täyshuivikieltoa *vastustavissa* argumenteissa esiintyviä piirre oli suuremman äänen antaminen haastattelujen muodossa itse täyshuivia käyttäville naisille, jotka kertoivat peloistaan syryntään ja integraation kategorioissa. Englanninkielisissä integraatioargumenteissa myös juutalaisuus tuotiin esille lain 62 vastustuksen taustalla. Lain 62 poliittisen opportunistisen luonteen arvostelussa englanninkieliset taas kokivat liberaalien pettäneen äänestäjänsä antamalla periksi ahdasmieliselle identiteettipolitiikalle; toisaalta myös kyllästyneisyys Quebecin politiikan opportunistiin ja petollisuuteen tuli esiin englanninkielisten kirjoituksissa. Oikeudellisten täyshuivikieltoa vastustavien perusteiden kategoriassa tuli ainoana esiin ranskan- ja englanninkielisten laajalti erilaiset painotukset. Ranskankielisissä lehdissä korostuivat Trudeauun ja Quebecin provinssin ulkopuolisten poliitikkojen kommentit, minkä lisäksi niissä vedottiin naisten perusoikeuksiin sekä uskonnon- ja omantunnonvapauteen. Englanninkielisellä puolella taas korostuivat yksityishenkilöiden il-

maisema oikeuksiin perustuva vastustus sekä vähemmistö- ja kansalaisyhteisyydet. Lisäksi englanninkielisissä kirjoituksissa kannettiin huolta Kanadan ja Quebecin suhteiden huononemisesta liittovaltion mahdollisen lakiin 62 puuttumisen seurauksena, minkä voi tulkita viestivän Kanadan yhtenäisyyden ajatuksen ensisijaisuudesta.

Täyshuivikieltoa *puolustavissa* näkökannoissa oli myös samat pääargumenttikategoriat ranskan- ja englanninkielisissä lehdissä: kieltoa puolustettiin *yhteiselön sujuvuudella, täyshuivien ideologisella vääryydellä ja oikeudellisilla perusteilla*, joiden lisäksi osassa kirjoituksia vaadittiin *tiukempaa lakia* ja kuvattiin *Quebecin ja muun Kanadan välisiä eroja*. Yhteiselön ja täyshuivien ideologisen vääryyden kategorioissa argumentit olivat samankaltaisia ja vetosivat asuinmaan sääntöjen kunnioittamiseen ja täyshuiveihin epäoikeudenmukaisena *sisäisenä rajoitteena*. Argumenttien alaluokkia oli kuitenkin enemmän ja monipuolisemmin ranskankielisissä lehdissä, kun taas englanninkielisiä kirjoituksia luonnehti mielipidekirjoitusten lyhyys, argumentoinnin rajoittuneisuus sekä laajojen ja pohdiskelevien mielipidekirjoitusten vähyys. Lisäksi vain ranskankielisissä kirjoituksissa esiintyi täyshuivien vastustaminen vetoamalla asusteen ääri-islamilaisten alkuperään ja fundamentalistien vallan vahvistumiseen, jota huivien suvaitseminen vain voimistaa. Ainoastaan ranskankielisissä artikkeleissa myös kehoitettiin kuuntelemaan itse täyshuivia vastustavia musliminaisia. Kolmantena vain ranskankielisissä kirjoituksissa esiintyvänä piirteenä täyshuivin käyttämistä ja sallimista kuvattiin petoksena rauhallisen vallankumouksen tärkeintä perintöä, sukupuolten tasa-arvoa sekä valtion ja kirkon erottamista kohtaan.

Tiukemman lain vaatimusten ja oikeudellisiin perusteisiin *täyshuivin vastustamiseksi* vetoamisen kategorioissa ei englanninkielisellä puolella ollut kuin neljä kirjoitusta, joissa ei esitetty joko ensimmäisessä tapauksessa opposition tai jälkimmäisessä tapauksessa hallituksen näkökantoja. Ranskankielisellä puolella muita puhujia taas esiintyi noin puolessa näiden kategorioiden artikkeleista. Englanninkielisten artikkelien uutiskeskeisyyden voikin tulkita korreloivan vähemmästä tuesta laille 62. Ranskankielisellä puolella esiintyi myös enemmän eri argumenttien alaluokkia. Ensinnäkin tiukempaa lakia vaadittiin vetoamalla yleisesti kunnollisen *laïcité*n asettamiseen ja kritisoiden lain 62 mukauttamispyyntöjen lepsuutta. Toisekseen oikeudellisia perusteita täyshuivien vastustamiseksi esittävästä ranskankielisistä artikkeleista miltei puolessa kyseenalaistettiin Kanadan perusoikeuskirja jossain määrin joko sen muuttamisen tai Kanadan perustuslain poikkeusmenettelyyn turvautumisen kautta. Englanninkielisissä kirjoituksissa perusoikeuskirjan auktoriteetti allekirjoitettiin kaikissa tapauksissa.

Quebecin ja Kanadan eroihin vetoavissa, *täyshuivikieltoa puolustavissa* argumenteissa tuotiin sekä ranskan- että englanninkielisissä kirjoituksissa esiin Quebecin interkulturalistisen

ja muun Kanadan multikulturalistisen mallin ero sekä puolustettiin Quebecin itsemääräämisoikeutta omassa yhteiseloä koskevassa lainsäädännössään. Vaikka joissain englanninkielisissä kirjoituksissa todettiin Quebecin toimivan lain 62 myötä mallina muille provinseille, kuitenkin ainoastaan ranskankielisissä mallien eroja käsittelevissä artikkeleissa kyseenalaistettiin Kanadan multikulturalistisen mallin toimivuus Quebecissä. Multikulturalistisen mallin hylkäämistä perusteltiin etenkin Quebecin *laïcitéhen* vedoten, ja englanninkielistä Kanadaa syytettiin *Quebec bashingistä* ja ranskankielisten arvostuksen puutteesta. Neutraaleiksi luokittelemisensä Quebecin ja Kanadan suhteita käsittelevissä ranskankielisissä artikkeleissa taas on pitkälti kyse siitä, että lain 62 ympärillä käydyssä väittelyssä Quebecin hallitusta kritisoidaan ymmärtämättömyydestä ristiriitojen lähdeksi, Quebecin ja muun Kanadan integraatiomallien eroja, kohtaan. Myös englanninkielisten taipumusta *Quebec bashingiin* ja sen hyväksikäyttämiseen lain 62 vastustamiseksi arvostellaan. Englanninkielisistä suhteita käsittelevistä neutraaleista artikkeleista vain kahdessa on tarkempaa pohdintaa: tarkoituksena näissä kirjoituksissa on ”sivistää” lukijakuntaa Quebecin poikkeavuudesta ja provinssin muusta Kanadasta poikkeavasta historiasta.

Kielellisten tapausten tavoin vähemmistöoikeuksiin liittyvässä, lain 62 ympärillä käydyssä väittelyssä ei tullut esiin lähdekirjallisuuden esittämää tiukkaa jakoa ranskan- ja englanninkielisten käsitysten välillä. Sitä vastoin argumenttien pääkategoriat olivat hyvin samankaltaiset, ja varsinkin Quebecin hallituksen viralliset täyshuivikiellon perustelut viestivät yhteisestä, Kanadan ja Quebecin perusoikeuskirjoihin perustuvasta arvopohjasta. Argumenttien alaluokkien tarkemman analyysin kautta kuitenkin paljastui erikielisten kirjoitusten painotusero. Ainoastaan ranskankielisissä kirjoituksissa tuli selkeästi esiin Kanadan multikulturalistisen mallin hylkääminen ja perusoikeuskirjan auktoriteetin kyseenalaistaminen Quebecin oman integraatiomallin oikeutuksen taustalla. Toisaalta vain englanninkielisissä artikkeleissa Quebeciä kuvattiin muusta Kanadasta ja jopa koko Pohjois-Amerikasta poikkeavana, sulkeutuneena ja rasistisena yhteiskuntana. Adidas- ja *Bonjour-hi*-tapausten tavoin sekä ranskan- että englanninkielisissä kirjoituksissa toistuivat kuitenkin sekä hallitus- että oppositiopoliitikojen puheenvuorot täyshuivikiellon puolesta ja sitä vastaan sekä Quebecin poliitikkojen arvostelu: tästä syystä myös vähemmistöoikeuksiinkin liittyvää väittelyä voi tulkita lähestyvien vaalien alla käytävänä hallituksen ja opposition välisenä kamppailuna.

7. Johtopäätökset

Tässä pro gradu -tutkielmassa on tarkasteltu kielellisiin ja vähemmistöoikeuksiin liittyvien näkemysten eroja Kanadan ranskan- ja englanninkielisten keskuudessa analysoimalla kahden ranskankielisen ja kahden englanninkielisen lehden esittämien näkökantojen eroavaisuuksia. Ensimmäisessä taustakirjallisuutta esittelevässä luvussa 2 valotettiin Quebecin ja Kanadan kieliryhmien välisten suhteiden ja kielipolitiikan historiaa. Toisessa taustakirjallisuusluvussa 3 taas käsiteltiin yksilön ja yhteisön oikeuksien teoriaa etenkin Kymlickan ja Taylorin teosten pohjalta sekä esiteltiin aiemman Kanadan kieliryhmiä käsittelevän tutkimuksen muodostama teoreettinen viitekehys. Tämän viitekehyyksen mukaan ranskankieliset kanadalaiset olisivat taipuvaisia kannattamaan erityisesti yhteisön oikeuksia oman kielensä ja kulttuurinsa jatkuvuuden turvaamiseksi, kun taas englanninkieliset kanadalaiset painottaisivat liberaaleja yksilön oikeuksia riittävien kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumisen takeena.

Tutkimuksen metodiksi valittiin *teorialähtöinen sisällönanalyysi*, jonka tarkoituksena oli testata käytännön lehtikirjoittelua tarkastelemalla, pitääkö aiemman tutkimuskirjallisuuden esittelemä teoreettinen viitekehys paikkansa ranskan- ja englanninkielisten lehtien teksteissä. Analyysissä sekä kvantitatiivisesti *luokiteltiin* että kvalitatiivisesti *teemoiteltiin* lehtikirjoitusten näkökantoja: ensimmäisessä tapauksessa kyse oli *sisällön erittelystä* sen mukaan, kuinka yleisiä eri näkemykset ja argumentit lehdissä olivat, ja jälkimmäisessä tapauksessa taas varsinaisen *sisällönanalyysin* avulla selvitettiin, mitä argumenteissa sanotaan kielellisiin ja vähemmistöoikeuksiin liittyen. Analyysiin valittiin kolme vuonna 2017 poliittista keskustelua ja mediahuomiota herättänyttä tapausta, joista kaksi, Adidas- ja *bonjour-hi*-tapaukset, liittyivät nimenomaan kielellisiin oikeuksiin ja yksi, täyshuivin osittain kieltämään pyrkinyt laki 62, kulttuurisiin ja uskonnollisiin vähemmistöoikeuksiin. Aineisto koostui yhteensä 357 uutisesta, mielipidekirjoituksesta tai muusta lehtiartikkelista, joista 158 käsitteli kielellisiä ja 199 vähemmistöoikeudellisia tapauksia. Ranskankielisissä *La Pressessä* artikkeleista ilmestyi 118 ja *Le Devoirissa* 79, englanninkielisissä *The Montreal Gazette*ssa 156 ja *The Globe and Mail*issa 45. Samankielisten julkaisujen välisiä eroja analysoitiin hieman sisällön erittelyn yhteydessä: kappaleessa 4.3. esitetyn sanomalehtien kuvauksen mukaisesti analyysi osoitti *La Pressen* ja *The Montreal Gazette*n olevan hieman laatuilehtinä pidettyjä *Le Devoiria* ja *The Globe and Mailia* kärjistetympiä ja mustavalkoisempia näkökantojen esittelyssä.

Tutkimusaineiston *sisällön erittelyn* tuloksena saatiin ensinnäkin kvantitatiivinen yleiskuva erikielisten lehtien eroista. Analysoiduista tapauksista kieliryhmien väliset erot olivat ilmeisimpiä ja yleiskuvassa lähdekirjallisuuden mukaisia – ranskankieliset myymäläpäällikön

sanoja vastaan ja englanninkieliset niiden puolesta – vain Adidas-tapauksessa, kun taas *bonjour-hi*-tapauksessa ainoastaan englanninkielisten kirjoitusten selvä enemmistö oli lähdekirjallisuuden mukainen eli ilmausta puolustava. Täyshuivikieltoa koskevassa tapauksessa taas ei ilmennyt selkeää jakoa yhteisön oikeuksia puolustaviin, täyshuivikieltoa puolustaviin ranskankielisiin ja yksilön oikeuksia puolustaviin, kieltoa vastustaviin englanninkielisiin. Kvantitatiivisen analyysin tuloksena tämän gradun tutkimusaineiston ei voi siis sanoa edustavan lähdekirjallisuuden esittämää viitekehystä, jossa ranskankieliset puolustavat kielensä ensisijaisuutta ja ovat taipuvaisia yhteisön oikeuksien puolustamiseen ja jossa englanninkieliset taas asettavat yksilön oikeudet ja vapaudet etusijalle kieli- ja vähemmistöoikeuskysymyksissä. Erojen kvantitatiivisesta pienuudesta huolimatta kaikissa analysoiduissa tapauksissa, jopa täyshuivikiellon suhteen, ranskankieliset artikkelit esittivät aina englanninkielisiä enemmän kielellisiä ja yhteisöllisiä oikeuksia puolustavia argumentteja, ja englanninkieliset kirjoitukset taas ranskankielisiä enemmän yksilön oikeuksia puolustavia argumentteja.

Ranskankielisiltä lähdekirjallisuuden perusteella oletettavissa oleva näkökanta on kielellisissä tapauksissa Adidaksen myymäläpäällikön sanojen ja *bonjour-hi*-tervehdyksen tuomitseminen ja vähemmistöoikeudellisessa tapauksessa täyshuivikiellon kannattaminen. Sekä ranskan- että englanninkielisissä kirjoituksissa tämän näkökannan yleisin argumenttikategoria liittyy kaikissa kolmessa tapauksessa Kymlickaa lainaten Quebecin yhteiskunnan *ulkoiseen suojeeluun*, oli sitten kyseessä ranskan kielen aseman ja elinvoiman puolustaminen tai yhteiselon sääntöjen ja yhteiskunnan normien ylläpito. Quebecin yhteiskunnan kielellisen ja kulttuurisen omalaatuisuuden ulkoisen suojelun tarve näin ollen tunnustetaan sekä ranskan- että englanninkielisten keskuudessa. Ranskankielisissä lehtikirjoituksissa on kuitenkin englanninkielisiä enemmän argumenttikategorioiden alaluokkia ja enemmän pitkiä, pohdiskeluvia mielipidekirjoituksia. Lisäksi sekä kielellisissä että vähemmistöoikeudellisissa tapauksissa sävyllään tiukemmat argumentit löytyvät *vain* ranskankielisistä lehdistä. Nämä tiukemmat argumentit liittyvät pelkoon Quebecin oman luoteen katoamisesta. Ensinnäkin englannin kielen muodostamaa uhkaa hahmotellaan englanninkielisten ranskankielisiin kohdistaman arvostuksen puutteena ja taipumuksena *Quebec bashingiin*. Toisekseen kirjoituksissa ollaan huolissaan ranskankielisten itsearvostuksen puutteesta, jota voidaan käyttää Kymlickaa lainaten perusteena jopa *sisäisten rajoitteiden* asettamiselle, sekä täyshuivien asettamasta uhkasta rauhallisen vallankumouksen tärkeimmälle perinnölle, sukupuolten tasa-arvolle ja *laïcitélle*. Kolmanneksi täyshuivia koskevassa ranskankielisessä kirjoittelussa osin kyseenalaistetaan Kanadan multikulturalistinen vähemmistöoikeusmalli ja perusoikeuskirjoihin pohjautuva yksilön oikeuksien malli. Tayloria lainaten ranskankieliset ovat siis valmiita suojelemaan julkisen

politiikan keinoin ranskankielisen yhteisön erityispiirteiden säilymistä, joka on moralistinen eli yhteisen hyvän elämän määritelmää koskeva tavoite. Multikulturalistisen mallin kyseenalaistaminen taas edustaa Taylorin mainitsemaa ristiriitaa vähemmistöoikeuksien ymmärtämisen tavoissa Quebecin ja muun Kanadan välillä.

Englanninkielisiltä lähdekirjallisuuden pohjalta odotettavissa oleva näkökanta taas on Adidas- ja *bonjour-hi*-kohujen turhuuden arvostelu sekä täyshuivikiellon vastustaminen. Kummankielisissä lehdissä kielellisten tapausten yleisimpänä argumenttikategoriana on kohujen liioittelevuuden ja niiden poliittisena pelinappulana käyttämisen arvostelu, vähemmistöoikeudellisessa tapauksessa suurimpana luokkana taas tulevat esiin oikeuksiin ja syrjintään vetoaminen lain 62 vastustamiseksi. Lisäksi täyshuivikiellon vastustamisessa ranskankielisissä lehdissä suureksi argumenttikategoriaksi nousee lain 62 soveltamisen vaikeus, joka liittyy käytännön poliittisen turhuuden arvosteluun. Säilytään tiukemmat kielellisiä kohuja arvostelevat ja täyshuivikieltoa vastustavat argumentit löytyvät kuitenkin *vain* englanninkielisistä lehdistä. Näitä argumentteja yhdistää Quebecin kuvaaminen sulkeutuneena yhteiskuntana ja quebeciläispoliitikkojen pitäminen petollisina. Quebecin provinssi näyttäytyy ensinnäkin englanninkielistä Kanadaa ahdasmielisempänä kolkkana, jota leimaa vihapuheen ja -rikosten ilmapiiri sekä vaarallisten lakien rustailu. Lisäksi provinssissa sanotaan harjoitettavan muiden kuin ranskankielisen kantaväestön systeemistä syrjintää ja rasismia, joita verrataan jopa Yhdysvaltojen etelävaltioiden rotuerottelupolitiikkaan. Toisekseen Quebecin poliitikkojen sanotaan olevan taipuvaisia populistiseen ja ahdasmieliseen identiteettipolitiikkaan, jonka myötä jopa liberaalit ovat pettäneet perinteiset englanninkieliset ja etnisiin ryhmiin kuuluvat äänestäjensä. Englanninkielisissä lehdissä näkyy myös kyllästyneisyys provinssin jatkuviin identiteettipoliittisiin kiistoihin. Tiukat Quebecin politiikan vastaiset kannanotot englanninkielisissä lehdissä viittaavat nekin Taylorin esiintuomaan vähemmistöoikeuksien ymmärtämisen tapojen ristiriitaan.

Vaikka argumenttien pääkategoriat ovat ranskan- ja englanninkielisissä lehdissä *sisällön erittelyn* näkökulmasta samankaltaisia, paljastaa siis tarkempi *sisällönanalyysi* argumenttikategorioiden alaluokkien erilaisen suhtautumisen identiteettipolitiikkaan. Ranskankielisille identiteettipolitiikka merkitsee erityisesti oikeutettua Quebecin omaleimaisuuden *ulkoista suojelua*, sillä he pelkäävät oman kielensä, identiteettinsä ja yhteiskuntamallinsa katoamista. Tässä pelossa jotkut vaativat jopa *sisäisiä rajoitteita* kielen ja kulttuurin elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Osa englanninkielisistä taas ei anna Quebecin identiteettipolitiikalle minkäänlaista oikeutusta, sillä se edustaa ranskankielisten ylivaltaa ja muiden ryhmien kohtaamaa systeemistä rasismia sekä tekee Quebecistä Kanadan ja laajemminkin Pohjois-Amerikan mus-

tan lampaan *yksilönoikeuksien* saralla. Argumenttien alaluokissa on siis nähtävillä Taylorin esiin tuoma liberalismien tulkintatapojen ristiriita ranskan- ja englanninkielisten välillä.

Ranskan- ja englanninkielisen sanomalehtikirjoittelun näkökannoissa on tämän pro gradu -tutkielman perusteella selviä aste-eroja, mutta mustavalkoista jakoa ainoastaan yhteisön oikeuksia puolustaviin ranskankielisiin ja ainoastaan yksilön oikeuksia puolustaviin englanninkielisiin ei tosiasiassa lehdissä ole, sillä molemmat kieliryhmät vetoavat sekä yhteisön että yksilön oikeuksiin. Näin ollen tämän gradun alussa esiteltyä teoreettista viitekehystä voidaan pitää yksinkertaistettuna ja suuntaa antavana luonnehdintana, jonka mukaiset erot tulevat näkyviin lehdistössä ranskan- ja englanninkielisen kirjoittelun argumenttien tarkemmassa analyysissä, ei niinkään kokonaiskuvassa. Eksplisiittisiä tai tarkasti havaittavia implisiittisiä viittauksia Kymlickan ja Taylorin normatiivisiin teorioihin ei aineistossa ollut, mutta analyysin tarkemmassa tarkastelussa näyttäytyvät kuitenkin Kymlickan ja erityisesti Taylorin käsittelemät ristiriidat ranskan- ja englanninkielisten tavoissa tulkita vähemmistöoikeuksia ja liberalismia. Analyysin perusteella voi kuitenkin sijoittaa Kymlickan ja Taylorin omat näkökannat suhteessa ranskan- ja englanninkielisten kirjoitteluun. Kymlickan *ulkoisen suojelun* toimia kannattava vähemmistöoikeuksien malli edustaa vähemmän radikaalina kannanottona yhteiskandalaista konsensusta, jonka sekä ranskan- että englanninkieliset voivat periaatteena hyväksyä – mallissa kun ei ketään pakoteta luopumaan omista kielellisistä oikeuksistaan asuinpaikan perusteella. Taylorin moralististen poliittisten tavoitteiden ajamista puolustava malli taas on yhteneväinen radikaalimpien ranskankielisten näkökantojen kanssa: Quebecillä on näiden mukaan oikeus puolustaa tiettyä yhteisöllistä tavoitetta – ranskankielisen yhteiskunnan erityispiirteiden säilymistä – jopa yksilön kielellisille oikeuksille kohdistettujen rajoitteiden kautta.

Kirjallisuusluettelo

Lähdekirjallisuus

- Assemblée nationale du Québec (2018) *Députés*. <http://www.assnat.qc.ca/fr/deputes/index.html> (haettu 26.8.2018).
- Assemblée nationale du Québec (2013) Motion. *Encyclopédie du parlementarisme québécois*. 18.5.2013. <http://www.assnat.qc.ca/fr/patrimoine/lexique/motion.html> (haettu 16.6.2018).
- Bouchard, Chantal (2002) *La langue et le nombril : une histoire sociolinguistique du Québec*. Montréal: Fides.
- Bouchard, Gérard & Taylor, Charles (2008) *Fonder l'avenir : Le temps de la conciliation*. Québec: Commission de consultation sur les pratiques d'accommodement reliées aux différences culturelles.
- Caldwell, Gary (1994) *La Question du Québec anglais*. Québec: Institut québécois de recherche sur la culture.
- Charron, Jean & Bastien, Frédérick (2012) Les parlementaires québécois et *Le Devoir* dans le monde des médias. *Communication* 29:2. <http://journals.openedition.org/communication/2784> (haettu 5.4.2018).
- Charron, Jean & de Bonville, Jean (2012) Présentation. *Communication* 29:2. <http://journals.open-edition.org/communication/2747> (haettu 5.4.2018).
- Commission des droits de la personne et des droits de la jeunesse (2018) *L'obligation d'accommodement raisonnable*. <http://www.cdpdj.qc.ca/fr/droits-de-la-personne/responsabilites-employeurs/Pages/accommodement.aspx> (haettu 4.7.2018).
- Conrick, Maeve & Regan, Vera (2007) *French in Canada: Language Issues*. Bern: Peter Lang.
- Côté, Catherine (2012) La droite dans les médias : une nouvelle légitimité. *Bulletin d'histoire politique* 21:1, 161–169.
- Coulombe, Pierre A. (1995) *Language Rights in French Canada*. New York: Peter Lang.
- Crevier, Guy (16.9.2015) *La Presse papier sera remplacée par La Presse+ du lundi au vendredi dès le 1er janvier*. <http://www.lapresse.ca/debats/mot-de-lediteur/201509/16/01-4901051-la-presse-papier-sera-remplacee-par-la-presse-du-lundi-au-vendredi-des-le-1er-janvier.php> (haettu 6.4.2018).

- Le Devoir (29.6.2018) *Neutralité religieuse : nouvel échec du Québec devant la Cour*.
<https://nouveau-eureka-cc.res.banq.qc.ca/Search/ResultMobile/2> (haettu 19.7.2018).
- Encyclopædia Britannica (2013) *Britannica Book of the Year 2013*. Chicago: Encyclopaedia Britannica, Inc.
- Encyclopædia Britannica (2017) *The Globe and Mail*. <https://global.britannica.com/topic/The-Globe-and-Mail> (haettu 8.4.2018).
- L'Encyclopédie Canadienne (24.9.2014) *Coalition Avenir Québec (CAQ)*.
<https://encyclopediecanadienne.ca/fr/article/coalition-avenir-quebec-caq/> (haettu 2.9.2018).
- L'Encyclopédie Canadienne (4.3.2015) *Globe and Mail*.
<https://www.thecanadianencyclopedia.com/fr/article/globe-and-mail/> (haettu 8.4.2018)
- L'Encyclopédie Canadienne (17.10.2014) *Montreal Gazette*.
<https://www.thecanadianencyclopedia.com/fr/article/la-montreal-gazette/> (haettu 8.4.2018).
- L'Encyclopédie Canadienne (4.3.2015) *Parti libéral du Québec*.
<https://www.encyclopediecanadienne.ca/fr/article/parti-liberal-du-quebec/> (haettu 26.8.2018).
- L'Encyclopédie Canadienne (7.3.2018) *Parti québécois*. <https://encyclopediecanadienne.ca/fr/article/parti-quebecois/> (haettu 26.8.2018).
- L'Encyclopédie Canadienne (7.3.2018) *Québec solidaire*.
<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/quebec-solidaire/> (haettu 2.9.2018).
- Fairclough, Norman (1997) *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Gagnon, Alain-G. & Iacovino, Raffaele (2007) *De la nation à la multination : les rapports Québec-Canada*. Montréal: Les Éditions du Boréal.
- Gauthier, Gilles (2012) L'argumentation éditoriale du *Devoir* sur la question nationale. *Communication*, 29:2. <http://journals.openedition.org/communication/2759> (haettu 5.4.2018).
- Gérin-Lajoie, Diane (2016) *Negotiating identities: anglophones teaching and living in Quebec*. Toronto: University of Toronto Press.
- Gingras, Anne-Marie (2009) *Médias et démocratie : le grand malentendu*. Québec: Presses de l'Université du Québec.
- The Globe and Mail (2018) *About Us*. <https://www.theglobeandmail.com/about/> (haettu 8.4.2018).

- Kymlicka, Will (1995) *Multicultural citizenship: a liberal theory of minority rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Labelle, Micheline (2015) Multiculturalisme, interculturalisme, antiracisme : le traitement de l'altérité. *Revue européenne des migrations internationales* 31:2, 31–53.
- Legault, Josée (1992) *L'invention d'une minorité : Les Anglo-Québécois*. Montréal: Les Éditions du Boréal.
- Legendre, Jasmine & Orfali, Philippe (2017) Le gérant de la boutique Adidas de Montréal parle français pour « accommoder » et ça ne passe pas du tout. Uutinen. *Le Journal de Montréal*. 22.11.2017. <http://www.journaldemontreal.com/2017/11/22/le-gerant-de-la-boutique-adidas-parle-francais-pour-accommoder-et-ca-ne-passe-pas-du-tout> (haettu 24.4.2018).
- Levine, Marc V. (1997) *La Reconquête de Montréal*. Montréal: VLB éditeur.
- McAndrew, Marie (2010) *Les majorités fragiles et l'éducation. Belgique, Catalogne, Irlande du Nord*. Montréal: Les Presses de l'Université de Montréal.
- Mouvement Québec français (2016) *Qui sommes-nous ?* <https://quebecfrancais.org/qui-sommes-nous-3> (haettu 29.4.2018).
- Myles, Bryan (2016) Un observateur honnête, rigoureux, lucide et incisif du débat. Pääkirjoitus. *Le Devoir*. 9.4.2016. <https://www.ledevoir.com/opinion/editoriaux/467724/le-devoir-dans-son-monde-un-observateur-honnete-rigoureux-lucide-et-incisif-du-debat> (haettu 5.4.2018).
- Préaux, Céline (2013) *Le déclin d'une élite : Francophones d'Anvers – anglophones de Montréal*. Bruxelles: P.I.E. Peter Lang.
- La Presse (1.6.2017) *La Presse deviendra 100 % numérique à partir de 2018*. <http://static.lpcdn.ca/fichiers/html/1649/2017-laPresse-numerique-en-2018.pdf> (haettu 6.4.2018).
- Québec (2013) *Charte affirmant les valeurs de laïcité et de neutralité religieuse de l'État ainsi que d'égalité entre les femmes et les hommes et encadrant les demandes d'accommodement, à jour au 7 novembre 2013*. <http://www.assnat.qc.ca/fr/travaux-parlementaires/projets-loi/projet-loi-60-40-1.html> (haettu 5.7.2018).
- Québec (2017) *Loi favorisant le respect de la neutralité religieuse de l'État et visant notamment à encadrer les demandes d'accommodements pour un motif religieux dans certains organismes, chapitre 19, à jour au 18 octobre 2017*. <http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=5&file=2017C19F.PDF> (haettu 4.7.2018).

- Radice, Martha (2000) *Feeling Comfortable? Les Anglo-Montréalais et leur ville*. Québec: Les Presses de l'Université Laval.
- Radio-Canada (2007) *Genèse de la commission*. <https://ici.radio-canada.ca/nouvelle/366258/bouchard-taylor-accueil> (haettu 4.7.2018).
- De la Sablonnière, Roxane & Taylor, Donald M. (2006) Changements sociaux et linguistiques au Québec, une menace seulement pour les anglophones ? Teoksessa Pierre Georgeault & Michel Pagé (toim.) *Le français, langue de la diversité québécoise*. Montréal: Québec Amérique, 235–256.
- Saukkonen, Pasi (2013) *Eri-laisuuksien Suomi: vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot*. Helsinki: Gaudeamus.
- Simon, Sherry (2013) *Villes en traduction : Calcutta, Trieste, Barcelone et Montréal*. Montréal: Les Presses de l'Université de Montréal.
- Statistique Canada (29.11.2017) *Profil du recensement, Recensement de 2016*. <http://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/prof/index.cfm?Lang=F> (haettu 25.1.2018).
- Taylor, Charles (1994) The Politics of Recognition. Teoksessa Amy Gutmann (toim.) *Multiculturalism: examining the politics of recognition*. Princeton: Princeton University Press, 25–73.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi [Uudistettu laitos]*. Helsinki: Tammi.
- Vanasse, André (2007) La Presse, un journal national ? *Lettres québécoises* 126, 3–4. Vieux-Montréal (22.4.2002) *Fiche d'une société : La Presse*. http://www.vieux.montreal.qc.ca/inventaire/fiches/fiche_gro.php?id=142 (haettu 6.4.2018).

Tutkimusaineisto

Tietokannat

Bibliothèque et Archives Nationales du Québec. *Ressources numériques*. <http://numerique.banq.qc.ca/ressources>.

Eureka.cc [par Bibliothèque et Archives nationales du Québec]. <https://nouveau-eureka-cc.res.banq.qc.ca/Search/Reading>.

ProQuest. *Canadian Major Dailies* [par Bibliothèque et Archives nationales du Québec]. <https://search-proquest-com.res.banq.qc.ca/canadiannewsmajor/index?accountid=8612>.

Liitteet

Adidas-tapaukseen liittyvät artikkelit

n:o	lehti	artikkelin nimi	kirjoittaja	pvm	tyyppi
A1	<i>La Presse</i>	Netflix, langue et érosion culturelle	Boucar Diouf	17.3.2018	mielipide
A2	<i>La Presse</i>	Les palmarès de 2017	Stéphane Laporte	30.12.2017	kronikka
A3	<i>La Presse</i>	Oh ! et bah ! de 2017	Isabelle Massé	23.12.2017	kronikka
A4	<i>La Presse</i>	Dan Bilefsky du NY Times : correspondre de Montréal	Sylvie St-Jacques	11.12.2017	uutinen
A5	<i>La Presse</i>	Le français ne disparaîtra pas	Paul Roux	5.12.2017	mielipide
A6	<i>La Presse</i>	On n'a pas besoin de faire la promotion de l'anglais au Québec	Christian Dufour	2.12.2017	mielipide
A7	<i>La Presse</i>	Décrocher	Isabelle Massé	29.11.2018	mielipide
A8–A19	<i>La Presse</i>	Une marginalisation du français	useita lukijoita	28.11.2017	mielipide
A20	<i>La Presse</i>	Un simple constat	Robert Bertrand	28.11.2017	mielipide
A21	<i>La Presse</i>	Cher gérant de la boutique Adidas	Patrick Lagacé	27.11.2017	kronikka
A22	<i>La Presse</i>	Charest dénonce le climat de suspicion qui règne au Québec	Martin Croteau	26.11.2017	uutinen
A23	<i>La Presse</i>	Attendons avant de grimper aux rideaux...	François Cardinal	25.11.2017	pääkirjoitus
A24	<i>La Presse</i>	Adidas se dit « profondément désolée »	Fanny Lévesque, Denis Lessard	25.11.2017	uutinen
A25	<i>La Presse</i>	Les excuses d'Adidas n'ont pas satisfait la ministre de la Culture	Denis Lessard	25.11.2017	uutinen
A26	<i>La Presse</i>	Vague d'indignation parmi les politiciens	Hugo Pilon-Larose, Sara Champagne	24.11.2017	uutinen
A27	<i>La Presse</i>	Couillard condamne les propos d'un gérant d'Adidas de Montréal	Hugo Pilon-Larose	23.11.2017	uutinen
A28	<i>Le Devoir</i>	L'année en dessins – Douze illustrations pour douze événements	Guillaume Bourgault-Côté	30.12.2017	kronikka
A29	<i>Le Devoir</i>	Chronique – 2017 en cinq bourdes	Olivier Niquet	30.12.2017	kronikka
A30	<i>Le Devoir</i>	« Bonjour-hi ! », ou laisser le choix de ne pas parler français	Marco Bélair-Cirino	27.12.2017	uutinen (haastattelu)
A31	<i>Le Devoir</i>	Chronique – Le ridicule ne tue pas...	Francine Pelletier	13.12.2017	kronikka
A32	<i>Le Devoir</i>	Libre opinion – Langue française : « we're getting over it »	Éric Bouchard	4.12.2017	mielipide
A33	<i>Le Devoir</i>	Éditorial – Francisation des immigrants : la désinvolture	Robert Dutrisac	27.11.2017	pääkirjoitus
A34	<i>Le Devoir</i>	L'usage du français au travail se maintient, selon l'OQLF	Améli Pineda	25.11.2017	uutinen

A35	<i>Le Devoir</i>	Lettre – « Sorry, I speak French »	André Braën	25.11.2017	mielipide
A36	<i>Le Devoir</i>	Couillard condamne les propos d'un gérant d'Adidas de Montréal	Patrice Bergeron	24.11.2017	uutinen
A37	<i>Montreal Gazette</i>	Au Revoir To 'Bonjour-Hi'		30.12.2017	uutinen
A38	<i>Montreal Gazette</i>	The secret of happiness for Quebec anglos is very simple	Don MacPherson	2.12.2017	kolumni
A39	<i>Montreal Gazette</i>	Liberals' actions louder than words	Pietro Bucci	2.12.2017	mielipide
A40	<i>Montreal Gazette</i>	Charter rights and free speech	Jon Bradley	2.12.2017	mielipide
A41	<i>Montreal Gazette</i>	Let'S Come Down From Our 'Bonjour-Hi' Hysteria	Josh Freed	2.12.2017	kolumni
A42	<i>Montreal Gazette</i>	The anglophobes must face reality	Jack Hoffmann	1.12.2017	mielipide
A43	<i>Montreal Gazette</i>	'Bonjour-Hi' Is Simply Good Customer Service; A certain linguistic fluidity should be expected in this diverse metropolis	Allison Hanes	1.12.2017	kolumni
A44	<i>Montreal Gazette</i>	What the Adidas incident says about free speech	Dan Delmar	29.11.2017	kolumni
A45	<i>Montreal Gazette</i>	Don't like it? Don't buy there	Andrew H. Heft	28.11.2017	mielipide
A46	<i>Montreal Gazette</i>	Adidas Kicks Up Language Debate; Montreal Store Manager's comments denounced	Graeme Hamilton	24.11.2017	uutinen

Bonjour-Hi-tapaukseen liittyvät artikkelit

n:o	lehti	artikkelin nimi	kirjoittaja	pvm	tyyppi
BH1	<i>La Presse</i>	Pour en finir avec les motions unanimes	Alain Dubuc	3.1.2018	kolumni
BH2	<i>La Presse</i>	Exotisme à l'heure du brunch	Marie-Claude Lortie	30.12.2017	ravintola-arvostelu
BH3	<i>La Presse</i>	Saviez-vous que vous étiez heureux ?	Alain Dubuc	30.12.2017	kolumni
BH4	<i>La Presse</i>	Une année de secousses et de grilled-cheese	Paul Journet	28.12.2017	pääkirjoitus
BH5	<i>La Presse</i>	Langue, livres, lecture et fonction ludique	Alain Dubuc	27.12.2017	kolumni
BH6	<i>La Presse</i>	Le français, c'est tellement pas cool	Marc Tremblay	26.12.2017	mielipide
BH7	<i>La Presse</i>	Ce que vous souhaitez jeter en 2018	Ginette Chartre	26.12.2017	lukijan mielipiteiden koonti
BH8	<i>La Presse</i>	C'est rendu que...	Marc Cassivi	24.12.2017	kolumni
BH9	<i>La Presse</i>	Dominic Champagne : pour ou contre	Luc Boulanger	12.12.2017	haastattelu
BH10	<i>La Presse</i>	Dan Bilefsky du NY Times : correspondre de Montréal	Sylvie St-Jacques	11.12.2017	uutinen
BH11	<i>La Presse</i>	Pourquoi s'arrêter là ?	Steve Bou-	9.12.2017	mielipide

			mansour		
BH12	<i>La Presse</i>	Le nationalisme montréalais	Boucar Diouf	9.12.2017	mielipide
BH13	<i>La Presse</i>	Couillard compare la saga du « Bonjour ! Hi ! » au « pastagate »	Hugo Pilon-Larose	7.12.2017	uutinen
BH14	<i>La Presse</i>	Le français ne disparaîtra pas	Paul Roux (<i>La Pressen</i> entinen kieli- konsultti)	5.12.2017	mielipide
BH15	<i>La Presse</i>	Comment on dit « pommade à la vanille » en anglais ?	Patrick Lagacé	3.12.2017	kolumni
BH16	<i>La Presse</i>	La loi 101, un hochet contre la mondialisation	Alain Dubuc	2.12.2017	kolumni
BH17	<i>La Presse</i>	Ils nous ont fait rire	Louis T (humoristi)	2.12.2017	lainaus
BH18	<i>La Presse</i>	Allô ! Hello !	Stéphane Laporte	2.12.2017	kolumni
BH19	<i>La Presse</i>	Le ton monte à Québec sur le « Bonjour ! Hi ! »	Hugo Pilon-Larose	29.11.2017	uutinen
BH20	<i>Le Devoir</i>	La motion sur le "bonjour-hi" inquiète un défenseur des droits linguistiques	Marie-Michèle Sioui	10.1.2018	uutinen
BH21	<i>Le Devoir</i>	L'année en dessins – Douze illustrations pour douze événements	Guillaume Bourgault-Côté	30.12.2017	kronikka
BH22	<i>Le Devoir</i>	Lettre - "Bonjour-Hi" : à Paris, est-ce mieux ?	Carol Patch-Neveu	30.12.2017	mielipide
BH23	<i>Le Devoir</i>	Montréal devance de loin Toronto et Vancouver en matière de trilinguisme	La Presse canadienne	29.12.2017	uutinen
BH24	<i>Le Devoir</i>	Lettre - Le respect et le mépris	Maxime Courval	27.12.2017	mielipide
BH25	<i>Le Devoir</i>	"Bonjour-hi !", ou laisser le choix de ne pas parler français	Marco Bélair-Cirino	27.12.2017	haastattelu (uutinen)
BH26	<i>Le Devoir</i>	Libre opinion - Le français, c'est tellement pas "cool" sama kuin lapresse6.bh	Marc Tremblay	27.12.2017	mielipide
BH27	<i>Le Devoir</i>	Instiller l'esprit des Fêtes avec des classiques	Christophe Huss	23.12.2017	levyarvostelu
BH28	<i>Le Devoir</i>	"Happy" Noël, mon vieux	Josée Blanchette	22.12.2017	matkakerptomus
BH29	<i>Le Devoir</i>	Lettre - Bonjour-"Hi" !	René LeBel	16.12.2017	mielipide
BH30	<i>Le Devoir</i>	C'est la traduction simultanée qui irrite	Claude Dumas	14.12.2017	mielipide
BH31	<i>Le Devoir</i>	De la cigarette au théâtre	Stan Shatenstein	14.12.2017	mielipide
BH32	<i>Le Devoir</i>	Chronique - Bulletin ministériel	Michel David	9.12.2017	kolumni
BH33	<i>Le Devoir</i>	Lisée et Couillard s'allient contre Legault sur l'immigration	Marie-Michèle Sioui	8.12.2017	uutinen
BH34	<i>Le Devoir</i>	Kathleen Weil salue d'un "bonjour-hi"	Marco Bélair-Cirino	7.12.2017	uutinen
BH35	<i>Le Devoir</i>	Lettre - Accueil en français	André Senécal	7.12.2017	mielipide
BH36	<i>Le Devoir</i>	Couvrir le local avec un regard mondial	Philippe Papeau	7.12.2017	uutinen

BH37	<i>Le Devoir</i>	Lettre - "Come say "Bonjour - Hi !""	Sylvio Le Blanc	5.12.2017	mielipide
BH38	<i>Le Devoir</i>	Lettres - Gardons le "hi", mais rejetons le "fuck"	Christopher Neal	4.12.2017	mielipide
BH39	<i>Le Devoir</i>	L'Assemblée nationale souhaite que les clients soient accueillis avec "bonjour"	Marco Bélair-Cirino	1.12.2017	uutinen
BH40	<i>Le Devoir</i>	Le bilinguisme dans le milieu du travail poursuit sa croissance	Guillaume Bourgault-Côté	30.11.2017	uutinen
BH41	<i>Montreal Gazette</i>	C'est fini for sovereignty movement; PQ is running out of options, but can still retain its dignity	Dan Delmar	24.1.2018	mielipide
BH42	<i>Montreal Gazette</i>	Amazon was never coming to Montreal	Lynda Porter	20.1.2018	mielipide
BH43	<i>Montreal Gazette</i>	Four decades of wheel spinning	Andy Prockow	20.1.2018	mielipide
BH44	<i>Montreal Gazette</i>	Mayor's words add insult to injury	Gary Bernstein	17.1.2018	mielipide
BH45	<i>Montreal Gazette</i>	Bonjour-Hi stands to have legal repercussions; Motion isn't a law, but it can be used in arguments about fragility of French language, Michael N. Bergman says	Michael N. Bergman	9.1.2018	mielipide
BH46	<i>Montreal Gazette</i>	Keep corruption on front burners	John Hall	6.1.2018	mielipide
BH47	<i>Montreal Gazette</i>	Put accent on French usage	Boris Danieli	4.1.2018	mielipide
BH48	<i>Montreal Gazette</i>	Montreal hip hop duo ST x LI-AM say 'Bonjour-Hi' with new video	Postmedia News	3.1.2018	uutinen
BH49	<i>Montreal Gazette</i>	Au Revoir To 'Bonjour-Hi'		30.12.2017	uutinen
BH50	<i>Montreal Gazette</i>	Here are the Quebec Quiz Answers; Find out how you fared in Mark Abley's challenge on Page A8		29.12.2017	tietovisa
BH51	<i>Montreal Gazette</i>	'Bonjour-hi' caps hard ride for liberals; For Couillard's crew, one misstep after another kept them peddling, Philip Authier explains	Philip Authier	29.12.2017	uutinen
BH52	<i>Montreal Gazette</i>	Our heart's intact after a crazy year; From the city's overpriced 375th to people's unsung acts of kindness	Bill Brownstein	29.12.2017	uutinen
BH53	<i>Montreal Gazette</i>	Who Said It?		26.12.2017	uutinen
BH54	<i>Montreal Gazette</i>	A Year of Surprises	Philip Authier	26.12.2017	uutinen
BH55	<i>Montreal Gazette</i>	Wish list for Montreal, Canada and the World; If Santa can navigate our construction detours, here's what I want for Christmas	Josh Freed	23.12.2017	uutinen

BH56	<i>Montreal Gazette</i>	Quebec minorities need better political options; 'Sister parties-would help restore choice for voters, Richard W. Smith says	Richard W. Smith	22.12.2017	mielipide
BH57	<i>Montreal Gazette</i>	'Au revoir-Goodbye' to health specialists	Lili Yesovitch	20.12.2017	mielipide
BH58	<i>Montreal Gazette</i>	Why 'Bonjour-Hi' matters to the Quebec Liberals; Controversy exposed weaknesses in premier that bode ill for campaign	Don MacPherson	16.12.2017	pääkirjoitus
BH59	<i>Montreal Gazette</i>	School tax reform is welcome		16.12.2017	pääkirjoitus
BH60	<i>Montreal Gazette</i>	How to shore up the workforce	Albert Paquette	15.12.2017	mielipide
BH61	<i>Montreal Gazette</i>	RoC not expected to say 'Hi-Bonjour'	Francine Forzek	14.12.2017	mielipide
BH62	<i>Montreal Gazette</i>	Debate isn't just about language	Howard Greenfield	14.12.2017	mielipide
BH63	<i>Montreal Gazette</i>	An OK solution to bonjour-hi controversy	Viktor Schukov	13.12.2017	kolumni
BH64	<i>Montreal Gazette</i>	Hello, bonjour, joyeuses fetes and a Merry Christmas to all	Suzanne Korf	13.12.2017	kolumni
BH65	<i>Montreal Gazette</i>	Set an example for future leaders	Chris Eustace	13.12.2017	mielipide
BH66	<i>Montreal Gazette</i>	Let's move beyond those Two Solitudes; After 'Bonjour-Hi' affair, language spats now seem more obsolete than ever	Dan Delmar	13.12.2017	kolumni
BH67	<i>Montreal Gazette</i>	New motto to drive province forward	Grant Forbes	13.12.2017	mielipide
BH68	<i>Montreal Gazette</i>	Missed chance for Liberals	Gary Fabian	12.12.2017	mielipide
BH69	<i>Montreal Gazette</i>	It's time for anglos to be stronger, prouder; 'Bonjour-Hi' motion woke up the community - now let's keep making our concerns heard, Robert Libman and Gary Shapiro say	Robert Libman & Gary Shapiro	12.12.2017	mielipide
BH70	<i>Montreal Gazette</i>	Missed opportunity for anglo MNAs	Ben Koorengevel	9.12.2017	mielipide
BH71	<i>Montreal Gazette</i>	No need for 'Hi' to explain 'Bonjour'	Irene Cyr	9.12.2017	mielipide
BH72	<i>Montreal Gazette</i>	Dual greeting is part of the charm	Mari Levitan	9.12.2017	mielipide
BH73	<i>Montreal Gazette</i>	The dilemma of a 'franglais' moment	Ann Tellier	9.12.2017	mielipide
BH74	<i>Montreal Gazette</i>	PQ members in quandary over Lisee	Don MacPherson	9.12.2017	kolumni
BH75	<i>Montreal Gazette</i>	Don't think this is where it ends	Dan Frank	9.12.2017	mielipide
BH76	<i>Montreal Gazette</i>	Turbulent sitting of posturing and sideshows draws to close; Couillard, Lisee and Quebec solidaire take turns criticizing Legault and	Philip Authier	9.12.2017	uutinen

		CAQ			
BH77	<i>Montreal Gazette</i>	Kathleen Weil doubles down	William Johnson	8.12.2017	mielipide
BH78	<i>Montreal Gazette</i>	Anglos decry Weil's 'condescending' comments; Pushback from constituents as minister wades into the Bonjour-Hi controversy	Jason Madger	8.12.2017	uutinen
BH79	<i>Montreal Gazette</i>	Anglo group rips Couillard over Bonjour-Hi fiasco; 'We underestimated the impact it would have,' premier admits	Philip Authier	8.12.2017	uutinen
BH80	<i>Montreal Gazette</i>	Bonjour-Hi: Get the T-shirt	D. Malo	7.12.2017	mielipide
BH81	<i>Montreal Gazette</i>	Ridicule kills - and Quebec has become its face; 'Bonjour-Hi' nonsense comes with consequences, Clifford Lincoln notes	Clifford Lincoln	7.12.2017	mielipide
BH82	<i>Montreal Gazette</i>	Bonjour-Hi motion 'misunderstood' by anglo community	Philip Authier	7.12.2017	uutinen
BH83	<i>Montreal Gazette</i>	MNA says he backed bonjour motion to defuse PQ bid to 'divide' Quebecers	John Meagher	6.12.2017	uutinen
BH84	<i>Montreal Gazette</i>	French enjoys a renaissance - in English Canada	Dan Delmar	6.12.2017	kolumni
BH85	<i>Montreal Gazette</i>	A big 'bonjour-hi' for times correspondent; Reporter returns home to find that some things just never change here	Bill Brownstein	6.12.2017	kolumni
BH86	<i>Montreal Gazette</i>	The wrong kind of world headlines	Ann Hamilton Harris	5.12.2017	mielipide
BH87	<i>Montreal Gazette</i>	Hi, bienvenue a Fort Lauderdale	Chuck Luffer	5.12.2017	mielipide
BH88	<i>Montreal Gazette</i>	Bye bye to Bye Bye 2017?	Giles Hawkins	5.12.2017	mielipide
BH89	<i>Montreal Gazette</i>	The secret of happiness for Quebec anglos is very simple	Don MacPherson	2.12.2017	pääkirjoitus
BH90	<i>Montreal Gazette</i>	Bonjour-hi's messages	Edie Austin	2.12.2017	pääkirjoitus
BH91	<i>Montreal Gazette</i>	Liberals' actions louder than words	Pietro Bucci	2.12.2017	mielipide
BH92	<i>Montreal Gazette</i>	Plante won't say if she's against 'Bonjour-Hi'	Andy Riga	2.12.2017	uutinen
BH93	<i>Montreal Gazette</i>	Let's Come Down from Our 'Bonjour-Hi' Hysteria	Josh Freed	2.12.2017	kolumni
BH94	<i>Montreal Gazette</i>	It's not Pastagate 2, but the 'Bonjour-Hi' debate has gone a little international	David Rudin	2.12.2017	uutinen
BH95	<i>Montreal Gazette</i>	Bigger issues deserve attention	Walter Rulli	1.12.2017	mielipide
BH96	<i>Montreal Gazette</i>	Memo to MNAs: Learn from kids	Judy Kolonics	1.12.2017	mielipide
BH97	<i>Montreal Gazette</i>	Maybe they're just trying to be polite	David P. Dassault	1.12.2017	mielipide
BH98	<i>Montreal</i>	Was that 'bonjour' loud enough?	Gilles F. Pe-	1.12.2017	mielipide

	<i>Gazette</i>		pin		
BH99	<i>Montreal Gazette</i>	'Bonjour-hi' debate is waste of time	Jon Bazar	1.12.2017	mielipide
BH100	<i>Montreal Gazette</i>	Is the rose hardier than the lily?	Albert Paquette	1.12.2017	mielipide
BH101	<i>Montreal Gazette</i>	Pay attention to words that hurt	Daniel Hogg	1.12.2017	mielipide
BH102	<i>Montreal Gazette</i>	Quebecers urged to say au revoir to 'Bonjour-Hi'; National Assembly asks merchants to greet clients instead with 'Bonjour'	Philip Authier	1.12.2017	uutinen
BH103	<i>Montreal Gazette</i>	'Bonjour-Hi' Is Simply Good Customer Service; A certain linguistic fluidity should be expected in this diverse metropolis	Allison Hanes	1.12.2017	kolumni
BH104	<i>Montreal Gazette</i>	Fiery 'Bonjour-Hi' debate takes centre stage at National Assembly; Quebec politicians heap scorn on common expression heard here	Philip Authier	30.11.2017	uutinen
BH105	<i>Montreal Gazette</i>	Parti Québécois motion would declare 'bonjour-hi' an irritant	Philip Authier	30.11.2017	uutinen
BH106	<i>Montreal Gazette</i>	Quebecers invited to say au revoir to ' bonjour-hi'	Philip Authier	30.11.2017	uutinen
BH107	<i>The Globe and Mail</i>	Rival comedy festivals prepare for battle in Montreal	Robert Everett-Green	23.12.2017	uutinen
BH108	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec language debates: Where the silly conceals the serious	Konrad Yakabuski	7.12.2017	mielipide
BH109	<i>The Globe and Mail</i>	Bonjour, And Bye To 'Hi'	Éric Blais	4.12.2017	mielipide
BH110	<i>The Globe and Mail</i>	Bonjour, And Bye To 'Hi'	Kathleen Hanna	4.12.2017	mielipide
BH111	<i>The Globe and Mail</i>	Suivant-next		1.12.2017	pääkirjoitus
BH112	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec asks merchants to use 'bonjour' greeting	Morgan Lowrie	1.12.2017	uutinen

Lakiin 62 liittyvät artikkelit

n:o	lehti	artikkelin nimi	kirjoittaja	pvm	tyyppi
L1	<i>La Presse</i>	Denis Coderre dénonce l'adoption de la Loi sur la neutralité religieuse	Pierre-André Normandin	18.10.2017	uutinen
L2	<i>La Presse</i>	Des retombées qui risquent d'être minces	Robert Leckey (McGillin oikeustieteiden tiedekunnan dekaani)	18.10.2017	mielipide
L3	<i>La Presse</i>	Harcèlement: Justin Trudeau salue « le début d'un éveil »	Gabriel Béland	19.10.2017	uutinen
L4	<i>La Presse</i>	Un projet de loi faussement	Étienne	19.10.2017	mielipide

		neutre	Brown (etiikan tutkija-tohtori, UdeM)		
L5	<i>La Presse</i>	Fini, le voile intégral dans les autobus	Pierre-André Normandin	19.10.2017	uutinen
L6	<i>La Presse</i>	La loi 62 attaquée dans le reste du Canada	Louise Leduc, Gabriel Béland, Tommy Chouinard	20.10.2017	uutinen
L6B	<i>La Presse</i>	Les scandales sexuels s'invitent au débat Plante-Coderre	Pierre-André Normandin, David Santerre	20.10.2017	uutinen
L7	<i>La Presse</i>	Revenir au texte et à l'esprit du projet de loi 62	Jocelyn MacLure, Charles Taylor (filosofian professori Lavallissa ja filosofian emeritusprofessori McGillissä)	20.10.2017	mielipide
L7.1	<i>La Presse</i>	Où sont les vrais défenseurs du féminisme ?	Marcel Plante	20.10.2017	mielipide
L7.2	<i>La Presse</i>	Pas du ressort des chauffeurs d'autobus	Jean Pélouquin	20.10.2017	mielipide
L7.3	<i>La Presse</i>	Cette loi n'a aucune valeur	Claude Vincent	20.10.2017	mielipide
L7.4	<i>La Presse</i>	Voyons donc	Pierre Beaudoin	20.10.2017	mielipide
L7.5	<i>La Presse</i>	Une loi discriminatoire	Diane Parent	20.10.2017	mielipide
L7.6	<i>La Presse</i>	Le visage découvert	Robert Bérubé	20.10.2017	mielipide
L8	<i>La Presse</i>	Projet de loi 62 : i-nap-plicable	François Cardinal	21.10.2017	pääkirjoitus
L8B	<i>La Presse</i>	Le niqab et la burqa, symboles du bannissement des femmes	André Lamoureux (luennoitsija UQAM:ssa, <i>Rassemblement pour la laïcité</i> n jäsen)	21.10.2017	mielipide
L9	<i>La Presse</i>	Coderre fera fi de la loi sur la neutralité religieuse	David Santerre, Pierre-André Normandin	21.10.2017	pääkirjoitushaastattelu
L10	<i>La Presse</i>	La loi 62 « ne passera pas le test » des tribunaux, selon Bouchard et Taylor	Fannie Lévesque	22.10.2017	uutinen
L11	<i>La Presse</i>	Mon clin d'oeil du 22 octobre 2017	Stéphane Laporte	22.10.2017	kolumni
L12	<i>La Presse</i>	Extension de la ligne bleue :	Jeiel Onel	22.10.2017	uutinen

		Coderre promet des logements étudiants	Mézil		
L13	<i>La Presse</i>	Vallée rendra publiques les règles d'application pour calmer le débat	La Presse Canadienne, Jeiel Onel Mézil	23.10.2017	uutinen
L14	<i>La Presse</i>	Établissements de santé : le port du col romain remis en question	Vincent Larouche	24.10.2017	uutinen
L15	<i>La Presse</i>	Le gouvernement libéral refuse de retirer le crucifix à l'Assemblée nationale	Martin Croteau	24.10.2017	uutinen
L16	<i>La Presse</i>	Neutralité religieuse: « le gouvernement s'est écrasé », dit Lisée	Hugo Pilon-Larose	24.10.2017	uutinen
L17	<i>La Presse</i>	La loi 62 stigmatise toujours les femmes, dit Denis Coderre	David Santerre	24.10.2017	uutinen
L18	<i>La Presse</i>	Loi 62 : la ministre Stéphanie Vallée se contredit	Tommy Chouinard	24.10.2017	uutinen
L19	<i>La Presse</i>	Légiférer sur le niqab ne porte pas atteinte à la liberté religieuse	Yolande Geadah	24.10.2017	mielipide
L20	<i>La Presse</i>	Le ton monte au dernier débat	David Santerre, Pierre-André Normandin	24.10.2017	uutinen
L21	<i>La Presse</i>	Une loi et ses mensonges	Alain Dubuc	24.10.2017	kolumni
L21B.1	<i>La Presse</i>	Des injures si la loi est contestée ?	Pierre Beaudoin	24.10.2017	mielipide
L21B.2	<i>La Presse</i>	Une loi tout à fait justifiée	Irena Doucheva	24.10.2017	mielipide
L21B.3	<i>La Presse</i>	Une loi votée sous le crucifix	Christiane Sauvé	24.10.2017	mielipide
L21B.4	<i>La Presse</i>	Aucun fondement religieux	Naïma Sebah	24.10.2017	mielipide
L21B.5	<i>La Presse</i>	Faire respecter nos valeurs	Martine Bourdon	24.10.2017	mielipide
L21B.6	<i>La Presse</i>	Des droits et libertés brimés	Margaret Heap	24.10.2017	mielipide
L22	<i>La Presse</i>	Laïcité : le PQ présentera un projet de loi et ses sanctions	Hugo Pilon-Larose	25.10.2017	uutinen
L22B	<i>La Presse</i>	Une opération marquée au coin de l'improvisation	Denis Lessard	25.10.2018	analyysi
L23	<i>La Presse</i>	Commission des droits: un président par intérim sera nommé	Tommy Chouinard, Agnès Gruda	25.10.2017	uutinen
L24	<i>La Presse</i>	Visage couvert en classe: Vallée et David se contredisent	Martin Croteau	25.10.2017	uutinen
L25	<i>La Presse</i>	Neutralité religieuse : critiquée par Trudeau, Vallée défend sa loi	Hugo Pilon-Larose	25.10.2017	uutinen
L26	<i>La Presse</i>	Quelques cas de figure	Tommy Chouinard	25.10.2017	analyysi

L27	<i>La Presse</i>	La ministre Vallée se contredit et brandit la menace d'une injonction	Tommy Chouinard, Hugo Pilon-Larose, Martin Croteau, David Santerre	25.10.2017	analyysi
L28	<i>La Presse</i>	Non, la lutte contre le racisme systémique ne s'arrêtera pas	Haroun Bouazzi, Emilie Nicolas, Will Prosper (co-initiateurs de la coalition pour l'égalité et contre le racisme)	25.10.2017	mielipide
L29	<i>La Presse</i>	Tous nuls	Yves Boisvert	25.10.2017	kolumni
L30	<i>La Presse</i>	Mon clin d'oeil du jeudi 26 octobre 2017	Stéphane Laporte	26.10.2017	kolumni
L31	<i>La Presse</i>	La puce et les pépins	Michèle Ouimet	26.10.2017	kolumni
L32	<i>La Presse</i>	Confusion au Conseil des ministres	Hugo Pilon-Larose, Martin Croteau, Joël-Denis Bellavance	26.10.2017	uutinen
L33	<i>La Presse</i>	Privilégions le dialogue plutôt que le débat	Warda Naili (niqabia käytävä nainen)	26.10.2017	mielipide
L34	<i>La Presse</i>	Sous le voile	Pascale Navarro (toimittaja, luennoitsija, juontaja)	27.10.2017	mielipide
L35	<i>La Presse</i>	Perdre le goût du Québec... ?	Gérard Bouchard (historioitsija ja sosiologi)	27.10.2017	mielipide
L36	<i>La Presse</i>	Un maire, un quasi-président	Alain Dubuc	28.10.2017	kolumni
L37	<i>La Presse</i>	Des choix injustifiables dans un Canada inclusif	Marie-Claude Landry (pj, Commission canadienne des droits de la personne)	28.10.2017	mielipide
L38	<i>La Presse</i>	Les Canadiens largement favorables à la loi sur la neutralité religieuse	Martin Croteau	28.10.2017	uutinen
L39	<i>La Presse</i>	Débatte de la reconnaissance mutuelle	Antoine Dionne Charest (filosofian jatko-opiskelija, UdeM)	31.10.2017	mielipide

L40	<i>La Presse</i>	Voile intégral : il faudra montrer son visage pour pouvoir voter	Isabelle Ducas	2.11.2017	uutinen
L41	<i>La Presse</i>	Un bon maire	Lysiane Gagnon	2.11.2017	kolumni
L42	<i>La Presse</i>	Éloge des villes (et du vote)	François Cardinal	4.11.2017	pääkirjoitus
L42B	<i>La Presse</i>	Écouter plutôt qu'ostraciser	Marie-Claire Raymond	5.11.2017	mielipide
L43	<i>La Presse</i>	La loi sur la neutralité religieuse continuera de s'appliquer, dit Vallée	Martin Croteau	7.11.2017	uutinen
L44	<i>La Presse</i>	Une mauvaise nouvelle pour Couillard et Lisée	Denis Lessard	7.11.2017	analyysi
L44B	<i>La Presse</i>	Laïcité: Jean-François Lisée recule sur son projet de loi	Tommy Chouinard	7.11.2017	uutinen
L45	<i>La Presse</i>	La loi sur la neutralité religieuse continuera de s'appliquer, dit Vallée	Martin Croteau	8.11.2017	uutinen
L45B	<i>La Presse</i>	Aux féministes qui s'opposent à l'interdiction du niqab	Diane Guibault (<i>Pour les droits des femmes du Québec - järjestön varapj</i>) ja 40 muuta allekirjoittajaa	8.11.2017	mielipide
L46	<i>La Presse</i>	L'invasion du niqab ! Quelle invasion ?	Paul Roux (<i>La Pressen entinen toimittaja</i>)	11.11.2017	mielipide
L47	<i>La Presse</i>	Manifestation à Montréal contre la haine et le racisme	Stéphanie Bérubé	12.11.2017	uutinen
L48	<i>La Presse</i>	Rencontre interreligieuse sous le signe du dialogue au Grand Séminaire	Mathieu Perreault	18.11.2017	uutinen
L49	<i>La Presse</i>	Prendre sa place	Hugo Pilon-Larose	19.11.2017	haastattelu
L49B	<i>La Presse</i>	La Meute manifesterà samedi contre le niqab et les libéraux	Gabriel Béland	21.11.2017	uutinen
L49C	<i>La Presse</i>	Les empoisonneurs du vivre-ensemble	Nadia El-Mabrouk (tietotekniikan professori UQAM:ssa ja naisoikeusjärjestön jäsen)	22.11.2017	mielipide
L50	<i>La Presse</i>	La Cour supérieure suspend l'article sur les services à visage découvert	Magdaline Boutros	2.12.2017	uutinen
L51	<i>La Presse</i>	La bête à deux têtes	Lysiane Gagnon	5.12.2017	kolumni
L52	<i>La Presse</i>	Le nationalisme montréalais	Boucar Diouf	9.12.2017	mielipide

L53	<i>Le Devoir</i>	Neutralité religieuse: les organismes devront composer avec une période de flottement	Marie-Michèle Sioui	18.10.2017	uutinen
L54	<i>Le Devoir</i>	Coderre mal à l'aise à l'égard du projet de loi sur la neutralité religieuse	Jeanne Corri-veau	18.10.2017	uutinen
L55	<i>Le Devoir</i>	Le projet de loi 62 sur la neutralité de l'État est adopté	Patrice Bergeron	18.10.2017	uutinen
L56	<i>Le Devoir</i>	Idées – La laïcité au Québec : autopsie d'un gâchis politique	Fatima Hou-da-Pepin (politiikan tutkija, entinen kansanedustaja)	19.10.2017	mielipide
L57	<i>Le Devoir</i>	Neutralité religieuse : "statu quo" à Montréal	Marco Bélair-Cirino	19.10.2017	uutinen
L58	<i>Le Devoir</i>	Gérard Bouchard juge la loi sur la neutralité religieuse peu utile et difficile à appliquer	Lisa-Marie Gervais	20.10.2017	uutinen
L58B	<i>Le Devoir</i>	Le baseball, la religion et les transports au coeur du débat électoral	Jeanne Corri-veau	20.10.2017	uutinen
L59	<i>Le Devoir</i>	La loi sur la neutralité religieuse pourra être ignorée par les Villes	Marie Vastel	20.10.2017	uutinen
L60	<i>Le Devoir</i>	L'UMQ et Montréal ne comptent pas appliquer la loi 62 sur la neutralité religieuse	La Presse canadienne	21.10.2017	uutinen
L60B	<i>Le Devoir</i>	Éditorial – Adoption du projet de loi no 62 : à quand un Québec laïque ?	Robert Dutrisac	21.10.2017	pääkirjoitus
L61	<i>Le Devoir</i>	Chronique - La fuite en avant	Michel David	21.10.2017	kolumni
L62	<i>Le Devoir</i>	Neutralité religieuse: "Une comédie de l'intolérance"	Marie Vastel	21.10.2017	uutinen
L63	<i>Le Devoir</i>	Lettres - La disposition de dérogation sera-t-elle utilisée?	Michel Lebel (yksilönoikeuksien ja vapauksien emeritusprofessori)	23.10.2017	mielipide
L63B	<i>Le Devoir</i>	Des musulmanes craignent l'impact de la loi sur la neutralité religieuse	Morgan Lowrie	23.10.2017	uutinen
L64	<i>Le Devoir</i>	Loi 62: Vallée rendra publiques les règles d'application pour calmer le débat	Caroline Plante	23.10.2017	uutinen
L65	<i>Le Devoir</i>	Quoi surveiller aujourd'hui?	Guillaume Bourgault-Côté	24.10.2017	uutinen
L66	<i>Le Devoir</i>	Les libéraux ne retireront pas le crucifix de l'Assemblée nationale	Jocelyne Richer	24.10.2017	uutinen
L67	<i>Le Devoir</i>	Loi 62: Vallée n'a pas	Caroline	24.10.2017	uutinen

		l'intention de publier ses avis juridiques	Plante		
L68	<i>Le Devoir</i>	La loi sur la neutralité religieuse serait discriminatoire de manière indirecte	Marco Bélair-Cirino	24.10.2017	uutinen
L69	<i>Le Devoir</i>	Justin Trudeau semble déterminé à contester la Loi sur la neutralité religieuse	Marco Bélair-Cirino	25.10.2017	uutinen
L70	<i>Le Devoir</i>	Chronique - Le "vivre-séparé"	Francine Pelletier	25.10.2017	kolumni
L70B	<i>Le Devoir</i>	Idées - Libres d'être inégales?	Annie Brisset (Ottawan yliopiston emeritaprofessori)	25.10.2017	mielipide
L71	<i>Le Devoir</i>	Éditorial - Loi sur la Neutralité religieuse de l'État: bouillie juridique	Robert Dutrisac	25.10.2017	pääkirjoitus
L71B	<i>Le Devoir</i>	Lettre - Parce qu'elle est une femme	Nicole Drapeau	25.10.2017	mielipide
L72	<i>Le Devoir</i>	Les Québécois préfèrent les Trudeau	Konrad Yakubski	25.10.2017	uutinen
L73	<i>Le Devoir</i>	Alors, à visage découvert ou pas?	Marco Bélair-Cirino	25.10.2017	uutinen
L74	<i>Le Devoir</i>	Idées - Voile intégral et confusion des enjeux	Yolande Geadah	26.10.2017	mielipide
L75	<i>Le Devoir</i>	Trudeau ouvre la porte à une contestation judiciaire de la loi québécoise	Marie Vastel	26.10.2017	uutinen
L76	<i>Le Devoir</i>	Chronique - Cela va de mal en pis	Michel David	26.10.2017	kolumni
L77	<i>Le Devoir</i>	68% des Canadiens appuient la loi sur la neutralité religieuse, selon un sondage	Pierre Saint-Arnaud	27.10.2017	uutinen
L77B	<i>Le Devoir</i>	Chronique - Abus de pouvoir	Fabrice Vil	27.10.2017	kolumni
L78	<i>Le Devoir</i>	Idées - Projet de loi 62: l'urgence et la confusion ne font pas bon ménage	Francis Garon (julkisten ja kansainvälisten asian professori, Yorkin yliopisto)	28.10.2017	mielipide
L79	<i>Le Devoir</i>	Loi sur la neutralité religieuse: à visage découvert	Marco Bélair-Cirino	28.10.2017	uutinen
L80	<i>Le Devoir</i>	Lettre - Je refuse	Serge Bourassa	31.10.2017	mielipide
L80B.1	<i>Le Devoir</i>	Libre opinion - Femme voilée et jeune punk, une comparaison qui ne tient pas	André Baril (päätoimittaja, <i>Presses de l'Université Laval</i>)	31.10.2017	mielipide
L80B.2	<i>Le Devoir</i>	Réponse de Francine Pelletier	Francine Pelletier	31.10.2017	mielipide
L80C	<i>Le Devoir</i>	Lettre - Désapprouver sans	Micheline	1.11.2017	mielipide

		interdire	Marier		
L80D	<i>Le Devoir</i>	Burqa et niqab: qu'en est-il de l'acceptabilité sociale ?	Pierre Cliche	6.11.2017	mielipide
L81	<i>Le Devoir</i>	Jean-François Lisée nie toute grogne au sein du caucus péquiste	Jocelyne Richer	8.11.2017	uutinen
L82	<i>Le Devoir</i>	Première contestation judiciaire de la loi sur la neutralité religieuse	Lisa-Marie Gervais, Marie Vastel, Marie-Michèle Sioui	8.11.2017	uutinen
L83	<i>Le Devoir</i>	Loi sur la neutralité religieuse: Ottawa réfléchit à ses options, dit Trudeau	Andy Blatchford	11.11.2017	uutinen
L84	<i>Le Devoir</i>	Idées - Neutralité religieuse: un rempart contre l'atteinte au droit des femmes à l'égalité	Christiane Pelchat (nais-tenoikeuksien juristi)	11.11.2017	mielipide
L85	<i>Le Devoir</i>	Des milliers de personnes dans la rue contre le racisme	Marie-Lise Rousseau	13.11.2017	uutinen
L86	<i>Le Devoir</i>	Des Idées en revues – Des conséquences du dépassement éducatif des hommes par les femmes	Pierre Dubuc	14.11.2017	mielipide (toisesta lehdestä)
L87	<i>Le Devoir</i>	Le gouvernement défend sa loi de neutralité religieuse en cour une première fois	Marie-Lise Rousseau	18.11.2017	uutinen
L88	<i>Le Devoir</i>	Chronique - La faute d'Ottawa	Michel David	18.11.2017	kolumni
L89	<i>Le Devoir</i>	L'article controversé de la loi sur la neutralité religieuse est suspendu	Marie-Michèle Sioui	2.12.2017	uutinen
L90	<i>Le Devoir</i>	"2017 revue et corrigée" - À quelle heure le "punch"?	Marie Labrecque	6.12.2017	teatteriarvostelu
L91	<i>Le Devoir</i>	Chronique - Bulletin ministériel	Michel David	9.12.2017	kolumni
L92	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 would mean no face coverings on the bus, justice minister confirms; Legislation does not settle secularism, religious accommodation	Philip Authier	18.10.2017	uutinen
L93	<i>The Montreal Gazette</i>	Garber praises Coderre for doing 'a terrific job'; Chamber talk touches on Netflix deal, mayoral vote and Bill 62 legislation	Jacob Se-rebrin	18.10.2017	uutinen
L94	<i>The Montreal Gazette</i>	'Public services should be given and received with an open face'; New law will find favour among most Canadians, Couillard says	Philip Authier	19.10.2017	uutinen
L95	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 is a racist, sexist, disgraceful law	Allison Hanes	19.10.2017	kolumni
L96	<i>The Montreal Gazette</i>	Mayoral candidate Plante clarifies position on face-	Andy Riga	19.10.2017	uutinen

		covering law			
L97	<i>The Montreal Gazette</i>	So-called burka ban will 'penalize' Muslim women, rights groups say; Many believe Bill 62 will be declared unconstitutional in a court challenge	Aaron Derfel	19.10.2017	uutinen
L98	<i>The Montreal Gazette</i>	Two women, two veils	Catherine Solyom	20.10.2017	uutinen
L99	<i>The Montreal Gazette</i>	Liberal MNAs voted for Bill 62 ... but some found it gut-wrenching; Despite the party's attempt to end the debate over identity politics this week, there are signs the subject won't go away	Philip Authier	20.10.2017	uutinen
L100	<i>The Montreal Gazette</i>	Face-covering ban puts Quebec in world headlines; One outlet suggests religious neutrality law goes further than Trump's travel ban	Andy Riga	20.10.2017	uutinen
L100B	<i>The Montreal Gazette</i>	French-language debate a lively, mostly polite affair; Mayoral candidates denounce province's recently passed 'religious neutrality' law	Michelle Lalonde	20.10.2017	uutinen
L101	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 a victory for forces of division	Fariha Naqvi-Mohamed	20.10.2017	mielipide
L102	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 puts municipal employees in 'untenable' position, says UMQ chief	Michelle Lalonde	21.10.2017	uutinen
L102B	<i>The Montreal Gazette</i>	You have power to help shape our city's future; With niqabs and misconduct allegations dominating news, don't forget the election	Josh Freed	21.10.2017	kolumni
L103	<i>The Montreal Gazette</i>	Ski masks, scarves and Batman at Bill 62 protest		21.10.2017	uutinen
L103B	<i>The Montreal Gazette</i>	A remedy for 'wardrobe anxiety'	Ron Huza	21.10.2017	mielipide
L104	<i>The Montreal Gazette</i>	Minister Vallee: Living together in harmony	Stéphanie Vallée	21.10.2017	mielipide
L104B	<i>The Montreal Gazette</i>	Public security, not Islamophobia	Laura Barrington	21.10.2017	mielipide
L105	<i>The Montreal Gazette</i>	A crucifix in the National Assembly	R. Paterson	21.10.2017	mielipide
L106	<i>The Montreal Gazette</i>	Unconstitutional and nonsensical	Imrana Quadrat	21.10.2017	mielipide
L107	<i>The Montreal Gazette</i>	Our readers respond to Bill 62; Quebec's face-covering law has prompted a flurry of letters, for and against. Here is a selection	Ian B. Kopnick	21.10.2017	mielipide
L108	<i>The Montreal Gazette</i>	Bridges, buses and the law	Howard Greenfield	21.10.2017	mielipide

L109	<i>The Montreal Gazette</i>	The niqab not part of our custom	Jack Singer	21.10.2017	mielipide
L110	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill is not about being anti-Muslim	Cynthia Koomas	21.10.2017	mielipide
L111	<i>The Montreal Gazette</i>	Here comes the Liberals'next identity blunder; 'Interculturalism' policy is declaration of francophone cultural supremacy	Don MacPherson	21.10.2017	kolumni
L112	<i>The Montreal Gazette</i>	The rest of Canada should follow	Gord Lefort	21.10.2017	mielipide
L113	<i>The Montreal Gazette</i>	Continued suspicion, hate attacks against Quebec's Muslims; Mosque Aftermath	Graeme Hamilton	21.10.2017	uutinen
L114	<i>The Montreal Gazette</i>	Not all women are equal in Quebec	Allison Hanes	23.10.2017	kolumni
L115	<i>The Montreal Gazette</i>	Final mayoral debate is aggressive but respectful	Andy Riga	24.10.2017	uutinen
L116	<i>The Montreal Gazette</i>	Feisty Battle Of One-Liners; Coderre criticized on spending issues, while Plante chided over initial stance on Bill 62	Allison Hanes	24.10.2017	uutinen
L117	<i>The Montreal Gazette</i>	Crucifix isn't consistent with 'state secularism'; Religious symbol of Catholicism, dating from Duplessis era, should be removed from National Assembly	Celine Cooper	24.10.2017	kolumni
L118	<i>The Montreal Gazette</i>	Face coverings not acceptable	Selma Menezes	24.10.2017	mielipide
L119	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62: creating divisions for votes	Richard Andrews	24.10.2017	mielipide
L120	<i>The Montreal Gazette</i>	Liberals refine spirit, if not letter, of the law on face coverings; Bill 62 does not mean getting kicked off a bus, Vallee insists	Philip Authier	25.10.2017	uutinen
L121	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 Lose-Lose For Quebec Liberals; Politically speaking, sometimes doing nothing really is the best option	Allison Hanes	25.10.2017	kolumni
L122	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 clarification changes nothing, observers say; Law stigmatizes women, puts pressure on city employees, Coderre says	Charlie Fidelman	25.10.2017	uutinen
L123	<i>The Montreal Gazette</i>	Quebec stumbles into an important national debate; As with medically assisted death, province leads the way	Dan Delmar	25.10.2017	kolumni
L124	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 and niqab both offensive	Stan Shatenstein	25.10.2017	mielipide
L125	<i>The Montreal Gazette</i>	Quebec won't rule out use of notwithstanding clause	Philip Authier	26.10.2017	uutinen

L125B	<i>The Montreal Gazette</i>	What it means to be tolerant	Peter Page	26.10.2017	mielipide
L126	<i>The Montreal Gazette</i>	Universities hesitant to apply Bill 62 legislation		26.10.2017	uutinen
L127	<i>The Montreal Gazette</i>	We won't apply burka ban in emergency situations: CHUM	Aaron Derfel	26.10.2017	uutinen
L128	<i>The Montreal Gazette</i>	Niqab rule isn't only problematic part of Bill 62; Law's other provisions on religious accommodations will affect more people, Pearl Eliadis says	Pearl Eliadis	26.10.2017	mielipide
L129	<i>The Montreal Gazette</i>	Half-baked bill speaks volumes	Cary Kitner	27.10.2017	mielipide
L130	<i>The Montreal Gazette</i>	Nice Canadians and 'useful idiots'	Phillip Burns	27.10.2017	mielipide
L131	<i>The Montreal Gazette</i>	How does Quebec square Bill 62 with Charter rights?; Government should make legal opinions public, as was demanded of PQ, Jack Jedwab says	Jack Jedwab	27.10.2017	pääkirjoitus
L132	<i>The Montreal Gazette</i>	Finding a cultural middle ground	Liz Mayer	27.10.2017	mielipide
L133	<i>The Montreal Gazette</i>	Even tolerance has its limits	Natalie Turko-Slack	27.10.2017	mielipide
L134	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 puts real scare into those heading out for Halloween treats	Josh Freed	28.10.2017	kolumni
L135	<i>The Montreal Gazette</i>	Less support for veil ban outside of Quebec		28.10.2017	uutinen
L136	<i>The Montreal Gazette</i>	Bad bill doesn't belie good law	John Sibales	28.10.2017	mielipide
L137	<i>The Montreal Gazette</i>	Nothing neutral about Bill 62	Elaine Bander	28.10.2017	mielipide
L138	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62 Is Law. Now What?		28.10.2017	pääkirjoitus
L139	<i>The Montreal Gazette</i>	Women's rights and religion	Paul Clarke	28.10.2017	mielipide
L140	<i>The Montreal Gazette</i>	The turban and beard, the niqab, and the crucifix; Quebecois don't want to see symbols of any religion, except the one that oppressed them	Don MacPherson	28.10.2017	pääkirjoitus
L141	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62: Liberals playing with fire	Andrew H. Heft	31.10.2017	mielipide
L142	<i>The Montreal Gazette</i>	Ottawa can't stand by when minority's rights trampled	Andrew Coyne	31.10.2017	kolumni
L143	<i>The Montreal Gazette</i>	Coalition planning massive rally against hate groups; Organizers fear racism is being normalized	Katherine Wilton	2.11.2017	uutinen
L144	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62: some good comes with the bad	Hugo Langshur	2.11.2017	mielipide

L144B	<i>The Montreal Gazette</i>	You can wear what I don't like	Monique Dykstra	2.11.2017	mielipide
L145	<i>The Montreal Gazette</i>	What you need to know about the election	Marian Scott	3.11.2017	uutinen
L146	<i>The Montreal Gazette</i>	Candidates' Campaigns, At A Glance		4.11.2017	uutinen
L147	<i>The Montreal Gazette</i>	Coderre Has Earned A New Term		4.11.2017	pääkirjoitus
L148	<i>The Montreal Gazette</i>	Quebec Liberals can learn from plante's surprise win; A positive campaign and a clear roadmap to achieve goals go a long way with voters	Allison Hanes	7.11.2017	kolumni
L149	<i>The Montreal Gazette</i>	Quebec adamant it will defend Bill 62 in court; Coalition mounts legal challenge on law that bans face-coverings	Catherine Solyom	8.11.2017	uutinen
L150	<i>The Montreal Gazette</i>	What really lies beneath the veil of Bill 62; Niqab issue says more about 'us' than about 'them,' write Lynda Clarke and Afra Jalabi	Lynda Clarke, Afra Jalabi	9.11.2017	mielipide
L151	<i>The Montreal Gazette</i>	Bill 62, respect and tolerance	Malky Moskowitz	9.11.2017	mielipide
L152	<i>The Montreal Gazette</i>	Let the Supreme Court examine Bill 62 ASAP; All Canadians could use a reminder about minority rights	Allison Hanes	14.11.2017	kolumni
L153	<i>The Montreal Gazette</i>	Rights are rights, unless they're not	Norman Birman	15.11.2017	mielipide
L154	<i>The Montreal Gazette</i>	Feds should butt out of Bill 62 fight; New law is mostly reasonable and it's what Quebecers want	Dan Delmar	15.11.2017	mielipide
L155	<i>The Montreal Gazette</i>	Discomfort fails to justify law	Raphael Fischler	16.11.2017	mielipide
L155B	<i>The Montreal Gazette</i>	One in four against religious diversity; Canada-Wide Poll	Graeme Hamilton	18.11.2017	uutinen
L156	<i>The Montreal Gazette</i>	Quebec can be rather conservative; Policies can belie reputation for being socially progressive	Dan Delmar	22.11.2017	kolumni
L157	<i>The Montreal Gazette</i>	Far-right groups set for another Quebec City protest		24.11.2017	uutinen
L158	<i>The Montreal Gazette</i>	Alberta justice named to Supreme Court; Sheilah Martin Speculation grows on who will be chief	Brian Platt	30.11.2017	uutinen
L159	<i>The Montreal Gazette</i>	The Week in Review: Beauty's, grow-pot, Jean Coutu, Dorval ramp and Bill 62	Ron Carroll	2.12.2017	uutinen
L160	<i>The Montreal Gazette</i>	Quebec's new face-covering law fails first legal challenge	Paul Cherry	2.12.2017	uutinen
L161	<i>The Montreal Gazette</i>	Airline security, the kirpan	Mukhbir	8.12.2017	mielipide

	<i>Gazette</i>	and the CAQ; Identity politics at play in motion targeting Transport Canada, says Mukhbir Singh	Singh		
L162	<i>The Montreal Gazette</i>	Turbulent sitting of posturing and sideshows draws to close; Couillard, Lisee and Quebec solidaire take turns criticizing Legault and CAQ	Philip Authier	9.12.2017	uutinen
L163	<i>The Montreal Gazette</i>	In face of division, respond with unity	Pietro Bucci	9.12.2017	mielipide
L164	<i>The Montreal Gazette</i>	Fake news has real consequences; Debunked TVA report should be a wake-up call to the industry	Allison Hanes	18.12.2017	kolumni
L165	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec bans face covering in public services, raising worries among Muslims	Ingrid Peritz	19.10.2017	uutinen
L166	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec's plan to unveil women		19.10.2017	pääkirjoitus
L167	<i>The Globe and Mail</i>	Words fail Trudeau in face of Quebec's veil ban	Campbell Clark	20.10.2017	uutinen
L168	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec's Bill 62 spurs protests, confusion	Ingrid Peritz	21.10.2017	uutinen
L169	<i>The Globe and Mail</i>	Secular, in a modern age	Claudia Cornwall	21.10.2017	mielipide
L170	<i>The Globe and Mail</i>	Secular, in a modern age	Howard Greenfield	21.10.2017	mielipide
L171	<i>The Globe and Mail</i>	Secular, in a modern age	L. G. Eaglesham	21.10.2017	mielipide
L172	<i>The Globe and Mail</i>	Zombie film echoes Quebec's cultural fears	Robert Everett-green	21.10.2017	uutinen
L173	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec will publish rules of face-covering bill: Justice Minister	Caroline Plante	23.10.2017	uutinen
L174	<i>The Globe and Mail</i>	Why Quebec is ground zero in the battle over secularism	Konrad Yakabuski	23.10.2017	mielipide
L175	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec legislature's crucifix hangs over secularism debate	Ingrid Peritz	24.10.2017	uutinen
L176	<i>The Globe and Mail</i>	Veiled logic		24.10.2017	pääkirjoitus
L177	<i>The Globe and Mail</i>	Veil bans are bigoted and sexist. Really?	Margaret Wentz	24.10.2017	mielipide
L178	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec tones down face-covering laws, pushing ahead despite outcry	Ingrid Peritz	25.10.2017	uutinen
L178B	<i>The Globe and Mail</i>	Why Trudeau has incentive to go easy on controversial niqab law	Adam Radwanski	25.10.2017	uutinen
L179	<i>The Globe and Mail</i>	Justice Minister Clarifies How Law Will Be Applied	Evan Annett	25.10.2017	uutinen
L179B	<i>The Globe and Mail</i>	Veil views	Jenna Chaplin	25.10.2017	mielipide
L179C	<i>The Globe</i>	Veil views	Brian J. Low-	25.10.2017	mielipide

	<i>and Mail</i>		ry		
L180	<i>The Globe and Mail</i>	Group think ...	Leila Kayali	26.10.2017	mielipide
L181	<i>The Globe and Mail</i>	Group think ...	Graham Briggs	26.10.2017	mielipide
L182	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec's veil law has egg on its face		26.10.2017	pääkirjoitus
L183	<i>The Globe and Mail</i>	Neutral? Hardly	Dave Ashby	27.10.2017	mielipide
L184	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec's secularism reigns supreme	Michael Adams (instituutin johtaja)	27.10.2017	mielipide
L185	<i>The Globe and Mail</i>	The niqab: women stand by their choice	Ingrid Peritz	28.10.2017	uutinen
L186	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec Liberal Party slips as CAQ surges, poll finds	Les Perreux	28.10.2017	uutinen
L187	<i>The Globe and Mail</i>	Stop feeding the trolls		28.10.2017	pääkirjoitus
L187B	<i>The Globe and Mail</i>	Freedom vs. abuse	T. S. Ramsay	31.10.2017	mielipide
L188	<i>The Globe and Mail</i>	The National Reckoning	Simon Houpt	4.11.2017	uutinen
L189	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec's Bill 62 to be challenged in court	Ingrid Peritz	8.11.2017	uutinen
L190	<i>The Globe and Mail</i>	The PQ covers up		9.11.2017	pääkirjoitus
L191	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec veil law splits federal Liberals amid calls to ignore court challenge	Daniel Leblanc	10.11.2017	uutinen
L192	<i>The Globe and Mail</i>	Nenshi's real task: Call out Calgary racism	Gary Mason	10.11.2017	mielipide
L193	<i>The Globe and Mail</i>	Trudeau speaks out on Quebec's veil law as he weighs legal options	Daniel Leblanc, Les Perreux	13.11.2017	uutinen
L194	<i>The Globe and Mail</i>	Framing the niqab	Peter Conroy	13.11.2017	mielipide
L195	<i>The Globe and Mail</i>	In Quebec, will the political relics survive?	Konrad Yakabuski	13.11.2017	mielipide
L196	<i>The Globe and Mail</i>	Ottawa unlikely to send Bill 62 to top court	Daniel Leblanc	16.11.2017	uutinen
L197	<i>The Globe and Mail</i>	Dressed for court	Barbara Campbell	17.11.2017	mielipide
L198	<i>The Globe and Mail</i>	Quebec judge suspends controversial veil law	Ingrid Peritz	2.12.2017	uutinen
L199	<i>The Globe and Mail</i>	For women's theatre, 'the game has changed'	J. Kelly Nest-ruck	9.12.2017	uutinen